

Επίσημη Εφημερίδα C 159

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

62ο έτος
10 Μαΐου 2019

Περιεχόμενα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

540ή Σύνοδος Ολομέλειας της ΕΟΚΕ, 23.1.2019 - 24.1.2019

2019/C 159/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινωνικός διάλογος για την καινοτομία στην ψηφιακή οικονομία» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).	1
2019/C 159/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι γυναίκες στα Δυτικά Βαλκάνια»(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).	7
2019/C 159/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μεταρρύθμιση του ΠΟΕ για την προσαρμογή του στις εξελίξεις στο παγκόσμιο εμπόριο» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).	15
2019/C 159/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων στην παρακολούθηση της εφαρμογής των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών»(διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου)	28

EL

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

540ή Σύνοδος Ολομέλειας της ΕΟΚΕ, 23.1.2019 - 24.1.2019

2019/C 159/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ όσον αφορά την εισαγωγή των αναλυτικών τεχνικών μέτρων για τη λειτουργία του οριστικού συστήματος ΦΠΑ για τη φορολόγηση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών» [COM(2018) 329 final — 2018/0164 (CNS)]	38
2019/C 159/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 όσον αφορά την προσαρμογή της ετήσιας προχρηματοδότησης για τα έτη 2021 έως 2023» [COM(2018) 614 final — 2018/0322 (COD)]	45
2019/C 159/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ» [COM(2018) 759 final]	49
2019/C 159/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών — Συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη σύνοδο των ηγετών στο Salzburg 19-20 Σεπτεμβρίου 2018» [COM(2018) 634 final — 2018/0329 COD]	53
2019/C 159/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό μέτρων διατήρησης και ελέγχου που εφαρμόζονται στη ζώνη διακανονισμού της Οργάνωσης Αλιείας Βορειοδυτικού Ατλαντικού και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2115/2005 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1386/2007 του Συμβουλίου» [COM(2018) 577 final — 2018/0304 (COD)]	60
2019/C 159/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση του ευρωπαϊκού βιομηχανικού, τεχνολογικού και ερευνητικού κέντρου ικανοτήτων στον τομέα της κυβερνοασφάλειας και του δικτύου εθνικών κέντρων συντονισμού» (COM(2018) 630 final — 2018/0328 (COD))	63
2019/C 159/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσαρμογή της οδηγίας 2012/27/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση [όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία (ΕΕ) 2018/2002] και του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου [Διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης], λόγω της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση» [COM(2018) 744 final — 2018/0385 (COD)]	68
2019/C 159/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1307/2013 όσον αφορά ορισμένους κανόνες για τις άμεσες ενισχύσεις και τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης για τα έτη 2019 και 2020» [COM(2018) 817 final — 2018/0414 (COD)]	71

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινωνικός διάλογος για την καινοτομία στην ψηφιακή οικονομία» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2019/C 159/01)

Εισηγητής: ο κ. **Jukka AHTELA**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	15.2.2018
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	18.12.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	133/0/0
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η καινοτομία αποτελεί σημαντικό παράγοντα της ανταγωνιστικότητας, της παραγωγικότητας και του δυναμικού ανάπτυξης των εταιρειών που μπορεί επίσης να τονώσει την ποιότητα της εργασίας και τη δημιουργία απασχόλησης και να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο. Η αξιοποίηση του πλήρους δυναμικού της καινοτομίας απαιτεί τη συμμετοχή και την κινητοποίηση των εργαζομένων, μεταξύ άλλων, μέσω του κοινωνικού διαλόγου. Αυτός ο διάλογος θα πρέπει να υποστηρίζεται από ένα φιλικό προς την καινοτομία πολιτικό και ρυθμιστικό περιβάλλον σε ολόκληρη την Ευρώπη.

1.2. Η ψηφιοποίηση, σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες εξελίξεις που επηρεάζουν τις συνθήκες εργασίας, την οικονομική κατάσταση των εργαζομένων και τον εργασιακό βίο, συνιστά πρόκληση για τις υφιστάμενες εταιρικές δομές, τις μεθόδους διοίκησης και ηγεσίας, τις εργασιακές σχέσεις, καθώς και για το πεδίο εφαρμογής και τις μεθόδους κοινωνικού διαλόγου.

1.3. Η εργασία έντασης γνώσης καθίσταται κυρίαρχη τάση σε όλους τους τομείς του κόσμου της εργασίας. Η τεχνολογία της πληροφορίας, και ειδικά η ψηφιοποίηση, καθιστούν δυνατή την αποσύνδεση του χρόνου και του τόπου από την εργασία. Η εξέλιξη προς μια εργασία βασισμένη στις δεξιότητες και στη γνώση ενισχύει την αυτονομία των εργαζομένων της γνώσης, ενώ ευδιάκριτη είναι και η τάση πόλωσης μεταξύ της εργασίας έντασης γνώσης υψηλής ειδικευσης και της λιγότερο εν δυνάμει παραγωγικής εργασίας. Για να αντιμετωπιστεί η αύξηση της οικονομικής ανασφάλειας που προκαλείται εν μέρει από την ψηφιοποίηση, θα πρέπει να προωθηθούν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις σε όλα τα επίπεδα, κυρίως στους κλάδους και τις επιχειρήσεις που επηρεάζονται από την ψηφιοποίηση. Αυτό μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία νέων μορφών ψηφιοποιημένης οργάνωσης της εργασίας που θα έχουν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση και όχι την επιδείνωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας ⁽¹⁾.

1.4. Μολονότι η εξέλιξη προς την ενισχυμένη αυτονομία ορισμένων εργαζομένων θέτει υπό αμφισβήτηση τις διοικητικές δομές και τις μεθόδους ηγεσίας, απαιτεί επίσης νέες μορφές διαλόγου, παροχή πληροφοριών και διαβουλεύσεις, καθώς και τη συμβολή των εργαζομένων στις μεθόδους διοίκησης. Απαιτούνται νέες συμμετοχικές προσεγγίσεις για τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων στις διεργασίες καινοτομίας και ανάπτυξης.

⁽¹⁾ ΕΕ C 13 της 15.1. 2016, σ. 161.

1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της διασφάλισης όσο το δυνατόν ευρύτερης κατανόησης των οφελών και των προκλήσεων που μπορεί να αποφέρει στους εργαζομένους η υιοθέτηση νέων προσεγγίσεων ως προς τη νοοτροπία του χώρου εργασίας, από άποψη ασφάλειας και ποιότητας της απασχόλησης, αλλά και συνθηκών εργασίας, ιδίως όσον αφορά θέματα υγείας και ασφάλειας, καθώς και κατάρτισης. Για να καταστεί δυνατή η πραγματική στήριξη και συμμετοχή των εργαζομένων απαιτούνται σοβαρές και ένθερμες προσπάθειες σε όλα τα επίπεδα.

1.6. Ο κοινωνικός διάλογος, και κυρίως οι συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, κυριαρχούν ως βασικά εργαλεία εάν χρησιμοποιούνται εξαρχής (βλέπε σημεία 5.1 και 5.5) κατά την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών σε πνεύμα εμπιστοσύνης μεταξύ του προσωπικού και της διοίκησης. Στο πλαίσιο της αυτονομίας τους και χωρίς να υπονομεύουν τις βασικές αρχές των υφιστάμενων δομών, οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να συνεχίσουν να βρίσκουν νέες λύσεις για τον κοινωνικό διάλογο, και κυρίως για τις διαπραγματεύσεις, προσαρμοσμένες στις νέες προκλήσεις, προκειμένου να επιτύχουν ισορροπημένες λύσεις και να διατηρήσουν τη σημασία και την αίσθηση του σκοπού του ρόλου των κοινωνικών εταίρων σε όλα τα επίπεδα.

1.7. Οι νέες μορφές αποσπασματικής εργασίας και η άνοδος του αριθμού των άτυπων εργαζομένων απαιτούν τη συμμετοχή των εν λόγω εργαζομένων μέσω αυξημένης ενημέρωσης και διαβούλευσης, καθώς και μέσω της προσαρμογής των συλλογικών δικαιωμάτων και των διευθετήσεων ως προς τον χρόνο εργασίας και τα κοινωνικά δικαιώματα ⁽²⁾.

1.8. Όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ, η συνδικαλιστική εκπροσώπηση και οι συλλογικές διαπραγματεύσεις για τους εργαζομένους σε ορισμένες νέες μορφές εργασίας τίθενται υπό αμφισβήτηση ⁽³⁾. Θα πρέπει, ως εκ τούτου, να αρθούν τα εμπόδια για την άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από τις συμβάσεις της ΔΟΕ. ⁽⁴⁾

1.9. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την άποψη ότι η καινοτομία είναι πολύ πιο πιθανή όταν συνδυάζονται ισχυρές δομές εργασιακής οργάνωσης με διάφορες μορφές αυξημένης συμμετοχής των εργαζομένων σε ένα στέρεο νομικό και συμβατικό πλαίσιο. Η συλλογική εκπροσώπηση πρέπει να συνοδεύεται, προς τούτο, ολοένα και περισσότερο από έναν πιο συνεκτικό, δημοκρατικό και χωρίς αποκλεισμούς διάλογο στον τομέα των εργασιακών δομών και των μεθόδων εργασίας. Θα πρέπει να λαμβάνεται εξίσου υπόψη η σημασία της κατάρτισης σε θέματα που αφορούν τον κοινωνικό διάλογο για τη διοίκηση, με σκοπό την προσαρμογή των μεθόδων διοίκησης στο νέο εργασιακό πλαίσιο. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης την ανάγκη να προωθηθεί ένα φιλικό προς τις επιχειρήσεις περιβάλλον το οποίο θα επιτρέπει στις επιχειρήσεις να αναπτυχθούν και να είναι ανταγωνιστικές.

1.10. Η σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των εκπροσώπων των εργαζομένων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και της διοίκησης, σε συνδυασμό με την άμεση συμμετοχή των εργαζομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (βλέπε σημείο 6.7), έχει συσχετιστεί με υψηλότερα επίπεδα επιδόσεων και ευημερίας και έχει δημιουργήσει πρόσφορο περιβάλλον για καινοτόμο δράση. Η συμμετοχική αλλαγή καλλιεργεί κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ της διοίκησης, των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων ⁽⁵⁾. Ζωτικής σημασίας είναι η εμπιστοσύνη των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων τους, καθώς και η συμβολή τους σε όλα τα σχετικά επίπεδα και τους αρμόδιους φορείς, είτε σε τοπικό επίπεδο είτε/και σε επίπεδο διοικητικών ή εποπτικών συμβουλίων. Η συμμετοχή τους στην πρόβλεψη των εξελίξεων, στη διαχείριση και στις αποφάσεις που αφορούν τις εν λόγω αλλαγές, είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των ψηφιακών μετασχηματισμών, καθώς και για την καλλιέργεια ενός πνεύματος και μιας νοοτροπίας με γνώμονα την καινοτομία ⁽⁶⁾.

1.11. Σε εθνικό επίπεδο, οι πρωτοβουλίες των κοινωνικών εταίρων για την ενίσχυση της παραγωγικότητας και της ευημερίας των εργαζομένων στον χώρο εργασίας συνιστούν πολλά υποσχόμενη μέθοδο, η οποία θα πρέπει να προωθηθεί σε ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει και υποστηρίζει, εν προκειμένω, τις πρωτοβουλίες και την έρευνα του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound) και του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την Καινοτομία στον Χώρο Εργασίας και προτείνει να αναλάβει η ΕΕ δράση για την ανάπτυξη του διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και των άλλων ενδιαφερομένων στο πλαίσιο συμμετοχικών προσεγγίσεων για την προώθηση της καινοτομίας στον χώρο εργασίας.

2. Εισαγωγή

2.1. Η καινοτομία αποτελεί σημαντικό παράγοντα της ανταγωνιστικότητας, της παραγωγικότητας και του δυναμικού ανάπτυξης των εταιρειών. Η αξιοποίηση του πλήρους δυναμικού της καινοτομίας απαιτεί τη συμμετοχή και την κινητοποίηση των εργαζομένων. Οι δραστηριότητες καινοτομίας βοηθούν τους ευρωπαϊκούς χώρους εργασίας να ανταγωνίζονται διεθνώς και να δημιουργούν, επομένως, γερά θεμέλια για ποιοτική απασχόληση: αποτελούν, συνεπώς, κλειδί για υψηλότερα πρότυπα διαβίωσης. Όλα αυτά θα πρέπει να υποστηρίζονται από ένα φιλικό προς την καινοτομία πολιτικό και ρυθμιστικό περιβάλλον στην Ευρώπη.

⁽²⁾ ΕΕ C 434 της 15.12.2017, σ. 36 και όπως αναγνωρίστηκε και από την κ. Marianne Thyssen κατά τη διάρκεια της κοινής διάσκεψης του Ευρωπαϊκού Συνδικαλιστικού Ινστιτούτου και της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Συνδικαλιστικών Οργανώσεων (ETUI/CES) που διοργανώθηκε τον Ιούνιο του 2016 με θέμα «Διαμόρφωση του νέου κόσμου της εργασίας».

⁽³⁾ ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 54.

⁽⁴⁾ Άρθρα 12 και 28 του Χάρτη και των συμβάσεων της ΔΟΕ αριθ. 87 και 98· βλέπε επίσης παρακάτω τα σημεία 3.2 κ.εξ.

⁽⁵⁾ 3rd European Company Survey: "Innovative changes in European companies" (3η έρευνα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις: «Καινοτόμες αλλαγές στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις»), Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound), 2017.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 434 της 15.12.2017, σ. 30.

2.2. Η ψηφιοποίηση αποτελεί βασικό καταλύτη της καινοτομίας. Η ψηφιοποίηση της βιομηχανίας και των υπηρεσιών προσφέρει τεράστιες δυνατότητες, π.χ. από την άποψη της αυτοματοποίησης, των τεχνολογιών επεξεργασίας, της αύξησης της παραγωγικότητας και της αμοιβαία επωφελούς ευελιξίας. Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση συνιστούν μια περιεκτική μέθοδο, η οποία αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι οι δεξιότητες που απαιτούνται στην ψηφιακή οικονομία καθίστανται σημαντικό εργαλείο για τη μείωση των ανισοτήτων και την αξιοποίηση των οφελών αυτού του δυναμικού για όλους, στους χώρους εργασίας και στην κοινωνία γενικότερα. Ο δημόσιος τομέας έχει βασική ευθύνη για τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας εκπαίδευσης και την ενθάρρυνση των απαιτούμενων δεξιοτήτων, καθώς και για τη συμβολή σε ένα επιχειρηματικό περιβάλλον υψηλής ποιότητας. Ταυτόχρονα, οι επιχειρήσεις και η βιομηχανία θα πρέπει επίσης να διαδραματίσουν τον ρόλο τους και να συμβάλουν στη διευκόλυνση της πρόσβασης των εργαζομένων στην επαγγελματική κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση. Η διάσταση του φύλου πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο όλων των ψηφιακών πρωτοβουλιών που προωθούν την πλήρη ένταξη των γυναικών στην ψηφιακή οικονομία, έτσι ώστε να μειωθεί το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων και να προωθηθεί η ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής.

2.3. Παρότι οι τιμές στον τομέα των ΤΠΕ παρουσιάζουν ραγδαία πτώση, παρά τη μετάβαση από τις επενδύσεις ΤΠΕ στις υπηρεσίες ΤΠΕ, και παρά τη συνεχιζόμενη αύξηση των βασισμένων στη γνώση περιουσιακών στοιχείων, υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις που να υποδεικνύουν ότι η νέα ψηφιακή οικονομία έχει τονώσει την ανάπτυξη της παραγωγικότητας. Διεθνείς μελέτες υποδηλώνουν ότι η νέα ψηφιακή οικονομία βρίσκεται ακόμη σε «στάδιο εγκατάστασης» (*installation phase*) και αποτελέσματα από άποψη παραγωγικότητας μπορούν να υπάρξουν μόνον όταν η τεχνολογία εισέλθει στο «στάδιο υλοποίησης» (*deployment phase*)⁽⁷⁾. Επίσης, η αντανάκλαση της μετάβασης από περισσότερα παραγωγικές σε λιγότερο παραγωγικές μορφές απασχόλησης στις εθνικές στατιστικές ενδέχεται να συγκαλύπτει την πλήρη συμβολή των ΤΠΕ στην ανάπτυξη, δεδομένου ότι η συμβολή των ΤΠΕ στην παραγωγικότητα και την απασχόληση μπορεί να διαφέρει σημαντικά ανά κλάδο.

2.4. Ο κόσμος της εργασίας αντιμετωπίζει αλλαγές που θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στους εργοδότες, τους εργαζόμενους και τις συμβατικές σχέσεις εργασίας τους. Ορισμένες από αυτές τις μεταβολές συντελούνται εκτός των εταιρειών, όπως π.χ. στον τομέα της εξωτερικής ανάθεσης (*outsourcing*), ενώ πολλές αλλαγές πραγματοποιούνται στο εσωτερικό των εταιρειών, όπως η μετάβαση προς ένα ευέλικτο ωράριο εργασίας και ευέλικτες μορφές εργασίας. Οι εξελίξεις αυτές, οι οποίες προκύπτουν στο πλαίσιο της νομοθεσίας και των συλλογικών συμβάσεων, θέτουν υπό αμφισβήτηση τις υπάρχουσες δομές της εταιρείας, τις μεθόδους διοίκησης και ηγεσίας καθώς και την έκταση και τις μεθόδους του κοινωνικού διαλόγου, με επιπτώσεις στην ασφάλεια και την ποιότητα της απασχόλησης. Ωστόσο, ο κοινωνικός διάλογος και οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων μπορούν και πρέπει να επικρατήσουν ως βασικά εργαλεία εάν προσαρμοστούν στις αλλαγές και εφαρμοστούν (βλέπε σημείο 5.1) εξαρχής κατά την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών σε πνεύμα εμπιστοσύνης. Οι ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι εξέδωσαν μια κοινή δήλωση σχετικά με την ψηφιοποίηση το 2016⁽⁸⁾.

2.5. Η παρούσα γνωμοδότηση αποσκοπεί στην αποσαφήνιση και στη διασύνδεση των δεξιοτήτων και του ρόλου των εργαζομένων ως συνεισφερόντων στις διεργασίες καινοτομίας, στην αυξημένη παραγωγικότητα και στην ευημερία των εργαζομένων, αφενός, και στην ανάγκη δρομολόγησης εύρυθμων πρακτικών στον χώρο εργασίας για την υποστήριξη και την προώθηση αυτών των στόχων, αφετέρου.

3. Τι διακυβεύεται: οι προκλήσεις της αντίληψης για την καινοτομία στον χώρο εργασίας

3.1. Υπάρχει επιτακτική ανάγκη προσαρμογής των εταιρικών δομών και των μεθόδων εργασίας στην ψηφιακή οικονομία. Η εξεύρεση νέων τρόπων για τη βελτίωση της παραγωγικότητας στην ψηφιακή εποχή αποτελεί πρόκληση για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Οι διαρκείς δραστηριότητες καινοτομίας, με στόχο την αξιοποίηση του δυναμικού των ανθρώπινων πόρων προάγοντας παράλληλα την ευημερία των εργαζομένων, είναι καίριας σημασίας για την εξεύρεση λύσεων σε αυτές τις προκλήσεις. Ο κοινωνικός διάλογος, και κυρίως οι διαπραγματεύσεις σε τοπικό επίπεδο, μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στη διευκόλυνση των διεργασιών καινοτομίας και προσαρμογής.

3.2. Η ψηφιοποίηση έχει εκτεταμένο αντίκτυπο τόσο στις υφιστάμενες όσο και στις αναδυόμενες οργανώσεις όσον αφορά τον τρόπο επιτέλεσης των εταιρικών δραστηριοτήτων και της εργασίας στην εκάστοτε εταιρεία. Μολονότι οι παραδοσιακές μορφές εργασίας ενδέχεται να διατηρηθούν σε μεγάλο βαθμό, μπορούμε πλέον να διακρίνουμε ήδη τον αντίκτυπο της ψηφιοποίησης στις νέες μεθόδους εργασίας, όπως η ταχέως αυξανόμενη τηλεργασία σε πολλούς τομείς με τη συνακόλουθη αυξημένη αυτονομία για πολλούς εργαζόμενους.

3.3. Η εργασία έντασης γνώσης καθίσταται κυρίαρχη τάση σε όλους τους τομείς του κόσμου της εργασίας. Η τεχνολογία της πληροφορίας και ειδικά η ψηφιοποίηση καθιστούν δυνατή την αποσύνδεση του χρόνου και του τόπου από την εργασία. Η εξέλιξη αυτή προς μια εργασία βασισμένη στις δεξιότητες και στη γνώση ενισχύει την αυτονομία των εργαζομένων της γνώσης, ενώ ευδιάκριτη είναι και η τάση πόλωσης μεταξύ της εργασίας έντασης γνώσης υψηλής ειδίκευσης και της λιγότερο εν δυνάμει παραγωγικής εργασίας με μειωμένα καθήκοντα.

3.4. Η τάση για αυξημένη αυτονομία που προσφέρει η ψηφιοποίηση σε ορισμένους εργαζόμενους αποτελεί πρόκληση για τις επιχειρήσεις, τα όργανά τους, τη διοίκησή τους, καθώς και για τις μεθόδους διοίκησης και τις παραδοσιακές ιεραρχικές δομές των επιχειρήσεων. Συνιστά επίσης πρόκληση για τις συνθήκες εργασίας, την οικονομική κατάσταση των εργαζομένων και τις εργασιακές σχέσεις. Οι εξελίξεις αυτές απαιτούν περισσότερες μορφές κοινωνικού διαλόγου, ενημέρωσης, διαβούλευσης και ισχυρής συμμετοχής των εργαζομένων. Αυτοί οι τελευταίοι μπορούν να συμβάλουν και οι ίδιοι σε καινοτόμες πρακτικές και σε διεργασίες ανάπτυξης επωφελείς για την εταιρεία και τα ενδιαφερόμενα μέρη της⁽⁹⁾. Ως εκ τούτου, οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να αναζητήσουν λύσεις προκειμένου να διασφαλίσουν τη συνύπαρξη των παραδοσιακών μορφών και των καινοτόμων προσεγγίσεων κοινωνικού διαλόγου.

(7) "The Productivity Paradox of the New Digital Economy" (Το παράδοξο της παραγωγικότητας της νέας ψηφιακής οικονομίας), Bart van Ark (The Conference Board and the University of Groningen), International Productivity Monitor, 2016, σ. 3-18.

(8) Δήλωση των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων για την ψηφιοποίηση.

(9) EE C 434 της 15.12.2017, σ. 30.

4. Πώς μπορεί να ενισχυθεί η νοοτροπία καινοτομίας στον χώρο εργασίας;

4.1. Μολονότι η εξέλιξη προς την ενισχυμένη αυτονομία ορισμένων εργαζομένων θέτει υπό αμφισβήτηση τις διοικητικές δομές και τις μεθόδους ηγεσίας, απαιτεί επίσης νέες μορφές διαλόγου, παροχή πληροφοριών και διαβουλεύσεις, καθώς και τη συμβολή των εργαζομένων στις μεθόδους διοίκησης της εταιρείας. Χρειάζονται νέες προσεγγίσεις για τη συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπινων πόρων στις διεργασίες καινοτομίας και ανάπτυξης της εταιρείας.

4.2. Εντούτοις, η τοποθέτηση των εργαζομένων στο επίκεντρο των διεργασιών καινοτομίας στον χώρο εργασίας δεν απαιτεί πάντα μείζονες οργανωτικές αλλαγές. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν μερικά απλά εργαλεία για αυτόν τον σκοπό, αλλά το βασικό εργαλείο μέσω του οποίου θα επιτευχθεί ο στόχος αυτός πρέπει να είναι οι συλλογικές διαπραγματεύσεις και ο κοινωνικός διάλογος σύμφωνα με τις ανάγκες του συγκεκριμένου χώρου εργασίας. Αυτοδύναμες ομάδες, πειραματικά εργαστήρια, κυτία υποβολής προτάσεων και διεπιστημονικές ομάδες έργου είναι μερικά μόνο παραδείγματα. Κοινό χαρακτηριστικό είναι η νοοτροπία ενός χώρου εργασίας που ενθαρρύνει την εφευρετικότητα των εργαζομένων και μια τέτοια νοοτροπία μπορεί να βασίζεται μόνο στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ της διοίκησης και του προσωπικού.

4.3. Θα πρέπει να επισημανθεί η σημασία της διασφάλισης όσο το δυνατόν ευρύτερης κατανόησης των οφελών που μπορεί να αποφέρει στους εργαζόμενους η υιοθέτηση νέων προσεγγίσεων ως προς τη νοοτροπία του χώρου εργασίας, από άποψη ασφάλειας και ποιότητας της απασχόλησης, αλλά και συνθηκών εργασίας. Οι κίνδυνοι για τους εργαζόμενους, όσον αφορά για παράδειγμα τις εργασιακές συνθήκες, την προστασία της υγείας και της ασφάλειας, την οικονομική ανασφάλεια και την αυξημένη πόλωση, θα πρέπει επίσης να αντιμετωπιστούν. Για να καταστεί δυνατή και να προωθηθεί η πραγματική στήριξη και συμμετοχή των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων σε όλα τα επίπεδα απαιτούνται σοβαρές και ένθερμες προσπάθειες σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης έτσι ώστε να αποφευχθεί η τυπική διαδικασία «τσεκαρίσματος» (*box-ticking*).

4.4. Το πνεύμα καινοτομίας στον χώρο εργασίας συνεπάγεται ότι οι μεμονωμένοι εργαζόμενοι δεν εστιάζουν απλώς στην εκτέλεση των καθηκόντων τους, αλλά εξετάζουν επίσης κατά πόσον τα καθήκοντα αυτά θα μπορούσαν να εκτελούνται κάθε φορά με διαρκώς καλύτερο τρόπο. Επίσης, η νοοτροπία καινοτομίας συνεπάγεται ότι η διοίκηση αφουγκράζεται ενεργά τις ιδέες των εργαζομένων και τους ενθαρρύνει να συμμετέχουν στις διεργασίες καινοτομίας ⁽¹⁰⁾.

4.5. Η ενίσχυση της αυτονομίας των εργαζομένων στο πλαίσιο εταιρικών δραστηριοτήτων καινοτομίας και ανάπτυξης αποτελεί μείζονα ευκαιρία αξιοποίησης των δεξιοτήτων των εργαζομένων. Το ίδιο ισχύει και για την ευελιξία ως προς το ωράριο εργασίας και τον τόπο εργασίας, η οποία έχει καλύτερα αποτελέσματα όταν οι καινοτόμες προσεγγίσεις όσον αφορά την οργάνωση της εργασίας βασίζονται σε κατά τόπους συμφωνίες με γνώμονα την αμοιβαία εμπιστοσύνη. Όλα αυτά απαιτούν μια σύγχρονη νοοτροπία ηγεσίας, εντός ενός στέρεου νομικού και συμβατικού πλαισίου, βασισμένη σε συμμετοχικές προσεγγίσεις, η οποία θα πρέπει να προαχθεί και σε επίπεδο ΕΕ.

5. Ο ρόλος των διαφόρων μορφών κοινωνικού διαλόγου

5.1. Μία από τις βασικές λειτουργίες του κοινωνικού διαλόγου, και κυρίως των συλλογικών διαπραγματεύσεων, είναι η συμβολή στη διαμόρφωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στη διαχείριση της αλλαγής στον εργασιακό βίο, μέσω της παροχής πληροφοριών, της πρόβλεψης, της συμμετοχής και της διευκόλυνσης, για τη δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε όλα τα επίπεδα, πράγμα που αποτελεί στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο οποίος υλοποιείται σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές.

5.2. Η ΕΟΚΕ έχει επιβεβαιώσει επανειλημμένα σε πολλές από τις γνωμοδοτήσεις της τον κεντρικό ρόλο του κοινωνικού διαλόγου στον μεταβαλλόμενο κόσμο της εργασίας ⁽¹¹⁾. Ο κοινωνικός διάλογος πρέπει να διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο σε όλα τα σχετικά επίπεδα, με πλήρη σεβασμό της αυτονομίας των κοινωνικών εταίρων.

5.3. Εντούτοις, εάν αναλογιστεί κανείς τις προκλήσεις και την ολοένα αυξανόμενη ταχύτητα των αλλαγών, υπάρχει σαφής ανάγκη προσαρμογής των δομών και των στόχων του κοινωνικού διαλόγου στη διαρκή ροή των αλλαγών, με παράλληλο σεβασμό των νομικών και συμβατικών εθνικών και ευρωπαϊκών πλαισίων. Αυτό αποτελεί πρόκληση για τους κοινωνικούς εταίρους σε όλα τα επίπεδα. Στο πλαίσιο της αυτονομίας τους και χωρίς να υπονομεύουν τις βασικές αρχές των υφιστάμενων δομών, οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να συνεχίσουν να βρίσκουν νέες λύσεις για τον κοινωνικό διάλογο, και κυρίως για τις διαπραγματεύσεις, προσαρμοσμένες στις νέες προκλήσεις, προκειμένου να επιτύχουν ισορροπημένες λύσεις και να διατηρήσουν τη σημασία και την αίσθηση του σκοπού του ρόλου των κοινωνικών εταίρων σε όλα τα επίπεδα. Η εταιρική σχέση με τις τοπικές κοινότητες μπορεί επίσης να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για τους κοινωνικούς εταίρους.

5.4. Η ΕΟΚΕ δήλωσε ότι «δεν μπορεί να προβλεφθεί σήμερα ολόκληρο το φάσμα των ευκαιριών και των προκλήσεων που θα προκύψουν από την ψηφιακή οικονομία. Ο ρόλος του κοινωνικού και του κοινωνιακού διαλόγου δεν είναι να αντιταχθεί σε αυτές τις αλλαγές, αλλά να τις κατευθύνει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ώστε να χρησιμοποιηθούν όλα τα οφέλη που μπορεί να έχουν για την ανάπτυξη, για την προώθηση της καινοτομίας και της ανάπτυξης δεξιοτήτων, για τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων απασχόλησης και για την αλληλέγγυα και βιώσιμη χρηματοδότηση των μέτρων κοινωνικής προστασίας ⁽¹²⁾».

⁽¹⁰⁾ “Employee-driven innovation”(Καινοτομία καθοδηγούμενη από τους εργαζομένους), Δανική Συνομοσπονδία Συνδικαλιστικών Οργανώσεων, 2007.

⁽¹¹⁾ EE C 125 της 21.4.2017, σ. 10EE C 303 της 19.8.2016, σ. 54.

⁽¹²⁾ EE C 434 της 15.12.2017, σ. 30.

5.5. Όσον αφορά τη διαχείριση της μετάβασης σε έναν ψηφιοποιημένο κόσμο της εργασίας, είναι σημαντικό να μπορεί να βασιστεί σε μια ομαλή διαδικασία λήψης αποφάσεων, έτσι ώστε οι επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι να είναι σε θέση να προσαρμοστούν γρήγορα σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Η ΕΟΚΕ έχει δηλώσει ότι «[σ]το πλαίσιο της εισαγωγής νέων τεχνολογιών, όπως τα ρομπότ ή οι ευφυείς μηχανές, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει στην έκθεσή της τη σημασία της ενημέρωσης και της διαβούλευσης με τους εκπροσώπους των εργαζομένων σε αρχικό στάδιο, αλλά και την ανάγκη για συλλογική διαπραγμάτευση προς στήριξη των αλλαγών που εισάγουν οι τεχνολογίες αυτές. Υπενθυμίζει επίσης ότι, σύμφωνα με την οδηγία 2009/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽¹³⁾ σχετικά με το ευρωπαϊκό συμβούλιο εργαζομένων, η συλλογική διαπραγμάτευση είναι υποχρεωτική⁽¹⁴⁾».

5.6. Επίσης, η ΕΟΚΕ έχει παρουσιάσει παραδείγματα περιπτώσεων στις οποίες οι δραστηριότητες των κοινωνικών εταίρων οδήγησαν στην επίλυση των προκλήσεων που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου⁽¹⁵⁾. Ένα ακόμη παράδειγμα είναι η συλλογική σύμβαση μεταξύ της ψηφιακής πλατφόρμας υπηρεσιών καθαρισμού *Hilfr* και της συνδικαλιστικής οργάνωσης *3F* στη Δανία⁽¹⁶⁾. Η ΕΕ θα πρέπει να ενθαρρύνει τέτοιου είδους δραστηριότητες προάγοντας τον κοινωνικό διάλογο και υποστηρίζοντας τη δημιουργία ικανοτήτων των κοινωνικών εταίρων.

6. Βασικά πορίσματα προς υποστήριξη των νέων προσεγγίσεων για την τόνωση της καινοτομίας

6.1. Όπως επισημαίνεται σε μια πρόσφατη μελέτη του Eurofound⁽¹⁷⁾, οι εταιρείες που ενθαρρύνουν τους εργαζομένους τους να συμμετέχουν σε ευρείες διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με τις λειτουργίες ή τη στρατηγική κατεύθυνση της εταιρείας δεν βελτιώνουν απλώς την ικανοποίηση από την εργασία, αλλά αυξάνουν και το επίπεδο καινοτομίας. Η συμμετοχική αλλαγή καλλιεργεί κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ της διοίκησης, των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων τους. Ζωτικής σημασίας είναι η εμπιστοσύνη των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών οργανώσεών τους, καθώς και η συμβολή τους σε όλα τα σχετικά επίπεδα και τους αρμόδιους φορείς, είτε σε τοπικό επίπεδο είτε/και σε επίπεδο διοικητικών ή εποπτικών συμβουλίων. Η συμμετοχή τους στην πρόβλεψη των εξελίξεων, στη διαχείριση και στις αποφάσεις που αφορούν τις εν λόγω αλλαγές, είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των ψηφιακών μετασχηματισμών, καθώς και για την καλλιέργεια ενός πνεύματος και μιας νοοτροπίας με γνώμονα την καινοτομία⁽¹⁸⁾.

6.2. Σύμφωνα με το Eurofound, η καινοτομία είναι πολύ πιο πιθανή όταν συνδυάζονται ισχυρές δομές εργασιακής οργάνωσης με την άμεση συμμετοχή των εργαζομένων (λόγου χάρι, συμμετοχή στην επίλυση προβλημάτων ή στη βελτίωση της ποιότητας της παραγωγής)⁽¹⁹⁾. Η παρατήρηση αυτή συμπληρώνει την πρόταση σύμφωνα με την οποία η συλλογική εκπροσώπηση διαδραματίζει μεν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της συμμετοχής των εργαζομένων σε διεργασίες καινοτομίας, υπάρχει, ωστόσο, αυξανόμενη ανάγκη για πιο δημοκρατικό διάλογο χωρίς αποκλεισμούς, με βάση τη συμμετοχή των εργαζομένων στη διαδικασία προβληματισμού. Οι μέθοδοι του κοινωνικού διαλόγου θα πρέπει να διευκολύνουν, στο πνεύμα αυτό, την ανταλλαγή και την υλοποίηση της συλλογικής εμπειρογνώμοσύνης όλων των μελών της οργάνωσης, είτε πρόκειται για τους εργαζόμενους, είτε για τους εκπροσώπους τους είτε για τους διευθυντές⁽²⁰⁾.

6.3. Επίσης, η ανάλυση του Eurofound αποκάλυψε ότι η πρόσβαση των εργαζομένων σε κατάρτιση συνδέεται θετικά με την καινοτομία. Όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ, η εργασία θα πρέπει να προσφέρει στον εργαζόμενο την ικανοποίηση ότι εξασκεί στο έπακρο τις δεξιότητές του και εκπληρώνει τους στόχους του, συμβάλλοντας ταυτοχρόνως τα μάλα στην κοινή ευημερία⁽²¹⁾.

6.4. Η κινητοποίηση, υπό τη μορφή οικονομικών κινήτρων όπως οι μεταβλητές αμοιβές, συνδέεται επίσης θετικά με την καινοτομία στη μελέτη του Eurofound. Διαπιστώθηκε επίσης ότι στις πλέον καινοτόμους οργανώσεις παρατηρήθηκαν καλύτερες εταιρικές επιδόσεις και μεγαλύτερη ευημερία στον χώρο εργασίας. Αυτές οι καινοτόμες εταιρείες τείνουν να εφαρμόζουν πρακτικές ευρείας συμμετοχής των εργαζομένων.

6.5. Ο κοινωνικός διάλογος που δημιουργεί σχέσεις εμπιστοσύνης είναι σημαντικός για τις επιδόσεις και την ευημερία σύμφωνα με το Eurofound. Τα επίπεδα επιδόσεων και ευημερίας στον χώρο εργασίας ήταν πολύ κατώτερα του μέσου όρου σε ιδρύματα όπου σημειώθηκαν διαφωνίες και εργατικές κινητοποιήσεις. Η σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των εκπροσώπων των εργαζομένων και της διοίκησης, σε συνδυασμό με την άμεση συμμετοχή των εργαζομένων, έχει συσχετιστεί με υψηλότερα επίπεδα επιδόσεων και ευημερίας και έχει δημιουργήσει πρόσφορο περιβάλλον για καινοτόμο δράση⁽²²⁾. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της κατάρτισης σε θέματα διοίκησης, με σκοπό την προσαρμογή των μεθόδων διοίκησης στο νέο εργασιακό πλαίσιο.

⁽¹³⁾ Οδηγία 2009/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Μαΐου 2009, για τη θέσπιση ευρωπαϊκού συμβουλίου εργαζομένων ή διαδικασίας σε επιχειρήσεις και ομίλους επιχειρήσεων κοινοτικής κλίμακας με σκοπό να ενημερώνονται οι εργαζόμενοι και να ζητείται η γνώμη τους (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 122 της 16.5.2009, σ. 28).

⁽¹⁴⁾ ΕΕ C 434 της 15.12.2017, σ. 30.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 434 της 15.12.2017, σ. 30.

⁽¹⁶⁾ Συλλογική σύμβαση Hilfr.

⁽¹⁷⁾ 3rd European Company Survey: "Innovative changes in European companies"(3η έρευνα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις: «Καινοτόμες αλλαγές στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις»), Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound), 2017.

⁽¹⁸⁾ ΕΕ C 434 της 15.12.2017, σ. 30.

⁽¹⁹⁾ 3rd European Company Survey: "Innovative changes in European companies"(3η έρευνα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις: «Καινοτόμες αλλαγές στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις»), Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound), 2017.

⁽²⁰⁾ "Workplace Social Dialogue as a Form of 'Productive Reflection'"(Ο κοινωνικός διάλογος στον χώρο εργασίας ως μορφή «παραγωγικού προβληματισμού»), Peter Cressey, Peter Totterdill, Rosemary Exton, *International Journal of Action Research*, τόμος 9, τεύχος 2, 2013.

⁽²¹⁾ ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 43.

⁽²²⁾ 3rd European Company Survey: "Innovative changes in European companies"(3η έρευνα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις: «Καινοτόμες αλλαγές στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις»), Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound), 2017.

6.6. Η νοοτροπία εμπιστοσύνης αποτελεί επίσης σημαντικό ανταγωνιστικό παράγοντα για τις εταιρείες. Όταν αντιμετωπίζονται περίπλοκα ζητήματα ψηφιοποίησης στον χώρο εργασίας, η νοοτροπία εμπιστοσύνης θέτει γερά θεμέλια για την επιτυχή συνεργασία σε αντίθεση με τη νοοτροπία του ελέγχου και της συμμόρφωσης ⁽²³⁾.

6.7. Όπως δήλωσε το Eurofound: «Δεν υπάρχει συνταγή για τη δημιουργία εμπιστοσύνης σε έναν χώρο εργασίας, αλλά υπάρχουν σίγουρα ορισμένες συνθήκες που ευνοούν την εμφάνισή της. Μεταξύ αυτών είναι η αμοιβαία αναγνώριση για τα δύο μέρη που είναι επιφορτισμένα με την εξεύρεση λύσεων σε κοινά προβλήματα, η έγκαιρη παρέμβαση που αφήνει περιθώρια εύλογης συζήτησης, η διαφάνεια, η έγκαιρη ανταλλαγή πληροφοριών καλής ποιότητας και η συμμετοχή όλων των μερών στη χάραξη στρατηγικής και στη θέσπιση στόχων» ⁽²⁴⁾. Όπως σημειώνει η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της ⁽²⁵⁾, είναι αναγκαία η ενίσχυση της επιρροής και της συμμετοχής των εργαζομένων στα αρμόδια όργανα λήψης αποφάσεων. Η συμμετοχή τους στην πρόβλεψη των εξελίξεων, στη διαχείριση και στις αποφάσεις που αφορούν τις εν λόγω αλλαγές, είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των ψηφιακών μετασχηματισμών, καθώς και για την καλλιέργεια ενός πνεύματος και μιας νοοτροπίας με γνώμονα την καινοτομία.

6.8. Σε εθνικό επίπεδο, οι πρωτοβουλίες των κοινωνικών εταίρων για την ενίσχυση της παραγωγικότητας, της ευημερίας των εργαζομένων και της απασχόλησης στον χώρο εργασίας συνιστούν πολλά υποσχόμενη μέθοδο, η οποία θα πρέπει να προωθηθεί σε ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Το κοινό έργο της Φινλανδικής Ομοσπονδίας Τεχνολογικών Βιομηχανιών (Finnish Technology Industries Federation) και της Βιομηχανικής Ένωσης (Industrial Union) αποτελεί μοναδικό έργο στη Φινλανδία ⁽²⁶⁾. Στη Δανία, η Δανική Συνομοσπονδία Συνδικαλιστικών Οργανώσεων εκπόνησε ειδική μελέτη με θέμα «Employee-driven innovation» ⁽²⁷⁾ (Καινοτομία καθοδηγούμενη από τους εργαζομένους). Επίσης, στην Τσεχία, στη Δανία, στη Γαλλία, στη Γερμανία, στην Ιταλία και στην Ισπανία οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν σε εθνικές συζητήσεις και σε σχέδια σχετικά με τον ψηφιακό μετασχηματισμό και τον αντίκτυπό του στον εργασιακό βίο ⁽²⁸⁾.

6.9. Σε επίπεδο ΕΕ, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει και υποστηρίζει, εν προκειμένω, τις πρωτοβουλίες και την έρευνα του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound) και του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την Καινοτομία στον Χώρο Εργασίας που δρομολογήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και προτείνει να αναλάβει η ΕΕ δράση για την ανάπτυξη του διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και των άλλων ενδιαφερομένων στο πλαίσιο συμμετοχικών προσεγγίσεων για την προώθηση της καινοτομίας στον χώρο εργασίας.

Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2019.

*Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής*
Luca JAHIER

⁽²³⁾ “Vertrauenskultur als Wettbewerbsvorteil in digitalen Zeiten”(Η νοοτροπία εμπιστοσύνης ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην ψηφιακή εποχή).

⁽²⁴⁾ “Win-win arrangements: Innovative measures through social dialogue at company level”(Αμοιβαία επωφελείς συμφωνίες: Καινοτόμα μέτρα μέσω του κοινωνικού διαλόγου σε εταιρικό επίπεδο), Eurofound, 2016.

⁽²⁵⁾ ΕΕ C 434 της 15.12.2017, σ. 30.

⁽²⁶⁾ Σχέδιο «Productivity together».

⁽²⁷⁾ “Employee-driven innovation”(Καινοτομία καθοδηγούμενη από τους εργαζομένους), Δανική Συνομοσπονδία Συνδικαλιστικών Οργανώσεων, 2007.

⁽²⁸⁾ “Addressing digital and technological change through social dialogue”(Αντιμετώπιση των ψηφιακών και των τεχνολογικών μεταβολών μέσα από τον κοινωνικό διάλογο), Eurofound, 2017.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι γυναίκες στα Δυτικά Βαλκάνια»**(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)**

(2019/C 159/02)

Εισηγήτρια: η κα **Dilyana SLAVOVA**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	15.2.2018
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	19.12.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	174/1/6

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η πολιτική της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια έχει λάβει νέα ώθηση, χάρη στη Βουλγαρική Προεδρία, η οποία κατέστησε την περιοχή προτεραιότητά της, αλλά και την ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Μια αξιόπιστη προοπτική διεύρυνσης για τα δυτικά Βαλκάνια και αυξημένη δέσμευση της ΕΕ απέναντί τους» που δημοσιεύθηκε στις 6 Φεβρουαρίου 2018.

1.2. Η σύνοδος κορυφής της Σόφιας και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Ιουνίου 2018 σχετικά με τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης επιβεβαίωσαν την εν λόγω δέσμευση και καθόρισαν τα επόμενα στάδια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης της περιοχής. Ειδικότερα, η Αλβανία και η ΠΓΔΜ έλαβαν ως υπό όρους ημερομηνία για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων τον Ιούνιο του 2019. Η εν λόγω εστίαση και δράση είναι πιθανόν να διατηρηθεί και να προωθηθεί από τις προεδρίες που ακολουθούν, καθώς τις ασκούν κράτη μέλη τα οποία δείχνουν επίσης μεγαλύτερη ευαισθησία και προσήλωση στα δυτικά Βαλκάνια, και συγκεκριμένα η Αυστρία, η Ρουμανία και η Κροατία.

1.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τη διεύρυνση, καθώς είναι προς το συμφέρον και των δύο πλευρών, τόσο των Δυτικών Βαλκανίων όσο και της ΕΕ. Η επιτυχία της πολιτικής αυτής αποτελεί σημαντικό παράγοντα της παγκόσμιας θέσης της ΕΕ και ακρογωνιαίό λίθο της σταθερότητας και της ευημερίας της Ευρώπης. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η ενταξιακή διαδικασία θα πρέπει να συνεχιστεί περαιτέρω και με σθένος και αυστηρότητα ως μία από τις κορυφαίες προτεραιότητες της ΕΕ, υπό τους σαφείς και αυστηρούς όρους που αποτελούν τη βάση όλων των διαδικασιών διεύρυνσης – τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο.

1.4. Η ισότητα των φύλων αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα που αναγνωρίζεται από τα άρθρα 2 και 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον ρόλο των γυναικών ως βασικής κινητήριας δύναμης για την εδραίωση της δημοκρατίας, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών, καθώς και την οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Σκοπός της γνωμοδότησης είναι η ευαισθητοποίηση και η προώθηση των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων των γυναικών και της ισότητας των φύλων στα Δυτικά Βαλκάνια. Η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου μπορεί να είναι επιτυχής μόνο εάν υπάρχει ισχυρή πολιτική βούληση και πίστη στα οφέλη που θα αποφέρει η ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών στην κοινωνία.

1.5. Οι γυναίκες έχουν διαδραματίσει και συνεχίζουν να διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στη συμφιλίωση και στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή, ιδίως υπό συνθήκες σοβαρής εξασθένησης των οικονομικών δομών, φτώχειας και διάρρηξης των κοινωνικών δεσμών, κατά τις οποίες οι γυναίκες επιδεικνύουν μεγαλύτερη ευελιξία και πρωτοβουλία στην αποκατάσταση και ανανέωση των κοινωνικών δικτύων και στη διερεύνηση νέων διαδρομών εργασίας. Παρά τις κάποιες ορθές πρακτικές και θετικές εξελίξεις όσον αφορά τη χειραφέτηση των γυναικών και την εφαρμογή σχετικών προγραμμάτων, η θέση των γυναικών εξακολουθεί να παραμένει μειονεκτική όσον αφορά την ικανότητά τους να ασκούν πλήρως τα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά τους δικαιώματα και να επωφελούνται πλήρως από τις ευκαιρίες κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Λόγω της πατριαρχικής νοοτροπίας που έχει ως αποτέλεσμα την περιθωριοποίησή τους, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν προκαταλήψεις και στερεότυπα φύλου, διαχωρισμό στην αγορά εργασίας και την εκπαίδευση και πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο διακρίσεων και βίας που παρεμποδίζουν την άνοδό τους σε ηγετικές θέσεις.

1.6. Η ΕΟΚΕ ζητεί όχι μόνο την ισότιμη εκπροσώπηση και συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή σε όλα τα επίπεδα, αλλά και την εφαρμογή αποτελεσματικών νόμων και πολιτικών για την καταπολέμηση της διακριτικής συμπεριφοράς και των βαθιά ριζωμένων πατριαρχικών στάσεων απέναντι στις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών από μειονοτικές ομάδες (ιδιαίτερα των Ρομά και των ΛΟΑΤΚΙ), των νέων γυναικών, των ηλικιωμένων, των γυναικών της υπαίθρου και των γυναικών με αναπηρίες, καθώς και των προσφύγων γυναικών και κοριτσιών που αναζητούν άσυλο στα Δυτικά Βαλκάνια.

1.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της κατάρτισης οδικού χάρτη για την ισότητα των φύλων και του σχεδιασμού μέτρων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μια πιο ισόρροπη κατανομή της εξουσίας και των πόρων στα δυτικά Βαλκάνια. Οι ομάδες για τα δικαιώματα των γυναικών, οι επιχειρηματικές ενώσεις και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις δραστηριοποιούνται ενεργά για την ενίσχυση του ρόλου των γυναικών στην περιοχή, υπάρχει δε ανάγκη πιο ισχυρής και σταθερής συνεργασίας με τους πολίτες και τους κοινωνικούς εταίρους με στόχο την αποτελεσματική πρόσπηση και προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να πράξουν περισσότερο για να στηρίξουν οικονομικά αυτές τις οργανώσεις και ενώσεις, παρέχοντας συγκεκριμένα σχέδια και προγράμματα που θα στοχεύουν στη χειραφέτηση των γυναικών σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων για την υποστήριξη οργανώσεων για την ισότητα των φύλων και λεπτομερών σχεδίων δράσης.

1.8. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ και τις εθνικές αρχές να συνεργαστούν περισσότερο για την εξάλειψη των στερεοτύπων στην εκπαίδευση, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η πρόσβαση των νέων κοριτσιών και των γυναικών σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους σε οικονομικά προσιτή και ποιοτική εκπαίδευση, εξοπλίζοντάς τες με τις σχετικές δεξιότητες και διευκολύνοντας τη σταδιοδρομία τους και την πρόσβαση σε ποιοτικές θέσεις απασχόλησης στην αγορά εργασίας.

1.9. Δεδομένου ότι η βία και οι διακρίσεις κατά των γυναικών αποτελούν μία από τις σοβαρότερες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και καθίστανται όλο και συχνότερες σε αυτήν τη μεταπολεμική περιοχή, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ενθαρρύνει την ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την ενδοοικογενειακή βία και να επεκτείνει την απαραίτητη χρηματοδότηση και την υποστήριξη από εμπειρογνώμονες για το σύνολο των προσπαθειών που καταβάλλονται για τη μείωση και, ενδεχομένως, την εξάλειψη αυτού του ευρέως διαδεδομένου κοινωνικού δεινού.

1.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι εθνικές αρχές θα πρέπει να καταβάλουν σημαντικές προσπάθειες για τη βελτίωση της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της υφιστάμενης νομοθεσίας και με τη συνεπή εφαρμογή της. Αυτό θα συμβάλει, μεταξύ άλλων, στην ευαισθητοποίηση σε θέματα ισότητας των φύλων και θα υποστηρίξει ένα ασφαλέστερο περιβάλλον για τα μέσα ενημέρωσης, μέσα στο οποίο τα στερεότυπα φύλου θα μπορούν να αποδομούνται μέσω δημόσιου διαλόγου και όπου οι γυναίκες δεν θα αποτελούν στόχο σεξισμού, εκστρατειών μίσους και διαδικτυακών εκστρατειών δυσφήμισης.

1.11. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την ανάγκη οι εταίροι των Δυτικών Βαλκανίων να εντάξουν τη διάσταση του φύλου σε όλα τα σχετικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται μέσω του μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ II), ιδίως στον 3ο τομέα πολιτικής, ο οποίος περιλαμβάνει την απασχόληση, τις κοινωνικές πολιτικές, την εκπαίδευση, την προώθηση της ισότητας των φύλων και την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων. Θα πρέπει να αναπτυχθούν θεματικά ταμεία για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας και την υποστήριξη του πολιτικού ακτιβισμού και του γυναικείου ακτιβισμού στα μέσα ενημέρωσης.

1.12. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί σαφής και συνεχής προσήλωση στην ισότητα των φύλων ως θεμελιώδη αξία της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να συμπεριλάβει κρίσιμους δείκτες ισότητας των φύλων στο σύστημα συγκριτικής αξιολόγησής της για τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, οι οποίοι θα αναπτυχθούν και θα παρακολουθούνται σε στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς και πολιτικούς εταίρους που ασχολούνται με τη χειραφέτηση των γυναικών στην περιοχή και σε ολόκληρη την ΕΕ. Η συστηματική εφαρμογή της διάστασης του φύλου θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως οριζόντιο σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση της αποδοχής και της ποιότητας της νομοθετικής διαδικασίας στο πλαίσιο των ενταξιακών διαπραγματεύσεων.

1.13. Η ΕΟΚΕ αναμένει ότι οι μελλοντικές προσπάθειες στα δυτικά Βαλκάνια θα αποσκοπούν όχι μόνο στην εναρμόνιση της νομοθεσίας που διέπει τα δικαιώματα των γυναικών με το κεκτημένο της ΕΕ και τους σχετικούς διεθνείς μηχανισμούς και μέσα, αλλά κυρίως στην εξάλειψη του χάσματος μεταξύ των υφιστάμενων νόμων και της ορθής εφαρμογής τους. Οι κυβερνήσεις στα Δυτικά Βαλκάνια πρέπει να ενθαρρυνθούν και να υποστηριχθούν στην ανάπτυξη βιώσιμων μηχανισμών δημόσιας χρηματοδότησης, οι οποίοι επικεντρώνονται στην προστασία των γυναικών από τη βία, τις διακρίσεις και την οικονομική εκμετάλλευση.

1.14. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη και τους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων που δεν έχουν ακόμη επικυρώσει τη σύμβαση της Κωνσταντινούπολης να το πράξουν χωρίς καθυστέρηση, καθώς αποτελεί το πιο ολοκληρωμένο πλαίσιο πολιτικής για την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας, την προστασία των θυμάτων και τη δίωξη των παραβατών. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης τις εκκλησίες και άλλα θρησκευτικά ιδρύματα και οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών όλων των θρησκειών να μην παραβιάζουν τα δικαιώματα των γυναικών, ούτε να παρεμβαίνουν στα αναπαραγωγικά δικαιώματά τους, διότι πρόκειται για κρίσιμη προϋπόθεση για την κοινωνική και οικονομική χειραφέτηση και ενδυνάμωση των γυναικών.

1.15. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σημασία της σύνδεσης της ενσωμάτωσης θεμάτων φύλου στους προϋπολογισμούς με τα συνολικά μέτρα για την ισότητα των φύλων. Ζητεί να συμπεριληφθεί η διάσταση του φύλου σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματα μέσω καλύτερης κατανομής των πόρων που συνάδει με συγκεκριμένες ανά φύλο ανάγκες. Υπό το πρίσμα αυτό και ενόψει του επόμενου ΠΔΠ, η ΕΕ θα πρέπει να είναι πιο συνεπής όταν ασχολείται με τα Δυτικά Βαλκάνια όσον αφορά την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου και θα πρέπει να επιμένει στην ενσωμάτωση θεμάτων φύλου στους προϋπολογισμούς και στη συλλογή δεδομένων κατανεμημένων ανά φύλο ώστε να εξασφαλίζεται ότι η ισότητα και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των γυναικών λαμβάνονται υπόψη κατά τρόπο βιώσιμο. Για τον σκοπό αυτό, οι εταίροι των Δυτικών Βαλκανίων, καθώς και η Επιτροπή, καλούνται να εντείνουν τις πολιτικές διαβουλεύσεις με τους ακτιβιστές των δικαιωμάτων των γυναικών και τους εμπειρογνώμονες σε θέματα ισότητας των φύλων σε διάφορους τομείς πολιτικής που σχετίζονται με τη διεύρυνση.

1.16. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι χρειάζεται να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη γυναικεία επιχειρηματικότητα λόγω της δυνατότητάς της να αυξήσει σημαντικά τις προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής και καλεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να εργαστούν προς τούτο. Στα μέτρα για τη στήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η διασφάλιση της πρόσβασης σε οικονομικούς και θεσμικούς πόρους, η προσφορά βέλτιστης υποδομής για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις, η παροχή χρήσιμων πληροφοριών σχετικά με την ίδρυση μιας επιχείρησης, η ενίσχυση του ενδιαφέροντος για τη γυναικεία επιχειρηματικότητα μέσω εκστρατειών στα μέσα ενημέρωσης, καθώς και η χορήγηση δανείων για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις και τα έργα επέκτασής. Οι γυναίκες επιχειρηματίες και οι επιχειρηματικές τους οργανώσεις θα πρέπει να περιλαμβάνονται συστηματικά σε όλες τις διαδικασίες ανάπτυξης πολιτικής που σχετίζονται με την κοινωνική και οικονομική διάσταση της διεύρυνσης.

2. Ιστορικό

2.1. Η ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα και κοινή αξία που αναγνωρίζεται από την ΕΕ. Η ισότητα των φύλων, ενσωματωμένη στις Συνθήκες της ΕΕ και στις διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αποτελεί μέρος των όρων ένταξης με τους οποίους πρέπει να συμμορφώνονται οι υποψήφιοι και δυνητικοί υποψήφιοι από τα Δυτικά Βαλκάνια (Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Κοσσυφοπέδιο⁽¹⁾, Μαυροβούνιο και Σερβία). Η επένδυση στην ισότητα των φύλων είναι σημαντική: δεν αποτελεί μόνο απαίτηση της ΕΕ, αλλά χρησιμεύει και ως βασικός δείκτης μιας ισότιμης και δημοκρατικής κοινωνίας.

2.2. Στο πλαίσιο της προετοιμασίας τους για ένταξη στην ΕΕ, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έχουν λάβει μέτρα για την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών τα τελευταία χρόνια. Μεταξύ άλλων έχουν θεσπίσει ή τροποποιήσει την οικεία νομοθεσία (για παράδειγμα καταπολέμηση των διακρίσεων, ποινική και εργασιακή νομοθεσία), καταρτίζοντας εθνικές στρατηγικές και σχέδια δράσης και καθιερώνοντας θεσμικούς μηχανισμούς εφαρμογής και εποπτείας των σχετικών πολιτικών. Εντούτοις, η προώθηση της ισότητας των φύλων συχνά είναι μόνο επιφανειακή, ενώ οι δράσεις που αναλαμβάνονται από την άποψη αυτή δεν συνοδεύονται από πραγματική πολιτική δέσμευση, αρμοδιότητες και οικονομικούς πόρους, με αποτέλεσμα την αδύναμη και σποραδική εφαρμογή.

2.3. Δυστυχώς, η διάσκεψη κορυφής των Δυτικών Βαλκανίων στο Λονδίνο τον Ιούλιο του 2018 έχασε την ευκαιρία να σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την προώθηση της ισότητας των φύλων στην περιοχή. Η πρόταση συνεκτικής δράσης, η οποία εξετάστηκε κατά την προετοιμασία της διάσκεψης, πρέπει, επομένως, να τύχει γρήγορα πολιτικής υποστήριξης και να υλοποιηθεί ταχύτατα με βιώσιμο τρόπο.

2.4. Η ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα στα Δυτικά Βαλκάνια λόγω των ιδιαίτερα πατριαρχικών δομών που χαρακτηρίζουν την περιοχή και οι οποίες εκδηλώνονται με βία λόγω φύλου, διακρίσεις και εκμετάλλευση, μια χρόνια διπλή επιβάρυνση για τις γυναίκες σε σχέση με τις εργασιακές και οικογενειακές τους ευθύνες, πολυάριθμα εμπόδια στην ανοδική κινητικότητα και την ισότητα αμοιβών των γυναικών και ανεπαρκή πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και αναπαραγωγικής υγείας, αλλά και σε χρηματοδοτικά μέσα. Σημειώθηκε κάποια βελτίωση όσον αφορά την πολιτική εκπροσώπηση των γυναικών, με ελάχιστες, ωστόσο, διαχρονικές επιπτώσεις ως προς τη δίκαιη ανακατανομή της πολιτικής εξουσίας μεταξύ γυναικών και ανδρών. Το κρίσιμο πρόβλημα έγκειται στην ανεπαρκή εφαρμογή προοδευτικών πολιτικών, γεγονός το οποίο αντικατοπτρίζει την έλλειψη πραγματικής πολιτικής δέσμευσης, χρηματοδότησης και εμπειρογνωμοσύνης.

⁽¹⁾ Η ονομασία αυτή δεν θίγει τις θέσεις ως προς το καθεστώς και είναι σύμφωνη με την απόφαση 1244/99 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

2.5. Η διασφάλιση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών παραμένει «ημιτελής»⁽²⁾ στην περιοχή. Με τη γνωμοδότηση αυτή, η ΕΟΚΕ επιστράφηκε στην προσοχή στις προσπάθειες εκ μέρους των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας πολιτών της ΕΕ να προωθήσουν την ισότητα των φύλων στο πλαίσιο της πολιτικής διεύρυνσης της ΕΕ και να την καταστήσουν οριζόντιο δείκτη σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Εξετάζει επίσης μερικές από τις μείζονες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στα Δυτικά Βαλκάνια, όπως οι ασθενέστεροι ρόλοι τους στον κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό τομέα και η εκτεταμένη βία λόγω φύλου.

3. Βία λόγω φύλου

3.1. Η βία λόγω φύλου, δηλαδή η σεξουαλική, αναπαραγωγική και ενδοοικογενειακή βία, παραμένει κυρίαρχο πρόβλημα στην περιοχή. Παρά το γεγονός ότι η ενδοοικογενειακή βία καταγγέλλεται ανεπαρκώς, οι σχετικοί αριθμοί είναι και πάλι υψηλοί. Τα στοιχεία δείχνουν ότι στην Αλβανία το 56 % των γυναικών εκτίθενται σε τουλάχιστον μία μορφή ενδοοικογενειακής βίας, στο Κοσσυφοπέδιο σχεδόν το 70 % των γυναικών βιώνουν ενδοοικογενειακή βία κατά τη διάρκεια της ζωής τους, ενώ στη Σερβία καταγράφηκαν τουλάχιστον είκοσι έξι περιπτώσεις γυναικοκτονίας το 2017 και στις περισσότερες περιπτώσεις ο δράστης ήταν ο σύντροφος του θύματος⁽³⁾. Απολογισμός των υπηρεσιών που σχετίζονται με την ενδοοικογενειακή βία στις χώρες της περιοχής αποκάλυψε ότι χαρακτηρίζονταν από ανεπαρκή χρηματοδότηση, ανεπαρκή στελέχωση και υπερβολικό φόρτο εργασίας⁽⁴⁾ και ότι οι μηχανισμοί υποβολής εκθέσεων ήταν γενικά πολύ αδύναμοι.

3.2. Κάθε εταίρος των δυτικών Βαλκανίων διαθέτει εθνική στρατηγική με στόχο την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας⁽⁵⁾. Οι γυναίκες δεν αναφέρουν ως επί το πλείστον τα περιστατικά λόγω των κανόνων αποδοχής, της δυσπιστίας προς τις αρχές ασφαλείας και δικαιοσύνης, αλλά και της έλλειψης θεσμικής αντίδρασης ακόμη και σε όσες περιπτώσεις αναφέρονται. Η απουσία οικονομικά βιώσιμων δικτύων υποστήριξης, ασφαλών σπιτιών και ιδρυμάτων για τα θύματα που είναι αρκετά γενναία ώστε να καταγγείλουν τη βία συμβάλλει στην περαιτέρω θυματοποίηση των πιο ευάλωτων γυναικών. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπιστούν ορισμένες ελλείψεις όσον αφορά τη συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων στην περιοχή. Στόχος είναι να υπάρχουν καλά σχεδιασμένες, χρηματοδοτούμενες και παρακολουθούμενες πολιτικές που προλαμβάνουν, προστατεύουν και διώκουν. Αυτό απαιτεί κατάλληλη εκπαίδευση για όλους τους φορείς που εμπλέκονται στη διαδικασία, επαρκή ευαισθητοποίηση και αλλαγή στάσης της κοινωνίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, όπως και αλλού, η πρόληψη είναι πρωταρχικής σημασίας και κοστίζει λιγότερο από ό, τι παρεμβάσεις σε μεταγενέστερα στάδια.

3.3. Η πλήρης εφαρμογή της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (σύμβαση της Κωνσταντινούπολης) είναι απαραίτητη σε ολόκληρη την περιοχή των δυτικών Βαλκανίων. Έχοντας υπογράψει και επικυρώσει τη σύμβαση, η πλειονότητα των εταίρων των δυτικών Βαλκανίων θα πρέπει να συνεχίσει να εντείνει τις εργασίες της όσον αφορά τη διάθεση κατάλληλης δημόσιας χρηματοδότησης, τον συντονισμό των πολιτικών και την εφαρμογή πρακτικών μέτρων με σκοπό την αντιμετώπιση κάθε μορφής βίας που επιβάλλεται στις γυναίκες. Επιπλέον, η Επιτροπή καλείται να δώσει προτεραιότητα στο θέμα της ενδοοικογενειακής βίας στο πλαίσιο της προενταξιακής χρηματοδότησης, τόσο για την κοινωνία πολιτών όσο και για τις δραστηριότητες ανάπτυξης θεσμικών ικανοτήτων. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ενθαρρύνει την ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας όσον αφορά την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία, πέραν του διαχωρισμού μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ και χωρών διεύρυνσης. Στο πλαίσιο της διεύρυνσης, είναι σημαντικό τα κράτη μέλη της ΕΕ να παρουσιάσουν ένα θετικό πρότυπο από την άποψη αυτή.

Απαιτείται ενίσχυση της δέσμευσης και του συντονισμού μεταξύ όλων των φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, αλλά και ευρύτερη συμμετοχή των ΜΚΟ με δεδομένο ότι η συνεργασία μεταξύ των κρατικών υπηρεσιών και των ΜΚΟ είναι θεμελιώδους σημασίας για την επιτυχή εφαρμογή της νομοθεσίας και της πολιτικής δράσης για την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών.

3.4. Οι οικογένειες και τα σχολεία οφείλουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο. Η ανατροφή των παιδιών και η εκπαίδευση πρέπει να είναι ευαίσθητες σε θέματα φύλου και να επικεντρώνονται στην εξάλειψη της βίας λόγω φύλου, ειδικά κατά των κοριτσιών και των νέων γυναικών. Η θέσπιση πλαισίου που θα εισάγει σαφείς πολιτικές στα σχολεία για την αντιμετώπιση της βίας λόγω φύλου θα συμβάλει στη μείωση τέτοιων πρακτικών και θα δημιουργήσει συνεπώς ένα περιβάλλον που θα στηρίζει περισσότερο τα θύματα και θα ενισχύει την ισότητα των φύλων ως θεμελιώδη αρχή επί της οποίας εδράζεται η κοινωνία.

4. Ανθρώπινα δικαιώματα

4.1. Τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών στα Δυτικά Βαλκάνια βρίσκονται συστηματικά στο στόχαστρο εθνικιστών και κληρικών που συχνά προβάλλουν θρησκευτικά δόγματα και εθνικά συμφέροντα, όπως οι παραδοσιακές πατριαρχικές οικογενειακές αξίες και η δημογραφική ανανέωση, ως ηθική δικαιολογία για τη στέρηση των ελευθεριών, της ισότητας και της ασφάλειας των γυναικών. Παρά τους υφιστάμενους πλήρεις και γενικά προστατευτικούς νόμους που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι μηχανισμοί υλοποίησης και επιβολής έχουν σημαντικές ελλείψεις. Η ΕΟΚΕ ζητεί αποτελεσματικότερη συνεργασία και κοινή δράση των εθνικών δομών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, των κοινωνικών εταίρων, των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών και των κυβερνητικών αρχών, προκειμένου να προωθηθεί η ατζέντα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να παρασχεθεί βοήθεια σε όσους είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι.

⁽²⁾ Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ενημέρωση για τις γυναίκες στα Δυτικά Βαλκάνια, Ιούλιος 2018.

⁽³⁾ Φόρουμ της κοινωνίας πολιτών (CSF) της διάσκεψης κορυφής των Δυτικών Βαλκανίων, Θέματα φύλου στα Δυτικά Βαλκάνια, Σύνοψη πολιτικής αριθ. 04, Απρίλιος 2018, <http://wb-csf.eu/wp-content/uploads/2018/04/CSF-PB-04-Gender-Issues-in-the-Western-Balkans.pdf>.

⁽⁴⁾ Hughson, 2014, Gender Country Profile of Bosnia and Herzegovina και Brankovic, 2015, Multisectoral Cooperation: An Obligation or Wishful Thinking. Πρόγραμμα ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών – UNDP.

⁽⁵⁾ Petricevic, I. 2012. Women's Rights in the Western Balkans in the Context of EU Integration.

4.2. Κυριαρχούν οι παραδοσιακοί ρόλοι των φύλων και ανάλογες στάσεις ως προς τη σεξουαλικότητα των γυναικών. Η πρόσβαση στην περίθαλψη μητρότητας κυμαίνεται σε λογικά επίπεδα, όμως πέραν αυτής οι γυναίκες συχνά επιλέγουν να μην επισκεφθούν ιατρό. Οι γυναίκες στην εργασία αντιμετωπίζουν συχνά διακρίσεις όσον αφορά τα δικαιώματα μητρότητας, μεταξύ άλλων μέσω ερωτήσεων στις συνεντεύξεις εργασίας σχετικά με την οικογενειακή τους κατάσταση και την πρόθεσή τους να αποκτήσουν παιδιά, παρά το γεγονός ότι έχουν τεθεί σε εφαρμογή νόμοι για να αποτρέπεται το φαινόμενο αυτό. Πρέπει να ενθαρρυνθούν και να προωθηθούν οι τακτικοί ιατρικοί έλεγχοι. Χρειάζονται εντατικές δραστηριότητες ευαισθητοποίησης σχετικά με τις υπηρεσίες αναπαραγωγικής υγείας.

4.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα ανησυχητικό το γεγονός ότι η αναπαραγωγική υγεία των γυναικών στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων τίθεται σε κίνδυνο εξαιτίας των αυξανόμενων επιθέσεων εκ μέρους υπερσυντηρητικών ομάδων συμφερόντων που συνδέονται στενά με τις κυρίαρχες θρησκευτικές κοινότητες. Θα πρέπει να διεξαχθεί περαιτέρω ανάλυση σχετικά με τον αντίκτυπο των φανατικών θρησκευτικών πεποιθήσεων στα δικαιώματα των γυναικών, ιδιαίτερα δε στα αναπαραγωγικά τους δικαιώματα στην περιοχή.

4.4. Η κοινότητα των ΛΟΑΤΚΙ χρήζει ιδιαίτερης προσοχής δεδομένου ότι τα δικαιώματά τους κάθε άλλο παρά έχουν παγιωθεί. Επιπλέον, βρίσκονται υπό συνεχή πίεση από διάφορες συντηρητικές κοινωνικές ομάδες.

5. Κοινωνικά δικαιώματα

5.1. Εξακολουθούν να υπάρχουν ελλείψεις στις χώρες της περιοχής όσον αφορά τη διασφάλιση και την παρακολούθηση των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος της μη διάκρισης. Η κατάσταση αυτή επηρεάζει όλες τις γυναίκες στην αγορά εργασίας, κυρίως όμως όσες γυναίκες και κορίτσια προέρχονται από ευάλωτες ομάδες, μεταξύ άλλων εθνοτικές μειονότητες (και κυρίως Ρομά), εσωτερικά εκτοπισμένους, άτομα με αναπηρίες, μετανάστες και πρόσφυγες.

5.2. Οι γυναίκες από τις μειονεκτούσες αυτές ομάδες συχνά δεν έχουν επαρκείς γνώσεις σχετικά με τα κοινωνικά δικαιώματα, την πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη ή τη στέγαση. Τα θεσμικά όργανα που είναι νομικά υπεύθυνα για τους τομείς αυτούς δεν είναι ακόμη σε θέση να παράσχουν επαρκή υποστήριξη στα εν λόγω άτομα. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως τα κέντρα κοινωνικής εργασίας, οι τοπικές διοικήσεις και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, θα πρέπει να βελτιώσουν τις συνθήκες που απαιτούνται για τη διασφάλιση ίσων κοινωνικών δικαιωμάτων για τις ευάλωτες ομάδες. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη επανεξέτασης της ποιότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας των προγραμμάτων κοινωνικής μεταρρύθμισης που υποστηρίζονται από την ΕΕ, λόγω χάρη μέσω κοινού μνημονίου ένταξης προσανατολισμένου προς την κοινωνική ένταξη, τη διαφοροποίηση, τον εκδημοκρατισμό και την αποκέντρωση των κοινωνικών υπηρεσιών. Θα πρέπει να διερευνηθούν οι δυνατότητες έγκαιρης εφαρμογής του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων κατά τη διαδικασία διεύρυνσης.

5.3. Ένα ανησυχητικό κοινωνικό φαινόμενο είναι η ριζοσπαστικοποίηση των γυναικών σε ορισμένες μουσουλμανικές κοινότητες και η συμμετοχή τους στον βίαιο εξτρεϊσμό. Από το 2012 έως το 2016, το 20 % περίπου των 1000 ατόμων που εγκατέλειψαν την περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων για τις ζώνες σύγκρουσης στη Συρία και το Ιράκ ήταν γυναίκες⁽⁶⁾. Οι κυβερνήσεις, τα θεσμικά όργανα και οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών δεν πράττουν αρκετά για να αναγνωρίσουν δημόσια τη μετανάστευση των γυναικών στη Μέση Ανατολή, ούτε για να διασφαλίσουν ότι η διάσταση του φύλου περιλαμβάνεται στις τρέχουσες προσπάθειες για την αντιμετώπιση του βίαιου εξτρεϊσμού. Η θέσπιση νομοθεσίας για την ποινικοποίηση της συμμετοχής, της υλικής υποστήριξης και της στρατολόγησης ξένων παραστρατιωτικών ομάδων θα πρέπει να συνοδεύεται από πρακτικά μέτρα για τη στήριξη της απορριζοσπαστικοποίησης και της αποκατάστασης των γυναικών, που θα πρέπει κατά κύριο λόγο να αναγνωρίζονται ως θύματα της εξτρεμιστικής προπαγάνδας και στρατολόγησης.

6. Οι γυναίκες στην αγορά εργασίας

6.1. Ο αποκλεισμός των γυναικών από την αγορά εργασίας είναι ευρέως διαδεδομένος στην περιοχή και σημαντικά υψηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ⁽⁷⁾. Σχεδόν τα δύο τρίτα των γυναικών σε ηλικία εργασίας στην εν λόγω περιοχή είναι είτε ανενεργές είτε άνεργες. Για τις γυναίκες Ρομά και τις γυναίκες με αναπηρίες, τα ποσοστά είναι ακόμη υψηλότερα. Οι στατιστικές δείχνουν ότι οι γυναίκες έχουν χαμηλότερα επίπεδα δραστηριότητας σε σύγκριση με τους άνδρες, έχει δε σημειωθεί μικρή μόνο πρόοδος όσον αφορά τη γεφύρωση του χάσματος όσον αφορά την απασχόληση των δύο φύλων.

6.2. Κάτι τέτοιο όχι μόνο αποτελεί παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και ενέχει υψηλό οικονομικό και κοινωνικό κόστος και υπονομεύει τη δυνητική οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή. Κάθε χρόνο, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων χάνουν κατά μέσο όρο 18 % του συνολικού ΑΕγχΠ τους λόγω του χάσματος μεταξύ των φύλων στην αγορά εργασίας⁽⁸⁾. Το ένα τρίτο της απώλειας αυτής οφείλεται σε στρεβλώσεις στην επιλογή επαγγελματιών μεταξύ ανδρών και γυναικών. Τα υπόλοιπα δύο τρίτα αντιστοιχούν στο κόστος που συνδέεται με το χάσμα στη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό. Τα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να αξιοποιήσουν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους υφιστάμενους ανεκμετάλλετους ανθρώπινους πόρους, να στηρίζουν και να διευκολύνουν τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και να αντιμετωπίσουν το ζήτημα του μεγάλου ποσοστού των γυναικών που απασχολούνται στην άτυπη οικονομία.

⁽⁶⁾ Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας, Παιχνίδι αναμονής: αξιολόγηση και αντιμετώπιση της απειλής από τους επιστρέφοντες ξένους αγωνιστές στα Δυτικά Βαλκάνια, Νοέμβριος 2017, <https://www.rcc.int/pubs/54/a-waiting-game-assessing-and-responding-to-the-threat-from-returning-foreign-fighters-in-the-western-balkans>.

⁽⁷⁾ Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ενημέρωση για τις γυναίκες στα Δυτικά Βαλκάνια, Ιούλιος 2018.

⁽⁸⁾ <http://blogs.worldbank.org/europeandcentralasia/key-unlocking-economic-potential-western-balkans-women>

6.3. Αυτό το χάσμα μεταξύ των φύλων οφείλεται στην ύπαρξη εδραιωμένων κανόνων για τους οικογενειακούς ρόλους και στην ανεπαρκή θεσμική απόκριση για την αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων. Οι οικογενειακές ευθύνες τείνουν να βαρύνουν τις γυναίκες και οι ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Αυτό υποχρεώνει τις γυναίκες να επιλέξουν μεταξύ οικογένειας και σταδιοδρομίας. Οι γυναίκες απασχολούνται τυπικά σε πολύ χαμηλότερο ποσοστό από τους άνδρες, κερδίζουν λιγότερα και σπάνια καταλαμβάνουν θέσεις υψηλού επιπέδου. Είναι σημαντικό να συμπεριληφθούν οι άνδρες στη συζήτηση και να ενθαρρυνθούν να αναλάβουν μεγαλύτερο μερίδιο οικογενειακών ευθυνών.

6.4. Η πρόσβαση σε οικονομικά προσίτη παιδική μέριμνα και η ενθάρρυνση της γονικής άδειας για τον πατέρα συνιστά μία από τις προϋποθέσεις για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στις αγορές εργασίας. Απαιτούνται επίσης ειδικά μέτρα για τη βελτίωση της προσαρμογής των εργαζόμενων γυναικών στην αγορά εργασίας, όπως η παροχή δημόσιας εκπαίδευσης σε επίπεδο νηπιαγωγείου για τα μικρά παιδιά. Τα στερεότυπα κατά την ανατροφή εκ μέρους των γονέων και η στάση, ιδιαίτερα σε ορισμένες κοινότητες, όσον αφορά την εκπαίδευση των αγοριών έναντι των κοριτσιών, καθώς και τα στερεότυπα κατά την επιλογή ενός τυπικά «γυναικείου» ή «ανδρικού» επαγγέλματος συμβάλλουν, μεταξύ άλλων παραγόντων, στο χάσμα των αμοιβών και των συντάξεων μεταξύ γυναικών και ανδρών.

6.5. Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των δύο φύλων στην εν λόγω περιοχή, το οποίο ανέρχεται σε περίπου 20 % ⁽⁹⁾, αποτελεί χρονίζον πρόβλημα. Έχει συνεπώς αντίκτυπο στο συνταξιοδοτικό χάσμα μεταξύ των φύλων και στην ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στην ηλικία συνταξιοδότησης. Με την πιθανή αύξηση των φτωχών εργαζομένων, πολλοί από τους οποίους είναι γυναίκες, είναι σαφής η ανάγκη για μεγαλύτερη πολιτική προσοχή και δράση εκ μέρους της κυβέρνησης, των εργοδοτών και των κοινωνικών εταίρων, όχι μόνο μέσω άμεσων μέτρων που συνδέονται τόσο με τον ελάχιστο όσο και με τον αξιοπρεπή μισθό, την προοδευτική φορολογία, τα εισοδηματικά οφέλη και την κοινωνική βοήθεια, αλλά κυρίως μέσω έμμεσων μέτρων, όπως είναι οι πιο ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις, η στέγαση, η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η φροντίδα των παιδιών.

6.6. Η οικονομική κατάσταση και η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης επηρεάζουν αρνητικά τις γυναίκες, ιδίως τις νέες, υποχρεώνοντάς τις να εγκαταλείψουν τη χώρα τους και, ως εκ τούτου, επιδεινώνοντας τη διαρροή εγκεφάλων στην περιοχή. Πρέπει να σχεδιαστούν μέτρα πολιτικής με στόχο την πλήρη αξιοποίηση των ταλέντων και των δεξιοτήτων των γυναικών στο δυναμικά μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον. Από την άποψη αυτή, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο δημιουργίας διαύλων για γυναίκες εμπειρογνώμονες προκειμένου να τονιστεί η εμπειρογνομosύνη τους σε διάφορους τομείς. Επιπλέον, πρέπει να βελτιωθεί και να διασφαλιστεί η πρόσβαση των γυναικών στη διά βίου μάθηση.

6.7. Για να εξαλειφθούν τα στερεότυπα στην εκπαίδευση, είναι απαραίτητο τα κορίτσια και οι γυναίκες να ενθαρρύνονται συνεχώς να ασχοληθούν περισσότερο με τους τομείς STEM (φυσικές επιστήμες, τεχνολογία, μηχανική και μαθηματικά), την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και τη μαθητεία.

7. Χειραφέτηση των γυναικών

7.1. Οικονομική χειραφέτηση των γυναικών

7.1.1. Οι γυναίκες επιχειρηματίες εξακολουθούν να αποτελούν αναξιοποίητη πηγή επιχειρηματικής δραστηριότητας και δημιουργίας θέσεων εργασίας και σημαντική κινητήρια δύναμη για την οικονομική ανάπτυξη. Οι γυναίκες επιχειρηματίες αντιμετωπίζουν μοναδικές προκλήσεις και εμπόδια κατά τη σύσταση και την ανάπτυξη επιχειρήσεων, όπως η έλλειψη επιχειρηματικών δεξιοτήτων και οι επικρατούσες προκαταλήψεις στις τράπεζες για την πιστοληπτική ικανότητα των επιχειρήσεων που διοικούνται από γυναίκες. Δεν υπάρχει ένας και μοναδικός ορισμός για τη «γυναικεία επιχειρηματικότητα», γεγονός το οποίο οδηγεί στην έλλειψη στοιχείων ως προς το σημαντικό αυτό θέμα.

7.1.2. Κινητήρια δύναμη για την επίτευξη αλλαγής αποτελούν τα ισχυρά πειστήρια σύμφωνα με τα οποία υπάρχει πληθώρα γυναικών με υψηλή εξειδίκευση σε όλα τα Δυτικά Βαλκάνια· ως εκ τούτου, όλα τα επιχειρήματα υπέρ της ισόρροπης εκπροσώπησης των φύλων θα έπρεπε να βασίζονται σε «αξιοκρατικά και προτιμησιακά κριτήρια» και όχι στην πραγματοποίηση θετικών διακρίσεων. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες οι οποίοι εξακολουθούν να παρεμποδίζουν την ανάληψη ηγετικών καθηκόντων από τις γυναίκες, όπως η απουσία μέτρων για τη συμφύλιση της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, η περιορισμένη δυνατότητα απόκτησης διασυνδέσεων που είναι σημαντικές για την ανέλιξη σε ιεραρχικά υψηλότερες θέσεις, η έλλειψη αυτοπεποίθησης κ.λπ. ⁽¹⁰⁾.

7.1.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά περαιτέρω στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και στις επιχειρήσεις να επανεξετάσουν τα ακόλουθα ζητήματα προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμετοχή των γυναικών σε ανώτερο επίπεδο στα Δυτικά Βαλκάνια ⁽¹¹⁾:

— μεγαλύτερη προβολή των γυναικών που κατέχουν ηγετικές θέσεις·

— περισσότερη διαφάνεια κατά την αναζήτηση ταλέντων («κυνήγι κεφαλών»·

⁽⁹⁾ Περιφερειακό Πρόγραμμα «Γυναίκες» του ΟΗΕ.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 133 της 9.5.2013, σ. 68.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 133 της 9.5.2013, σ. 68.

- αμφισβήτηση των στερεοτύπων σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων·
- προγραμματισμό της διαδοχής στην ηγεσία·
- δημιουργία διαύλων για τα ταλέντα·
- διάδοση παραδειγμάτων ορθών πρακτικών, και
- δημιουργία βάσης δεδομένων με όσες γυναίκες διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα να καταλάβουν θέση σε ΔΣ.

7.1.4. Η κατάρτιση και η πρόσβαση στη χρηματοδότηση, συμπεριλαμβανομένης της μικροχρηματοδότησης, θα πρέπει να παρέχονται ως ολοκληρωμένη δέσμη για τις νεοσύστατες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις γυναικών⁽¹²⁾. Η προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας στην περιοχή θα οδηγήσει στη δημιουργία θέσεων εργασίας και θα αποφέρει οικονομικά οφέλη για όλους. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν πιο ενεργά μέτρα όπως τα φυτώρια επιχειρήσεων, τα προγράμματα καθοδήγησης, οι κόμβοι καινοτομίας, τα εργαστήρια τεχνολογίας και άλλες μορφές στήριξης για τις γυναίκες στις επιχειρήσεις.

7.1.5. Οι ενώσεις γυναικών επιχειρηματιών θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στον δημόσιο διάλογο με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές και τις οργανώσεις-εταίρους. Πρόσφατα σχέδια στον τομέα αυτό κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το θέμα τυγχάνει υψηλότερου επιπέδου αναγνώρισης από ό,τι στο παρελθόν και ότι η στήριξη των γυναικών επιχειρηματιών έχει προοδεύσει και δεν αποτελεί πλέον σχέδιο, αλλά εν εξελίξει διαδικασία. Η επίτευξη περαιτέρω σημαντικής προόδου απαιτεί αλλαγή της νοοτροπίας των ανθρώπων.

7.1.6. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο όσον αφορά τη συνεργασία γυναικών επιχειρηματιών και να ενθαρρυνθούν σε ολόκληρη την περιοχή προκειμένου να συντονιστεί η δράση και να διευκολυνθεί η επιτυχής πρόσβαση σε χρηματοδότηση.

7.1.7. Η επιχειρηματικότητα των νέων είναι απαραίτητη για την περιοχή και υπάρχει ανάγκη για ένα νέο πρότυπο ανάπτυξης για δυναμική είσοδο στην ψηφιακή εποχή. Θα πρέπει να βασίζεται στην καινοτομία και στο επιχειρηματικό πνεύμα της νέας γενιάς αυτής της χιλιετίας. Το πρότυπο θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να περιλαμβάνει εξατομικευμένη εκπαίδευση των νέων γυναικών και ανδρών για τον νέο κόσμο της εργασίας, με ασφαλείς λύσεις χρηματοδότησης.

7.2. Πολιτική χειραφέτηση των γυναικών

7.2.1. Όλοι οι εταίροι των δυτικών Βαλκανίων διαθέτουν συστήματα ποσόστωσης φύλων και έχουν θεσπίσει μια αρκετά ισχυρή πολιτική για την αύξηση της εκπροσώπησης των γυναικών. Το σύστημα της ποσόστωσης στους περισσότερους από τους αντίστοιχους εταίρους απαιτεί τα πολιτικά κόμματα να συμπεριλαμβάνουν ποσοστό τουλάχιστον 30 % υποψηφίων γυναικών στους καταλόγους τους, εκτός από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, όπου το ελάχιστο ποσοστό είναι 40 %.

7.2.2. Παρά το γεγονός ότι οι ποσοστώσεις μεταξύ των φύλων αναπτύσσονται και προκαλούν θετικές αλλαγές στην περιοχή, δεν υπάρχει συνέπεια ως προς την επιδίωξη της εν λόγω πολιτικής. Ως εκ τούτου, η θέση των γυναικών στην πολιτική και η συμμετοχή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων δεν έχει βελτιωθεί σημαντικά και εξακολουθεί να μην είναι βιώσιμη.

7.2.3. Υπάρχει μια ιεραρχική περιθωριοποίηση στην περιοχή που εκφράζεται με την παρουσία μεγαλύτερου αριθμού ανδρών από ό,τι γυναικών σε υψηλές θέσεις λήψης αποφάσεων. Οι γυναίκες εξακολουθούν να μην καταλαμβάνουν ηγετικές θέσεις εξουσίας. Πολύ συχνά συμμετέχουν σε πολιτικούς οργανισμούς που ασχολούνται με την εκπαίδευση, την υγεία, την κοινωνική πολιτική και τη διοίκηση και αυτό μπορεί να οδηγήσει σε οριζόντιο διαχωρισμό σε ορισμένους τομείς. Ωστόσο, υποεκπροσωπούνται αισθητά σε άλλους οργανισμούς, οι οποίοι έχουν μεγαλύτερη εξουσία λήψης αποφάσεων και επηρεάζουν τη χάραξη πολιτικής ή την κυβερνητική νομοθεσία.

7.2.4. Υπάρχουν και ορισμένα καλά παραδείγματα πολιτικής χειραφέτησης των γυναικών στην περιοχή αυτή. Οι τοπικές οργανώσεις έχουν καταφέρει να κινητοποιήσουν τις γυναίκες στις πολιτικές διαδικασίες και η στήριξη που παρέχεται στις γυναίκες στο εσωτερικό των πολιτικών κομμάτων οδήγησε στην εκλογή της πρώτης γυναίκας δημάρχου στο Κοσσυφοπέδιο. Στην Αλβανία, εταίροι ηγήθηκαν του συνασπισμού της κοινωνίας πολιτών με αίτημα τον σεβασμό της ποσόστωσης των φύλων στο κοινοβούλιο, αυξάνοντας το επίπεδο συμμετοχής των γυναικών στις τελευταίες εκλογές. Υπάρχουν πολλά εν εξελίξει σχέδια, μηχανισμοί και δομές στήριξης για την αύξηση της πολιτικής συμμετοχής των γυναικών στην εν λόγω περιοχή και έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές βελτιώσεις⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ Δείκτης πολιτικής της Επιτροπής για τις ΜΜΕ, Δυτικά Βαλκάνια και Τουρκία 2016, Αξιολόγηση της εφαρμογής της «Small Business Act για την Ευρώπη».

⁽¹³⁾ Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP), 2016.

8. Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών

8.1. Οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών (ΟΚΠ) στα Δυτικά Βαλκάνια μπορούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, επηρεάζοντας τις αρχές να δεσμευτούν για την ισότητα των φύλων. Αποτελούν αποδεδειγμένα καταλυτικούς παράγοντες θετικών αλλαγών και οικοδόμησης ανεκτικών και ανθεκτικών κοινωνιών. Υπάρχουν ορισμένες επιτυχίες πρωτοβουλιών, σχέδια και πλατφόρμες γυναικών και η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τις θετικές αυτές απόπειρες.

8.2. Οι γυναικείες οργανώσεις στο πλαίσιο των ΟΚΠ είναι ιδιαίτερα καθοριστικής σημασίας ως προς το θέμα αυτό και διαδραματίζουν ηγετικό ρόλο στην πρόληψη της βίας κατά των γυναικών, καθώς και σε σχέση με τη συμφίλιωση σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Συνιστούν βασικό μέρος της διαδικασίας παρακολούθησης και λογοδοσίας των κυβερνήσεων όσον αφορά την αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής.

8.3. Παρά τους επίσημα θεσπισμένους μηχανισμούς για τη συμπερίληψη των κοινωνικών εταίρων και των ΟΚΠ στις διαδικασίες διαβούλευσης, η επικοινωνία και η συνεργασία με τις κυβερνήσεις εξακολουθεί να απέχει από τα επιθυμητά. Η πρόσφατη αρνητικότερη στάση απέναντι στις ΟΚΠ καθιστά δύσκολο για αυτές να ασκούν εποικοδομητική κριτική και να προτείνουν μέτρα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των υφιστάμενων ελλείψεων. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη υποστήριξης και εξασφάλισης χώρου για την κοινωνία πολιτών όσον αφορά τα δικαιώματα και τη χειραφέτηση των γυναικών.

8.4. Η διαδικασία διεύρυνσης και η διαδικασία του Βερολίνου έχουν συμβάλει στην ένταξη της κοινωνίας πολιτών σε περιφερειακές πρωτοβουλίες και στη χάραξη πολιτικής. Υπάρχουν ενδείξεις προόδου όσον αφορά την κατάσταση και τη θέση του εν λόγω τομέα στο σύνολό του, καθώς έγιναν αρκετές αλλαγές στη νομοθεσία, την πολιτική και τους προϋπολογισμούς, λαμβάνοντας υπόψη τις επιθυμίες των πολιτών.

8.5. Η ΕΟΚΕ έχει αναπτύξει μια διττή προσέγγιση, τόσο περιφερειακή όσο και διμερή, για τις σχέσεις της με τις ΟΚΠ των δυτικών Βαλκανίων. Η επιτροπή παρακολούθησης «Δυτικά Βαλκάνια», η οποία συστάθηκε από την ΕΟΚΕ το 2004, αποτελεί το κύριο μέσο για τον συντονισμό των δραστηριοτήτων της ΕΟΚΕ στην περιοχή και την παρακολούθηση των αλλαγών στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση στους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων, καθώς και στις σχέσεις ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων, μεταξύ άλλων στον τομέα των δικαιωμάτων των γυναικών. Το φόρουμ της κοινωνίας πολιτών των δυτικών Βαλκανίων εντάσσεται στο πλαίσιο του έργου της επιτροπής παρακολούθησης. Κατά το 6ο φόρουμ, το οποίο πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2017 στο Σεράγεβο, συζητήθηκαν και εγκρίθηκαν συστάσεις στον τομέα των δικαιωμάτων και της χειραφέτησης των γυναικών.

8.6. Η ανακοίνωση που εξέδωσε το 2018 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη διεύρυνση καλεί τις εθνικές αρχές, με την υποστήριξη των κοινωνιών τους, να αναλάβουν την ευθύνη και να εκπληρώσουν τους γνωστούς όρους ένταξης στην ΕΕ. Ο αποτελεσματικός και διαρθρωμένος διάλογος χωρίς αποκλεισμούς σχετικά με τις μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες, με τη συμμετοχή μιας χειραφετημένης κοινωνίας πολιτών, θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό την επιτυχία της δράσης για την πραγματοποίηση τυχόν αλλαγών. Ως εκ τούτου, η ΕΕ θα πρέπει να πράξει περισσότερο ώστε να ενθαρρύνει και να διευκολύνει αυτόν τον διάλογο.

Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2019.

*Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής*
Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μεταρρύθμιση του ΠΟΕ για την προσαρμογή του στις εξελίξεις στο παγκόσμιο εμπόριο»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2019/C 159/03)

Εισηγήτρια: η κ. **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	12.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	REX
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	19.12.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	174/2/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επιθυμεί να διατυπώσει εκ νέου την εμπιστοσύνη της προς τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) ως θεματοφύλακα του διεθνούς εμπορίου και λυδίας λίθου για την εκπόνηση κανόνων και υποχρεώσεων με στόχο τη διασφάλιση δίκαιου εμπορίου, την ελευθέρωση του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών και τη διαφάνεια στη χάραξη πολιτικής εμπορικών συναλλαγών.

1.2. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι όχι μόνο θα πρέπει να εφαρμοστούν επείγουσες μεταρρυθμίσεις το συντομότερο δυνατό, ιδιαίτερα για τη λειτουργία του Δευτεροβάθμιου δικαιοδοτικού οργάνου (Appellate Body) του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών (ΟΕΔ-DSB/Dispute Settlement Body), αλλά και ότι τα μέλη του ΠΟΕ θα πρέπει να δεσμευτούν να επιφέρουν πιο φιλόδοξες και συστημικές αλλαγές στα εργασιακά πρότυπα, τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και τους παγκόσμιους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) με στόχο την προσαρμογή των κανόνων του διεθνούς εμπορίου στις παγκόσμιες προκλήσεις.

1.3. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να επιδιώξει —με την υποστήριξη των κρατών μελών— μια φιλόδοξη εμπορική πολιτική στην ΕΕ των 27 κρατών μελών, η οποία θα προσφέρει στις επιχειρήσεις της ΕΕ καλύτερες ευκαιρίες πρόσβασης στην αγορά και θα διαδίδει τις αξίες της ΕΕ στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών εργασιακών προτύπων, όπως η καταπολέμηση των διακρίσεων, η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι συνδικαλιστικές ελευθερίες και ούτω καθεξής, μέσα από τους διαύλους των πολυμερών, πλειονομερών (συμπεριλαμβανομένου του ΠΟΕ), διμερών και μονομερών συμφωνιών (σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων, πρωτοβουλία «Όλα εκτός από όπλα»). Η κοινωνία των πολιτών της ΕΕ ζητεί ελεύθερο, αλλά δίκαιο εμπόριο.

1.4. Μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ (29 Μαρτίου 2019), το εν λόγω κράτος θα καταστεί ανεξάρτητο μέλος του ΠΟΕ. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΕ των 27 κρατών μελών και το Ηνωμένο Βασίλειο θα πρέπει να εξασφαλίσουν τις διμερείς εμπορικές και επενδυτικές τους συμφωνίες, αλλά και ότι η ΕΕ των 27 θα πρέπει να λάβει δεόντως υπόψη το σημαντικό ζήτημα των δασμολογικών ποσοστώσεων με τους εταίρους της σε συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί το Ηνωμένο Βασίλειο να υποστηρίξει τις προτάσεις της ΕΕ που αποσκοπούν στη μεταρρύθμιση του ΠΟΕ, προκειμένου να εκσυγχρονιστούν οι πολυμερείς εμπορικοί κανόνες.

1.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μια λειτουργική λύση όσον αφορά την επαναφορά στην ορθή τροχιά του Δευτεροβάθμιου δικαιοδοτικού οργάνου του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών, καθώς και τις πρόσφατες ανακοινώσεις που διαβίβασαν μέλη του ΠΟΕ για την τροποποίηση ορισμένων διατάξεων της συμφωνίας με θέμα τους κανόνες και τις διαδικασίες που διέπουν την επίλυση των διαφορών.

1.6. Η ΕΟΚΕ, ως εκπρόσωπος της ευρωπαϊκής οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, συμμετέχει ενεργά στην εποπτεία των συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών, της εκπλήρωσης των δεσμεύσεων που ανέλαβαν τα συμβαλλόμενα μέρη στα κεφάλαια για τη βιώσιμη ανάπτυξη και της απαίτησης να λαμβάνονται υπόψη οι ΣΒΑ και η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

1.7. Ο πολλαπλασιασμός των εμποδίων στο εμπόριο και η αυξανόμενη φορολόγηση των εισαγωγών (αλουμίνιο, χάλυβας κ.λπ.) από βασικούς συντελεστές του παγκόσμιου εμπορίου (ΗΠΑ, Κίνα κ.λπ.) αποτελούν πραγματικό κίνδυνο για την ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου —ήδη επιβραδύνεται από το 2014—, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να βλάψει την παγκόσμια ανάπτυξη, τις προσπάθειες για τη μείωση των ανισοτήτων, την ανάπτυξη των πλέον εύθραυστων οικονομιών και τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας και θέσεων εργασίας στις παγκόσμιες αλυσίδες προστιθέμενης αξίας.

1.8. Δεδομένων αυτών των κινδύνων, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι απαιτείται μια φιλόδοξη μεταρρύθμιση του ΠΟΕ, η οποία θα πρέπει να διαιρείται σε δύο μέρη: ένα πρώτο, πιο τεχνικό μέρος για τα πλέον επείγοντα ζητήματα πριν από τα τέλη του 2019, προκειμένου να αποφευχθεί η παρεμπόδιση του έργου του Δευτεροβάθμιου δικαιοδοτικού οργάνου του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών του ΠΟΕ και να αποσαφηνιστούν ορισμένοι ορισμοί, και ένα δεύτερο, πιο συστημικό μέρος που θα μπορούσε να απαιτεί περισσότερο χρόνο και το οποίο θα προσαρμόσει τις αποστολές και τη λειτουργία του ΠΟΕ στις κυριότερες εξελίξεις του παγκόσμιου εμπορίου.

1.9. Για την πρώτη φάση, θα πρέπει να υποστηριχθούν αρκετές από τις προτάσεις που υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε έγγραφο προβληματισμού, το οποίο καταρτίστηκε τον Σεπτέμβριο του 2018 κατά παραγγελία των κρατών μελών στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 28 και 29 Ιουνίου.

1.10. Οι εν λόγω προτάσεις είναι οι εξής: ενίσχυση του ρόλου της γραμματείας, τροποποίηση των κανόνων σχετικά με τη θητεία των δικαστών στο Δευτεροβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών, επικαιροποίηση των κανόνων για τις επιδοτήσεις, τις κρατικές επιχειρήσεις και τη μεταφορά τεχνολογίας, και αυξημένη χρήση των ανοικτών πλειονομερών διαπραγματεύσεων.

1.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι είναι επείγον κατά την πρώτη φάση ο ΠΟΕ να γίνει πιο φιλόδοξος σε σχέση με τον γεωργικό τομέα ώστε να διασφαλιστούν καλής ποιότητας και ασφαλείς προμήθειες τροφίμων. Ο ρόλος του ΠΟΕ στη μείωση των αβεβαιοτήτων στο διεθνές εμπόριο είναι ουσιώδους σημασίας για το μέλλον της γεωργίας σε κάθε χώρα, καθώς και για την ικανότητά της να διασφαλίζει επισιτιστική ασφάλεια σύμφωνα με υψηλά περιβαλλοντικά πρότυπα για την παραγωγή και την καλή διαβίωση των ζώων.

1.12. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας η αρχή της προφύλαξης, όπως αυτή κατοχυρώνεται στις Συνθήκες της ΕΕ, να προστατεύεται επαρκώς και σε πολυμερές επίπεδο και να αποκτήσει πλήρη νομική αναγνώριση, προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας μέσω προληπτικών αποφάσεων σε περιπτώσεις εμφάνισης κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον. Λαμβανομένης υπόψη της σπουδαιότητας της εν λόγω αρχής, η ΕΕ θα πρέπει να την ενσωματώσει ως «μειζον συμφέρον» σε όλες τις εμπορικές της διαπραγματεύσεις.

1.13. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η εγγύηση της προστασίας των δεδομένων στο διεθνές εμπόριο με τη βοήθεια πολυμερών μέσων τα οποία εμπνέονται από πρότυπα και κανόνες που θεσπίστηκαν στην ΕΕ, καθώς και στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ, της Οικονομικής Συνεργασίας Ασίας-Ειρηνικού (APEC) και του ΟΗΕ, αποτελεί μία ακόμη προτεραιότητα. Το ισχύον πολυμερές μέσο στον τομέα της προστασίας των δεδομένων θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω και περισσότερες τρίτες χώρες θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να προσχωρήσουν σε αυτό. Η θέση της ΕΕ επί των οριζόντιων διατάξεων για τις διασυνοριακές ροές και την προστασία των δεδομένων θα πρέπει να εμπεδωθεί ως πολυμερές πρότυπο.

1.14. Η προσαρμογή των εν λόγω υφισταμένων κανόνων που αφορούν τον γεωργικό τομέα και την προστασία των δεδομένων είναι απαραίτητη προκειμένου να ληφθούν υπόψη τα χαρακτηριστικά της αγοράς και τα εμπορικά ήθη αρκετών μελών του ΠΟΕ.

1.15. Εντούτοις, αξίζει να εξεταστούν και άλλες κατευθύνσεις πιο φιλόδοξης και συστημικής μεταρρύθμισης, που δεν αναφέρει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε αυτό το στάδιο.

1.16. Η ΕΟΚΕ προτείνει την έναρξη διαδικασίας προβληματισμού σχετικά με τον ορισμό των αναπτυσσόμενων χωρών για τις διαδικασίες του ΠΟΕ, η οποία θα μπορούσε να στηρίζεται σε ένα σύνολο κριτηρίων, συμπεριλαμβανομένου, για παράδειγμα, του μεριδίου αγοράς στην παγκόσμια οικονομία, αλλά και σε δείκτες ανθρώπινης ανάπτυξης, και να ευθυγραμμίζεται με ήδη υφιστάμενους ορισμούς σε άλλους διεθνείς οργανισμούς.

1.17. Οι προτάσεις που υποστηρίζονται από την ΕΟΚΕ, καλύπτουν κυρίως τρεις τομείς: τα πρότυπα εργασίας και την αξιοπρεπή εργασία, τους στόχους για την αλλαγή του κλίματος και την επίτευξη των ΣΒΑ του ΟΗΕ για το 2030.

1.18. Ο τρόπος με τον οποίο διατυπώνονται τα βασικά εργασιακά πρότυπα και οι πολυμερείς εμπορικοί κανόνες αποτελεί μακροχρόνιο ζήτημα εδώ και περισσότερα από 20 χρόνια. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, με την έγκριση φιλόδοξων και ολοκληρωμένων ΣΒΑ από τον ΟΗΕ, ήρθε πλέον η ώρα ο ΠΟΕ, ως θεματοφύλακας του διεθνούς εμπορίου, να διαδραματίσει τον ρόλο του όσον αφορά την ενεργό προαγωγή των βασικών εργασιακών προτύπων. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιτευχθεί με την αναγνώριση των ΣΒΑ και των βασικών συμβάσεων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) σε ένα γενικό προοίμιο και με την πλήρη χρήση του άρθρου XX της Γενικής συμφωνίας δασμών και εμπορίου τόσο για περιβαλλοντικά θέματα [XX στοιχείο ζ)] όσο και για κοινωνικά θέματα [XX στοιχείο ε)].

1.19. Πέρα όμως από τις πιθανές κατευθύνσεις για την επικαιροποίηση των ισχυόντων κανόνων και τον καθορισμό νέων κανόνων προσαρμοσμένων στο εμπόριο του 21ου αιώνα, πρέπει πραγματικά να καταστεί πιο ευέλικτη και διαφανής η πολύπλοκη δομή διοίκησης του ΠΟΕ με βάση την ομοφωνία, προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα του οργανισμού.

1.20. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η ΕΟΚΕ ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με τους κυριότερους εταίρους της, να εκκινήσει τον προβληματισμό σχετικά με πιθανές εξελίξεις στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων του ΠΟΕ, τη διαφάνεια των εργασιών του και τη συμμετοχή της κοινωνίας πολιτών.

2. Βασικός παράγοντας στο διεθνές εμπόριο

2.1. Ο ΠΟΕ αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της πολυμέρειας στις εμπορικές συναλλαγές, η οποία έχει οδηγήσει σε πολλαπλές ωφέλιμες εξελίξεις: τη διαδικασία ελευθέρωσης του παγκόσμιου εμπορίου, τη μεγαλύτερη διαφάνεια των μέτρων εμπορικής πολιτικής μέσω αξιολόγησης από ομοτίμους, τη νομολογία του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών, η οποία επιτρέπει σε κάθε χώρα μέλος του οργανισμού να διεκδικεί τα δικαιώματά της σε σχέση με άλλο μέλος του ΠΟΕ σε περίπτωση παραβίασης των κανόνων του, αλλά και την ομολογουμένως καθυστερημένη και δύσκολη κατάρτιση κανόνων και υποχρεώσεων που διέπουν την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου (διευκόλυνση του εμπορίου, καταπολέμηση των επιδοτήσεων στον τομέα της αλιείας κ.λπ.).

2.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επιτυχία το γεγονός ότι ο ΠΟΕ έχει δεχθεί στους κόλπους του έναν αυξανόμενο αριθμό μελών, συνέδεσε γεωπολιτικούς γίγαντες (Κίνα και Ρωσία) με τις αρχές της πολυμέρειας και διευκόλυνε την ενσωμάτωση ευάλωτων οικονομιών στο παγκόσμιο εμπόριο (Λιβερία, Καμπότζη κ.λπ.).

2.3. Από την ίδρυσή του τον Ιανουάριο του 1995, ο ΠΟΕ διαδραματίζει έναν τριπλό ρόλο: είναι ο θεματοφύλακας των εμπορικών κανόνων, αποτελεί κινητήρια δύναμη της διεθνοποίησης των οικονομιών των αναπτυσσόμενων χωρών και διευκολύνει τη δημιουργία παγκόσμιων αλυσίδων προστιθέμενης αξίας

2.4. Το έργο του πραγματοποιείται κυρίως στη βάση των ακόλουθων τριών πυλώνων:

2.4.1. Κατάρτιση ενός συνόλου κανόνων και υποχρεώσεων για το διεθνές εμπόριο

2.4.1.1. Οι κανόνες αυτοί καλύπτουν επί του παρόντος τρεις βασικούς τομείς: τη Γενική συμφωνία δασμών και εμπορίου, τη Γενική συμφωνία για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών (GATS) και τη Συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (TRIPS). Οι τρεις αυτοί πυλώνες συμπληρώνονται από ένα σύστημα διεύθυνσης διαφορών και από την αρχή διαφάνειας με βάση την εξέταση των εμπορικών πολιτικών των χωρών μελών. Ολόκληρο αυτό το σύνολο κανόνων, το οποίο εφαρμόζει το Όργανο Επίλυσης Διαφορών, παρέχει νομική ασφάλεια και προβλεψιμότητα στους διεθνείς εμπορικούς φορείς, η οποία είναι απαραίτητη για μακροπρόθεσμες επενδύσεις.

2.4.2. Το Όργανο Επίλυσης Διαφορών

2.4.2.1. Πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του ΠΟΕ μετά τη Γενική συμφωνία δασμών και εμπορίου. Τα χρονοδιαγράμματα και οι διαδικαστικοί κανόνες που ισχύουν για την επίλυση των διαφορών μεταξύ των χωρών μελών τέθηκαν σε τυπική βάση και διέπονται αυστηρά από προθεσμίες, γεγονός το οποίο οδήγησε στην εκδίκαση άνω των 500 διαφορών ενώπιον του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών από το 1995 και στην έκδοση άνω των 350 αποφάσεων.

2.4.2.2. Το εν λόγω όργανο έχει λάβει ορισμένες σημαντικές αποφάσεις, μολονότι υπάρχουν κάποιες ανησυχίες ως προς την εφαρμογή τους: επιδοτήσεις αεροσκαφών (ΕΕ-ΗΠΑ), εταιρείες πωλήσεων στην αλλοδαπή (ΕΕ-ΗΠΑ), επιδοτήσεις για το βαμβάκι (Βραζιλία-ΗΠΑ) κ.λπ. Το ποσοστό παραπομπών αυξήθηκε πρόσφατα με τον πολλαπλασιασμό των μέτρων εμπορικής πολιτικής για τη θέσπιση πρόσθετων ή προστατευτικών δασμών (ΗΠΑ, Κίνα), τις αναγκαστικές μεταφορές τεχνολογίας και τη μη συμμόρφωση με τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας.

2.4.3. *Οι γύροι ελευθέρωσης του εμπορίου*

2.4.3.1. Ο Γύρος της Ουρουγουάης (1986-1994) είναι ο τελευταίος γύρος πολυμερών διαπραγματεύσεων που οδήγησε σε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μείωσης των δασμών στον τομέα της βιομηχανίας, κατάργησης μη δασμολογικών μέτρων, συμπεριλαμβανομένων των ποσοστώσεων κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ένδυσης, καθώς και ενισχυμένων κανόνων και δημιουργίας νέων διαδικαστικών κανόνων για τη διευθέτηση των διαφορών.

3. **Οι τρέχουσες ελλείψεις του ΠΟΕ**

3.1. *Η εν εξελίξει κρίση στο Δευτεροβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο*

3.1.1. Το Δευτεροβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο, το οποίο αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της διαιτητικής λειτουργίας του ΠΟΕ, κινδυνεύει σήμερα να διακόψει τελείως τη λειτουργία του: τον Δεκέμβριο του 2019, θα υπάρχουν λιγότεροι από τρεις μόνιμοι δικαστές που θα μπορούν να υπηρετήσουν σε αυτό το σώμα, εάν οι ΗΠΑ εξακολουθήσουν να αρνούνται τον διορισμό νέων δικαστών. Αυτό το αδιέξοδο θα παρεμποδίσει τη λήψη αποφάσεων από το Δευτεροβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο, δεδομένου ότι απαιτούνται τουλάχιστον τρεις δικαστές, και αυτό σε μια εποχή κατά την οποία ο αριθμός των διαφορών αυξάνεται λόγω της αυξανόμενης πίεσης του προστατευτισμού.

3.1.2. Έχουν διατυπωθεί ορισμένες επικρίσεις από το Γραφείο του Εκπροσώπου Εμπορίου των Ηνωμένων Πολιτειών κατά της σημερινής λειτουργίας του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών: υπέρβαση του κύριου καθήκοντός του συνδρομής των μελών του ΠΟΕ στην επίλυση εμπορικών διαφορών, παραβίαση της προθεσμίας των 90 ημερών, έκδοση γνωμοδοτήσεων για θέματα που δεν σχετίζονται με το αντικείμενο της διαφοράς και το γεγονός ότι πρέπει να επιτευχθεί μια νέα ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του Δευτεροβάθμιου δικαιοδοτικού οργάνου.

3.1.3. Πρόκειται για παράδοξο, δεδομένου ότι οι ΗΠΑ αποτελούν μέρος του στενού κύκλου των μελών που χρησιμοποιούν περισσότερο το Όργανο Επίλυσης Διαφορών, μαζί με την ΕΕ, τον Καναδά, τη Βραζιλία και την Ινδία.

3.2. *Η αδυναμία επίτευξης νέων πολυμερών κανόνων ή συμφωνιών*

3.2.1. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση το γεγονός ότι ο ΠΟΕ είχε ορισμένες αποτυχίες (τελμάτωση του Γύρου της Ντόχα που ξεκίνησε το 2001, αδυναμία αντιμετώπισης αθέμιτων πρακτικών που εφαρμόζονταν σε πολλές χώρες μέλη και αδυναμία έγκρισης υπουργικής δήλωσης κατά την υπουργική διάσκεψη στο Μπουένος Αϊρες τον Δεκέμβριο του 2017), μολονότι έχει σημειωθεί ορισμένη πρόοδος, και συγκεκριμένα η έναρξη ισχύος της Συμφωνίας διευκόλυνσης των εμπορικών συναλλαγών το 2013. Το γεγονός αυτό οδήγησε πολλούς εμπορικούς εταίρους (ΗΠΑ, Ιαπωνία, Καναδά, Κίνα κ.λπ.) και ΜΚΟ να προτείνουν ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις, τόσο στο πεδίο αρμοδιοτήτων όσο και στις μεθόδους εργασίας του.

3.2.2. Στην ουσία, οι αποτυχίες αυτές αντικατοπτρίζουν τη δυσκολία που αντιμετωπίζει ο ΠΟΕ όσον αφορά την προσαρμογή των κανόνων λειτουργίας του στη νέα κατάσταση του διεθνούς εμπορίου, ήτοι τον αυξανόμενο αριθμό μέτρων προστατευτισμού, την πολυπλοκότητα του παγκόσμιου εμπορικού γίνεσθαι, την πίεση της κοινής γνώμης επί των φορέων χάραξης εμπορικής πολιτικής λόγω των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του εμπορίου, την υπάρχουσα αντίσταση κατά ορισμένων δυσμενών επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης, το υπερβολικά αργό και γεωγραφικά περιορισμένο άνοιγμα των δημόσιων συμβάσεων και την εμφάνιση πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας σε ορισμένους βιομηχανικούς τομείς λόγω μαζικών επιδοτήσεων.

3.2.3. Οι δυσκολίες πλήρους ένταξης μιας σειράς μελών του ΠΟΕ στο πολυμερές εμπορικό σύστημα βάσει κανόνων. Δεδομένου του μοναδικού μεγέθους τους και του ρόλου του κράτους και διαφόρων δημόσιων φορέων στις επιχειρηματικές αποφάσεις, είναι γεγονός ότι τα τελευταία 15 χρόνια υπήρξαν πολλές καταγγελίες και παραπομπές στο Όργανο Επίλυσης Διαφορών από διάφορα μέλη του ΠΟΕ (τις ΗΠΑ, την ΕΕ, την Ιαπωνία, τον Καναδά κ.ά.) για παραβιάσεις των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, αναγκαστική μεταφορά τεχνολογιών, περιορισμένη πρόσβαση σε επενδύσεις για τις ξένες εταιρείες σε ορισμένους τομείς, ελέγχους των εξαγωγών, μαζικές κρατικές επιδοτήσεις σε ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους και ούτω καθεξής.

3.3. Γενική έλλειψη ισορροπίας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ ανεπτυγμένων χωρών και μεγάλων αναδυόμενων οικονομιών

3.3.1. Από την ίδρυσή του, ο ΠΟΕ δέχεται στους κόλπους του συνεχώς νέα μέλη, 36 συνολικά, ενώ και βασικές χώρες που είναι πλέον μέλη της «πολυμερούς κατηγορίας» και ευάλωτες αναπτυσσόμενες χώρες επιθυμούν να ενταχθούν στο διεθνές εμπόριο.

3.3.2. Πρέπει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχουν ορισμοί του ΠΟΕ για τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, με εξαίρεση τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, όπως ορίζονται από τον ΟΗΕ: κάθε χώρα που ολοκληρώνει επιτυχώς τη διαδικασία προσχώρησής της δηλώνει σε ποια κατηγορία ανήκει, και αυτό μπορεί να αμφισβητηθεί. Η κατάσταση αυτή, η οποία βασίζεται στην υπεύθυνη δήλωση («αυτοκαθορισμός») είναι προβληματική επειδή ορισμένες μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες, οι οποίες δηλώθηκαν ως «αναπτυσσόμενες χώρες», απολαμβάνουν παρεκκλίσεων σε αυτήν τη βάση, μολονότι οι οικονομικές τους επιδόσεις και η επιτυχής ενσωμάτωσή τους στο διεθνές εμπόριο υποδηλώνουν ότι θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στην κατηγορία των «βιομηχανοποιημένων χωρών». Συνεπώς, η ΕΟΚΕ προτείνει την έναρξη διαδικασίας προβληματισμού σχετικά με τον ορισμό των αναπτυσσόμενων χωρών για τις διαδικασίες του ΠΟΕ, η οποία θα μπορούσε να στηρίζεται σε ένα σύνολο κριτηρίων, όπως το μερίδιο αγοράς στην παγκόσμια οικονομία, αλλά και σε δείκτες ανθρώπινης ανάπτυξης⁽¹⁾, όπως προτείνεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, και να ευθυγραμμίζεται με ήδη υφιστάμενους ορισμούς σε άλλους διεθνείς οργανισμούς.

3.3.3. Όπως επεσήμανε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωσή της του 2015⁽²⁾: «Έχει υπάρξει μεγάλη μετατόπιση όσον αφορά τη σχετική οικονομική ισχύ των σημαντικότερων εμπορικών εταίρων, η οποία δεν έχει αποτυπωθεί ακόμη πλήρως στο σύστημα του ΠΟΕ. Ως αποτέλεσμα, υπάρχει ολοένα μεγαλύτερη ανισορροπία μεταξύ, αφενός, της συμβολής των μεγάλων αναδυόμενων χωρών στο πολυμερές εμπορικό σύστημα και, αφετέρου, των οφελών που αποκομίζουν από αυτό» (σ. 28).

3.3.4. Ωστόσο, από το 2005 έως το 2015, παρά το γεγονός ότι επωφελούνταν από γενικευμένες δασμολογικές προτιμήσεις από τις βιομηχανοποιημένες χώρες, οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες δεν σημείωσαν σημαντικό άλμα προόδου στο διεθνές εμπόριο καθότι το μερίδιό τους αυξήθηκε από 0,8% μόλις σε 1%⁽³⁾. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η στασιμότητα αυτή αποδεικνύει ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες πρέπει να τυγχάνουν των ιδίων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά όσον αφορά την απαλλαγή από ποσοτώσεις και δασμούς όχι μόνο από τις βιομηχανοποιημένες χώρες αλλά και από τις μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες.

4. Οι άξονες μιας επείγουσας μεταρρύθμισης με σκοπό την υπέρβαση της τρέχουσας κρίσης

4.1. Εξεύρεση γρήγορης λύσης για την επαναφορά του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών στην ορθή τροχιά

4.1.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προτάσεις που εκπόνησαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, βάσει των οποίων επιτρέπεται η παράταση της θητείας των δικαστών πέραν των τριών ετών, προβλέπεται στο μέλλον η πρόσληψη ανεξάρτητων επαγγελματιών δικαστών πλήρους απασχόλησης και αυξάνεται ο αριθμός των δικαστών που απαρτίζουν το Δευτεροβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο από επτά σε εννέα.

4.1.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις δύο ανακοινώσεις που διαβίβασαν διάφορα μέλη του ΠΟΕ, υπό το πρίσμα του Γενικού Συμβουλίου της 12ης και 13ης Δεκεμβρίου 2018, με τις οποίες προτείνονται τροποποιήσεις ορισμένων διατάξεων της συμφωνίας σχετικές με τους κανόνες και τις διαδικασίες που διέπουν την επίλυση των διαφορών, όπως η πιθανή εξαίρεση της περιόδου των 90 ημερών, η εξαίρεση συγκεκριμένων μέτρων δημοτικού δικαίου από το συμβαλλόμενο μέρος, η αύξηση των μελών του δευτεροβάθμιου οργάνου από 7 σε 9 και η παράταση της θητείας τους.

4.2. Συχνότερη χρήση ανοικτών πολυμερών διαπραγματεύσεων

4.2.1. Έχουν συναφθεί πολλές διμερείς και περιφερειακές συμφωνίες⁽⁴⁾ ως άμεσο αποτέλεσμα της έλλειψης πολυμερούς δυναμικής από το 2001. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι πολυμερείς συμφωνίες να συνάπτονται στο πλαίσιο του ΠΟΕ, και, σε κάθε περίπτωση, να είναι ανοικτές και διαφανείς. Οι πλειονομερείς (*plurilateral*) διαπραγματεύσεις, σε σύγκριση με τις πολυμερείς (*multilateral*) διαπραγματεύσεις προσφέρουν ορισμένα πλεονεκτήματα:

— βασίζονται σε μια κρίσιμη μάζα χωρών που είναι πρόθυμες να δράσουν·

— συνεπάγονται συντομότερες διαπραγματεύσεις·

(1) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τον «Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ): Πορεία προς το μέλλον», σημείο 9, 29 Νοεμβρίου 2018 [2018/2084(INI)].

(2) «Trade for all — Towards a more responsible trade and investment policy» (Εμπόριο για όλους — Προς μια πιο υπεύθυνη πολιτική για το εμπόριο και τις επενδύσεις).

(3) Μερίδιο των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών στο παγκόσμιο εμπόριο [πηγή: «World Trade Statistical Review 2016» (Στατιστική επισκόπηση του παγκόσμιου εμπορίου 2016), ΠΟΕ, σ. 59].

(4) «Περιφερειακές συμφωνίες που κοινοποιήθηκαν στον ΠΟΕ» (Regional agreements notified to the WTO) (πηγή: www.wto.org).

- δεν υπάρχει κίνδυνος κατάχρησης της αρχής της ομοφωνίας, δεδομένου ότι μία χώρα ή μία ομάδα λιγότερο σημαντικών χωρών δεν μπορεί να παρεμποδίσει μια συμφωνία·
- το πεδίο εφαρμογής τους είναι συχνά περιορισμένο, κάτι που σημαίνει ότι μπορούν να συγκεντρώσουν τον αντίκτυπο των δεσμεύσεων των εταίρων και να προωθήσουν τις επενδύσεις, το εμπόριο και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

4.2.2. Αυτή η λύση έχει ήδη χρησιμοποιηθεί και έχει αποφέρει θετικά αποτελέσματα, αν και χρειάζεται να διερευνηθεί περαιτέρω (συμφωνίες του ΠΟΕ για την τεχνολογία των πληροφοριών [*Information Technology Agreement*] I και II, Συμφωνία περί δημοσίων συμβάσεων (*Agreement on Government Procurement*)).

4.2.3. Οι ανοικτές, διαφανείς και χωρίς αποκλεισμούς πολυμερείς συμφωνίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιούνται συστηματικότερα, με τη λειτουργία —παράλληλα— μηχανισμών ενσωμάτωσης που θα επιτρέπουν στις χώρες που δεν τις έχουν υπογράψει να επωφελούνται από τα οφέλη της συμφωνίας υπό ορισμένες προϋποθέσεις όσον αφορά τις δεσμεύσεις και την εφαρμογή.

4.2.4. Επί του παρόντος διεξάγονται διαπραγματεύσεις σε διάφορα θέματα όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο, η διευκόλυνση των επενδύσεων και οι πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, η ελευθέρωση των περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών και το εμπόριο υπηρεσιών, με σκοπό τη σύναψη ανοικτών πολυμερών συμφωνιών.

4.2.5. Τα μέλη του ΠΟΕ έχουν κάνει σημαντικά βήματα για να θέσουν τις θέσεις των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στο επίκεντρο των συζητήσεων, μέσω, για παράδειγμα, της κοινής ανοικτής πρωτοβουλίας για τη στήριξή τους, η οποία ξεκίνησε στο Μπουνόες Άιρες το 2017. Στο επίκεντρο βρίσκεται η χρηματοδότηση του εμπορίου, οι δε τράπεζες πολυμερούς ανάπτυξης έχουν ανταποκριθεί μέσω προγραμμάτων διευκόλυνσης της εμπορικής χρηματοδότησης. Με τον εξορθολογισμό, την απλοποίηση και την τυποποίηση των τελωνειακών διαδικασιών, η Συμφωνία διευκόλυνσης των εμπορικών συναλλαγών θα βοηθήσει στη μείωση του κόστους συναλλαγών και στον περιορισμό του διοικητικού φόρτου των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ προτείνει μια συνολική, λογικά άρτια και αποτελεσματική πολυμερή προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς που θα λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες όλων των διαφορετικών υποομάδων και συμφερόντων των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

4.3. *Επικαιροποίηση ορισμένων από τους υφιστάμενους κανόνες*

4.3.1. *Η συμφωνία για τις επιδοτήσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα*

4.3.1.1. Λόγω των πολύ μεγάλων προγραμμάτων άμεσων και έμμεσων επιδοτήσεων στη βιομηχανία σε ορισμένες χώρες μέλη (για παράδειγμα, η πρωτοβουλία «*Made in China 2025*»), η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προτάσεις που εκπόνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο έγγραφο βασικών εννοιών της του Σεπτεμβρίου 2018, οι οποίες συζητούνται με τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και τον Καναδά: εισαγωγή τεκμηρίου ότι όλες οι μη κοινοποιηθείσες επιδοτήσεις στρεβλώνουν την αγορά, βελτίωση της διαδικασίας κοινοποίησης (διαφάνεια) και προσθήκη νέων κατηγοριών επιδοτήσεων, όπως όσες δίδονται σε μια αφερέγγυα ή προβληματική εταιρεία χωρίς αξιόπιστο σχέδιο αναδιάρθρωσης. Περισσότερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο ζήτημα της διπλής τιμολόγησης, μια πρακτική που εφαρμόζεται από ορισμένα κράτη μέλη του ΠΟΕ, π.χ. τη Ρωσία, με στόχο να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, ιδίως στον τομέα των ενεργειακών βιομηχανιών.

4.3.1.2. Θα πρέπει να εισαχθεί ισχυρότερο σύστημα εποπτείας των κοινοποιήσεων, συμπεριλαμβανομένων των κυρώσεων, υπό το πρίσμα της πτωτικής τάσης του αριθμού των χωρών-μελών του ΠΟΕ που δηλώνουν τις επιδοτήσεις τους, με το ποσοστό να έχει μειωθεί από 50% το 1995 (128 χώρες μέλη) σε 38% σήμερα (164 χώρες-μέλη) ⁽⁵⁾.

4.3.2. *Αναγκαστικές μεταφορές τεχνολογίας*

4.3.2.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία επιθυμεί να θεσπίσει νέους μηχανισμούς για τον έλεγχο της ποικιλίας των μορφών αναγκαστικών μεταφορών τεχνολογίας (περιορισμοί στις κοινοπραξίες, περιορισμοί στη χρηματοδότηση ιδίων κεφαλαίων από αλλοδαπές εταιρείες, χορήγηση αδειών βάσει αδιαφανών κριτηρίων, χορήγηση αδειών με περιορισμούς) και να προασπίσει αποτελεσματικότερα το εμπορικό απόρρητο. Αυτοί οι νέοι μηχανισμοί θα πρέπει να καλύπτουν μόνο τις αναγκαστικές μεταφορές τεχνολογίας και όχι τις μεταφορές τεχνολογίας γενικότερα, οι οποίες έχουν θετική επίδραση στις αναπτυσσόμενες χώρες.

4.3.3. *Κρατικές επιχειρήσεις*

4.3.3.1. Ο ορισμός και οι κανόνες που σχετίζονται με τις κρατικές επιχειρήσεις πρέπει να επικαιροποιηθούν και να αποσαφηνιστούν ώστε να καλύπτουν το σύνολο των επιχειρήσεων που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με το κράτος ή με δημόσιους φορείς.

⁽⁵⁾ «Improving disciplines on subsidies notification» (Βελτίωση της πειθαρχίας ως προς την κοινοποίηση των επιδοτήσεων), TN/RL/GEN/188, ΠΟΕ, 2017.

4.3.4. Συζήτηση περί νέων κανόνων στα της ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης

4.3.4.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε ορισμένες ενδιαφέρουσες επιλογές στο έγγραφο προβληματισμού του Σεπτεμβρίου 2018 (διαβάθμιση και εξαίρεση, αντικειμενικά κριτήρια για την επιύλαξη ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης στις αναπτυσσόμενες χώρες, κατά περίπτωση εξέταση αιτήσεων για νέα μέτρα ελαστικότητας βάσει της ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης), τις οποίες υποστηρίζει η ΕΟΚΕ.

4.3.5. Επενδύσεις

4.3.5.1. Κατά τη διάρκεια της υπουργικής διάσκεψης στο Μπουένος Άιρες, 45 μέλη του ΠΟΕ υπέγραψαν κοινή δήλωση σχετικά με τη διευκόλυνση των επενδύσεων στο εμπόριο, ζητώντας την έναρξη συζητήσεων για τη θέσπιση πολυμερούς πλαισίου που θα παρέχει διαφάνεια και προβλεψιμότητα. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι ξένες επενδύσεις είναι μεν χρήσιμες, ενδέχεται ωστόσο να ενέχουν κινδύνους και θα ήθελε να παραπέμψει στη γνωμοδότησή της στην οποία διατυπώνει συστάσεις υπέρ της λήψης ορισμένων μέτρων για την αντιμετώπιση των πιθανών δυσμενών επιπτώσεων ⁽⁶⁾.

4.3.5.2. Απαιτείται μεγαλύτερη διαφάνεια στις άμεσες ξένες επενδύσεις, καθώς ορισμένες μεγάλου όγκου ροές προς τις αναπτυσσόμενες χώρες φαίνονται αδιαφανείς. Στο πλαίσιο της δημιουργίας πολυμερούς δικαστηρίου για την επίλυση επενδυτικών διαφορών, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να παραπέμψει στη γνωμοδότησή της με την οποία αναδεικνύει μια σειρά από βασικά ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη ⁽⁷⁾.

4.3.6. Δημόσιες συμβάσεις

4.3.6.1. Απαιτείται πρόοδος σε τρεις τομείς:

- στη διαφάνεια, με την επιβολή κυρώσεων, εάν δεν πληρούνται οι υποχρεωτικές απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων,
- στην κάλυψη, με την αύξηση του αριθμού των χωρών που έχουν υπογράψει τη συμφωνία περί δημοσίων συμβάσεων και τις διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων που εμπíπνουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω συμφωνίας. Η προτροπή χωρών όπως η Κίνα, η Ρωσία και η Ινδία να την υπογράψουν αποτελεί προτεραιότητα και οι δεσμεύσεις τους πρέπει να καλύπτουν τόσο το εθνικό όσο και το επαρχιακό επίπεδο, καθώς και τις επιχειρήσεις που έχουν δεσμούς με το κράτος.
- Παράλληλα, οι αναθέτοντες φορείς θα διατηρούν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν περιβαλλοντικά, κοινωνικά και εργασιακά κριτήρια στις προσκλήσεις υποβολής προσφορών, όπως η υποχρέωση συμμόρφωσης και τήρησης των συλλογικών συμβάσεων ⁽⁸⁾.

4.3.7. Ηλεκτρονικό εμπόριο

4.3.7.1. Κατά τη διάρκεια της υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ τον Δεκέμβριο του 2017 στο Μπουένος Άιρες, 71 χώρες-μέλη, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 77% του ηλεκτρονικού εμπορίου, υποστήριξαν την ιδέα μιας πολυμερούς πρωτοβουλίας για την παγίωση του ρυθμιστικού πλαισίου και την ενεργοποίηση δεξιοτήτων και εμπειρογνομοσύνης στις πλέον εύλωτες οικονομίες. Η Ομάδα υψηλού επιπέδου για το ηλεκτρονικό εμπόριο το 2030 υπέβαλε στη συνέχεια την έκθεσή της στο δημόσιο φόρουμ του ΠΟΕ στις 4 Οκτωβρίου 2018.

4.3.7.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το παράρτημα της Γενικής συμφωνίας για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών για τις τηλεπικοινωνίες και το έγγραφο αναφοράς θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν ως σημείο εκκίνησης προκειμένου να παράσχουν ένα σύνολο ομοιόμορφων και φιλόδοξων κανόνων σχετικών με το ηλεκτρονικό εμπόριο, που θα ανταποκρίνονται στις πολυάριθμες μελλοντικές προκλήσεις. Μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνεται η επιβολή της αρχής της μη διάκρισης μεταξύ εγχώριων και ξένων φορέων εκμετάλλευσης με την άρση των φραγμών στην ανάπτυξη διασυννοριακών ροών, όπως της απαίτησης οι διακομιστές να βρίσκονται σε κάθε τόπο. Τούτα δε λαμβανομένης υπόψη της σημαντικής ανάγκης να καθιερωθεί μια εξαίρεση γενικού ενδιαφέροντος (για λόγους ασφάλειας, δημόσιας τάξης κ.λπ.), καθώς και η εξασφάλιση της πρόσβασης στην πλατφόρμα ψηφιακού εμπορίου υπό τους ίδιους όρους για τις εγχώριες και τις ξένες εταιρείες, η εξασφάλιση της ακεραιότητας των δεδομένων, η εγγύηση ασφάλειας δικαίου για τους φορείς εκμετάλλευσης όσον αφορά τις επενδύσεις τους και η προώθηση επενδύσεων σε τηλεπικοινωνιακές υποδομές για την καταπολέμηση του ψηφιακού χάσματος.

⁽⁶⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου για τον έλεγχο των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση»[COM(2017) 487 final — 2017/0224 (COD)], εισηγητής: Christian Bäumler, συνεισηγητής: Gintaras Morkis, (EUT C 262, 25.7.2018, σ. 94).

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων με σκοπό τη σύναψη σύμβασης για τη δημιουργία πολυμερούς δικαστηρίου για την επίλυση επενδυτικών διαφορών», εισηγητής: Philippe de Buck, συνεισηγήτρια: Tanja Buzek (EE C 110 της 22.3.2019, σ. 145).

⁽⁸⁾ «Κοινή ερμηνευτική πράξη για τη συνολική οικονομική και εμπορική συμφωνία (CETA) μεταξύ του Καναδά και της ΕΕ και των κρατών μελών της»(<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13541-2016-INIT/el/pdf>).

4.3.7.3. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι κάθε πρωτοβουλία για το ηλεκτρονικό εμπόριο πρέπει να συμβαδίζει πλήρως με τη σύσταση που περιγράφεται κατωτέρω σχετικά με την προστασία των δεδομένων στο διεθνές εμπόριο και με τις οριζόντιες διατάξεις που έχουν θεσπιστεί για τις διασυνοριακές ροές δεδομένων (στις εμπορικές και τις επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ).

4.4. *Προστασία των δεδομένων στο διεθνές εμπόριο*

4.4.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, δεδομένης της ταχείας τεχνολογικής προόδου και της συνεχούς επέκτασης της υποδομής ΤΠΕ, υπάρχει ανάγκη στενής κρατικής επίβλεψης και εποπτείας. Παρά το γεγονός ότι οι αποφάσεις περί καταλληλότητας αξιολογούνται ανά τετραετία [βλέπε άρθρο 45 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽⁹⁾ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων)], η ΕΟΚΕ συνιστά διαρκή επικοινωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των αρχών προστασίας δεδομένων και των κυβερνητικών αρχών τρίτων χωρών ώστε να εντοπίζονται νέα ζητήματα σε ένα πολύ δυναμικό τεχνολογικό και οικονομικό περιβάλλον ⁽¹⁰⁾.

4.4.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προαγωγή των προτύπων προστασίας των δεδομένων μέσω πολυμερών συμφωνιών θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ότι η δέσμευση αυτή θα πρέπει να υποστηρίζεται από επαρκείς πόρους, έτσι ώστε να μπορεί να επιτυγχάνεται εκ των προτέρων πραγματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, εκ των υστέρων, να παρέχεται ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο αποζημίωσης για τυχόν βλάβες ⁽¹¹⁾. Η σύμβαση αριθ. 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1981 και το πρόσθετο πρωτόκολλό της του 1999, είναι το μόνο δεσμευτικό πολυμερές μέσο στον τομέα της προστασίας των δεδομένων. Το μέσο θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω και να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή περισσότερων τρίτων χωρών.

4.4.3. Πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω πολυμερείς προσπάθειες στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), της Ομάδας των 20 (G20) και της ΟΣΑΕ (Οικονομική Συνεργασία Ασίας - Ειρηνικού) με στόχο την οικοδόμηση ενός πραγματικά παγκόσμιου πολυμερούς συστήματος προστασίας των δεδομένων. Η συνεργασία με τον ειδικό εισηγητή του ΟΗΕ για το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα πρέπει να είναι σταθερή και λειτουργική.

4.4.4. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο, οι εθνικές κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια των κρατών μελών, όπως και η κυβέρνηση μαζί με το Κογκρέσο των ΗΠΑ θα επικροτήσουν τις προτάσεις που διατυπώθηκαν στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 6ης Απριλίου 2017 σχετικά με την επάρκεια της προστασίας που παρέχεται υπό την «Ασπίδα προστασίας της ιδιωτικής ζωής ΕΕ-ΗΠΑ». Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκφράζει σοβαρές ανησυχίες στο ψήφισμά του, πολλές από τις οποίες φανερώνουν ότι η συμφωνία και το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο των ΗΠΑ δεν προστατεύουν στην πράξη τα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ ⁽¹²⁾.

4.4.5. Η ΕΟΚΕ ζητεί κάθε μελλοντική πολυμερής πρωτοβουλία σχετική με τις ροές δεδομένων να συμμορφώνεται πλήρως με τις οριζόντιες διατάξεις της ΕΕ για τις διασυνοριακές ροές δεδομένων και την προστασία των δεδομένων στις εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ, και ιδίως με το άρθρο Β παράγραφος 2 ⁽¹³⁾.

4.5. *Η γεωργία στις εμπορικές διαπραγματεύσεις*

4.5.1. Με συνδυασμένες εισαγωγές και εξαγωγές ύψους 242 δισεκατομμυρίων ευρώ το 2015, η ΕΕ είναι ο κυριότερος εμπορικός παράγοντας στον τομέα των γεωργικών προϊόντων διατροφής παγκοσμίως, προς όφελος παραγωγών και καταναλωτών εντός και εκτός της ΕΕ ⁽¹⁴⁾. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ πρέπει να αξιολογήσει την επίδραση που έχουν στη γεωργία ολόκληρης της ΕΕ οι πρόσφατες εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ, καθώς και οι εξελίξεις στον τομέα του εμπορίου παγκοσμίως ⁽¹⁵⁾. Η συμβολή του ΠΟΕ στη μείωση των αβεβαιοτήτων στο διεθνές εμπόριο θα είναι καθοριστικής σημασίας για το μέλλον της γεωργίας.

4.5.2. Η ύπαρξη ισχυρού και βιώσιμου γεωργικού τομέα σε κάθε χώρα μέλος του ΠΟΕ είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση ή την αύξηση της σταθερής και εξασφαλισμένης παροχής ασφαλών για την υγεία τροφίμων. Το εμπόριο συμβάλλει στην άμβλυνση των ανισορροπιών που εντοπίζονται σε επίπεδο ζήτησης και προσφοράς, προάγοντας την αποδοτική χρήση των πόρων και αυξάνοντας τις εμπορικές ευκαιρίες και την οικονομική ανάπτυξη, και, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, στη δημιουργία θέσεων εργασίας, εισοδήματος και ευημερίας στις αγροτικές περιοχές ⁽¹⁶⁾.

⁽⁹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 1).

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανταλλαγή και προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο», εισηγητής: Christian Pirvulescu (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 209).

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανταλλαγή και προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο», εισηγητής: Christian Pirvulescu (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 209).

⁽¹²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανταλλαγή και προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο», εισηγητής: Christian Pirvulescu (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 209).

⁽¹³⁾ «Κάθε συμβαλλόμενο μέρος μπορεί να εγκρίνει και να διατηρεί τις διασφαλίσεις που κρίνει κατάλληλες για την εξασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της θέσπισης και εφαρμογής κανόνων για τη διασυνοριακή διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Καμία διάταξη της παρούσας συμφωνίας δεν θίγει την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής που παρέχουν οι αντίστοιχες διασφαλίσεις των μερών». (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/may/tradoc_156884.pdf).

⁽¹⁴⁾ <https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/statistics/graphs/eu-agrifood-trade.pdf>.

⁽¹⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο ρόλος της γεωργίας στις πολυμερείς, διμερείς και περιφερειακές εμπορικές διαπραγματεύσεις ενόψει της υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ στο Νάϊρόμπι», εισηγητής: Jonathan Peel (ΕΕ C 173 της 31.5.2017, σ. 20).

⁽¹⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο ρόλος της γεωργίας στις πολυμερείς, διμερείς και περιφερειακές εμπορικές διαπραγματεύσεις ενόψει της υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ στο Νάϊρόμπι», εισηγητής: Jonathan Peel (ΕΕ C 173 της 31.5.2017, σ. 20).

4.5.3. Η «Συμφωνία για την εφαρμογή μέτρων υγειονομικής και φυτοϋγειονομικής προστασίας» του ΠΟΕ του 1995 καλύπτει την εφαρμογή κανονισμών για την ασφάλεια των τροφίμων και την υγεία ζώων και φυτών. Το άρθρο 5 παράγραφος 7 καλύπτει την αρχή της προφύλαξης, η οποία πλέον κατοχυρώνεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας. Οποιαδήποτε προσπάθεια τροποποίησής του σε μη πολυμερές επίπεδο θα είχε σοβαρές επιπτώσεις για την παγκόσμια εμπορική τάξη και τη μελλοντική αξιοπιστία της ίδιας της συμφωνίας⁽¹⁷⁾. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η αρχή της προφύλαξης, όπως αυτή κατοχυρώνεται στις Συνθήκες της ΕΕ, είναι ζωτικής σημασίας και ζητεί την επαρκή προστασία της και την πλήρη νομική αναγνώρισή της σε πολυμερές επίπεδο, για τη θέσπιση υψηλού επιπέδου προτύπων ασφάλειας των τροφίμων, καθώς και υψηλών προδιαγραφών για την καλή διαβίωση των ζώων και το περιβάλλον στη γεωργική παραγωγή. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει με ανησυχία ότι η ΕΕ δεν κατόρθωσε να προασπίσει επιτυχώς τα μέτρα προφύλαξης σε δύο διαφορές στο πλαίσιο του ΠΟΕ δυνάμει των ισχυόντων κανόνων. Δεδομένης της καθοριστικής σημασίας της, η ΕΕ θα πρέπει να καταστήσει την αρχή της προφύλαξης «επιθετικό συμφέρον» σε όλες τις εμπορικές της διαπραγματεύσεις.

4.5.4. Όπως φάνηκε από το Ναϊρόμπι, όπου, παρά τις προβλέψεις, συμφωνήθηκε μια σημαντική υπουργική δήλωση, η ΕΕ βρίσκεται σε ισχυρή θέση για να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στις μελλοντικές διαπραγματεύσεις σχετικά με το εμπόριο γεωργικών προϊόντων. Τούτο βασίζεται στην επικρατούσα αντίληψη για τον ηγετικό ρόλο της ΕΕ στην προαγωγή τόσο της βιωσιμότητας όσο και της ανάπτυξης (τον ρόλο που διαδραμάτισε στο Ναϊρόμπι) και, λόγω των παλαιότερων μεταρρυθμίσεων της ΚΓΠ, η ΕΕ δεν θεωρείται πλέον ότι κρατά ως επί το πλείστον αμυντική στάση⁽¹⁸⁾. Σε κάθε περίπτωση, οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και η ιδιαίτερη ευπάθειά τους στους γεωργικούς τομείς θα πρέπει να προστατεύονται με όλα τα διαθέσιμα μέσα, όπως για παράδειγμα μέσω των μηχανισμών ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης και του ειδικού μηχανισμού διασφάλισης.

4.5.5. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να υπάρξει μια πολύ πιο συνεκτική στρατηγική μεταξύ της ΚΓΠ και της διεθνούς εμπορικής πολιτικής που επιδιώκει η ΕΕ.

4.6. Υπηρεσίες

4.6.1. Κατά τη διάρκεια της υπουργικής διάσκεψης στο Μπουένος Άιρες, 34 μέλη του ΠΟΕ ζήτησαν να ενισχυθούν οι εργασίες σχετικά με τους εσωτερικούς κανονισμούς (άδειες, επαγγελματικά προσόντα, διαδικασίες κ.λπ.), με στόχο την καθιέρωση ενός σαφούς και διαφανούς πολυμερούς πλαισίου, δεδομένου ότι οι διαπραγματεύσεις για την επίτευξη πολυμερούς Συμφωνίας για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών (TiSA) είχαν περιέλθει σε αδιέξοδο. Η κοινωνία πολιτών και τα συνδικάτα εξέφρασαν αρκετές ανησυχίες προκειμένου για την αποτελεσματική εφαρμογή των διασφαλίσεων στις δημόσιες υπηρεσίες.

4.6.2. Η προσπάθεια αυτή για τη θέσπιση ενός τέτοιου πολυμερούς πλαισίου είναι κρίσιμης σημασίας δεδομένου ότι, με συνδυασμένες εισαγωγές και εξαγωγές ύψους 1,809 τρισεκατομμυρίου ευρώ το 2017, η ΕΕ είναι μακράν ο μεγαλύτερος εμπορικός παράγοντας στον τομέα των υπηρεσιών παγκοσμίως και έχει αποφέρει οφέλη στους παραγωγούς και στους καταναλωτές εντός και εκτός της ΕΕ⁽¹⁹⁾. Οι τομείς των υπηρεσιών συμβάλλουν κατά περισσότερο από 75% στο ΑΕγχΠ των ανεπτυγμένων χωρών και 50% στον αναπτυσσόμενων χωρών και αποτελούν τη ραχοκοκαλιά των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας.

4.7. Ο αντίκτυπος του Brexit

4.7.1. Το Ηνωμένο Βασίλειο θα λειτουργεί ως μεμονωμένη χώρα-μέλος του ΠΟΕ από τα τέλη Μαρτίου 2019. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι, με την ιδιότητα αυτή, το Ηνωμένο Βασίλειο θα στηρίξει τις φιλόδοξες και προορατικές μεταρρυθμίσεις που θα ζητεί η ΕΕ. Η πρόσφατη δέσμευση για προσχώρηση στη Συμφωνία περί δημοσίων συμβάσεων κρίνεται θετική.

4.7.2. Η ΕΕ των 27 θα έχει ως καθήκον να αναδιαμορφώσει τις προσφορές πρόσβασης στην αγορά για τους εμπορικούς εταίρους της ΕΕ, ιδίως στον γεωργικό τομέα, με δίκαιη και ισορροπημένη ανακατανομή των ποσοστώσεων μεταξύ των κρατών μελών.

5. Έναρξη συζήτησης για μια σημαντική αλλά συστημική μεταρρύθμιση του ΠΟΕ

5.1. Σχεδιασμός ενός νέου συστήματος διοίκησης για έναν νέο κόσμο

5.1.1. Θα πρέπει να αναθεωρηθεί η εσωτερική οργάνωση του ΠΟΕ, ο οποίος συστάθηκε το 1994, ώστε να μπορέσει να προσαρμοστεί στις μεγάλες εξελίξεις, ήτοι:

⁽¹⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο ρόλος της γεωργίας στις πολυμερείς, διμερείς και περιφερειακές εμπορικές διαπραγματεύσεις ενόψει της υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ στο Ναϊρόμπι», εισηγητής: Jonathan Peel (EE C 173 της 31.5.2017, σ. 20).

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο ρόλος της γεωργίας στις πολυμερείς, διμερείς και περιφερειακές εμπορικές διαπραγματεύσεις ενόψει της υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ στο Ναϊρόμπι», εισηγητής: Jonathan Peel (EE C 173 της 31.5.2017, σ. 20).

⁽¹⁹⁾ https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2018_e/wts2018_e.pdf.

- την ταχεία αύξηση του αριθμού των μελών η οποία, εάν δεν τροποποιηθεί η αρχή της συναίνεσης, θα παρακωλύει τη λήψη αποφάσεων,
- τις σημαντικές αλλαγές στη δομή του διεθνούς εμπορίου,
- την επιδίωξη φιλόδοξων στόχων προκειμένου για τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΣΒΑ) και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής (συμφωνία του Παρισιού),
- την πείρα της ΕΕ στην ενσωμάτωση κεφαλαίων για το εμπόριο και την αειφόρο ανάπτυξη σε όλες τις πρόσφατες συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών της.

5.1.2. Σχεδιασμός μιας δημιουργικής λύσης για να τερματιστεί η συστηματική ανάγκη ομοφωνίας

5.1.2.1. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων του ΠΟΕ, την οποία κληρονόμησε από τη Γενική συμφωνία δασμών και εμπορίου, βασίζεται στην εκ των πραγμάτων συναίνεση, δηλαδή την ομοφωνία μεταξύ των 164 μελών. Για την έγκριση των αποφάσεων του Γενικού Συμβουλίου και των υπουργικών δηλώσεων απαιτείται η ομόφωνη αποδοχή τους. Όσον αφορά τη διευθέτηση των διαφορών, απαιτείται η ομόφωνη απόρριψη οριστικής έκθεσης που εκδίδει συγκεκριμένη ομάδα. Ο κανόνας αυτός προφανώς επιτρέπει σε μία χώρα η οποία ενεργεί μόνη της ή, στις περισσότερες περιπτώσεις, σε συνασπισμούς χωρών-μελών που διαμορφώνονται γύρω από κοινούς στόχους (Ομάδα των 3, Ομάδα των 20), να προβάλλουν βέτο στην ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων.

5.1.2.2. Οι περισσότεροι διεθνείς οργανισμοί έχουν υιοθετήσει μηχανισμούς λήψης αποφάσεων που επιτρέπουν τη συζήτηση και την αποφυγή αδιεξόδων, όπως η στάθμιση των ψήφων βάσει αντικειμενικών κριτηρίων (ΔΝΤ) ή η θέσπιση ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία (Ευρωπαϊκή Ένωση). Η ΕΟΚΕ προτείνει την έναρξη διαδικασίας προβληματισμού σχετικά με τη θέσπιση πιθανών νέων κανόνων λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία, με βάση τα διπλά κριτήρια που αφορούν το μερίδιο αγοράς στην παγκόσμια οικονομία και τον σύνθετο δείκτη ανάπτυξης.

5.1.2.3. Η ΕΟΚΕ προτείνει να μειωθεί ο αριθμός των θεμάτων που απαιτούν ομοφωνία, αποφεύγοντας την εφαρμογή της και στις συνήθεις εργασίες του ΠΟΕ. Στις συνήθεις αυτές εργασίες περιλαμβάνονται η συμφωνία επί της ημερήσιας διάταξης των συνεδριάσεων των επιτροπών, προτάσεις για τη διεξαγωγή συζήτησης με θέμα που σχετίζεται με την εμπορική πολιτική ή προτάσεις πρόσκλησης ανεξάρτητων ειδημόνων για την παροχή συμβουλών επί θέματος που αφορά άμεσα την εφαρμογή συμφωνίας του ΠΟΕ ⁽²⁰⁾.

5.1.3. Εξορθολογισμός της οργάνωσης ώστε να επιτευχθεί αποτελεσματικότητα

5.1.3.1. Ο ΠΟΕ έχει πολύπλοκη οργανωτική δομή ⁽²¹⁾. Η βασική του δομή βασίζεται στο Γενικό Συμβούλιο, το οποίο απαρτίζεται από εκπροσώπους των χωρών-μελών που είναι επιφορτισμένοι με την έγκριση των θέσεων των τριών ειδικευμένων οργάνων: του Συμβουλίου Εμπορευματικών Συναλλαγών, του Συμβουλίου Συναλλαγών στον τομέα των Υπηρεσιών και του Συμβουλίου για τα Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας στον Τομέα του Εμπορίου. Τα θεματικά αυτά συμβούλια συμπληρώνονται από άλλα όργανα που είναι επιφορτισμένα με τη διαχείριση των υφιστάμενων πολυμερών συμφωνιών και την ανάπτυξη νέων πολυμερών πρωτοβουλιών. Η πολιτικού επιπέδου υπουργική διάσκεψη, η οποία συνεδριάζει τουλάχιστον μία φορά ανά διετία και αποτελείται από τους υπουργούς εμπορίου των χωρών-μελών, λειτουργεί με βάση την ομόφωνη συμφωνία επί ψηφισμάτων που καταρτίζουν άλλα όργανα.

5.1.3.2. Ορισμένες επιτροπές που δημιουργούνται για μια συγκεκριμένη περίπτωση που μετέπειτα δεν έχει σημασία, όπως η ομάδα εργασίας για τα θέματα της Σιγκαπούρης, είναι σχεδιασμένες ως προσωρινές. Ο αριθμός των επιτροπών θα πρέπει να μειωθεί με βάση τον αριθμό των συνεδριάσεων που πραγματοποιούνται και τα επιτευχθέντα αποτελέσματα, έτσι ώστε να διατίθενται πόροι σε θέματα που θεωρούνται ως προτεραιότητες από τα μέλη. Πρέπει να επικρατήσει νοοτροπία αξιολόγησης.

5.1.4. Ενίσχυση του ρόλου της γραμματείας μέσω της διάθεσης πρόσθετων πόρων

5.1.4.1. Για να διασφαλιστεί ότι ο ΠΟΕ καταρτίζει υπουργικές αποφάσεις και δρομολογεί αποτελεσματικότερα νέες πολυμερείς πρωτοβουλίες, θα πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος της γραμματείας του, με την παροχή σε αυτήν του δικαιώματος ανάληψης πρωτοβουλίας όσον αφορά την υποβολή νέων προς διαπραγμάτευση θεμάτων, την πραγματοποίηση αλλαγών στη δέσμη κανόνων και υποχρεώσεων, καθώς και κατάθεσης προτάσεων συμβιβασμού στα υπό συζήτηση θέματα.

⁽²⁰⁾ Ενημερωτικό σημείωμα με τίτλο «Αναζωογόνηση της πολυεπίπεδης διοίκησης του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου – Έκθεση του συμβουλίου ειδημόνων υψηλού επιπέδου για το μέλλον της παγκόσμιας διαχείρισης του εμπορίου» (Revitalizing Multilateral Governance at the World Trade Organization - Report of the High-Level Board of Experts on the Future of Global Trade Governance), Bertelsmann Stiftung, 2018.

⁽²¹⁾ Δομή του ΠΟΕ [πηγή: «Revitalizing Multilateral Governance at the World Trade Organization» (Αναζωογόνηση της πολυεπίπεδης διοίκησης του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου), Bertelsmann Stiftung], σ. 54).

5.1.5. Παύση του κανόνα της ενιαίας δέσμευσης

5.1.5.1. Κατά την υπουργική διάσκεψη στο Μπαλί, ο ΠΟΕ εγκατέλειψε την προσέγγιση της ενιαίας δέσμευσης, σύμφωνα με την οποία «τίποτα δεν συμφωνείται μέχρις ότου συμφωνηθούν όλα». Αυτή η νέα, πιο ευέλικτη προσέγγιση επέτρεψε την έγκριση της πολυμερούς συμφωνίας διευκόλυνσης των εμπορικών συναλλαγών, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 22 Φεβρουαρίου 2017, όταν περισσότερα από τα δύο τρίτα των μελών του ΠΟΕ (ήτοι 110) υπέβαλαν το έγγραφο επικύρωσής τους. Η συμφωνία αυτή αποσκοπεί στη διευκόλυνση και επιτάχυνση του διεθνούς εμπορίου αγαθών χάρη σε αποτελεσματικότερες και ταχύτερες διαδικασίες σε τομείς όπως η χορήγηση άδειας παραλαβής και ο εκτελωνισμός των εμπορευμάτων ⁽²²⁾.

5.1.6. Δημιουργία ισχυρότερων δεσμών με την κοινωνία των πολιτών

5.1.6.1. Η ΕΕ διαθέτει σημαντική πείρα στη διαβούλευση και τη συμμετοχή της κοινωνίας πολιτών στην εμπορική πολιτική. Εργασιακές και περιβαλλοντικές δεσμεύσεις οι οποίες συμβάλλουν στην αειφόρο ανάπτυξη των μερών καθορίζονται στα κεφάλαια περί εμπορίου και αειφόρου ανάπτυξης όλων των πρόσφατα διαπραγματευθεισών συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ. Προβλέπουν δε συνήθως μηχανισμούς παρακολούθησης της κοινωνίας πολιτών, γνωστούς και ως εθνικές συμβουλευτικές ομάδες, τόσο στην ΕΕ όσο και στη χώρα ή τις χώρες-εταίρους. Η ΕΟΚΕ προτείνει αυτή η πείρα της ενεργού συμμετοχής της κοινωνίας πολιτών να αξιοποιηθεί σε άλλα μέλη του ΠΟΕ έτσι ώστε να υποβληθούν προτάσεις για τους καταλληλότερους μηχανισμούς που θα μπορούσαν να τεθούν σε ισχύ σε πολυμερές επίπεδο.

5.1.6.2. Η ΕΟΚΕ προτείνει το δημόσιο φόρουμ του ΠΟΕ —υπό τη μορφή μιας ισορροπημένης και αντιπροσωπευτικής συνέλευσης των κοινωνικών και οικονομικών συναρμοδίων από όλους τους διαφορετικούς τομείς και ομάδες συμφερόντων— να λειτουργεί ως βάση και να διαθέτει την εξουσιοδότηση να εκδίδει συστάσεις στο πλαίσιο των διαδικασιών του ΠΟΕ. Θα μπορούσε επίσης να ληφθεί υπόψη ο τρόπος με τον οποίο ο ΟΟΣΑ κατόρθωσε να διαρθρώσει τη διαβούλευση με ένα ευρύ φάσμα συναρμοδίων.

5.1.6.3. Όπως πρότεινε διμερώς η ΕΟΚΕ ⁽²³⁾, σε κάθε πολυμερή συμφωνία θα μπορούσε να περιλαμβάνεται ειδική ρήτρα παρακολούθησης «που θα απαιτεί και από τα δύο μέρη κάθε μηχανισμού παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών να συνεργάζονται για την προώθηση των ΣΒΑ και να παρακολουθούν τα αποτελέσματά τους».

5.2. Η σύζευξη ενός πολυμερούς εμπορικού συστήματος με τα κοινωνικά και εργασιακά διεθνή πρότυπα

5.2.1. Ο ΟΟΣΑ και η ΕΕ καταπιάστηκαν με το θέμα των παγκόσμιων αλυσίδων προστιθέμενης αξίας το 2010, επιδιώκοντας να κατανοήσουν τον τρόπο λειτουργίας τους και να προτείνουν λύσεις για τη διόρθωση των δυσλειτουργιών που είχαν διαπιστωθεί όσον αφορά το περιβάλλον και τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Έχουν εκπονηθεί λεπτομερείς μονογραφίες για διάφορους τομείς, έχουν καταρτιστεί πρακτικοί οδηγοί και έχουν προσδιοριστεί συγκεκριμένα θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (παιδική εργασία, ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και συλλογικές διαπραγματεύσεις, αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο, απώλεια βιοποικιλότητας και αθέμιτες μεθοδεύσεις τιμολόγησης).

5.2.2. Σε δήλωση της ΔΟΕ του 2016 για την αξιοπρεπή εργασία στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού εντοπίζονταν διάφορες γραμμές δράσης: προώθηση διεθνών προτύπων εργασίας, εξάλειψη των ελλειμμάτων διοίκησης, προώθηση αποτελεσματικού και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικού διαλόγου, ενίσχυση των συστημάτων διαχείρισης της εργασίας, βελτίωση της γνώσης και επέκταση των στατιστικών στοιχείων.

5.2.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι το πεδίο εφαρμογής του ισχύοντος άρθρου XX στοιχείο ε) περιορίζεται στην καταναγκαστική εργασία και προτείνει την επέκτασή του σε βασικά εργασιακά πρότυπα (παιδική εργασία, καταναγκαστική εργασία και ούτω καθεξής). Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι η πείρα της ΕΕ στην ενσωμάτωση της προστασίας των εργασιακών και περιβαλλοντικών προτύπων στην εμπορική της πολιτική θα μπορούσε να εμπνεύσει τον ΠΟΕ να κάνει αναφορά, για παράδειγμα σε ένα προϊόν, στις οκτώ συμβάσεις της ΔΟΕ, στη συμφωνία του Παρισιού και στους ΣΒΑ. Κάθε μέλος του ΠΟΕ που δεν συμμορφώνεται πλήρως θα πρέπει να επικυρώσει τις ελλείπουσες συμβάσεις της ΔΟΕ ή, τουλάχιστον, να εφαρμόσει έμπρακτα ισοδύναμο επίπεδο προστασίας, και να επωφεληθεί από πόρους για την ανάπτυξη ικανοτήτων για να το πράξει.

⁽²²⁾ *Les trois réformes de l'OMC* [Οι τρεις μεταρρυθμίσεις του ΠΟΕ], Zaki Laïdi, Libération, 2003.

⁽²³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο κεντρικός ρόλος του εμπορίου και των επενδύσεων στην υλοποίηση και την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)», εισηγητής: Jonathan Peel, συνεισηγητής: Christophe Quarez (ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 27, σημείο 1.8).

5.2.4. Η ΔΟΕ και ο ΠΟΕ συνεργάζονται επί του παρόντος σε τεχνικό επίπεδο, εκπονώντας κοινές μελέτες. Το 2007, η μελέτη με θέμα «*Trade and employment, challenges for policy research*» (Εμπόριο και απασχόληση, προκλήσεις για την έρευνα πολιτικής) κατέδειξε ότι οι τεχνολογίες και όχι το εμπόριο ήταν περισσότερο υπεύθυνες για την αύξηση της ανισότητας. Το 2017, μια άλλη κοινή μελέτη με θέμα «*Investing in skills for inclusive trade*» (Επενδύοντας σε δεξιότητες για εμπόριο χωρίς αποκλεισμούς) κατέδειξε ότι η ενίσχυση των βασικών δεξιοτήτων και των τεχνικών και διαχειριστικών δεξιοτήτων βοηθούσε τις χώρες να αποκομίζουν τα οφέλη του εμπορίου.

5.2.5. Ο ΠΟΕ έχει αναπτύξει βάση δεδομένων για τις παγκόσμιες αλυσίδες προστιθέμενης αξίας και έχει εκπονήσει επιστημονικές μελέτες [όπως τη μελέτη με τίτλο «*Trade patterns and global value chains in South-East Asia*» (Εμπορικά πρότυπα και παγκόσμιες αλυσίδες αξίας στη Νοτιοανατολική Ασία)] Μέσω αυτών παρέχονται στοιχεία σχετικά με τη δομή και τις μεθόδους εργασίας τους που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την εκπόνηση νέων πολυμερών κατευθυντήριων γραμμών, κατά τα πρότυπα των αντίστοιχων του ΟΟΣΑ, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η βιώσιμη διαχείριση των παγκόσμιων αλυσίδων προστιθέμενης αξίας.

5.2.6. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της δημιουργίας μιας νέας ομάδας εργασίας για το εμπόριο και την αξιοπρεπή εργασία εντός του ΠΟΕ, οι στόχοι της οποίας θα είναι διττοί, στην προσπάθεια σύζευξης με τις εργασίες που διεξάγονται στο πλαίσιο του ΟΗΕ για την ανάπτυξη ενός νομικά δεσμευτικού διεθνούς μέσου για τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων των διεθνικών εταιρειών και άλλων επιχειρήσεων, και με βάση διάφορες πολυμερείς πρωτοβουλίες ⁽²⁴⁾. Αφενός, η νέα ομάδα θα αποσκοπεί στην προώθηση ορθών πρακτικών όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να τηρηθεί η ευθύνη σεβασμού και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεδομένης της πολυπλοκότητας της υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς στις παγκόσμιες αλυσίδες προστιθέμενης αξίας (γραμμικές ή σύνθετες, μεγάλες ή μικρές) ⁽²⁵⁾. Αφετέρου, θα αποσκοπεί στην ευαισθητοποίηση των αναπτυσσόμενων χωρών όσον αφορά την υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά, εστιάζοντας σε συγκεκριμένες δράσεις για την αντιμετώπιση των τρεχουσών και μελλοντικών κοινωνικών, περιβαλλοντικών και διακυβερνητικών προκλήσεων και διερευνώντας τον τρόπο αποκατάστασης των πιθανών δυσμενών επιπτώσεων. Το σύστημα των ανασκοπήσεων των εμπορικών πολιτικών του ΠΟΕ θα πρέπει να περιλαμβάνει συστηματικά ανασκόπηση της εφαρμογής των βασικών εργασιακών προτύπων της ΔΟΕ από τις χώρες.

5.3. Συμβολή του διεθνούς εμπορίου στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής

5.3.1. Η προσαρμογή των κανόνων του ΠΟΕ στην ανάγκη καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής αποτελεί μία από τις σημαντικότερες προτεραιότητες της μεταρρύθμισης του ΠΟΕ και αποσκοπεί στη διασφάλιση ότι το διεθνές εμπόριο βιομηχανικών και γεωργικών προϊόντων θα εισέλθει σε έναν πιο ενάρετο κύκλο. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις που επενδύουν σε πιο βιώσιμη παραγωγή και πιστεύει ότι πρέπει να αποφευχθεί ο αθέμιτος ανταγωνισμός. Οι προσπάθειες αυτές είναι περισσότερο από αναγκαίες όσον αφορά τις επενδύσεις που είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη των ΣΒΑ: η Unctad (ΔΗΕΕΑ/Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη-*United Nations Conference on Trade and Development*) εκτιμά ότι απαιτείται ετήσιος προϋπολογισμός ύψους 2,5 τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, ο δε ΠΟΕ πρέπει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο και στην ενθάρρυνση αυτών των υπεύθυνων επενδύσεων στις υποδομές μεταφορών, ύδρευσης και ενέργειας.

5.3.2. Θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη ορισμένα μέτρα:

- παράταση των παρεκκλίσεων του άρθρου XX της Γενικής συμφωνίας δασμών και εμπορίου, οι οποίες χορηγούν αυτονομία στα μέλη του ΠΟΕ (με ορισμένους περιορισμούς) να θέτουν τους δικούς τους περιβαλλοντικούς στόχους (καταπολέμηση του καπνίσματος, προστασία των δελφινιών, αμιάντος κ.λπ.), προς κάλυψη των εθνικών μέτρων που λαμβάνονται για την υποστήριξη του αγώνα κατά των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Με τον τρόπο αυτό, για παράδειγμα, μια χώρα-μέλος μπορεί να επιβάλλει μηχανισμό ενσωμάτωσης του κόστους του άνθρακα στα σύνορά της με στόχο τη διαφύλαξη του καθαρού αέρα (άρθρο XX παράγραφος ζ)·
- ανάπτυξη διεθνούς μεθόδου μέτρησης και μοντελοποίησης των νέων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που συνδέονται με την ανάπτυξη των εμπορικών ροών, για παράδειγμα μεταξύ δύο χωρών ή δύο περιφερειών που έχουν υπογράψει συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών·
- κοινές ομάδες προβληματισμού, συγκροτημένες από τον ΠΟΕ και τη Γραμματεία της UNFCCC (σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές), η οποία καταγράφει όλες τις συνεισφορές της κάθε χώρας μεμονωμένα, θα μπορούσαν να καταρτίσουν προτάσεις για την αντιστάθμιση αυτών των πρόσθετων εκπομπών (αναδάσωση, δέσμευση CO₂, επενδύσεις σε καθαρές τεχνολογίες). Οι προγραμματισμένες πενταετείς αναθεωρήσεις το 2023 θα μπορούσαν επίσης να συμβάλουν «*καθιστώντας τις χρηματοδοτικές ροές συμβατές με την κατεύθυνση προς την ανάπτυξη με χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και την ανθεκτικότητα στις κλιματικές μεταβολές*» ⁽²⁶⁾,
- εκ νέου δρομολόγηση της πολυμερούς συμφωνίας για την ελευθέρωση περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών η οποία προωθεί την κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών με θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον (ενέργεια, νερό, απόβλητα κ.λπ.).

⁽²⁴⁾ Π.χ. ο πρόσφατα θεσπισθείς γαλλικός νόμος σχετικά με το «καθήκον επαγρύπνησης» των θυγατρικών εταιρειών.

⁽²⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η αξιοπρεπής εργασία στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού», εισηγήτρια: Emmanuelle Butaud-Stubbs (EE C 303 της 19.8.2016, σ. 17).

⁽²⁶⁾ Άρθρο 2 της συμφωνίας του Παρισιού (UNFCCC).

5.4. *Η ενσωμάτωση των ΣΒΑ στο πολυμερές θεματολόγιο*

5.4.1. Οι κανόνες και οι υποχρεώσεις του ΠΟΕ συμβάλλουν εγγενώς στην επίτευξη ορισμένων από τους ΣΒΑ, ειδικά την προώθηση ενός καθολικού, ανοικτού, χωρίς διακρίσεις και δίκαιου πολυμερούς εμπορικού συστήματος βάσει κανόνων στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (Στόχος 17.10) και την εξάλειψη της πείνας, επίτευξη επισιτιστικής ασφάλειας, βελτίωση της διατροφής και προώθηση της βιώσιμης γεωργίας (Στόχος 2).

5.4.2. Οι σχετικές εργασίες έχουν ξεκινήσει με την υπουργική δήλωση του Ναϊρόμπι, στην οποία διατυπώνεται η δέσμευση να καταργηθούν οι επιδοτήσεις εξαγωγών στα γεωργικά προϊόντα, αλλά και με την υπουργική δήλωση του Μπουένος Άιρες, η οποία εξέτασε τις πλέον επιβλαβείς επιδοτήσεις για την αλιεία. Ωστόσο, σίγουρα θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι και άλλοι ΣΒΑ αξίζει να λαμβάνονται υπόψη από τον ΠΟΕ στις δραστηριότητές του, όπως οι Στόχοι 8 (*Προώθηση της διαρκούς, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και της πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους*), 14 (*Διατήρηση και αειφόρος χρήση των ωκεανών, των θαλασσών και των θαλάσσιων πόρων*) και 17 (*Ενίσχυση των μέσων εφαρμογής και αναζωογόνηση της παγκόσμιας σύμπραξης για τη βιώσιμη ανάπτυξη*).

5.4.3. Αυτό σημαίνει ότι όλες οι πολυμερείς συμφωνίες που συνάπτονται υπό την αιγίδα του ΠΟΕ πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων αυτών και η μη συμμόρφωση θα μπορούσε ενδεχομένως να ενεργοποιεί τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών.

5.4.4. Τα συμπεράσματα της 6ης γενικής επισκόπησης της βοήθειας για το εμπόριο, που πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη τον Ιούλιο του 2017, θα πρέπει να μετατραπούν σε δράση προκειμένου να βοηθηθούν οι αναπτυσσόμενες χώρες να επωφεληθούν από το ηλεκτρονικό εμπόριο και τις ψηφιακές ευκαιρίες, αλλά και να ενθαρρυνθούν οι επενδύσεις σε φυσικές και ψηφιακές υποδομές.

Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2019.

Ο Πρόεδρος

*της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής*

Luca JAHIER

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων στην παρακολούθηση της εφαρμογής των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών»

(διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου)

(2019/C 159/04)

Εισηγητής: ο κ.: **Alberto MAZZOLA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 11.9.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	15.1.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	152/0/2
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) αναγνωρίζει ότι το εμπόριο συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη με την ευρύτερη έννοια και υποστηρίζει, στο πλαίσιο αυτό, τη διεύρυνση του αριθμού των εμπορικών συμφωνιών που συνάπτει η ΕΕ. Ωστόσο, οι συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών (ΣΕΣ) αποτελούν επίσης αντικείμενο έντονων συζητήσεων σχετικά με τη συμβολή τους στην κοινωνική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, τα οφέλη και τα μειονεκτήματα, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτά κατανέμονται στις χώρες και στους διάφορους ενδιαφερόμενους. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει αυτό το σημείο.

1.2. Η ΕΕ αντιμετωπίζει σήμερα αυξανόμενα αιτήματα για εποικοδομητικό διάλογο με την κοινωνία των πολιτών σχετικά με το εμπόριο. Ένα από τα βασικά επιτεύγματα της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων φορέων μέσω των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων (ΕΣΟ) είναι η **ενίσχυση των διαδικασιών της κοινωνίας των πολιτών**.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απολύτως απαραίτητη τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών σε κάθε είδους συμφωνίες. Αφενός, η συμμετοχή αυτή ανταποκρίνεται στην ανάγκη παρακολούθησης και, ταυτόχρονα, αποτελεί έναν τρόπο διαβίβασης προτάσεων και προώθησης θεμιτών ζητημάτων που επηρεάζουν όλα τα τμήματα της κοινωνίας. Αφετέρου, συνιστά βασικό στοιχείο για την πλήρη ευόδωση των στρατηγικών προσδοκιών που αποτελούν επί του παρόντος τμήμα των συμφωνιών και οι οποίες δεν μπορούν να προαχθούν μόνο στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ των θεσμικών οργάνων και των κυβερνήσεων.

Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η συμμετοχή σε κάθε είδους συμφωνίες πρέπει να εξασφαλίζεται μέσω ενός ενιαίου φορέα συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, ο οποίος πρέπει να είναι κοινός και για τις δύο συμβαλλόμενες πλευρές της εκάστοτε συμφωνίας.

Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι ΕΣΟ θα πρέπει να είναι συμβουλευτικές, γνωμοδοτικές, θεσμοθετημένες, αρμόδιες για την κάλυψη όλων των διατάξεων της συμφωνίας, να διαθέτουν ισόρροπη εκπροσώπηση και των τριών τομέων, να είναι αντιπροσωπευτικές και υπεύθυνες και να διαδραματίζουν ανεξάρτητο ρόλο στην παρακολούθηση και την αξιολόγηση των συμφωνιών που συνάπτει η ΕΕ. Όλα αυτά τα κριτήρια έχουν θεμελιώδη σημασία για την ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών, της προβαλλόμενης εικόνας της και της ικανότητάς της να καταρτίζει συγκροτημένες προτάσεις, ικανές να επηρεάζουν αποτελεσματικά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

1.4. Οι ΕΣΟ θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να δίδουν ιδιαίτερη έμφαση στον σεβασμό των συμβαλλομένων μερών προς τα βασικά εργασιακά πρότυπα και τις θεμελιώδεις συμβάσεις της ΔΟΕ, καθώς και προς τις πολυμερείς περιβαλλοντικές συμφωνίες.

1.5. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σύστασή της να δοθεί εντολή στις ΕΣΟ να παρακολουθούν τον αντίκτυπο όλων των κεφαλαίων των εμπορικών συμφωνιών στα ανθρώπινα, τα εργασιακά και τα περιβαλλοντικά δικαιώματα. Στο δε πεδίο εφαρμογής τους θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται τα **συμφέροντα των καταναλωτών** ⁽¹⁾.

1.6. Η ΕΟΚΕ αναμένει ότι η **επέκταση του πεδίου εφαρμογής της παρακολούθησης εκ μέρους των ΕΣΟ σε ολόκληρη τη συμφωνία και σε όλες τις πτυχές της συμφωνίας, μεταξύ άλλων και σε όσες δεν σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή σε αυτές τις πτυχές, θα μπορούσε να συμπληρώσει τις προσπάθειες που καταβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την προώθηση της καλύτερης εφαρμογής των μελλοντικών συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ και υποστηρίζει την επέκτασή αυτή**. Οι ΕΣΟ αναμένεται να έχουν θετικό αντίκτυπο στην ευαισθητοποίηση ευρύτερων κύκλων της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με τα οφέλη που απορρέουν από το ελεύθερο, βασισμένο σε κανόνες, βιώσιμο και χωρίς αποκλεισμούς εμπόριο, ενώ παράλληλα θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση των αδυναμιών. Επιπλέον, μπορούν να παράσχουν τεκμηριωμένες πληροφορίες και να συμβάλουν σε μια αντικειμενική προσέγγιση των εμπορικών συμφωνιών.

1.7. Η επέκταση της αρμοδιότητας σε όλες τις πτυχές της συμφωνίας θα καταστήσει, κατά πάσα πιθανότητα, ευκολότερη για τις χώρες εταίρους την αποδοχή της παρακολούθησης από την κοινωνία των πολιτών και θα επιταχύνει τη σύσταση ΕΣΟ.

1.8. Είναι ιδιαίτερα σημαντική η συνεργασία με **τρίτες χώρες** στη βάση του αμοιβαίου σεβασμού και της κατανόησης. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, οι κοινές συνεδριάσεις των ΕΣΟ με τη χώρα εταίρο είναι εξαιρετικά σημαντικές. Για όλες τις μελλοντικές σχετικές συμφωνίες, η ΕΟΚΕ ζητεί τη δημιουργία ομάδας επαφής μεταξύ ΕΣΟ (κοινός φορέας της κοινωνίας των πολιτών με τις χώρες εταίρους), και όχι απλώς χωριστές ΕΣΟ για κάθε συμβαλλόμενο μέρος ⁽²⁾. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες βρίσκονται ήδη σε ισχύ άλλοι μηχανισμοί για την έκφραση της γνώμης της κοινωνίας των πολιτών, θα ήταν απαραίτητο αυτοί να διατηρηθούν, δεδομένου ότι η οικοδόμηση εμπιστοσύνης και η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών εργασίας απαιτεί χρόνια.

1.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η σημασία των ΕΣΟ έγκειται επίσης στη **σύνθεσή τους**, και ιδίως στην αντιπροσωπευτικότητα και την αρμοδιότητα των μελών τους, **οι οποίες θα διασφαλιστούν μέσω ενός βελτιωμένου μηχανισμού επιλογής σε συνεργασία με την ΕΟΚΕ, όπως έχει συμβεί και σε άλλες επιτυχείς περιπτώσεις**: στις ΕΣΟ θα πρέπει να εξασφαλίζεται η **ισόρροπη** εκπροσώπηση των συμφερόντων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και η κατάλληλη εμπειρογνομosύνη σε εσωτερικό επίπεδο. Οι ΕΣΟ θα πρέπει να είναι σε θέση να επιδιώκουν την ενεργό συμμετοχή **εξωτερικών ενδιαφερόμενων μερών** και να διαβουλεύονται μαζί τους.

1.10. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι ΕΣΟ να συνεδριάζουν τουλάχιστον δύο φορές τον χρόνο σε επίπεδο ΕΕ, αλλά και οι επισήμως θεσμοθετημένες **μεταξύ ΕΣΟ** συνεδριάσεις να πραγματοποιούνται δύο φορές τον χρόνο, χρησιμοποιώντας, μεταξύ άλλων, τηλεδιασκέψεις. Ωστόσο, τουλάχιστον μία συνεδρίαση ετησίως θα γίνεται ενώπιος ενωπίω.

1.11. Η ΕΟΚΕ συνιστά να διοργανώνεται κάθε χρόνο **διάσκεψη όλων των μελών των ΕΣΟ** σε επίπεδο ΕΕ στις Βρυξέλλες, προκειμένου να καταστεί δυνατή η αμοιβαία ανταλλαγή εμπειριών από τις αντίστοιχες ΕΣΟ.

1.12. Οι ΕΣΟ θα πρέπει επίσης να έχουν τη δυνατότητα να διοργανώνουν **ακρόαση** κάθε χρόνο. Η συνεργασία με τους εθνικούς θεσμικούς φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών, τους εθνικούς ομολόγους της ΕΟΚΕ, θα αποτελέσει πλεονέκτημα όσον αφορά την επέκταση του διαλόγου εκτός Βρυξελλών και την προσέγγιση ενός ευρύτερου κοινού πέρα από το τρέχον πλαίσιο, το οποίο ευνοεί τις οργανώσεις που εδρεύουν στις Βρυξέλλες.

1.13. Η σύσταση πολυάριθμων φορέων στο πλαίσιο της ίδιας συμφωνίας προκαλεί **σύγχυση** στους εμπορικούς εταίρους της ΕΕ ⁽³⁾ και επιβάλλει φόρτο τόσο για τις τρίτες χώρες όσο και για την ΕΟΚΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να προβλέψει τη σύσταση κοινών συμβουλευτικών μηχανισμών αρμόδιων για όλους τους πυλώνες των μελλοντικών συμφωνιών σύνδεσης (*Association Agreements*), ξεκινώντας από τις συμφωνίες που επαναδιαπραγματεύτηκαν με τη Χιλή και το Μεξικό, και στο μέλλον με τη Mercosur.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΒΑ) στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ» (ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 27).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Προς μια Συμφωνία Σύνδεσης ΕΕ-Mercosur», σημείο 6 (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 9).

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΒΑ) στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ» (ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 27).

1.14. Θα πρέπει να προβλεφθεί **μηχανισμός υποβολής εκθέσεων**, ο οποίος θα επιτρέπει στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που συμμετέχουν σε μελλοντικές ΕΣΟ να αναφέρουν προβλήματα εφαρμογής ή να υποβάλλουν προτάσεις για βελτίωση. Η ΕΟΚΕ συνιστά περαιτέρω οι πρόεδροι των ΕΣΟ να έχουν το δικαίωμα να παρουσιάζουν τις απόψεις των ομάδων τους στις επιτροπές εμπορίου και βιώσιμης ανάπτυξης (TSD Committees), οι οποίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στα ζητήματα και στις συστάσεις που διατυπώνονται από τις ΕΣΟ εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπέρ ενός **διαρθρωμένου, διαφανούς και χρονικά προσδιορισμένου μηχανισμού καταγγελιών** για την εφαρμογή των κεφαλαίων περί εμπορίου και βιώσιμης ανάπτυξης (EBA) στο μέλλον.

1.15. Προτού συσταθούν οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια στο έργο της συγκρότησης ΕΣΟ/Συμβουλευτικών Επιτροπών πολύ πριν από την έναρξη ισχύος της συμφωνίας. Οι προσπάθειες της ΕΟΚΕ θα πρέπει να αναγνωρίζονται και να υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, ιδίως στο πλαίσιο της δημοσιονομικής τους ικανότητας, καθώς και από την Επιτροπή.

1.16. Για να διασφαλιστεί η προβολή των ΕΣΟ, η ΕΟΚΕ συνιστά να **καθοριστεί μια στρατηγική επικοινωνίας**, στην οποία θα συμπεριλαμβάνονται η χρήση ιστοσελίδων, πλατφόρμας πληροφορικής για ανταλλαγές απόψεων καθώς και μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

1.17. Θα πρέπει να προβλεφθεί χρηματοδοτική στήριξη για την εφαρμογή μελλοντικών συμφωνιών, ιδίως από τις κυβερνήσεις εταίρους. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι **το κείμενο των συμφωνιών θα πρέπει να προβλέπει ρητά τη δέσμευση για επαρκή χρηματοδότηση, καθώς και για πολιτική και υλικοτεχνική στήριξη των προβλεπόμενων φορέων της κοινωνίας των πολιτών**, μεταξύ άλλων και από τις ομόλογες κυβερνήσεις.

1.18. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η συμμετοχή της είναι πολύτιμη και επιθυμεί να συνεχίσει να αποτελεί μέρος όλων των ΕΣΟ.

1.19. Με τους κανόνες και τον τρόπο εργασίας της, αλλά και μέσω των μελών της, η ΕΟΚΕ προσφέρει δομημένη και οργανωμένη λειτουργία της ΕΣΟ, συμβάλλοντας στον εντοπισμό των ομολόγων στη χώρα εταίρο, καθορίζοντας την ημερήσια διάταξη, διεξάγοντας τις συνεδριάσεις και υποβάλλοντας εκθέσεις στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και στην κοινωνία των πολιτών, καθώς και θεσπίζοντας την υποχρέωση λογοδοσίας.

1.20. Το κόστος παρουσίας στις ΕΣΟ για την ΕΟΚΕ αναμένεται να διπλασιαστεί τα επόμενα τρία χρόνια, ενώ θα τριπλασιαστεί για να καλυφθούν οι ΣΕΣ που βρίσκονται επί του παρόντος υπό διαπραγμάτευση. Ως εκ τούτου, οι ΕΣΟ θα αποτελέσουν πρόκληση για την ΕΟΚΕ σε ό,τι αφορά τους χρηματοοικονομικούς και τους ανθρώπινους πόρους. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τις δημοσιονομικές αρχές τη χορήγηση πρόσθετου προϋπολογισμού αντίστοιχου με τις τρέχουσες δαπάνες που έχει προβλέψει η Επιτροπή για τη στήριξη των ΕΣΟ, με στόχο την εκπλήρωση των αναμενόμενων εργασιών από ποιοτικής και ποσοτικής άποψης.

1.21. Η ΕΟΚΕ προτείνει να εξετάζονται τα ακόλουθα κριτήρια για τη σύσταση ΕΣΟ και τον καθορισμό του αριθμού των μελών: ο συνολικός όγκος του εξωτερικού εμπορίου της ΕΕ ετησίως, οι επενδύσεις της ΕΕ στη χώρα ή τις χώρες εταίρους, η σημασία της συμφωνίας από γεωπολιτικής και στρατηγικής άποψης και οι σχετικές με τη βιωσιμότητα πτυχές.

1.22. Από την πλευρά της ΕΕ, οι ΕΣΟ **υποβάλλουν ουσιαστικά εκθέσεις στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή**, θα ήταν δε σημαντικό, στο μέλλον, να καταστεί δυνατόν να υποβάλλουν εκθέσεις και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη διεξαγωγή τακτικού και διαρθρωμένου διαλόγου μεταξύ των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων της ΕΕ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της ΕΥΕΔ, **του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου** και των κρατών μελών της ΕΕ. Όσον αφορά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θα μπορούσε να προβλεφθεί μηχανισμός δομημένης και τακτικής διαβούλευσης.

2. Ιστορικό πλαίσιο

2.1. Ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σύμφωνα με το άρθρο 304 πρώτο εδάφιο δεύτερη περίοδος της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ζήτησε από την ΕΟΚΕ να καταρτίσει γνωμοδότηση σχετικά με τη λειτουργία των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων⁽⁴⁾, επισημαίνοντας ότι «[υπάρχουν] πολλές πτυχές που χρήζουν περαιτέρω ανάλυσης και συζήτησης, όπως οι αναγκαίοι πόροι για [τις ΕΣΟ] ώστε να εκπληρώνουν αποτελεσματικά την αποστολή τους, τρόποι για την επίλυση των οργανωτικών και υλικοτεχνικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν σήμερα οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών, τρόποι βελτίωσης της αλληλεπίδρασης μεταξύ [των ΕΣΟ] και των επιτροπών [ΕΑΑ-Εμπορίου και Αειφόρου Ανάπτυξης/TSD-Trade and Sustainable Development], και κάθε άλλη πτυχή που θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση της τρέχουσας κατάστασης».

⁽⁴⁾ Επιστολή του κ. Antonio Tajani, Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, προς τον κ. Luca Jahier, Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, 11 Οκτωβρίου 2018.

2.2. Οι εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες συνιστούν ένα βασικό επίτευγμα της εισαγωγής κεφαλαίων περί Εμπορίου και Αειφόρου Ανάπτυξης στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ. Η σύστασή τους στηρίζεται όχι μόνο στην εμπορική πολιτική της ΕΕ, αλλά και ευρύτερα στην ισχυρή πολιτική βούληση της ΕΕ σχετικά με την ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις πολιτικές και τις στρατηγικές της μετά τη δήλωση Ρίο+20 του 2012. Η στρατηγική «**Εμπόριο για όλους**», η οποία εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2015, αποσκοπούσε περαιτέρω στην ενίσχυση της διαφάνειας και στον περιορισμό των αποκλεισμών στην εμπορική πολιτική της ΕΕ, μεταξύ άλλων, μέσω της εμβάθυνσης του διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών.

2.3. Στις 26 Φεβρουαρίου 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε ανεπίσημο έγγραφο ⁽⁵⁾ στο οποίο «προτείνει ένα σύνολο **15 συγκεκριμένων** και έμπρακτων μέτρων που πρέπει να ληφθούν για την αναδιοργάνωση των κεφαλαίων ΕΑΑ», συμπεριλαμβανομένης, μεταξύ άλλων, «[της διεύρυνσης] του ουσιαστικού πεδίου εφαρμογής των αρμοδιοτήτων των συμβουλών των ΕΣΟ ώστε να καλύπτεται η εφαρμογή του συνόλου της συμφωνίας στις μελλοντικές ΣΕΣ». Το ανεπίσημο έγγραφο αναφέρει ότι «[αυτή] η προσέγγιση θα λάβει χώρα αρχικά με τις ΣΕΣ ΕΕ-Μεξικού και ΕΕ-Mercosur, και στη συνέχεια θα αποτελέσει μέρος της συνήθους διαπραγματευτικής προσέγγισης της Επιτροπής».

2.4. Οι συμφωνίες ΕΕ-Μεξικού και ΕΕ-Mercosur είναι συμφωνίες σύνδεσης (*Association Agreements*) και, επομένως, διαθέτουν και πυλώνες για θέματα πολιτικής και συνεργασίας, επί των οποίων διαπραγματεύεται η ΕΥΕΔ (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης). Η ΕΕ έχει προτείνει την υιοθέτηση μιας προσέγγισης «ειδικού ενδιαφέροντος» (*“nested” approach*) με τις ΕΣΟ και τα φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών σε επίπεδο συνολικής συμφωνίας σύνδεσης, αλλά και για το σκέλος του εμπορίου. Αντίθετα, οι αυτόνομες ΣΕΣ, όπως με την Ινδονησία, την Αυστραλία ή τη Νέα Ζηλανδία, θα έχουν μια απλούστερη προσέγγιση που θα καλύπτει ολόκληρη τη ΣΕΣ. Σε ανταλλαγές απόψεων με την Επιτροπή, υπογραμμίστηκε ότι η εκπόνηση των διατάξεων για την κοινωνία των πολιτών θα είναι ανοικτού τύπου και ότι τούτη θα μπορεί να συμβάλει για κάθε θέμα που θεωρεί ενδιαφέρον, συμπεριλαμβανομένων και θεμάτων που δεν σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη.

2.5. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη υιοθετήσει αρκετές γνωμοδοτήσεις ⁽⁶⁾ σχετικά με το Εμπόριο και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, ζητώντας την ενίσχυση του μηχανισμού παρακολούθησης και παρέχοντας συστάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας των ΕΣΟ. Στη γνωμοδότησή της με θέμα «Κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA) στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ», η ΕΟΚΕ ζήτησε ειδικότερα την ανάθεση εντολής στις ΕΣΟ για την παρακολούθηση του αντικτύπου όλων των κεφαλαίων των εμπορικών συμφωνιών επί των ανθρώπινων, εργασιακών και περιβαλλοντικών δικαιωμάτων, αλλά και την επέκταση του πεδίου εφαρμογής ώστε να καλύπτονται και τα συμφέροντα των καταναλωτών, καθώς και οι κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης το γεγονός ότι η έκθεση για την εφαρμογή των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών θα εκδίδεται πλέον σε ετήσια βάση.

2.6. Η συμφωνία οικονομικής εταιρικής σχέσης (ΣΟΕΣ) ΕΕ-Cariforum και η συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ-Κορέας, οι οποίες τέθηκαν σε ισχύ το 2014 και το 2011, αντίστοιχα, ήταν οι **πρώτες που προέβλεπαν** τη συγκρότηση συμβουλευτικού οργάνου της κοινωνίας των πολιτών επιφορτισμένου με την παρακολούθηση της εφαρμογής του κεφαλαίου της συμφωνίας για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA-*Trade and Sustainable Development/TSD*). Όλες οι μεταγενέστερες συμφωνίες της ΕΕ, μεταξύ άλλων με την Κεντρική Αμερική, την Κολομβία, το Περού και τον Ισημερινό, τη Γεωργία, τη Μολδαβία, την Ουκρανία και τον Καναδά, υιοθέτησαν αυτήν την προσέγγιση. Σήμερα, δραστηριοποιούνται οκτώ ΕΣΟ με τη συμμετοχή 27 μελών της ΕΟΚΕ, πέντε ακόμη αναμένεται να συσταθούν μέχρι το 2021, ενώ περισσότερες ενδέχεται να ακολουθήσουν στο μέλλον, υπό την επιφύλαξη της ολοκλήρωσης των νέων συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών για τις οποίες έχουν ήδη ξεκινήσει διαπραγματεύσεις, όπως με την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία, ή της αναθεώρησης των τρεχουσών συμφωνιών.

2.7. Οι ΕΣΟ, στο πλαίσιο των υφιστάμενων συμφωνιών, επιτρέπουν μια ισορροπημένη εκπροσώπηση των συμφερόντων της κοινωνίας των πολιτών μέσω των τριών υποομάδων στις οποίες αυτά οργανώνονται: εργοδότες, συνδικαλιστικές οργανώσεις και ομάδες διαφόρων συμφερόντων, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων περιβάλλοντος και καταναλωτών, καθώς και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών. Τα μέλη των ΕΣΟ είναι εκπρόσωποι των κυριότερων ευρωπαϊκών οικονομικών και κοινωνικών οργανώσεων, καθώς και περιβαλλοντικών οργανώσεων, των καταναλωτών, των αγροτών και άλλων συμφερόντων του τριτογενή τομέα. Η ΕΟΚΕ αποτελεί μόνιμη συνιστώσα στη σύνθεση των ΕΣΟ.

⁽⁵⁾ Το ανεπίσημο έγγραφο των υπηρεσιών της Επιτροπής με τίτλο «Ανατροφοδότηση και μελλοντικές προοπτικές όσον αφορά τη βελτίωση της εφαρμογής και της επιβολής των κεφαλαίων για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ» («*Feed-back and way forward on improving the implementation and enforcement of Trade and Sustainable Development chapters in EU Free Trade Agreements*»), προέβη σε απολογισμό της συζήτησης η οποία περιελάμβανε διαβουλεύσεις με τα κράτη μέλη της ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την κοινωνία των πολιτών http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA) στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ» (ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 27), και γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέμα «Προς μια Συμφωνία Σύνδεσης ΕΕ-Mercosur» (ΕΕ C 283, 10.8.2018, σ. 9), και με θέμα «Συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ-Κορέας — Κεφάλαιο για το εμπόριο και την αειφόρο ανάπτυξη» (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 201).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το εμπόριο συμβάλλει στην οικονομική μεγέθυνση και στην οικονομική ανάπτυξη με την ευρύτερη έννοια και υποστηρίζει, στο πλαίσιο αυτό, τη διεύρυνση του αριθμού των εμπορικών συμφωνιών που θεσπίζει η ΕΕ. Ωστόσο, οι συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών (ΣΕΣ) αποτελούν επίσης επίκεντρο έντονων συζητήσεων σχετικά με τη συμβολή τους στην κοινωνική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, τα οφέλη και τα μειονεκτήματα, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτές κατανέμονται στις χώρες και στους διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς. Η ΕΕ αντιμετωπίζει σήμερα αυξανόμενη ζήτηση για εποικοδομητικό διάλογο με την κοινωνία των πολιτών σχετικά με τις ΣΕΣ. Οι **ισχύοντες μηχανισμοί της ΕΕ** για τις συμφωνίες περιλαμβάνουν ΕΣΟ, μεικτές συμβουλευτικές επιτροπές, πλατφόρμες της κοινωνίας των πολιτών, φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών όπως και κοινά φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών. Αυτή η πολύπλοκη αρχιτεκτονική των μηχανισμών διαβούλευσης καθιστά κατά κάποιον τρόπο πρόκληση τη μετατροπή τους σε αποτελεσματικές και εύρυθμες δομές ⁽⁷⁾. Άλλοι μηχανισμοί για ανταλλαγές με την κοινωνία των πολιτών σχετικά με την εμπορική πολιτική της ΕΕ είναι οι δημόσιες διαβουλεύσεις και πλατφόρμες όπως ο διάλογος με την κοινωνία των πολιτών, καθώς και η ομάδα εμπειρογνομόνων για τις εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ (η οποία συγκαλείται από τη ΓΔ Εμπορίου).

3.2. Η συνθήκη της Λισαβόνας ενίσχυσε και επιβεβαίωσε τη λειτουργία και τη σύνθεση της ΕΟΚΕ ως θεσμικού εκπροσώπου της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ, παράλληλα με τα υπόλοιπα όργανα, δημιουργήθηκε ως μέσο συμμετοχικής δημοκρατίας και διαλόγου με τους πολίτες σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Από θεσμικής πλευράς, οι απόψεις της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ σχετικά με την εμπορική πολιτική της ΕΕ παρέχονται από την ΕΟΚΕ μέσω των γνωμοδοτήσεών της, αλλά και με άλλα μέσα. Με βάση την ιδιότητά της, η ΕΟΚΕ ζητεί να καταθέτει τη γνώμη της κατά τη φάση των διαπραγματεύσεων των συμφωνιών σύνδεσης, των συμφωνιών οικονομικής εταιρικής σχέσης (ΣΟΕΣ) και των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών (ΣΕΣ) της ΕΕ.

3.3. Η ΕΟΚΕ, μόνιμο μέλος των ΕΣΟ, παρέχει τη γραμματειακή υποστήριξη όλων των υφιστάμενων ΕΣΟ και έχει εμπειριάζονται ίδια άποψη ως προς τα οφέλη και τον αντίκτυπο που έχει η παρακολούθηση της υλοποίησης των κεφαλαίων ΕΑΑ εκ μέρους της κοινωνίας των πολιτών. Μερικά από τα διδάγματα που αντλήθηκαν μέσα από το έργο των υφιστάμενων ΕΣΟ θα εφαρμοστούν, *τηρουμένων των αναλογιών* (mutatis mutandis), όταν επεκταθεί η αρμοδιότητα των ΕΣΟ και στα υπόλοιπα κεφάλαια των συμφωνιών. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να προβεί σε περαιτέρω εξέταση και επιθυμεί να υποβάλει **συστάσεις** σχετικά με τη σημασία, την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα, τη σύνθεση, τον τρόπο εργασίας και τη διάρκεια της εντολής, αλλά και με τις διοικητικές και δημοσιονομικές πτυχές των ΕΣΟ.

Η σημασία των ΕΣΟ

3.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης στις τρεις αλληλένδετες και αλληλοενισχυόμενες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές της διαστάσεις. Είναι σαφές ότι το διεθνές εμπόριο μπορεί να πραγματοποιείται μόνο εάν λαμβάνονται υπόψη η βιώσιμη ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος και η κοινωνική προστασία των εργαζομένων, αλλά και η προστασία των πολιτών και των δικαιωμάτων των καταναλωτών. Οι συμφωνίες πρέπει να περιλαμβάνουν διατάξεις που αποσκοπούν στη δημιουργία ισότιμου και θεμιτού ανταγωνισμού σε όλες αυτές τις πτυχές.

3.5. Σε γενικές γραμμές, η συμμετοχή των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών συνέβαλε σε καλύτερα αποτελέσματα – όσον αφορά τον θετικό οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο των εμπορικών συμφωνιών. Η **προστιθέμενη αξία** της συμμετοχής τους στην παρακολούθηση των ΣΕΣ της ΕΕ είναι ζωτικής σημασίας, όπως έχει καταδείξει η απτή πρόοδος που επιτεύχθηκε στην περίπτωση της Κορέας ⁽⁸⁾. Είναι σημαντικό να μην λησμονείται ότι ο θεσμοθετημένος διάλογος με την κοινωνία των πολιτών αποτελεί ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του τρόπου ζωής και λειτουργίας της ΕΕ. Ωστόσο, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι οι εταίροι μας δεν συμμερίζονται πάντοτε απόλυτα τη θέση αυτή. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι ΕΣΟ θα πρέπει να συνεχίσουν να έχουν συμβουλευτικό, γνωμοδοτικό, υπεύθυνο και ανεξάρτητο ρόλο στην παρακολούθηση και την αξιολόγηση των συμφωνιών που συνάπτει η ΕΕ. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί επίσης ζωτική συμβολή στη στρατηγική αξία αυτών των συμφωνιών, η οποία υπερβαίνει σήμερα τα απλά οφέλη του εμπορίου.

3.6. Ένα από τα βασικά επιτεύγματα της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων φορέων μέσω δομών όπως οι ΕΣΟ είναι η **ενίσχυση των διαδικασιών της κοινωνίας των πολιτών** και η ενδυνάμωση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που τυγχάνουν μικρής αναγνώρισης από τις δικές τους κυβερνήσεις. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις χώρες εταίρους που έχουν διαφορετική αντίληψη ως προς τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών σε σχέση με την ΕΕ, αλλά και για όσες έχουν λιγότερο ανεπτυγμένες πρακτικές όσον αφορά τη διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών. Σε πολλές περιπτώσεις, ιδίως όταν ο εμπορικός εταίρος είναι αναπτυσσόμενη χώρα, η δημιουργία ΕΣΟ έχει προσφέρει τη δυνατότητα ενδυνάμωσης των ενδιαφερόμενων μερών που διαθέτουν κρίσιμης σημασίας εμπειρογνομοσύνη, αλλά και υιοθέτησης μιας προσέγγισης από τη βάση προς την κορυφή όσον αφορά την επίλυση προβλημάτων μέσω διαλόγου, συνεργασίας και ανάπτυξης ικανοτήτων ⁽⁹⁾.

3.7. Η «συνεργατική» προσέγγιση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να συμβάλει στη χάραξη πολιτικής για τη διασφάλιση μιας καινοτόμου, αποτελεσματικής και επιτυχημένης παρακολούθησης της εφαρμογής των ρητρών των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών, ακόμη και ελλείψει εκτελεστικών διατάξεων. Στην περίπτωση αυτή, ο ρόλος των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στο πλαίσιο του εμπορίου είναι να υποστηρίξουν μια ρεαλιστική και ευέλικτη προσέγγιση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, προσαρμοσμένη στις ειδικές συνθήκες των χωρών όπου θα συσταθεί η ΕΣΟ. Το κοινό έργο των ΕΣΟ που θα οργανωθεί στο πλαίσιο αυτό μεταξύ των χωρών εταίρων και της ΕΕ μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, τόσο στον εντοπισμό προβλημάτων όσο και στην υποβολή προτάσεων για δημόσιες πολιτικές που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση τους.

3.8. Οι ΕΣΟ θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να δίδουν ιδιαίτερη έμφαση στην επικύρωση εκ μέρους των συμβαλλομένων μερών των βασικών εργασιακών προτύπων και των θεμελιωδών συμβάσεων της ΔΟΕ, καθώς και προς τις πολυμερείς περιβαλλοντικές συμφωνίες. Η εφαρμογή και η επιβολή συγκεκριμένων, ζωτικής σημασίας νομοθετικών πράξεων, για παράδειγμα σχετικά με την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, τον κοινωνικό διάλογο, την κοινωνική προστασία, την υγεία και την ασφάλεια, καθώς και την επιθεώρηση εργασίας, θα πρέπει να αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής εκ μέρους των ΕΣΟ.

⁽⁷⁾ Ο εν λόγω προβληματισμός αναπτύσσεται περαιτέρω στο σημείο 4.8.

⁽⁸⁾ Βλέπε τις επίσημες διαβουλεύσεις το 2018 της ΓΔ Εμπορίου με την κυβέρνηση της Κορέας σχετικά με την κατάσταση των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων στην Κορέα και την έλλειψη επικύρωσης από την Κορέα ορισμένων συμβάσεων της ΔΟΕ, όπως ζήτησε επανειλημμένα η ΕΣΟ της ΕΕ για την Κορέα.

⁽⁹⁾ Damien Raess, σελίδα 13.

3.9. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών μέσω των ΕΣΟ συμβάλλει στη διατήρηση και τη βελτίωση της προστασίας των καταναλωτών, τη συνεξέταση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τη διασφάλιση του πλήρους σεβασμού των στόχων βιωσιμότητας, καθώς και στην εξέταση των ευκαιριών για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Οι ΕΣΟ μπορούν επίσης να ελέγχουν για πιθανές αρνητικές κοινωνικές συνέπειες όσον αφορά την ισότητα ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες, τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και άλλων μειονοτήτων, καθώς και την ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας. Οργανώσεις **καταναλωτών** έχουν εκφράσει την υποστήριξή τους για τις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ και έχουν ζητήσει να εξακολουθήσει να διασφαλίζεται η προστασία των καταναλωτών και μετά την ελευθέρωση των αγορών. Οι καταναλωτές έχουν προτείνει την εισαγωγή κεφαλαίου για τους καταναλωτές στις μελλοντικές συμφωνίες της ΕΕ. Το εκτεταμένο πεδίο εφαρμογής της παρακολούθησης των ΕΣΟ θα επιτρέπει στις ενώσεις καταναλωτών να παρακολουθούν στενότερα την εφαρμογή του ειδικού κεφαλαίου για τους καταναλωτές.

3.10. Οι ΕΣΟ θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ιεράρχηση των θεμάτων προτεραιότητας προς εφαρμογή. Όπως καταδεικνύει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην έκθεσή της σχετικά με τα εμπόδια στο εμπόριο και στις επενδύσεις, ο προστατευτισμός στις διάφορες μορφές του συνεχίζει να αυξάνεται, επηρεάζοντας αρνητικά τους ενδιαφερόμενους φορείς της ΕΕ. Σε περίπτωση που διαπιστώνονται παραβιάσεις διατάξεων ή μη βέλτιστη εφαρμογή, οι **οικονομικοί φορείς** θα διαθέτουν, χάρη στην ΕΣΟ, έναν πρόσθετο διάυλο για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα επιτόπου θέματα, ενώ θα πρέπει να προβλέπεται και η δυνατότητα η ΕΣΟ να προειδοποιεί για πιθανούς δεσμούς μεταξύ των ποσοστών χρησιμοποίησης προτιμήσεων ΣΕΣ και φραγμών στο εμπόριο που περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων για την πρόσβαση στην αγορά. Όπως προκύπτει από πρόσφατη έκθεση⁽¹⁰⁾, η μη χρησιμοποίηση των προτιμησιακών τιμολογίων των ΣΕΣ μπορεί να είναι εκτεταμένη και δύσκολο να μετρηθεί, ειδικά για τις **μικρομεσαίες επιχειρήσεις**. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει την καθοριστική σχέση που υφίσταται μεταξύ της οικονομικής διάστασης και του τρόπου με τον οποίο εφαρμόζονται οι δασμοί, αφενός, και της προώθησης και της προστασίας της απασχόλησης, αφετέρου.

Επέκταση του πεδίου δράσης των ΕΣΟ

3.11. **Λαμβάνοντας υπόψη τα οφέλη αυτά της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ αναμένει ότι η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της παρακολούθησης εκ μέρους των ΕΣΟ σε ολόκληρη τη συμφωνία και σε όλες τις πτυχές της συμφωνίας, μεταξύ άλλων και σε όσες δεν σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή σε αυτές τις πτυχές, θα μπορούσε να συμπληρώσει τις προσπάθειες που καταβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την προώθηση της καλύτερης εφαρμογής των ΣΕΣ της ΕΕ.** Οι ΕΣΟ αναμένεται να έχουν θετικό αντίκτυπο στην ευαισθητοποίηση ευρύτερων κύκλων της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με τα οφέλη που απορρέουν από το ελεύθερο, βασισμένο σε κανόνες, βιώσιμο και χωρίς αποκλεισμούς εμπόριο, ενώ παράλληλα θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση των αδυναμιών. Η παρακολούθηση της εφαρμογής των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών είναι ζωτικής σημασίας ώστε να καταδειχθούν τόσο τα οφέλη όσο και οι αρνητικές επιπτώσεις που προκύπτουν από τις συμφωνίες για τις επιχειρήσεις, τους εργαζομένους, τους καταναλωτές και τους πολίτες εν γένει. Επιπλέον, μπορούν να παράσχουν τεκμηριωμένες πληροφορίες και να συμβάλουν σε μια αντικειμενική προσέγγιση των εμπορικών συμφωνιών.

3.12. Η επέκταση της αρμοδιότητας στις επιχειρηματικές πτυχές της συμφωνίας θα καταστήσει, κατά πάσα πιθανότητα, ευκολότερη για τις χώρες εταίρους την αποδοχή της παρακολούθησης από την κοινωνία των πολιτών και θα επιταχύνει τη σύσταση ΕΣΟ⁽¹¹⁾. Οι ΕΣΟ θα είναι σε θέση (σύνθεση, τρόπος εργασίας κ.λπ.) να αντιμετωπίζουν ορθά την ποικιλία των ζητημάτων που προκύπτουν από όλα τα κεφάλαια των ΣΕΣ και θα έχουν τη δυνατότητα να συνεργάζονται με τα κατάλληλα τμήματα της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της παρακολούθησης σε ολόκληρη τη συμφωνία θα απαιτήσει ιεράρχηση προτεραιοτήτων, ώστε να καταβάλλονται προσπάθειες στα πεδία όπου απαιτείται περισσότερο, διατηρώντας μια ισορροπημένη εκπροσώπηση όλων των συμφερόντων στο πρόγραμμα εργασίας των ΕΣΟ.

3.13. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η επέκταση του πεδίου εφαρμογής δεν συμβαδίζει με την περαιτέρω ενίσχυση του μηχανισμού παρακολούθησης όσον αφορά την αποτελεσματική εκτελεστικότητα των δεσμεύσεων στο πλαίσιο των κεφαλαίων ΕΒΑ, πράγμα το οποίο έχει ζωτική σημασία για την ΕΟΚΕ, αλλά ούτε και με τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι ΕΣΟ στον εντοπισμό και τη δέουσα αντιμετώπιση των παραβάσεων των εν λόγω δεσμεύσεων.

⁽¹⁰⁾ Έκθεση της Unctad (Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη/*United Nations Conference on Trade and Development*) και του Εθνικού Συμβουλίου Εμπορίου της Σουηδίας.

⁽¹¹⁾ Για παράδειγμα, ενδεικτικά ζητήματα εφαρμογής της ΣΕΣ με την Κορέα που ανέκυψαν το 2018 αφορούν την επικύρωση και εφαρμογή των συμβάσεων της ΔΟΕ, την εξαγωγή βοείου κρέατος στην Κορέα, την αμοιβή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, το ρυθμιστικό πλαίσιο, την πρόσβαση στην αγορά ηλεκτρονικών ειδών, αυτοκινήτων και μηχανημάτων και τη βελτίωση των τελωνειακών διαδικασιών. Άλλες συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών (ΣΕΣ) θα εστιάζονται, προφανώς, σε άλλα ειδικά ζητήματα.

4. Ειδικά θέματα προς αντιμετώπιση

Οι ΕΣΟ στις χώρες εταίρους

4.1. Είναι ιδιαίτερα σημαντική η συνεργασία με **τρίτες χώρες** βάσει αμοιβαίου σεβασμού και κατανόησης. Πολλές κυβερνήσεις είναι εξαιρετικά απρόθυμες να διαπραγματευτούν ένα κεφάλαιο για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΒΑ) και να δημιουργήσουν μηχανισμό παρακολούθησης από την κοινωνία των πολιτών. Σε πολλές χώρες, η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην παρακολούθηση της υλοποίησης του εμπορίου και της βιώσιμης ανάπτυξης οργανώνεται, συχνά, σύμφωνα με διαφορετικά προγράμματα σε σύγκριση με τα προγράμματα της ΕΕ. Για παράδειγμα, ο Καναδάς συγκροτεί δύο ΕΣΟ, μία για το περιβάλλον και μία για την εργασία. Η σύσταση ΕΣΟ αποτελεί μια σταδιακή διαδικασία που απαιτεί προσπάθεια εκ μέρους της ΕΕ, με στόχο τη στήριξη της ομολόγου χώρας όσον αφορά τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, οι κοινές ΕΣΟ με τη χώρα εταίρο είναι εξαιρετικά σημαντικές. Για όλες τις μελλοντικές συμφωνίες, η ΕΟΚΕ ζητεί τη δημιουργία ομάδας επαφής μεταξύ ΕΣΟ (κοινός φορέας της κοινωνίας των πολιτών με τις χώρες εταίρους), και όχι απλώς χωριστές ΕΣΟ για κάθε συμβαλλόμενο μέρος ⁽¹²⁾. Ωστόσο, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες βρίσκονται ήδη σε ισχύ άλλοι μηχανισμοί για την έκφραση της γνώμης της κοινωνίας των πολιτών, όπως στην περίπτωση της συμφωνίας σύνδεσης ΕΕ-Χιλή, θα ήταν απαραίτητο αυτοί να διατηρηθούν, δεδομένου ότι η οικοδόμηση εμπιστοσύνης και η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών εργασίας απαιτεί χρόνο.

4.2. Οι κυριότερες αδυναμίες, ορισμένες από τις οποίες έχουν επισημανθεί σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, είναι η μη ισορροπία συμμετοχής, οι σοβαρές καθυστερήσεις, η έλλειψη πολιτικής και οικονομικής υποστήριξης από τις ομόλογες κυβερνήσεις και ο αποκλεισμός των πλέον αντιπροσωπευτικών οργανώσεων σε μια συγκεκριμένη χώρα παραμένουν σαφή εμπόδια στην επίτευξη του κατάλληλου ομολόγου. Η επιλογή εθνικών οργανώσεων αντί των υφιστάμενων, αντιπροσωπευτικών και ισορροπημένων περιφερειακών δομών της κοινωνίας των πολιτών (η περίπτωση της Κεντρικής Αμερικής και της Mercosur) είναι επιζήμια για την ικανότητα της κοινωνίας των πολιτών να εργάζεται από κοινού σε περιφερειακό επίπεδο, αλλά και για την ίδια την περιφερειακή συνοχή.

4.3. Η ΕΕ πρέπει να πείσει, διπλωματικά αλλά σταθερά, τις ομολόγους χώρες σχετικά με την ανάγκη συμμόρφωσης με τη συμφωνία για τη συγκρότηση ισορροπημένων και αντιπροσωπευτικών ΕΣΟ. Για τον σκοπό αυτό, πρέπει να καθιερωθεί συντονισμός μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της ΕΥΕΔ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των διαφόρων συστατικών οργάνων του και της ΕΟΚΕ.

Σύνθεση και αντιπροσωπευτικότητα

4.4. Αυτό που επίσης καθιστά τις ΕΣΟ σημαντικές είναι η **σύνθεσή** τους και, ιδιαίτερα, η **αντιπροσωπευτικότητα και η αρμοδιότητα των μελών τους**, παράμετροι οι οποίες αποτελούν βασικές πτυχές που πρέπει να διατηρηθούν στο μέλλον και να ενθαρρυνθούν περαιτέρω στις τρίτες χώρες. Αυτό πρέπει να διασφαλίζεται κατά τη διαδικασία επιλογής. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι θα ζητηθεί η γνώμη της σχετικά με τη βελτίωση της διαδικασίας επιλογής. Στις ΕΣΟ θα πρέπει να εξασφαλίζεται η **ισορροπία** εκπροσώπησης των συμφερόντων της κοινωνίας των πολιτών. Σκοπός είναι να διασφαλιστεί ότι κανένας μεμονωμένος φορέας, ούτε υποομάδα ενδιαφερόμενων φορέων δεν θα κυριαρχεί στη συζήτηση ή στην ημερήσια διάταξη, η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει στοιχεία που προτείνονται από όλες τις υποομάδες.

Αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα/Υλικοτεχνικές και οργανωτικές προκλήσεις

4.5. Ο περιορισμένος αριθμός μελών (συνήθως όχι περισσότερα από έξι ανά υποομάδα) και ο τρόπος λειτουργίας τους εξασφαλίζει την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των ΕΣΟ. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι ΕΣΟ να συνεδριάζουν τουλάχιστον δύο φορές τον χρόνο σε επίπεδο ΕΕ, αλλά και οι συνεδριάσεις **μεταξύ ΕΣΟ** να επισημοποιηθούν στα κείμενα των μελλοντικών συμφωνιών και να μπορούν να πραγματοποιούνται δύο φορές τον χρόνο (ενώ η μία από τις συνεδριάσεις πρέπει να γίνεται ενώπιος ενωπίω, η δεύτερη θα μπορούσε να διεξάγεται μέσω τηλεδιάσκεψης για λόγους υλικοτεχνικής υποδομής και προϋπολογισμού). Η ΕΟΚΕ προτρέπει τους διαπραγματευτές να διδαχθούν από την εμπειρία των άλλων συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών, στο πλαίσιο των οποίων έχουν δημιουργηθεί εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες της κοινωνίας των πολιτών για κάθε συμβαλλόμενο μέρος, χωρίς την αναγνωρισμένη δυνατότητα διαλόγου στο πλαίσιο των συμφωνιών. Έχουν καταδειχθεί οι σαφείς περιορισμοί αυτού του μοντέλου. Η ΕΟΚΕ ζητεί οι συνεδριάσεις μεταξύ ΕΣΟ στις ισχύουσες συμφωνίες να αναγνωριστούν επισήμως από τα συμβαλλόμενα μέρη των υφιστάμενων συμφωνιών. Οι συνεδριάσεις μεταξύ ΕΣΟ επιτρέπουν στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που συμμετέχουν σε τακτική βάση στις αντίστοιχες ασκήσεις εγχώριας παρακολούθησης να ανταλλάσσουν απόψεις σε θέματα εφαρμογής. Ο ορισμός των παραδοτέων και ένα κοινό πρόγραμμα εργασίας επιτρέπουν στα μέλη των ΕΣΟ την αξιολόγηση της προόδου που σημειώνεται, την προετοιμασία κοινών συστάσεων και την υποβολή εκθέσεων προς τα θεσμικά όργανα και την ευρύτερη κοινωνία των πολιτών, διασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο διαφάνεια, λογοδοσία και συνέχεια.

4.6. Η βελτίωση του συντονισμού των ΕΣΟ θα διασφαλίσει υψηλότερης ποιότητας παρακολούθηση από την κοινωνία των πολιτών. Υπό το πρίσμα της σημαντικής γνώσης που αποκτάται στο πλαίσιο κάθε ΕΣΟ, η ΕΟΚΕ συνιστά να διοργανώνεται κάθε χρόνο **διάσκεψη όλων των μελών των ΕΣΟ** σε επίπεδο ΕΕ στις Βρυξέλλες, ούτως ώστε να καθίσταται δυνατή η αμοιβαία ανταλλαγή εμπειριών από τις αντίστοιχες ΕΣΟ τους.

4.7. Η σύνθεση των μελλοντικών ΕΣΟ θα πρέπει να αντικατοπτρίζει το φάσμα των θεμάτων που θα αποτελέσουν μέρος του προγράμματος εργασίας. Κάτι τέτοιο απαιτεί τη συμμετοχή οργανώσεων που διαθέτουν την τεχνική **εμπειρογνωμοσύνη** σε όλες τις πτυχές των εμπορικών συμφωνιών και των άμεσων συμφερόντων που διακυβεύονται. Για να παρακολουθούνται σωστά όλες οι πτυχές των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών, οι ΕΣΟ θα πρέπει να διαθέτουν την κατάλληλη εμπειρογνωμοσύνη εσωτερικά, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να είναι σε θέση να διευρύνουν τη συμμετοχή και να συμβουλευούνται **εξωτερικούς ενδιαφερόμενους φορείς**. Οι ΕΣΟ θα πρέπει επίσης να έχουν τη δυνατότητα να διοργανώνουν **ακρόαση** κάθε χρόνο. Η συνεργασία με τους εθνικούς θεσμικούς φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών, τους εθνικούς ομολόγους της ΕΟΚΕ, θα αποτελεί πλεονέκτημα όσον αφορά την επέκταση του διαλόγου εκτός Βρυξελλών και την προσέγγιση ενός ευρύτερου κοινού πέρα από το τρέχον πλαίσιο, το οποίο ευνοεί τις οργανώσεις που εδρεύουν στις Βρυξέλλες.

⁽¹²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Προς μια Συμφωνία Σύνδεσης ΕΕ-Mercosur», σημείο 6, (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 9).

4.8. Η σύσταση πολλαπλών οργανισμών στο πλαίσιο της ίδιας συμφωνίας δημιουργεί **σύγχυση** στους εμπορικούς εταίρους της ΕΕ ⁽¹³⁾ και επιβάλλει επιβαρύνσεις τόσο για τις τρίτες χώρες όσο και για την ΕΟΚΕ. Είναι περιττή και αναποτελεσματική η διπλή εκπροσώπηση της κοινωνίας των πολιτών, μία στο ευρύ πεδίο της συμφωνίας σύνδεσης (*Association Agreement*) και μία άλλη στο κεφάλαιο για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Για παράδειγμα, στην περίπτωση των συμφωνιών σύνδεσης με τη Μολδαβία, τη Γεωργία και την Ουκρανία, δημιουργούνται δύο διαφορετικοί φορείς: ο πολιτικός πυλώνας της συμφωνίας θεσπίζει μια πλατφόρμα της κοινωνίας των πολιτών που είναι αρμόδια για **όλα** τα θέματα στο πλαίσιο της συμφωνίας, ενώ ο πυλώνας του εμπορίου στο πλαίσιο της συμφωνίας προβλέπει τη σύσταση ΕΣΟ. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να προβλέψει τη σύσταση κοινών συμβουλευτικών μηχανισμών αρμόδιων για όλους τους πυλώνες των μελλοντικών συμφωνιών σύνδεσης, ξεκινώντας από τις υπό επαναδιαπραγμάτευση συμφωνίες με τη Χιλή και το Μεξικό, και στο μέλλον με τη Mercosur.

4.9. Έχει παρατηρηθεί ότι οι παραβιάσεις ορισμένων διατάξεων που ανέφερε στο παρελθόν η οικεία ΕΣΟ δεν εξετάστηκαν γρήγορα. Θα πρέπει να προβλεφθεί **μηχανισμός υποβολής εκθέσεων**, ο οποίος θα επιτρέπει στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που συμμετέχουν σε μελλοντικές ΕΣΟ να αναφέρουν προβλήματα εφαρμογής ή να υποβάλλουν προτάσεις για βελτίωση. Η ΕΟΚΕ συνιστά περαιτέρω οι πρόεδροι των ΕΣΟ να έχουν το δικαίωμα να παρουσιάζουν τις απόψεις των ομάδων τους στις επιτροπές εμπορίου και βιώσιμης ανάπτυξης (TSD Committees), οι οποίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στα ζητήματα και στις συστάσεις που διατυπώνονται από τις ΕΣΟ εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπέρ ενός **διαρθρωμένου, διαφανούς και χρονικά προσδιορισμένου μηχανισμού καταγγελιών** για την εφαρμογή των κεφαλαίων περί εμπορίου και βιώσιμης ανάπτυξης (EBA) στο μέλλον. Η δέσμευση αυτή θα πρέπει να ισχύει και για τη μελλοντική προσέγγιση.

Αυξημένη διαφάνεια και στρατηγική επικοινωνίας

4.10. Προτού συσταθούν οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια στο έργο της συγκρότησης ΕΣΟ/Συμβουλευτικών Επιτροπών πολύ πριν από την εφαρμογή της συμφωνίας. Αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα στην περίπτωση της Κεντρικής Αμερικής, του Καναδά, της Ιαπωνίας, της Χιλής, της Mercosur ή της Ουκρανίας, όπου μέλη της ΕΟΚΕ ήλθαν σε επαφή με ομόλογες οργανώσεις και διοικήσεις, προκειμένου να τις ευαισθητοποιήσουν σχετικά με την ανάγκη προετοιμασίας για το μελλοντικό κοινό μας έργο. Οι προσπάθειες της ΕΟΚΕ θα πρέπει να υποστηριχθούν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τη ΓΔ Εμπορίου και την ΕΥΕΔ, ώστε να παρέχονται πληροφορίες στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στις χώρες εταίρους σχετικά με την ανάγκη σύστασης των εν λόγω φορέων της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να τεθούν σε λειτουργία το συντομότερο δυνατόν μετά την έναρξη ισχύος της συμφωνίας.

4.11. Μετά την ίδρυσή τους, και προκειμένου να διασφαλιστεί η προβολή των ΕΣΟ, η ΕΟΚΕ συνιστά να διεξαχθεί **ενημερωτική εκστρατεία** και να ενημερώνεται τακτικά ο ειδικός **ιστότοπος** με έγγραφα συνεδριάσεων, συμπεριλαμβανομένης της ημερήσιας διάταξης και των πρακτικών. Για τον σκοπό αυτό θα μπορούσε να συσταθεί πλατφόρμα πληροφορικής προς διευκόλυνση των ανταλλαγών μεταξύ των ΕΣΟ της ΕΕ και των χωρών εταίρων. Θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιούνται τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Απαιτούμενοι πόροι

4.12. Τόσο η ΕΟΚΕ όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχουν μέχρι στιγμής χρηματοδότηση και ανθρώπινο δυναμικό βοηθώντας στη λειτουργία των ΕΣΟ. Έως το 2018, η Επιτροπή έχει διαθέσει προϋπολογισμό ύψους τριών εκατομμυρίων για τρία χρόνια. Υπεύθυνος για την υλικοτεχνική οργάνωση των συνεδριάσεων των ΕΣΟ θα είναι ένας **εξωτερικός ανάδοχος**.

4.13. Θα πρέπει να προβλεφθεί περαιτέρω χρηματοδοτική στήριξη για την εφαρμογή μελλοντικών συμφωνιών, ιδίως από τις κυβερνήσεις εταίρους. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα πρέπει συνεχώς να θέτουν το ζήτημα στις κυβερνήσεις των χωρών εταίρων ώστε να αναζητούν μαζί μακροπρόθεσμες βιώσιμες λύσεις. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι **το κείμενο των συμφωνιών θα πρέπει να προβλέπει ρητά τη δέσμευση για επαρκή χρηματοδότηση, καθώς και για πολιτική και υλικοτεχνική στήριξη των προβλεπόμενων φορέων της κοινωνίας των πολιτών**, μεταξύ άλλων και από τις ομόλογες κυβερνήσεις.

5. Η ΕΟΚΕ και οι ΕΣΟ

5.1. Κατόπιν αιτήματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις ΕΣΟ μέσω των μελών και της γραμματείας της. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η συμμετοχή της είναι πολύτιμη και επιθυμεί να συνεχίσει να αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα όλων των ΕΣΟ. Η ΕΟΚΕ συνιστά η συμμετοχή των μελών των ΕΣΟ να οριστεί για διάστημα πενταετούς θητείας προς εξασφάλιση σταθερότητας και συνέχειας. Ωστόσο, τα μέλη του Προεδρείου θα πρέπει να εναλλάσσονται κάθε 2,5 χρόνια.

5.2. Η ΕΟΚΕ επιτρέπει τη δομημένη και οργανωμένη λειτουργία της ΕΣΟ, συμβάλλοντας στον εντοπισμό των ομολόγων στη χώρα εταίρο, καθορίζοντας την ημερήσια διάταξη, διεξάγοντας τις συνεδριάσεις και υποβάλλοντας εκθέσεις στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και στην κοινωνία των πολιτών, καθώς και διασφαλίζοντας την υποχρέωση λογοδοσίας. Για τους λόγους αυτούς, η ΕΟΚΕ βρίσκεται στην πλέον κατάλληλη θέση για να προεδρεύει των ΕΣΟ και προτείνει, ως εκ τούτου, στις μελλοντικές συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών (ΣΕΣ) να περιλαμβάνονται διατάξεις σχετικά με την άσκηση της προεδρίας της ευρωπαϊκής ΕΣΟ από την ΕΟΚΕ.

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA) στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ» (EE C 227 της 28.6. 2018, σ. 27).

5.3. Το κόστος παρουσίας στις ΕΣΟ για την ΕΟΚΕ αναμένεται να διπλασιαστεί τα επόμενα τρία χρόνια, ενώ θα τριπλασιαστεί για να καλυφθούν οι ΣΕΣ, η σύσταση των οποίων βρίσκεται επί του παρόντος υπό διαπραγμάτευση. Η συμμετοχή της ΕΟΚΕ στις ΕΣΟ αναμένεται να απαιτήσει τη συμμετοχή περίπου 50 επιπλέον μελών της ΕΟΚΕ.

5.4. Ως εκ τούτου, οι ΕΣΟ θα αποτελέσουν πρόκληση για την ΕΟΚΕ σε ό,τι αφορά τους χρηματοοικονομικούς και τους ανθρώπινους πόρους. Εκτιμάται ότι με το σύνολο των τρεχουσών και μελλοντικών ΕΣΟ, το ετήσιο κόστος μπορεί να ανέλθει στο 24 % του σημερινού προϋπολογισμού για τα μέλη του τμήματος «Εξωτερικές σχέσεις».

5.5. Όσον αφορά τους ανθρώπινους πόρους, θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί η γραμματεία του τμήματος «Εξωτερικές σχέσεις» και να αυξηθεί ο προϋπολογισμός της για αποστολές. Με βάση τη συμφωνία μεταξύ της ΕΟΚΕ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΓΔ Εμπορίου), το τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις» (REX) της ΕΟΚΕ παρέχει υπηρεσίες γραμματείας στις καθιερωμένες ΕΣΟ της ΕΕ και συνεργάζεται με τις ΕΣΟ των χωρών εταίρων σε θέματα που αφορούν τις ετήσιες κοινές συνεδριάσεις και τη συνεργασία μεταξύ των συνόδων.

5.6. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή στο γεγονός ότι το γραμματειακό έργο που εκτελείται από υπαλλήλους της ΕΟΚΕ διευκολύνει το έργο των ΕΣΟ σε τομείς που υπερβαίνουν τα αμιγώς οργανωτικά θέματα. Οι ΕΣΟ επωφελούνται από την εκτεταμένη εμπειρία του προσωπικού της ΕΟΚΕ όσον αφορά τη στήριξη διαβουλεύσεων με την κοινωνία των πολιτών τόσο εντός της ΕΕ όσο και με τρίτες χώρες ή περιφέρειες (η γραμματεία του τμήματος «Εξωτερικές σχέσεις» διαχειρίζεται σήμερα 17 κοινούς φορείς με τρίτες χώρες). Η γραμματεία:

- παρέχει συμβουλές πολιτικής για τα μέλη στο έργο τους·
- βοηθά τους προέδρους των ΕΣΟ κατά την κατάρτιση της ημερήσιας διάταξης των συνεδριάσεων και λαμβάνει σημειώσεις για τις συνεδριάσεις·
- παρέχει συμβουλές σχετικά με πιθανούς ομιλητές, εμπειρογνώμονες και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που θα μπορούσαν να προσκληθούν·
- προετοιμάζει αρχεία συσκέψεων και διευκολύνει την παροχή συνεχούς ροής πληροφοριών σχετικά με θέματα που ενδιαφέρουν τα μέλη των ΕΣΟ·
- χρησιμοποιεί το δίκτυο επαφών της σε άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ και σε διεθνείς οργανισμούς προκειμένου να διευκολύνει τις ανταλλαγές μεταξύ των ΕΣΟ και των εν λόγω φορέων.

Ωστόσο, το καθήκον αυτό συνεπάγεται όλο και περισσότερες προσπάθειες, τόσο από οικονομικής όσο και από ανθρώπινης άποψης.

5.7. Η ΕΟΚΕ ευχαριστεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο ζήτησε αύξηση του προϋπολογισμού για τα μέλη και το προσωπικό κατά το 2017 και το 2018, και ευελπιστεί ότι η στήριξη αυτή θα μπορέσει να διατηρηθεί στο μέλλον. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τις δημοσιονομικές αρχές τη χορήγηση πρόσθετου προϋπολογισμού αντίστοιχου με τις τρέχουσες δαπάνες που έχει προβλέψει η Επιτροπή για τη στήριξη των ΕΣΟ, με στόχο την εκπλήρωση των αναμενόμενων εργασιών από ποιοτικής και ποσοτικής άποψης.

5.8. Οι περιορισμένοι πόροι απαιτούν η συμμετοχή, κατά την ίδρυση της ΕΣΟ, να οριστεί σε τρία μέλη της ΕΟΚΕ για τη συμμετοχή σε συνήθη ΕΣΟ, με 6 μέλη μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως π.χ.:

- στο πλαίσιο ΕΣΟ με χώρα/περιοχή που αντιπροσωπεύει πάνω από 100 δισεκατ. ευρώ του συνολικού όγκου εξωτερικού εμπορίου της ΕΕ ετησίως,
- ή όταν οι επενδύσεις της ΕΕ υπερβαίνουν τα 100 δισεκατ. ευρώ,
- ή όταν υφίσταται σημαντικό γεωπολιτικό και στρατηγικό ενδιαφέρον,
- ή στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα θέματα βιωσιμότητας είναι ιδιαίτερα σημαντικά,

Παρόμοια κριτήρια θα μπορούσαν να λαμβάνονται υπόψη για το εάν θα θεσπιστεί ΕΣΟ ή όχι. Η ΕΕ διατηρεί επί του παρόντος εμπορικές συμφωνίες με 69 χώρες και περιφέρειες ανά τον κόσμο. Δεν απαιτούν όλες τους τη σύσταση ΕΣΟ.

Η ΕΟΚΕ και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ

5.9. Οι ΕΣΟ διαδραματίζουν διαφορετικό ρόλο έναντι της ΕΕ και έναντι της χώρας εταίρου. Από την πλευρά της ΕΕ, οι ΕΣΟ **υποβάλλουν ουσιαστικά εκθέσεις στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή**, θα ήταν δε σημαντικό, στο μέλλον, να καταστεί δυνατόν να υποβάλλουν εκθέσεις και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο. Όσον αφορά το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο**, η υποβολή εκθέσεων πραγματοποιείται επί του παρόντος σε ad hoc και σε ανεπίσημη βάση κατόπιν αιτήματος είτε της Επιτροπής Διεθνούς Εμπορίου (INTA) είτε μίας από τις αντιπροσωπείες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τις σχέσεις με τρίτες χώρες. Θα μπορούσε να προβλεφθεί μηχανισμός περισσότερο δομημένης και τακτικής διαβούλευσης.

Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2019.

*Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER*

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ όσον αφορά την εισαγωγή των αναλυτικών τεχνικών μέτρων για τη λειτουργία του οριστικού συστήματος ΦΠΑ για τη φορολόγηση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών»

[COM(2018) 329 final — 2018/0164 (CNS)]

(2019/C 159/05)

Εισηγητής: ο κ. **Krister ANDERSSON**
Συνεισηγητής: ο κ. **Giuseppe GUERINI**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 11.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 113 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.12.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	163/0/2

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής να αντικατασταθεί το μεταβατικό σύστημα ΦΠΑ για τη φορολόγηση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών, το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή πριν από περισσότερα από 25 χρόνια και εξακολουθεί να ισχύει. Η αντικατάσταση του μεταβατικού καθεστώτος αποτελεί κρίσιμο βήμα για την ολοκλήρωση της μετάβασης προς το οριστικό σύστημα ΦΠΑ με βάση την αρχή του προορισμού για τη φορολόγηση των εμπορευμάτων στις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων και συνιστά σημαντικό επίτευγμα το οποίο αποδεικνύει τη συνεχή εδραίωση της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ.

1.2. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή να διερευνήσει για άλλη μια φορά ⁽¹⁾, τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να αναπτυχθεί το συντομότερο δυνατόν ένα κοινό σύστημα τόσο για τις υπηρεσίες όσο και για τα εμπορεύματα, μειώνοντας έτσι τα προβλήματα που προβλέπεται ότι θα προκύψουν από την ύπαρξη δύο διαφορετικών συστημάτων για τα εμπορεύματα και τις υπηρεσίες. Ωστόσο, η Επιτροπή έχει επανειλημμένα υποστηρίξει μια σταδιακή μετάβαση δύο σταδίων προς το νέο καθεστώς, σε πρώτο στάδιο με τα εμπορεύματα και σε δεύτερο με τις υπηρεσίες.

1.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία που έχει η συνέχιση των εργασιών προς το δεύτερο στάδιο, δεδομένου ότι η αντιμετώπιση των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών με τον ίδιο τρόπο λόγω ΦΠΑ θα είναι πιο πρόσφορη για την ανάπτυξη και πιο αποτελεσματική απέναντι στην απάτη.

1.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, μολονότι η πρόταση της Επιτροπής είναι εκτενής και καλά διατυπωμένη, ορισμένα ζητήματα εξακολουθούν να εκκρεμούν. Το προτεινόμενο σύστημα θα επωφεληθεί από σαφείς διατάξεις ή μεγαλύτερη σαφήνεια κατά τον καθορισμό των κανόνων για τη διαχείριση επισφαλών δανείων και αποζημιώσεων εντός της μονοαπευθυντικής θυρίδας. Επιπλέον, θα μπορούσαν να δοθούν και να αναπτυχθούν πρόσθετοι ορισμοί σχετικά με έννοιες όπως «αγορά» και «πλατφόρμες».

⁽¹⁾ Βλέπε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για τον ΦΠΑ: Σχέδιο δράσης για τον ΦΠΑ (ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 43), Δέσμη μεταρρυθμίσεων του ΦΠΑ (I) (ΕΕ C 237 της 6.7.2018, σ. 40), Δέσμη μεταρρυθμίσεων του ΦΠΑ (II) (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 35).

1.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι το προτεινόμενο σύστημα θα προκαλέσει επιδράσεις επί των ταμειακών ροών λόγω του ΦΠΑ στις διασυνοριακές παραδόσεις αγαθών μεταξύ επιχειρήσεων, το οποίο θα οδηγήσει σε εισόδημα ταμειακών ροών για τον πωλητή και σε κόστος ταμειακών ροών για τον αγοραστή. Ωστόσο, το κόστος κεφαλαίου θα είναι γενικά μεγαλύτερο, δεδομένου ότι ο χρόνος είσπραξης του ΦΠΑ θα είναι πάντοτε μεγαλύτερος από τον χρόνο κατοχής του ΦΠΑ από τον πωλητή. Επιπλέον, μέσω του συστήματος της μονοαπευθυντικής θυρίδας θα προκύπτει διαφοροποιημένη περίοδος επιστροφής λόγω των περιόδων αναφοράς των κρατών μελών, του χρόνου καταβολής στην τοπική φορολογική αρχή τους και της αποτελεσματικότητας της φορολογικής αρχής όσον αφορά την επιστροφή του ΦΠΑ στη χώρα του αγοραστή.

1.6. Η ΕΟΚΕ ζητεί να διερευνηθούν περαιτέρω οι πτυχές αυτές προκειμένου να αποφευχθούν αρνητικές επιπτώσεις για την ενιαία αγορά και να διασφαλιστούν η ασφάλεια δικαίου και η προβλεψιμότητα του νέου συστήματος ΦΠΑ που βρίσκεται υπό διαμόρφωση, μειώνοντας έτσι το κόστος συμμόρφωσης και τον διοικητικό φόρτο.

1.7. Η ΕΟΚΕ ζητά να εφαρμόζονται σαφή και αναλογικά κριτήρια σε όλα τα κράτη μέλη όσον αφορά την έννοια του «πιστοποιημένου υποκειμένου στο φόρο», ώστε να διευκολύνεται η ευρύτερη δυνατή πρόσβαση στο καθεστώς αυτό. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του νέου καθεστώτος με βάση τον προορισμό, είναι σκόπιμη η εναρμόνιση του χρονοδιαγράμματος κατά το οποίο τα κράτη μέλη πρέπει να διεκπεραιώσουν την αίτηση χορήγησης της ιδιότητας του πιστοποιημένου υποκειμένου στον φόρο. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επεξεργάζονται την αίτηση γρήγορα, ώστε να μπορούν οι επιχειρήσεις να συνεχίζουν να λειτουργούν χωρίς περιττές διακοπές, καθυστερήσεις και διοικητικό φόρτο λόγω αβεβαιότητας. Ταυτόχρονα, η λειτουργία της ιδιότητας του πιστοποιημένου υποκειμένου στον φόρο θα πρέπει να παρακολουθείται προσεκτικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την αποφυγή πιθανών καταχρήσεων και έλλειψης κανονιστικής ομοιομορφίας, ιδίως κατά τους πρώτους μήνες εφαρμογής.

1.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι μια πλήρως λειτουργική μονοαπευθυντική θυρίδα είναι ζωτικής σημασίας για την εφαρμογή του νέου συστήματος που βασίζεται στον τόπο προορισμού. Χωρίς μια πλήρως ανεπτυγμένη μονοαπευθυντική θυρίδα, βασισμένη σε ελέγχους στη χώρα προέλευσης, κλιμακούμενες απλουστεύσεις και τη δυνατότητα αντιστάθμισης του καταβληθέντος ΦΠΑ επί των εισροών από όλα τα κράτη μέλη, κάθε σύστημα που βασίζεται στην αρχή της φορολόγησης στο κράτος μέλος προορισμού θα αυξήσει δραματικά τον διοικητικό φόρτο, ιδίως για τις ΜΜΕ.

1.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία ότι η παρούσα πρόταση ενδέχεται να αποτελέσει απαγορευτικό εμπόδιο τόσο για τις ΜΜΕ όσο και για τις νεοφυείς επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το σύστημα αντιστροφής της επιβάρυνσης θα πρέπει να ισχύει για όλες τις διασυνοριακές παραδόσεις αγαθών μεταξύ επιχειρήσεων μέχρις ότου ολοκληρωθεί πλήρως το οριστικό σύστημα και η επιστροφή του ΦΠΑ πραγματοποιείται έγκαιρα.

1.10. Τέλος, η ΕΟΚΕ συνιστά επαρκή επένδυση σε περιουσιακά στοιχεία εξοπλισμού/λογισμικού πληροφορικής ώστε να αναπτυχθεί σωστά μια συνεπής και αξιόπιστη μονοαπευθυντική θυρίδα, ικανή να διαχειρίζεται αποτελεσματικά έναν σημαντικό όγκο λογικών πληροφοριών, διασφαλίζοντας την ταχεία και ασφαλή λειτουργία του συστήματος προς όφελος τόσο των ευρωπαϊκών εταιρειών όσο και των φορολογικών διοικήσεων. Η εν λόγω επένδυση είναι στρατηγικής σημασίας προκειμένου να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου από το παλαιό σύστημα στο νέο, η οποία θα επιφέρει σημαντικό κόστος προσαρμογής που θα πρέπει να ελαχιστοποιηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο μέσω της κατάλληλης ψηφιοποίησης.

1.11. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη περαιτέρω συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών για την καταπολέμηση της απάτης και συνεχή ανάλυση επί του θέματος προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το προτεινόμενο σύστημα δεν θα οδηγήσει σε νέα είδη απάτης και απωλειών κατά την είσπραξη. Η φορολόγηση των διασυνοριακών πράξεων μεταξύ επιχειρήσεων θα αυξήσει το συνολικό ποσό του ΦΠΑ στο σύστημα. Αυτό μπορεί να αυξήσει και τη δυνατότητα για άλλες μορφές απάτης, διαρροής και απωλειών κατά την είσπραξη. Ο υποκείμενος στον φόρο σε ένα κράτος μέλος με υψηλό έλλειμμα ΦΠΑ θα ενεργεί ως φορέας είσπραξης για τα κράτη μέλη με χαμηλότερο έλλειμμα ΦΠΑ.

1.12. Η ΕΟΚΕ συνιστά μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των εθνικών φορολογικών αρχών και των αρχών επιβολής του νόμου, προκειμένου το νέο σύστημα ΦΠΑ που θα βασίζεται στον προορισμό να καταστεί αποτελεσματικότερο σε ό,τι αφορά την καταπολέμηση της απάτης και την ενίσχυση της αξιοπιστίας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Μια τέτοια συνεργασία θα πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, μία αυτοματοποιημένη ανταλλαγή πληροφοριών και δεδομένων, καθώς και περιοδικές εκθέσεις και αναλύσεις σχετικά με τη λειτουργία του νέου καθεστώτος, ιδίως κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής του.

1.13. Τέλος, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα επωφεληθούν από την εκτεταμένη επικοινωνιακή δράση που θα αναλάβει η Επιτροπή προκειμένου να εξηγήσει επαρκώς και με σαφείς και πρακτικούς όρους τα κύρια χαρακτηριστικά του νέου συστήματος ΦΠΑ, καθώς και τα συγκεκριμένα πλεονεκτήματα που αναμένεται να αποφέρει η μεταρρύθμιση του ΦΠΑ προκειμένου να στηριχθούν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και η ανάπτυξή τους.

2. Εισαγωγή και ιστορικό

2.1. Στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης της για τον ΦΠΑ που εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2016 ⁽²⁾, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την εισαγωγή αναλυτικών τεχνικών τροποποιήσεων στους κανόνες της ΕΕ σχετικά με τον φόρο προστιθέμενης αξίας («ΦΠΑ») ⁽³⁾. Η προτεινόμενη οδηγία τροποποιεί περίπου 200 άρθρα της οδηγίας 2006/112/EK του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006 ⁽⁴⁾, τα οποία θα προσαρμοστούν με σκοπό την εισαγωγή των αναλυτικών τεχνικών μέτρων για τη λειτουργία του οριστικού συστήματος ΦΠΑ για τη φορολόγηση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών (βάσει της αρχής του προορισμού).

2.2. Η πρόταση της Επιτροπής αντικαθιστά το μεταβατικό καθεστώς το οποίο ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 1993 και περιέχει λεπτομερείς διατάξεις για τις ενδοενοσιακές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων, στο πλαίσιο των οποίων οι εγχώριες και οι διασυνοριακές εμπορικές συναλλαγές αγαθών θα αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο. Επιπλέον, χρησιμεύει ως το πρώτο από τα δύο ρυθμιστικά στάδια -το ένα αφορά τα εμπορεύματα, το άλλο τις υπηρεσίες- που επιδιώκει η Επιτροπή προκειμένου να επιτευχθεί ένα απλούστερο και θωρακισμένο έναντι της απάτης οριστικό σύστημα ΦΠΑ για τις ενδοενοσιακές εμπορικές συναλλαγές.

2.3. Η πρόταση της Επιτροπής προβλέπει σημαντικές αλλαγές στην οδηγία για τον ΦΠΑ με σκοπό να αποφέρει τα ακόλουθα οφέλη για τις επιχειρήσεις και τους εθνικούς προϋπολογισμούς: α) απλοποίηση του τρόπου φορολόγησης των αγαθών, β) ανάπτυξη μιας ενιαίας διαδικτυακής πύλης για τους εμπόρους (μονοαπευθυντική θυρίδα), γ) μείωση της γραφειοκρατίας και δ) συλλογή ΦΠΑ με ευθύνη γενικά του πωλητή.

2.4. Οι κυριότερες αλλαγές περιλαμβάνουν την κατάργηση της έννοιας της «ενδοκοινοτικής απόκτησης αγαθών» σύμφωνα με την οποία, για τους σκοπούς του ΦΠΑ, το εμπόριο αγαθών μεταξύ επιχειρήσεων χωρίζεται σε δύο πράξεις: μια απαλλασσόμενη από τον ΦΠΑ πώληση στο κράτος μέλος καταγωγής και μια υποκείμενη στον φόρο απόκτηση στο κράτος μέλος προορισμού. Θα αντικατασταθεί με τη νέα έννοια της «ενδοενοσιακής παράδοσης αγαθών», σύμφωνα με την οποία η διασυνοριακή παράδοση αγαθών μεταξύ επιχειρήσεων εντός της Ένωσης θα συνεπάγεται ενιαία πράξη για τους σκοπούς του ΦΠΑ.

2.5. Στις τροποποιήσεις που προτείνει η Επιτροπή περιλαμβάνονται επίσης: α) νέα εξαίρεση στον γενικό κανόνα, σύμφωνα με την οποία τόπος παράδοσης στις ενδοενοσιακές παραδόσεις αγαθών θεωρείται ο τόπος όπου βρίσκονται τα εν λόγω αγαθά κατά τον χρόνο άφιξης της αποστολής ή της μεταφοράς στον αποκτώντα πελάτη, β) τροποποίηση με την οποία ορίζεται ενιαίος κανόνας για το απαιτητό του ΦΠΑ στις ενδοενοσιακές παραδόσεις, γ) νέο άρθρο σύμφωνα με το οποίο ο ΦΠΑ οφείλεται από το πρόσωπο στο οποίο παραδίδονται τα αγαθά εφόσον είναι πιστοποιημένος υποκείμενος στον φόρο. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η πρόταση αναμένεται επίσης να περιορίσει τη διασυνοριακή απάτη σε θέματα ΦΠΑ έως και κατά 41 δισεκατ. EUR ανά έτος.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής να αντικατασταθεί το μεταβατικό σύστημα ΦΠΑ για τη φορολόγηση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών, το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή πριν από περισσότερα από 25 χρόνια και εξακολουθεί να ισχύει. Η αντικατάσταση του μεταβατικού καθεστώτος αποτελεί κρίσιμο βήμα για την ολοκλήρωση της μετάβασης προς το οριστικό σύστημα ΦΠΑ με βάση την αρχή του προορισμού για τη φορολόγηση των εμπορευμάτων στις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων και συνιστά σημαντικό επίτευγμα το οποίο αποδεικνύει τη συνεχή εδραίωση της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ.

3.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της σχετικά με το κόστος που θα επιβαρύνει τις επιχειρήσεις και ιδίως τις ΜΜΕ, οι οποίες θα πρέπει να προσαρμόσουν τα συστήματά τους ώστε να συμμορφώνονται με τους κανόνες για το εμπόριο εντός και εκτός Ευρώπης. Είναι πρωταρχικής σημασίας οι νέες απαιτήσεις υποβολής δηλώσεων σχετικά με τον ΦΠΑ να μην αποτελούν μέρος της πρότασης ή της εφαρμογής της. Τέτοιες αλλαγές θα επιφέρουν μόνο αύξηση του κόστους συμμόρφωσης.

3.3. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ καλούσε την Επιτροπή να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να αναπτυχθεί το συντομότερο δυνατόν ένα κοινό σύστημα τόσο για τις υπηρεσίες όσο και για τα εμπορεύματα, μειώνοντας έτσι τα προβλήματα που προβλέπεται ότι θα προκύψουν από την ύπαρξη δύο διαφορετικών συστημάτων για τα εμπορεύματα και τις υπηρεσίες ⁽⁵⁾. Ωστόσο, η Επιτροπή έχει επανειλημμένα υποστηρίξει μια σταδιακή μετάβαση δύο σταδίων προς το νέο καθεστώς.

⁽²⁾ COM(2016) 148 final.

⁽³⁾ COM(2018) 329 final.

⁽⁴⁾ Οδηγία 2006/112/EK του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347 της 11.12.2006, σ. 1).

⁽⁵⁾ Βλέπε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για τον ΦΠΑ: Σχέδιο δράσης για τον ΦΠΑ (ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 43), Δέσμη μεταρρυθμίσεων του ΦΠΑ (I) (ΕΕ C 237 της 6.7.2018, σ. 40), Δέσμη μεταρρυθμίσεων του ΦΠΑ (II) (ΕΕ C 283 της 10.8.2018, σ. 35).

3.4. Συνεπώς, πριν από τη συμπερίληψη των υπηρεσιών, η Επιτροπή και οι εθνικές φορολογικές αρχές θα είναι σε θέση να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα του νέου συστήματος ΦΠΑ βάσει του προορισμού όσον αφορά α) την αποτελεσματικότητα στην καταπολέμηση της απάτης, β) το κόστος συμμόρφωσης για τις ευρωπαϊκές εταιρείες και γ) τη διαχείριση του νέου πλαισίου από τις φορολογικές αρχές.

3.5. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι η επιλογή μιας προοδευτικής και βραδύτερης μετάβασης στο νέο καθεστώς ΦΠΑ θα επιτρέψει, στο εγγύς μέλλον, την οικοδόμηση ενός μοναδικού και αποτελεσματικού οριστικού συστήματος που θα καλύπτει τόσο τα εμπορεύματα όσο και τις υπηρεσίες. Κατά τη σταδιακή εφαρμογή, μπορεί να είναι εφικτό να αποκομίσουμε επωφελή διδάγματα από τα πρώτα επιχειρησιακά αποτελέσματα του νέου καθεστώτος όσον αφορά μόνο τα εμπορεύματα.

3.6. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το οριστικό σύστημα ΦΠΑ αναμένεται ως το δεύτερο στάδιο από το μεταβατικό σύστημα εδώ και περισσότερα από 25 χρόνια. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία να συνεχιστεί το έργο προς το δεύτερο στάδιο. Σε περίπτωση που τα εμπορεύματα και οι υπηρεσίες αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο, το σύστημα ΦΠΑ θα είναι πιο πρόσφορο για την ανάπτυξη και ανθεκτικό απέναντι στην απάτη.

3.7. Παρά το γεγονός ότι η πρόταση είναι εκτεταμένη, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει το γεγονός ότι εξακολουθούν να παραμένουν ορισμένα εκκρεμή ζητήματα. Για παράδειγμα, το προτεινόμενο σύστημα θα επωφεληθεί από σαφείς διατάξεις ή μονοαποευθυντικής θυρίδας, τις προκαταβολές και τον ορισμό της «αγοράς», των «πλατφορμών» κ.λπ. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διερευνηθούν περαιτέρω οι πτυχές αυτές προκειμένου να αποφευχθούν αρνητικές επιπτώσεις για την ενιαία αγορά.

3.8. Από μια διαφορετική οπτική γωνία, αξίζει να σημειωθεί ότι οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα επωφεληθούν από την εκτεταμένη επικοινωνιακή δράση που θα αναλάβει η Επιτροπή προκειμένου να εξηγήσει επαρκώς και με σαφείς και πρακτικούς όρους τα κύρια χαρακτηριστικά του νέου συστήματος ΦΠΑ, καθώς και τα συγκεκριμένα πλεονεκτήματα που αναμένεται να αποφέρει η μεταρρύθμιση του ΦΠΑ προκειμένου να στηριχθούν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και η ανάπτυξή τους.

3.9. Η φορολόγηση των διασυνοριακών πράξεων μεταξύ επιχειρήσεων θα αυξήσει το συνολικό ποσό του ΦΠΑ στο σύστημα. Αυτό μπορεί να αυξήσει και τη δυνατότητα για άλλες μορφές απάτης, διαρροής και απωλειών κατά την είσπραξη. Ο υποκείμενος στον φόρο σε ένα κράτος μέλος με υψηλό έλλειμμα ΦΠΑ θα ενεργεί ως φορέας είσπραξης για τα κράτη μέλη με χαμηλότερο έλλειμμα ΦΠΑ. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη περαιτέρω συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών για την καταπολέμηση της απάτης και συνεχή ανάλυση επί του θέματος προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το προτεινόμενο σύστημα δεν θα οδηγήσει σε νέα είδη απάτης και απωλειών κατά την είσπραξη.

4. Κυριότερες τροποποιήσεις στην οδηγία 2006/112/EK

4.1. Η τρέχουσα υποδιαίρεση μιας συναλλαγής εμπορευμάτων σε δύο μέρη για τους σκοπούς του ΦΠΑ -μία απαλλασσόμενη από τον φόρο παράδοση στη δικαιοδοσία αναχώρησης των εμπορευμάτων και μια «ενδοκοινοτική απόκτηση» που φορολογείται στο κράτος προορισμού- θα αντικατασταθεί από μια ενιαία συναλλαγή με την επωνυμία «ενδοενωσιακή παράδοση αγαθών», όπου η λέξη «κοινοτική» αντικαθίσταται από τη λέξη «ενωσιακή»⁽⁶⁾.

4.1.1. Η μετάβαση προς μια ενιαία συναλλαγή είναι απαραίτητη για την επίτευξη του νέου συστήματος ΦΠΑ που βασίζεται στην αρχή του προορισμού και προβλέπεται να απλοποιήσει τη διοικητική διαχείριση των ενιαίων συναλλαγών. Από την άλλη πλευρά, η εξάλειψη της αναφοράς στην «Ευρωπαϊκή Κοινότητα» σε ολόκληρο το κείμενο της οδηγίας 2006/112/EK αποτελεί απαραίτητη προσαρμογή του κειμένου υπό το πρίσμα της νέας θεσμικής διατύπωσης που ενσωματώνεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία αναφέρεται σε «Ευρωπαϊκή Ένωση».

4.1.2. Ο ορισμός της «ενδοενωσιακής παράδοσης αγαθών» αναφέρεται σε «παράδοση αγαθών που πραγματοποιείται από υποκείμενο στον φόρο για υποκείμενο στον φόρο ή για μη υποκείμενο στον φόρο νομικό πρόσωπο, κατά την οποία τα αγαθά αποστέλλονται ή μεταφέρονται, από τον προμηθευτή ή τον αποκτώντα τα αγαθά ή για λογαριασμό τους εντός της Ένωσης, από ένα κράτος μέλος σε ένα άλλο κράτος μέλος»⁽⁷⁾.

4.1.3. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι μια τέτοια περιεκτική έννοια δεν θα καλύπτει: α) την παράδοση αγαθών με συναρμολόγηση ή εγκατάσταση με ή χωρίς δοκιμές λειτουργίας, β) την παράδοση των αγαθών που απαλλάσσονται βάσει των άρθρων 148 ή 151 της οδηγίας 2006/112/EK και γ) αγαθά που καλύπτονται από τα κατ' αποκοπήν καθεστώτα για τους γεωργούς⁽⁸⁾. Οι εν λόγω συναλλαγές, όταν πραγματοποιούνται διασυνοριακά, δεν οδηγούν σήμερα σε ενδοκοινοτικές παραδόσεις και αποκτήσεις αγαθών, και το νέο κείμενο επιβεβαιώνει αυτό το ειδικό καθεστώς.

⁽⁶⁾ Τροποποιήσεις στα άρθρα 2-4 της οδηγίας 2006/112/EK.

⁽⁷⁾ COM(2018) 329 final, σ. 6.

⁽⁸⁾ Τροποποιήσεις στο άρθρο 14 της οδηγίας 2006/112/EK.

4.1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι προαναφερθείσες εξαιρέσεις αποτελούν χρήσιμες επιβεβαιώσεις των διατάξεων που περιλαμβάνονται ήδη στην οδηγία 2006/112/EK όσον αφορά τα ειδικά αγαθά που απαριθμούνται και, κατά συνέπεια, είναι σε θέση να διασφαλίσουν τη συνάφεια και τη βεβαιότητα των κανόνων ΦΠΑ στην ενιαία αγορά κατά την αρχική εφαρμογή του νέου συστήματος.

4.2. Η έννοια της ενδοενοσιακής παράδοσης αγαθών συμπληρώνεται με ειδική προσθήκη στην οδηγία 2006/112/EK του Συμβουλίου σχετικά με τον «τόπο παράδοσης των αγαθών», η οποία καθορίζει το κράτος μέλος στο οποίο οφείλεται ο ΦΠΑ. Επιβεβαιώνονται από την άποψη αυτή οι ισχύοντες γενικοί κανόνες, αλλά με μια νέα εξαίρεση ⁽⁹⁾ σύμφωνα με την οποία «τόπος παράδοσης στις ενδοενοσιακές παραδόσεις αγαθών θεωρείται ο τόπος όπου βρίσκονται τα εν λόγω αγαθά κατά τον χρόνο άφιξης της αποστολής ή της μεταφοράς στον αποκτώντα πελάτη» ⁽¹⁰⁾.

4.2.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα επί της οποίας εδράζονται τόσο οι ρυθμιστικές επιλογές της Επιτροπής, δεδομένου ότι αποσκοπούν σαφώς στην ανάπτυξη του νέου συστήματος με βάση τον προορισμό, όσο και η διατήρηση εκτεταμένων εξαιρέσεων με βάση την αρχή του κράτους καταγωγής, θα μπορούσε όμως να παραβιάσει τη συνάφεια του νέου πλαισίου ΦΠΑ, μειώνοντας την προβλεψιμότητα του νόμου και ενδεχομένως αυξάνοντας τόσο το κόστος συμμόρφωσης για τις επιχειρήσεις όσο και τον διοικητικό φόρτο για τις φορολογικές αρχές.

4.2.2. Παρά ταύτα, είναι σημαντικό να αναλυθούν περαιτέρω οι επιδράσεις επί των ταμειακών ροών του προτεινόμενου συστήματος. Σήμερα, δεν προκύπτουν επιδράσεις επί των ταμειακών ροών λόγω του ΦΠΑ στις διασυνοριακές παραδόσεις αγαθών μεταξύ επιχειρήσεων. Το προτεινόμενο σύστημα, αντίθετα, θα οδηγήσει σε εισόδημα ταμειακών ροών για τον πωλητή και σε κόστος ταμειακών ροών για τον αγοραστή ⁽¹¹⁾.

4.2.3. Ωστόσο, το κόστος κεφαλαίου θα είναι γενικά μεγαλύτερο, δεδομένου ότι ο χρόνος είσπραξης του ΦΠΑ θα είναι πάντοτε μεγαλύτερος από τον χρόνο κατοχής του ΦΠΑ από τον πωλητή. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πολλά κράτη μέλη τείνουν να αναβάλουν τις επιστροφές του ΦΠΑ. Το κόστος κεφαλαίου θα ποικίλλει ανάλογα με τις περιόδους αναφοράς των κρατών μελών, τον χρόνο καταβολής στην τοπική φορολογική αρχή τους και την αποτελεσματικότητα της φορολογικής αρχής όσον αφορά την επιστροφή του ΦΠΑ στον αγοραστή. Υπάρχει ιδιαίτερος προβληματισμός για το κόστος κεφαλαίου για τα μικρά κράτη μέλη με υψηλά ποσοστά εξαγωγών.

4.2.4. Οι επιπτώσεις αυτές για τις ταμειακές ροές και τη ρευστότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων θα πρέπει να ληφθούν επαρκώς υπόψη τόσο από τις ευρωπαϊκές όσο και τις εθνικές φορολογικές αρχές και να αντιμετωπιστούν με αποτελεσματικούς τρόπους, αποφεύγοντας τις καθυστερήσεις στις επιστροφές και τα συναφή έξοδα. Οι αλλαγές στις αλυσίδες εφοδιασμού λόγω των επιδράσεων επί των ταμειακών ροών ενέχουν τον κίνδυνο να παρεμποδίσουν το ενδοενοσιακό εμπόριο και ενδέχεται να παρακωλύσουν την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς.

4.3. Η αρχή σύμφωνα με την οποία ο ΦΠΑ οφείλεται από τον υποκείμενο στον φόρο ο οποίος πραγματοποιεί φορολογητέα παράδοση αγαθών παραμένει ο ακρογωνιαίος λίθος του συστήματος ΦΠΑ, με εξαίρεση ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις που περιλαμβάνονται ήδη στο άρθρο 193 της οδηγίας 2006/112/EK, οι οποίες συμπληρώνονται πλέον με μια νέα παρέκκλιση βάσει του άρθρου 194 στοιχείο α). Σύμφωνα με την εν λόγω παρέκκλιση, σε περίπτωση που ο προμηθευτής δεν είναι εγκατεστημένος στο κράτος στο οποίο οφείλεται ο ΦΠΑ, ο ΦΠΑ οφείλεται από το πρόσωπο στο οποίο παραδίδονται τα αγαθά εφόσον είναι πιστοποιημένος υποκείμενος στον φόρο ⁽¹²⁾.

4.3.1. Όσον αφορά τον πιστοποιημένο υποκείμενο στον φόρο, η ΕΟΚΕ κατανοεί την ιδέα να δίδεται η ευκαιρία στις επιχειρήσεις με αποδεδειγμένη αξιοπιστία σε θέματα φορολόγησης να απολαμβάνουν των κατάλληλων μέτρων απλούστευσης. Ωστόσο, όπως αναφέρεται στη γνωμοδότηση ECO/442 με θέμα «Δέσμη μέτρων για τη μεταρρύθμιση του ΦΠΑ (I)», η έννοια του πιστοποιημένου υποκείμενου στον φόρο θα πρέπει να υποστηρίζεται από σαφή και διαφανή κριτήρια εφαρμογής, ικανά να δίδουν την ευκαιρία στις επιχειρήσεις και, ιδίως στις ΜΜΕ, να απολαμβάνουν της ιδιότητας του πιστοποιημένου υποκείμενου στον φόρο.

4.3.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει το γεγονός ότι είναι σημαντικό, για να επιτευχθούν τα αναμενόμενα οφέλη, να μπορεί ο υποκείμενος στον φόρο ο οποίος μεταφέρει σύνθετες παροχές να εφαρμόζει τις προβλεπόμενες απλουστεύσεις σε όλα τα τμήματα της πράξης. Επιβάλλοντας έναν πλασματικό διαχωρισμό της πράξης, η προβλεπόμενη απλούστευση κινδυνεύει να μετατραπεί σε επιλεκτική.

⁽⁹⁾ Ορίζεται από το άρθρο 35α της οδηγίας 2006/112/EK.

⁽¹⁰⁾ COM(2018) 329 final, σ. 7.

⁽¹¹⁾ Εάν ο πωλητής πρέπει να καταβάλει τον ΦΠΑ πριν από την είσπραξη του ποσού από τον αγοραστή, ο πωλητής θα παρουσιάσει αρνητική ταμειακή ροή και, κατά συνέπεια, κόστος.

⁽¹²⁾ Τροποποιήσεις στα άρθρα 193 και 194α της οδηγίας 2006/112/EK.

4.3.3. Στο πλαίσιο αυτό, είναι ζωτικής σημασίας να εφαρμόζονται εναρμονισμένα, σαφή και αναλογικά κριτήρια σε όλα τα κράτη μέλη ώστε να διευκολύνεται η ευρύτερη δυνατή πρόσβαση στην ιδιότητα του πιστοποιημένου υποκείμενου στον φόρο. Ταυτόχρονα, η λειτουργία της ιδιότητας του πιστοποιημένου υποκείμενου στον φόρο θα πρέπει να παρακολουθείται προσεκτικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την αποφυγή πιθανών καταχρήσεων και έλλειψης κανονιστικής ομοιομορφίας, ιδίως κατά τους πρώτους μήνες εφαρμογής.

4.3.4. Για να επιτευχθεί ο σκοπός της ιδιότητας, είναι σκόπιμη η εναρμόνιση του χρονοδιαγράμματος κατά το οποίο τα κράτη μέλη πρέπει να διεκπεραιώσουν την αίτηση χορήγησης της ιδιότητας του πιστοποιημένου υποκείμενου στον φόρο. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επεξεργάζονται την αίτηση γρήγορα ώστε να μπορούν οι επιχειρήσεις να συνεχίσουν να λειτουργούν χωρίς περιττές διακοπές, καθυστερήσεις και διοικητικό φόρτο λόγω της αβεβαιότητας.

4.3.5. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία ότι η παρούσα πρόταση ενδέχεται να αποτελέσει απαγορευτικό εμπόδιο τόσο για τις ΜΜΕ όσο και για τις νεοφυείς επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το σύστημα αντιστροφής της επιβάρυνσης θα πρέπει να ισχύει για όλες τις διασυνοριακές παραδόσεις αγαθών μεταξύ επιχειρήσεων μέχρις ότου ολοκληρωθεί πλήρως το οριστικό σύστημα και η επιστροφή του ΦΠΑ πραγματοποιείται έγκαιρα.

4.4. Η κατάργηση των ανακεφαλαιωτικών πινάκων ΦΠΑ σχετικά με τα εμπορεύματα που προτείνει η Επιτροπή συνάδει με το νέο πλαίσιο ΦΠΑ που επιδιώκεται και το οποίο επαναφέρει τον αυτοελεγχόμενο χαρακτήρα του ΦΠΑ. Από την άλλη πλευρά, η επιβεβαίωση των ανακεφαλαιωτικών πινάκων για τις υπηρεσίες είναι συνεπής με την επιλογή της Επιτροπής όσον αφορά την εφαρμογή του σχεδίου δράσης σε δύο διαφορετικά στάδια ⁽¹³⁾.

4.4.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις αλλαγές που προτείνει η Επιτροπή ώστε να μπορούν τα κράτη μέλη να απλοποιήσουν την υποχρέωση υποβολής ανακεφαλαιωτικών πινάκων, δεδομένου ότι η απλούστευση θα μειώσει -ευελπιστούμε- τη γραφειοκρατία και το λειτουργικό κόστος για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Ωστόσο, τονίζει ότι τα εν λόγω μέτρα απλούστευσης θα πρέπει να σχεδιαστούν σωστά για την αποφυγή παραπνομάτων από τις επιχειρήσεις, θεωρώντας επιπροσθέτως ότι η επίτευξη απλούστερου συστήματος θα μπορούσε να ευνοείται σημαντικά από την αυξημένη χρήση ηλεκτρονικών τιμολογίων εντός των εθνικών φορολογικών συστημάτων.

4.4.2. Το σημερινό ειδικό καθεστώς για ενδοενοσιακές εξ αποστάσεως πωλήσεις αγαθών και για υπηρεσίες που παρέχονται από υποκείμενους στον φόρο εντός της Ένωσης αλλά όχι στο κράτος μέλος κατανάλωσης υπόκειται σε σημαντικές αλλαγές προκειμένου να εφαρμοστεί η αρχή ενός συστήματος ενιαίας εγγραφής για τη δήλωση, καταβολή και έκπτωση του φόρου.

4.5. Από την 1η Ιανουαρίου 2021, οι υποκείμενοι στον φόρο που διαθέτουν αριθμό μητρώου στο κράτος μέλος εγγραφής τους θα είναι σε θέση να υποβάλλουν ηλεκτρονικά τριμηνιαίες δηλώσεις ΦΠΑ με το σύστημα της μικρής μονοαπευθυντικής θυρίδας με ανάλυση των παροχών υπηρεσιών και των ενδοενοσιακών εξ αποστάσεως πωλήσεων σε μη υποκείμενους στον φόρο σε άλλο κράτος μέλος (το κράτος μέλος κατανάλωσης), μαζί με τον οφειλόμενο ΦΠΑ ⁽¹⁴⁾.

4.5.1. Το κράτος μέλος εγγραφής αποστέλλει στη συνέχεια τις δηλώσεις, μαζί με τον ΦΠΑ που καταβλήθηκε στο κράτος μέλος κατανάλωσης, απαλλάσσοντας τους εν λόγω υποκείμενους στον φόρο από την ανάγκη να διαθέτουν αριθμό μητρώου ΦΠΑ στο κράτος μέλος κατανάλωσης.

4.5.2. Το πεδίο εφαρμογής των πράξεων που καλύπτονται από τον εν λόγω μηχανισμό ενισχύεται και επεκτείνεται από τις συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών στις συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων (αντικειμενική επέκταση), ενώ διατίθεται επίσης και σε υποκείμενους στον φόρο εγκατεστημένους εκτός της ΕΕ οι οποίοι ορίζουν μεσάζοντα εντός της ΕΕ και οι οποίοι καθίστανται υπόχρεοι καταβολής του ΦΠΑ και των αντίστοιχων υποχρεώσεων (υποκειμενική επέκταση).

4.5.3. Οι υποκείμενοι στον φόρο που χρησιμοποιούν το καθεστώς υποβάλλουν μηνιαία δηλώσεις ΦΠΑ με το σύστημα της μονοαπευθυντικής θυρίδας όταν ο ετήσιος κύκλος εργασιών τους υπερβαίνει τα 2500000 ευρώ.

4.5.4. Η δυνατότητα εφαρμογής έκπτωσης ΦΠΑ, καθώς και είσπραξης επιστροφών πίστωσης ΦΠΑ από ένα κράτος μέλος στο πλαίσιο της μονοαπευθυντικής θυρίδας, επιτρέπει την αποτελεσματική συγκέντρωση σε έναν και μόνο τόπο ορισμένων υποχρεώσεων ΦΠΑ που πρέπει να εκτελεστούν τόσο από τους φορολογούμενους όσο και από τις φορολογικές διοικήσεις.

⁽¹³⁾ Τροποποιήσεις στα άρθρα 262-271 της οδηγίας 2006/112/ΕΚ.

⁽¹⁴⁾ Τροποποιήσεις στα άρθρα 358-369 της οδηγίας 2006/112/ΕΚ.

4.5.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι είναι θετικό το γεγονός ότι το νέο καθεστώς, συμπεριλαμβανομένης της έκπτωσης, θα απλουστευθεί επιτρέποντας στον υποκείμενο στον φόρο να καταβάλλει το σύνολο των καθαρών ποσών ΦΠΑ ⁽¹⁵⁾ που οφείλονται σε κάθε κράτος μέλος φορολόγησης.

4.5.6. Εξάλλου, η δυνατότητα έκπτωσης αυξάνει την ανάγκη ασφάλειας δικαίου και ολοκληρωμένης πληροφόρησης για τις φορολογικές αρχές και δικαιολογεί με τον τρόπο αυτό την πρόταση της Επιτροπής να συμπληρωθεί η επιστροφή του ΦΠΑ με το σύστημα της μονοαπευθυντικής θυρίδας με πρόσθετες πληροφορίες, μεταξύ των οποίων: α) το συνολικό ποσό ΦΠΑ που έχει καταστεί απαιτητό για τις παραδόσεις αγαθών και τις παροχές υπηρεσιών για τις οποίες ο υποκείμενος στον φόρο ως αποκτών ή λήπτης είναι υπόχρεος καταβολής του φόρου και για την εισαγωγή αγαθών στις περιπτώσεις όπου το κράτος μέλος ασκεί τη δυνατότητα που προβλέπεται στο άρθρο 211 δεύτερο εδάφιο, β) τον ΦΠΑ που αποτέλεσε το αντικείμενο έκπτωσης, γ) τροποποιήσεις που αναφέρονται σε προηγούμενες φορολογικές περιόδους και δ) το καθαρό ποσό ΦΠΑ προς καταβολή ή επιστροφή ή πίστωση.

4.5.7. Μια λειτουργική μονοαπευθυντική θυρίδα αποτελεί ζωτικό τμήμα ενός συστήματος που βασίζεται στην αρχή της φορολόγησης στο κράτος μέλος προορισμού. Χωρίς μια πλήρως ανεπτυγμένη μονοαπευθυντική θυρίδα, βασισμένη σε ελέγχους στη χώρα προέλευσης, κλιμακούμενες απλουστεύσεις και τη δυνατότητα αντιστάθμισης του καταβληθέντος ΦΠΑ επί των εισροών από όλα τα κράτη μέλη, κάθε σύστημα που βασίζεται στην αρχή της φορολόγησης στο κράτος μέλος προορισμού θα αυξήσει δραματικά τον διοικητικό φόρτο, ιδίως για τις ΜΜΕ.

4.5.8. Τα πρώτα επιχειρησιακά αποτελέσματα της μικρής μονοαπευθυντικής θυρίδας που τέθηκε σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2015 για τις τηλεπικοινωνίες, τις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές και τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες και πρόκειται να επεκταθούν σε όλες τις συναλλαγές ηλεκτρονικού εμπορίου μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών ⁽¹⁶⁾ θα πρέπει να ληφθούν επαρκώς υπόψη προκειμένου να επιτευχθεί μια συνεπής και πλήρως λειτουργική μονοαπευθυντική θυρίδα, με εκτεταμένο και σημαντικό πεδίο εφαρμογής βάσει των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων που έχουν υλοποιηθεί μέχρι στιγμής από το εν λόγω εργαλείο όταν εφαρμόζεται σε συγκεκριμένους τομείς ή βιομηχανίες.

4.5.9. Τέλος, η ΕΟΚΕ συνιστά επαρκή επένδυση σε περιουσιακά στοιχεία εξοπλισμού/λογισμικού πληροφορικής ώστε να αναπτυχθεί σωστά μια συνεπής και αξιόπιστη μονοαπευθυντική θυρίδα, ικανή να διαχειρίζεται αποτελεσματικά έναν σημαντικό όγκο λογικών πληροφοριών, διασφαλίζοντας την ταχεία και ασφαλή λειτουργία του συστήματος προς όφελος τόσο των ευρωπαϊκών εταιρειών όσο και των φορολογικών διοικήσεων. Η εν λόγω επένδυση είναι στρατηγικής σημασίας προκειμένου να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου από το παλαιό σύστημα στο νέο, η οποία θα επιφέρει σημαντικό κόστος προσαρμογής που θα πρέπει να ελαχιστοποιηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο μέσω της κατάλληλης ψηφιοποίησης.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2019.

*Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER*

⁽¹⁵⁾ Οφειλόμενος ΦΠΑ μείον ΦΠΑ για τον οποίο παρέχεται δικαίωμα έκπτωσης.

⁽¹⁶⁾ Επιτρέποντας στις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών, τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών και ηλεκτρονικά παρεχόμενων υπηρεσιών σε μη υποκείμενους στον φόρο σε κράτη μέλη όπου δεν διαθέτουν εγκατάσταση να αποδίδουν τον οφειλόμενο ΦΠΑ για τις εν λόγω παραδόσεις μέσω δικτυακής πύλης στο κράτος μέλος όπου διαθέτουν αριθμό φορολογικού μητρώου.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 όσον αφορά την προσαρμογή της ετήσιας προχρηματοδότησης για τα έτη 2021 έως 2023»

[COM(2018) 614 final — 2018/0322 (COD)]

(2019/C 159/06)

Εισηγητής: ο κ.**Javier DOZ ORRIT**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 13.9.2018 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 17.9.2018
Νομική βάση	Άρθρα 177 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.12.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	121/1/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η υπό εξέταση πρόταση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁽¹⁾ τροποποιεί τον ισχύοντα κανονισμό περί καθορισμού κοινών διατάξεων για τα ευρωπαϊκά ταμεία ⁽²⁾ προκειμένου να μειωθεί η προχρηματοδότηση των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στα κράτη μέλη, στο πλαίσιο του ΠΔΠ 2014-2020, από το 3 % στο 1 % του ποσού των ενισχύσεων αυτών, για το διάστημα 2021-2023.

1.2. Εφόσον εγκριθεί ο νέος κανονισμός περί κοινών διατάξεων ⁽³⁾ σύμφωνα με όσα προτείνει η Επιτροπή, η μείωση του ποσοστού προχρηματοδότησης, στην τελική περίοδο της υλοποίησης των προγραμμάτων που χρηματοδοτήθηκαν με ευρωπαϊκά κονδύλια από το ΠΔΠ για την περίοδο 2014-2020, θα συνοδεύεται, κατά την έναρξη της υλοποίησης του ΠΔΠ της περιόδου 2021-2027, από μία περαιτέρω μείωση αυτού του ποσοστού: θα μειωθεί στο 0,5 % κατά το διάστημα 2021-2026 και θα καταργηθεί από το 2027 και μετά. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή προτείνει για το επόμενο ΠΔΠ: μείωση των πόρων των πολιτικών συνοχής (-10 %) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (-13 %), αύξηση του ποσοστού συγχρηματοδότησης που θα βαρύνει τα κράτη μέλη και μείωση της περιόδου υλοποίησης των προγραμμάτων (από $n+3$ σε $n+2$).

⁽¹⁾ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 όσον αφορά την προσαρμογή της ετήσιας προχρηματοδότησης για τα έτη 2021 έως 2023, COM(2018) 614 final – 2018/0322 (COD).

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 320).

⁽³⁾ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων, COM(2018) 375 final — 2018/0196 (COD) και παραρτήματα.

1.3. Η προχρηματοδότηση συνιστά, κατά κύριο λόγο, στήριξη στη ρευστότητα των κρατών μελών, για τη δρομολόγηση της εκτέλεσης των συγχρηματοδοτούμενων από ευρωπαϊκά ταμεία προγραμμάτων και για την αποφυγή υπερβολικών καθυστερήσεων κατά την υλοποίησή τους. Η προχρηματοδότηση είναι αναγκαίο και χρήσιμο εργαλείο. Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, για τη δρομολόγηση ενός προγράμματος που χρηματοδοτείται από τα ευρωπαϊκά ταμεία, τα κράτη μέλη πρέπει να προκαταβάλλουν τους πόρους στις δημόσιες υπηρεσίες και/ή στους ιδιωτικούς φορείς που έχουν την άμεση ευθύνη της υλοποίησής του.

1.4. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, τα επιχειρήματα που επικαλείται η Επιτροπή για τη μείωση των ποσοστών προχρηματοδότησης στο τελικό στάδιο υλοποίησης του ΠΔΠ 2014-2020, δεν φαίνονται αρκούντως σοβαρά για την αιτιολόγησή της.

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή διαθέτει επαρκή εργαλεία για τον έλεγχο της ορθής χρήσης των ευρωπαϊκών πόρων από τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της προχρηματοδότησης: σε κάθε περίπτωση, θα στήριζε οποιαδήποτε μεταρρύθμιση για τη βελτίωση αυτής της ικανότητας.

1.6. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επανεξετάσει την πρότασή της για μείωση των ποσοστών προχρηματοδότησης και για να διατηρήσει τα ποσοστά που προβλέπονται από τον ισχύοντα κανονισμό περί κοινών διατάξεων των ευρωπαϊκών ταμείων για το ΠΔΠ της περιόδου 2014-2020.

1.7. Ομοίως, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναθεωρήσει τις διατάξεις προχρηματοδότησης που προβλέπει η πρόταση κανονισμού περί καθορισμού κοινών διατάξεων για τα ευρωπαϊκά ταμεία του ΠΔΠ 2021-2027, σύμφωνα με όσα παρουσιάζονται στην παρούσα γνωμοδότηση.

2. Ιστορικό της πρότασης της Επιτροπής

2.1. Με τον ισχύοντα κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 περί κοινών διατάξεων των ευρωπαϊκών ταμείων θεσπίζονται οι κανόνες που πρέπει να διέπουν την κατανομή των πόρων τους εντός του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ) 2014-2020. Στο άρθρο 134, ορίζονται τα ποσά της προχρηματοδότησης που μπορούν να λάβουν τα κράτη μέλη από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) για την έναρξη των εγκριθέντων προγραμμάτων που θα χρηματοδοτηθούν από τα εν λόγω ταμεία. Ο κανονισμός όριζε ότι το ποσοστό της προχρηματοδότησης θα αυξανόταν βαθμιαία από το 1 %, το 2014, στο 3 % της συνολικής αξίας της ενίσχυσης των προγραμμάτων από τα ταμεία και το ΕΤΘΑ, για το διάστημα 2020-2023.

2.2. Με το άρθρο 1 της πρότασης κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, στην οποία αναφέρεται η παρούσα γνωμοδότηση —το μόνο άρθρο με κανονιστικό περιεχόμενο από τα δύο άρθρα που περιλαμβάνει το κείμενο—, τροποποιείται το άρθρο 134 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 προκειμένου να μειωθεί η προχρηματοδότηση, για την περίοδο 2021-2023, από το 3 % στο 1 %, με το 3 % να διατηρείται μόνο κατά το έτος 2020. Πρόκειται πάντοτε για την προχρηματοδότηση των προγραμμάτων του ΠΔΠ 2014-2020 των οποίων η εκτέλεση συνεχίζεται έως το 2023.

2.3. Το σκεπτικό για την αλλαγή κριτηρίου σχετικά με την προχρηματοδότηση, όπως εκτίθεται στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης κανονισμού, αναφέρει ότι γίνεται «[...] για να αυξηθεί η διαφάνεια και για να εξασφαλιστούν η προβλεψιμότητα του δημοσιονομικού προγραμματισμού και η μεγαλύτερη σταθερότητα και προβλεψιμότητα της κατανομής των πληρωμών», πράγμα που αναφέρεται στις επιστροφές ποσών από τα κράτη μέλη στην ΕΕ, στις οποίες οδηγεί το σύστημα όταν καθορίζεται η εκκαθάριση των χρηματοδοτικών ροών. Αναφέρεται επίσης ότι η βάση υπολογισμού της προχρηματοδότησης, από το 2019, περιλαμβάνει ήδη το «αποθεματικό επίδοσης», που αντιπροσωπεύει 6 % επί της συνολικής αξίας της προγραμματιζόμενης ενίσχυσης.

2.4. Η πρόταση κανονισμού επηρεάζει την προχρηματοδότηση των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα εξής ταμεία: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, Ταμείο Συνοχής και Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, καθώς και το Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων.

2.5. Η πρόταση κανονισμού περί κοινών διατάξεων για τα ευρωπαϊκά ταμεία εντός του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2021-2027⁽⁴⁾, στο άρθρο 84, που αφορά την προχρηματοδότηση, ορίζει ότι το ποσοστό προχρηματοδότησης επί της συνολικής στήριξης των ταμείων, η οποία καθορίζεται στην απόφαση έγκρισης του προγράμματος, θα ανέρχεται σε 0,5 % και θα χορηγείται μόνο κατά τα έξι πρώτα χρόνια της περιόδου, από το 2021 έως το 2026. Η πρόταση της Επιτροπής δεν προβλέπει προχρηματοδότηση ούτε το 2027 ούτε τα μετά από το 2027 έτη. Τα προγράμματα Interreg θα διέπονται από ειδικούς κανόνες που προβλέπουν προχρηματοδότηση ύψους 1 % επί του συνολικού ποσού του προγράμματος.

2.6. Άλλες τροποποιήσεις που περιλαμβάνονται στην πρόταση κανονισμού περί κοινών διατάξεων για το 2021-2027, σε σύγκριση με τους ισχύοντες κανόνες, είναι η μείωση του ποσοστού συγχρηματοδότησης που βαρύνει τους προϋπολογισμούς της ΕΕ και η μείωση του χρόνου εκτέλεσης των προγραμμάτων, καθώς προτείνεται να αντικατασταθεί ο κανόνας «n+3» από τον κανόνα «n+2».

⁽⁴⁾ COM(2018) 375 final — 2018/0196 (COD) και παραρτήματα.

3. Γενικές και ειδικές παρατηρήσεις, και προτάσεις

3.1. Σύμφωνα με τις διαδικασίες υλοποίησης της στήριξης προς τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τα ταμεία τα οποία αφορά ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, καθώς και με τους λοιπούς κανόνες λογιστικής και ελέγχου των πόρων που η ΕΕ χορηγεί στα κράτη μέλη, η προκαταβολή των πόρων προς τα δημόσια ιδρύματα, τους ιδιωτικούς φορείς ή τον συνδυασμό των δύο, που είναι οι άμεσοι αρμόδιοι για την εκτέλεση των προγραμμάτων αυτών, γίνεται υποχρεωτικά από τα κράτη μέλη. Κατά την πορεία εκτέλεσης των προγραμμάτων και μετά τη δέουσα πιστοποίησή της από πλευράς των κρατών μελών, η ΕΕ χορηγεί σταδιακά στα κράτη μέλη το αντίστοιχο μέρος της συγχρηματοδότησης που έχει συμφωνηθεί για το καθένα από τα εγκριθέντα προγράμματα.

3.2. Η προχρηματοδότηση συνιστά, κατά κύριο λόγο, μια στήριξη για τη ρευστότητα των κρατών μελών, η οποία αποδεικνύεται ιδιαίτερα χρήσιμη για την έναρξη της εκτέλεσης των συγχρηματοδοτούμενων από ευρωπαϊκά ταμεία προγραμμάτων και για την αποφυγή υπερβολικών καθυστερήσεων της υλοποίησής τους, λόγω προβλημάτων ρευστότητας που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν. Τα εν λόγω προβλήματα ρευστότητας υπήρξαν ιδιαίτερα σοβαρά κατά τα δυσκολότερα χρόνια της πρόσφατης οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, κατά τα οποία εφαρμόστηκαν ακραίες πολιτικές λιτότητας, εξακολουθούν δε και σήμερα να συνιστούν πρόβλημα, ιδίως για τα κράτη μέλη που οφείλουν να μειώσουν τα ελλείμματα του προϋπολογισμού τους.

3.3. Η περίοδος ωρίμασης, εκπόνησης, υποβολής, έγκρισης και έναρξης της εφαρμογής των προγραμμάτων ποικίλλει ανάλογα με τη φύση τους και τις δυνατότητες των διοικήσεων και των ιδιωτικών φορέων κάθε κράτους μέλους. Σε αρκετές περιπτώσεις παρατείνεται πέραν της διετίας και, ως εκ τούτου, είναι σύνηθες να σωρεύεται η εφαρμογή τους στα τελευταία έτη εκάστου ΠΔΠ και να περατώνεται δύο ή τρία έτη μετά τη λήξη του. Ο κανονισμός περί κοινών διατάξεων του 2013 έδειχνε να λαμβάνει υπόψη την παράμετρο αυτή, καθώς προέβλεπε ότι τα ποσοστά της ετήσιας προχρηματοδότησης θα αυξάνονταν από το 1 % για το 2014 στο 3 % για τα έτη 2020 έως 2023, με ένα ενδιάμεσο 2 % και 2,875 % μεταξύ 2016 και 2019.

3.4. Τώρα, η Επιτροπή υιοθετεί το αντίθετο σκεπτικό. Στην πρόταση τροποποίησης του κανονισμού του 2013, στην οποία αναφέρεται η παρούσα γνωμοδότηση, η ετήσια προχρηματοδότηση, που θα ανέρχεται στο 2,875 % της αξίας του κάθε προγράμματος το 2019, μειώνεται στο 1 % στο διάστημα 2021-2023. Προς την ίδια κατεύθυνση, αλλά πιο δραστικά, η πρόταση κανονισμού περί κοινών διατάξεων για το ΠΔΠ 2021-2027 ορίζει την ετήσια προχρηματοδότηση σε 0,5 % για το διάστημα 2021-2026, ενώ την καταργεί εντελώς από το 2027 και τα επόμενα αυτού έτη, κατά τα οποία θα συνεχιστεί η εκτέλεση των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής.

3.5. Κατά τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ), οι λόγοι που επικαλείται η Επιτροπή στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης κανονισμού δεν φαίνονται επαρκείς για να δικαιολογήσουν την αλλαγή αυτή. Προβάλλονται ως επιχειρήματα η διαφάνεια και η προβλεψιμότητα κατά τον δημοσιονομικό προγραμματισμό και η σταθερή και προβλέψιμη κατανομή πληρωμών. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, τα πολύ επιθυμητά αυτά κριτήρια δεν υπάρχει λόγος να θεωρούνται ασυμβίβαστα με μια διαδικασία προκαταβολής και εξόφλησης των ενισχύσεων, εφόσον υπάρχουν επαρκείς έλεγχοι, όπως πρέπει να συμβαίνει.

3.6. Το ποσό που αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση, ήτοι χρηματοδοτικές ροές ύψους 6,6 δις ευρώ (2017) από έσοδα υπέρ από τα κράτη μέλη προς την ΕΕ, δεν μπορεί, λόγω του ύψους του, να αποτελεί απόρροια αποκλειστικά και μόνον κάποιας παρέμβασης της προχρηματοδότησης, αλλά και της μη εκτέλεσης ή της πλημμελούς εκτέλεσης των προγραμμάτων ή του ελλιπούς σχεδιασμού των πιστοποιήσεων των δαπανών. Από την άλλη πλευρά, η αναφορά της αιτιολογικής έκθεσης στο ότι η μείωση του ποσοστού προχρηματοδότησης θα αντισταθμιστεί από το γεγονός ότι, από το 2019, η βάση επί της οποίας θα εφαρμόζεται το ποσοστό θα περιλαμβάνει και το «αποθεματικό επίδοσης», δεν είναι ορθή. Το εν λόγω αποθεματικό αντιπροσωπεύει μόνο το 6 % του προϋπολογισμού του προγράμματος, ενώ το ποσοστό της νέας προχρηματοδότησης που προτείνεται θα ανέρχεται μόνο στο ένα τρίτο από το προβλεπόμενο. Επιπλέον, όμως, το εν λόγω «αποθεματικό επίδοσης» υπολογίζεται ήδη στον προϋπολογισμό κάθε κράτους μέλους και το μόνο που μπορεί να τους συμβεί είναι να απολέσουν αυτό το 6 %, εν όλω ή εν μέρει, εάν δεν πληρούν ικανοποιητικά τα κριτήρια εκτέλεσης.

3.7. Εάν το πρόβλημα που επιχειρεί να λύσει η κανονιστική τροποποίηση σχετιζόταν με τη διαχείριση της ρευστότητας των δημοσιονομικών πόρων, αυτό που προτείνει η Επιτροπή θα μετέφερε τα προβλήματα ρευστότητας από την ΕΕ στα κράτη μέλη. Το ζήτημα είναι περίπλοκο επειδή, όταν γίνεται λόγος για ρευστότητα της ΕΕ, γίνεται ταυτόχρονα λόγος για ρευστότητα των κρατών μελών ανάλογα με τα επίπεδα του πλούτου τους, δεδομένου ότι στο τρέχον ΠΔΠ 2014-2020 οι πόροι της ΕΕ που βασίζονται στη συνεισφορά των κρατών μελών ανάλογα με το ακαθάριστο εθνικό τους εισόδημα (ΑΕΕ) αντιπροσωπεύουν το 72 % των συνολικών εσόδων της ΕΕ ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Στην πρόταση της Επιτροπής για το ΠΔΠ 2021-2027, η πρόβλεψη των «αδίων πόρων» της ΕΕ αυξάνεται, αλλά οι εισφορές των κρατών μελών ανάλογα με το ΑΕΕ τους εξακολουθούν να παραμένουν στο 57 %.

3.8. Επίσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η πρόταση κανονισμού περί κοινών διατάξεων για το ΠΔΠ 2021-2027 θεσπίζει αύξηση του ποσοστού της συγχρηματοδότησης που βαρύνει τα κράτη μέλη και ότι ο κανόνας που διέπει την περίοδο εκτέλεσης μειώνεται κατά ένα έτος, από «n+3» σε «n+2». Παράλληλα, η πρόταση πολυετών προϋπολογισμών για το 2021-2027 προβλέπει μείωση των πόρων που προορίζονται για τις πολιτικές συνοχής κατά 10 % και των πόρων του ΕΤΘΑ κατά 13 %. Δηλαδή, προτείνεται ταυτόχρονα: να μειωθούν δραστικά οι πόροι των ταμείων, να μειωθεί η περίοδος εκτέλεσης των προγραμμάτων και να αυξηθούν οι υποχρεώσεις συγχρηματοδότησης των κρατών μελών, ενώ θα μειώνεται πολύ σημαντικά η προχρηματοδότηση.

3.9. Επισημαίνεται ότι η ΕΟΚΕ, στη συνολική γνωμοδότησή της για το ΠΔΠ για την περίοδο μετά το 2021-2027 ⁽⁶⁾, αναφέρει ότι «Η ΕΟΚΕ, σύμφωνα και με τη θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, προτείνει το ύψος των δαπανών και των εσόδων να φθάσει το 1,3 % του ΑΕΕ» και ότι «...η χρηματοδότηση των πολιτικών συνοχής (το άθροισμα του ΕΤΠΑ, του Ταμείου Συνοχής -ΤΣ- και του ΕΚΤ) θα πρέπει να διατηρηθεί στο ΠΔΠ 2021-2027 τουλάχιστον με τους ίδιους πόρους, σε σταθερές τιμές, όπως στο σημερινό δημοσιονομικό πλαίσιο». Το ίδιο κριτήριο υποστηρίζεται για την ΚΓΠ και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας. Όσον αφορά τους πόρους, η ΕΟΚΕ επισήμανε στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση: «Αφετηρία θα πρέπει να αποτελέσουν οι προτάσεις της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τους Ιδίους Πόρους και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για ένα ευρύ φάσμα περαιτέρω πηγών ιδίων πόρων, γεγονός που θα οδηγήσει σε σημαντική στροφή προς την εξάρτηση από τους ίδιους πόρους εντός της περιόδου του επόμενου ΠΔΠ». Η ταύτιση απόψεων, σε αυτές και σε πολλές άλλες πτυχές, σχετικά με το επόμενο ΠΔΠ της ΕΕ, της ΕΟΚΕ, του ΕΚ, και της Επιτροπής των Περιφερειών, είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτη.

3.10. Οι προηγούμενες θέσεις επαναλαμβάνονται στις ανά κλάδους γνωμοδοτήσεις σχετικά με το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ, ιδίως στη γνωμοδότηση για τον Κανονισμό περί κοινών διατάξεων των ευρωπαϊκών ταμείων ⁽⁷⁾ που, σε συμφωνία με όσα αναφέρονται στη γνωμοδότηση για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027 ⁽⁸⁾, προσθέτει «... η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η παρούσα πρόταση τροποποιεί τον ισχύοντα κανόνα n+3 σε n+2 και καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να την επανεξετάσει, ενώ ταυτόχρονα ζητεί να επανεξετάσει το ενδεχόμενο αύξησης των συντελεστών συγχρηματοδότησης [που βαρύνουν τα κράτη μέλη]».

3.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή διαθέτει επαρκή εργαλεία για τον έλεγχο της ορθής χρήσης των ευρωπαϊκών ταμείων από τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της προχρηματοδότησης. Παράλληλα, θεωρεί ότι, μέσω της στενής συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, μπορούν και πρέπει να βελτιωθούν αρκετές πτυχές του σχεδιασμού και της διαχείρισης των προγραμμάτων, και θα στηρίζει τις μεταρρυθμίσεις που θα βελτιώσουν τις εν λόγω δυνατότητες.

3.12. Λαμβάνοντας υπόψη όλα όσα εκτίθενται στα ανωτέρω σημεία, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη διαφωνία της με την πρόταση κανονισμού που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 μειώνοντας σημαντικά την ετήσια προχρηματοδότηση για τα έτη 2021 έως 2023.

3.13. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να επανεξετάσει την πρότασή της λαμβάνοντας υπόψη τα όσα εκτίθενται στην παρούσα γνωμοδότηση και τη γνώμη των κρατών μελών, όπως ιδιαιτέρως δε εκείνων που εκτελούν ορθότερα και αποδοτικότερα τα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται με ευρωπαϊκούς πόρους. Στην περίπτωση δε όπου δεν θα διατηρηθούν τα προβλεπόμενα στον ισχύοντα κανονισμό ποσοστά προχρηματοδότησης, ζητά η μείωση των ποσοστών αυτών να είναι ουσιαστικά μικρότερη και όχι κατά τα δύο τρίτα (υπολογιζόμενη σε ποσοστά), όπως προτείνεται σήμερα.

3.14. Ομοίως, η ΕΟΚΕ ζητά να επανεξεταστεί η δραστική περικοπή της προχρηματοδότησης και η κατάργησή της από το έτος 2027 και μετά, που προβλέπονται στην πρόταση κανονισμού περί κοινών διατάξεων για τα ευρωπαϊκά ταμεία για το ΠΔΠ 2021-2027.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2019.

*Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής
Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής*
Luca JAHIER

⁽⁶⁾ EE C 440 της 6.12.2018, σ. 106.

⁽⁷⁾ EE C 62 της 15.2.2019, σ. 83.

⁽⁸⁾ EE C 440 της 6.12.2018, σ. 106.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ»

[COM(2018) 759 final]

(2019/C 159/07)

Εισηγητής: ο κ. **Javier DOZ ORRIT**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 24.1.2019
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.12.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	162/2/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) είναι της γνώμης ότι η οικοδόμηση οικονομικής ανθεκτικότητας, στόχος επί του οποίου εδράζονται οι συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ, είναι υψίστης σημασίας για τις οικονομίες της ζώνης του ευρώ με δεδομένους τους εμφανείς κινδύνους αρνητικών εξελίξεων όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη, οι οποίοι θα μπορούσαν να εξελιχθούν σε μια νέα κρίση στο όχι και τόσο μακρινό μέλλον. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να τονίσει ότι η επιδίωξη οικονομικής ανθεκτικότητας θα πρέπει να συμβαδίζει με την αύξηση της ανθεκτικότητας στην αγορά εργασίας, δηλαδή την ικανότητα των αγορών εργασίας να αντιμετωπίζουν κραδασμούς με περιορισμένο κοινωνικό κόστος ⁽¹⁾.

1.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για διαφοροποιημένους προσανατολισμούς δημοσιονομικής πολιτικής στα κράτη μέλη, προειδοποιεί όμως ότι σε πολλά κράτη μέλη με υψηλό δημόσιο χρέος και αρνητικά ή μηδενικά κενά παραγωγής η δημιουργία δημοσιονομικών αποθεμάτων σε αυτή τη συγκυρία ενδέχεται να είναι αντιπαραγωγική για μια χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμη ανάπτυξη και για τη βιωσιμότητα του χρέους.

1.3. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει τη θέση που έλαβε στη γνωμοδότησή της για την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ το 2018 ⁽²⁾ σχετικά με την κρίσιμη σημασία της υπέρβασης του ελλείμματος δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων που υφίσταται η ΕΕ. Για τους λόγους αυτούς, ζητεί από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να εγκρίνουν τις κατευθυντήριες γραμμές και τα μέτρα που απαιτούνται για την ενθάρρυνση δημόσιων και τη διευκόλυνση ιδιωτικών επενδύσεων.

1.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προτάσεις για τη μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης από την εργασία και την ενίσχυση των εκπαιδευτικών συστημάτων και των επενδύσεων σε δεξιότητες, καθώς και της αποτελεσματικότητας των ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας που στηρίζουν τις μεταβάσεις σε υψηλής ποιότητας θέσεις εργασίας. Ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας θα πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί. Τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίσουν επαρκή χρηματοδότηση των κοινωνικών επενδύσεων και των συστημάτων κοινωνικής προστασίας.

1.5. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ συμμερίζεται πλήρως την ανησυχία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την ανάγκη καταπολέμησης της φορολογικής απάτης, της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής με μέτρα κατά του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, προκειμένου να καταστούν τα φορολογικά συστήματα πιο αποτελεσματικά και πιο δίκαια, αλλά και στο πλαίσιο της βελτίωσης της ποιότητας των δημόσιων οικονομικών.

⁽¹⁾ Ο παρών ορισμός της ανθεκτικότητας στην αγορά εργασίας πηγάζει από την έκθεση του ΟΟΣΑ του 2012 με θέμα «Τι κάνει τις αγορές εργασίας ανθεκτικές σε περιόδους ύφεσης;» (*What makes labour markets resilient during recessions?*), στο έγγραφο «ΟΟΣΑ, Προοπτικές για την απασχόληση» (*OECD Employment Outlook*), Εκδόσεις του ΟΟΣΑ, Παρίσι.

⁽²⁾ ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 312.

1.6. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σημασία της εφαρμογής του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων ως μέσου για την αύξηση της ανθεκτικότητας, την προώθηση της ανοδικής σύγκλισης και, εντέλει, την προστασία του σχεδίου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης από τις φυγόκεντρες τάσεις.

1.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μια συμμετρική διόρθωση των ανισορροπιών του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στη ζώνη του ευρώ, και ειδικότερα την έκκληση για μεγαλύτερη αύξηση των μισθών στα κράτη μέλη με πλεονάσματα. Φρονεί δε πως μεσοπρόθεσμα, η πραγματική αύξηση των μισθών σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να συμβαδίζει με την αντίστοιχη αύξηση της παραγωγικότητας και να μην υστερεί απέναντί της.

1.8. Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η προώθηση της ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς, χωρίς να υπονομεύονται τα κοινωνικά και τα εργασιακά δικαιώματα, αποτελούν, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, σημαντικούς τρόπους ενίσχυσης της οικονομικής ανθεκτικότητας στη ζώνη του ευρώ. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι η καθιέρωση της κοινής ενοποιημένης βάσης φορολογίας εταιρειών αποτελεί βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση και πρέπει να συνεχιστεί.

1.9. Η διευκόλυνση της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων θα πρέπει επίσης να συνιστά προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι η Ένωση των Κεφαλαιαγορών είναι πολύ σημαντική για τη χρηματοδότηση της οικονομικής δραστηριότητας· εκφράζει δε την ανησυχία της για τις καθυστερήσεις και τα εμπόδια που αντιμετωπίζει η ανάπτυξη της Τραπεζικής Ένωσης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και ο όγκος των επισφαλών απαιτήσεων σε ορισμένα κράτη μέλη.

1.10. Η ΕΟΚΕ προτρέπει τα κράτη μέλη να επιδείξουν πολιτική ηγεσία και την απαραίτητη προσήλωση προκειμένου να ξεπεραστούν οι διαφωνίες σχετικά με την πορεία προς την εμβάθυνση της ΟΝΕ, κυρίως δε σχετικά με την ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης, την αύξηση των ιδίων πόρων και τη δημιουργία μηχανισμού μακροοικονομικής σταθεροποίησης στον προϋπολογισμό της ΕΕ που θα συνέβαλε στην αύξηση της οικονομικής ανθεκτικότητας της ζώνης του ευρώ.

2. Ιστορικό

2.1. Αν και η αύξηση της παραγωγής στη ζώνη του ευρώ εισέρχεται στο έκτο έτος της, αναμένεται πλέον να επιβραδυνθεί, ενώ αυξάνονται αισθητά οι κίνδυνοι αρνητικών εξελίξεων και παραμένουν εμφανή τα σημάδια της Μεγάλης Ύφεσης, όπως η χαμηλότερη δυνατή ανάπτυξη, οι ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών και τα υψηλά ποσοστά ανεργίας σε ορισμένες περιοχές. Συνεπώς, η σύγκλιση προς ανθεκτικότερες οικονομικές δομές συνιστά μείζονα στόχο, όπως και η προώθηση της εμβάθυνσης της ΟΝΕ. Στο πλαίσιο αυτό, οι κύριες συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τα κράτη μέλη για την οικονομική πολιτική στη ζώνη του ευρώ το 2019 είναι οι εξής:

2.2. Να εμβαθύνουν την ενιαία αγορά, να βελτιώσουν το επιχειρηματικό περιβάλλον και να συνεχίσουν τις μεταρρυθμίσεις στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών που ενισχύουν την ανθεκτικότητα. Να μειώσουν το εξωτερικό χρέος και να συνεχίσουν τις μεταρρυθμίσεις για την τόνωση της παραγωγικότητας στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ με ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και να ενισχύουν τις συνθήκες που στηρίζουν την αύξηση των μισθών, με σεβασμό του ρόλου των κοινωνικών εταίρων, και να εφαρμόσουν μέτρα που ενθαρρύνουν τις επενδύσεις σε κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ με μεγάλα πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

2.3. Να ανασυστήσουν τα δημοσιονομικά αποθέματα ασφαλείας στις χώρες της ζώνης του ευρώ με υψηλά επίπεδα δημόσιου χρέους, να στηρίξουν τις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις και να βελτιώσουν την ποιότητα και τη σύνθεση των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες. Σε αντίθεση με προηγούμενα χρόνια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν εξέδωσε σύσταση για συγκεκριμένο προσανατολισμό της δημοσιονομικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ για το 2019.

2.4. Να μετατοπίσουν τους πόρους από την εργασία και να ενισχύσουν τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις επενδύσεις σε δεξιότητες, καθώς και την αποτελεσματικότητα των ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας που στηρίζουν τις μεταβάσεις. Να αντιμετωπίσουν τον κατακερματισμό της αγοράς εργασίας και να διασφαλίσουν επαρκή συστήματα κοινωνικής προστασίας σε ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ.

2.5. Να καταστήσουν λειτουργικό τον μηχανισμό ασφαλείας για το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης, να θεσπίσουν ένα ευρωπαϊκό σύστημα ασφάλισης καταθέσεων και να ενισχύσουν το ευρωπαϊκό ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο. Να προωθήσουν την ομαλή απομόχλευση των μεγάλων αποθεμάτων ιδιωτικού χρέους. Να μειώσουν γρήγορα το επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων στη ζώνη του ευρώ και να αποτρέψουν τη συσσώρευσή τους, μεταξύ άλλων με την άρση της ευνοϊκής μεταχείρισης του χρέους στη φορολογία.

2.6. Να επιτύχουν ταχεία πρόοδο όσον αφορά την ολοκλήρωση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου του ευρώ, λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις της Επιτροπής, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τον χρηματοπιστωτικό τομέα, καθώς και του Προγράμματος Στήριξης των Μεταρρυθμίσεων και της Ευρωπαϊκής Λειτουργίας Σταθεροποίησης Επενδύσεων, σύμφωνα με την πρόταση για το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι οι κίνδυνοι αρνητικών εξελίξεων ως προς τις οικονομικές προοπτικές στη ζώνη του ευρώ θα μπορούσαν κάλλιστα να εξελιχθούν σε μια ακόμη κοινωνικοοικονομική κρίση στο όχι και τόσο μακρινό μέλλον, γεγονός το οποίο θα έθετε σημαντικές προκλήσεις ως προς την προσαρμογή.

3.1.1. Η αύξηση της παραγωγής σήμερα έχει ήδη κορυφωθεί, αφού έφθασε μόλις το 1,7 % το 2017. Η δυνητική αύξηση της παραγωγής εξακολουθεί να παραμένει κάτω από τα ποσοστά του 2008, ενώ οι δημόσιες επενδύσεις κάθε άλλο παρά έχουν ανακάμψει από τη μεγάλη πτώση τους (κατά περισσότερο από 25 % σε σχέση με το μέγιστο επίπεδό τους) από την αρχή της κρίσης.

3.1.2. Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών εξακολουθούν να υφίστανται, ιδίως όσον αφορά την ανεργία. Παρά τις βελτιώσεις σε βασικούς δείκτες, ο συνολικός αριθμός ωρών εργασίας και ο όγκος απασχόλησης, παραμένουν κάτω από το επίπεδο του 2008, ενώ ο ρυθμός αύξησης των πραγματικών μισθών ήταν μέτριος και συνεχίζει να υπολείπεται της αύξησης της παραγωγικότητας, γεγονός που υποδηλώνει ότι τα κέρδη ακόμη και από μέτρια ανάπτυξη εξακολουθούν να κατανέμονται άνισα.

3.1.3. Η ζώνη του ευρώ εξακολουθεί να καταγράφει σημαντικό πλεόνασμα τρεχουσών συναλλαγών, κυρίως λόγω των πλεονασμάτων τρεχουσών συναλλαγών σε συγκεκριμένα κράτη μέλη, γεγονός το οποίο υποδεικνύει σχετικά χαμηλή εγχώρια ζήτηση και αποτελεί μία από τις αιτίες των διεθνών εντάσεων που τροφοδοτούν τον εμπορικό προστατευτισμό.

3.1.4. Παρά τις πρόσφατες προσαρμογές προς τα κάτω των προβλέψεων για την ανάπτυξη, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποφάσισε να τερματίσει το πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης, καταργώντας έτσι έναν σημαντικό πυλώνα στήριξης της πολιτικής για την ανάπτυξη της ζώνης του ευρώ.

3.1.5. Ενώ εμμένουν οι ευπάθειες λόγω της κρίσης, όπως τα υψηλά επίπεδα δημόσιου και ιδιωτικού χρέους και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια τα οποία επιβαρύνουν τους ισολογισμούς των τραπεζών, εξακολουθεί να είναι ανεπαρκής η πρόοδος όσον αφορά την ενίσχυση της θεσμικής αρχιτεκτονικής της ΟΝΕ κατά τρόπο που να αυξάνει την ανθεκτικότητα της οικονομίας του ευρώ χωρίς να επιβαρύνει σε υπερβολικό βαθμό τα δημόσια οικονομικά, τις αγορές εργασίας και τις κοινωνικές πολιτικές για την προσαρμογή σε περίπτωση κραδασμών.

3.1.6. Υπάρχουν παγκοσμίως σημαντικοί κίνδυνοι αρνητικών εξελίξεων, από την αύξηση του προστατευτισμού στο εμπόριο έως την αστάθεια στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

3.2. Δεδομένων των συνεπειών της προηγούμενης κρίσης, τα σημάδια της οποίας παραμένουν εμφανή σε πολλά κράτη μέλη, ιδίως στον τομέα της αγοράς εργασίας και στον κοινωνικό τομέα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ενίσχυση της οικονομικής ανθεκτικότητας της ζώνης του ευρώ, με την αποφασιστική και ταχεία ολοκλήρωση και εμβάθυνση της ΟΝΕ και της ενιαίας αγοράς, σύμφωνα με τα όσα προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι ουσιαστικής σημασίας για την αποτροπή μιας νέας οικονομικής κρίσης που θα μπορούσε να μετατραπεί σε κρίση στην αγορά εργασίας και σε κοινωνική κρίση.

3.3. Εκτός από αυτούς τους κινδύνους, οι τεχνολογικές εξελίξεις παρουσιάζουν ευκαιρίες αλλά και απειλές. Αφενός, και υπό την προϋπόθεση ότι θα πραγματοποιηθούν επαρκείς επενδύσεις, μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της χρόνια χαμηλής αύξησης της παραγωγικότητας στη ζώνη του ευρώ. Αφετέρου, είναι πιθανό να ευνοήσουν ορισμένες κοινωνικές ομάδες περισσότερο από άλλες, ιδίως όσες διαθέτουν υψηλότερες και καλύτερες δεξιότητες.

3.4. Μολονότι το μέσο κενό παραγωγής ⁽³⁾ στη ζώνη του ευρώ αναμένεται να μεταστραφεί σε ελαφρώς θετικά επίπεδα το 2018 (0,3 % του δυνητικού ΑΕγχΠ), υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, γεγονός που υποδηλώνει ότι η κυκλική ανάκαμψη δεν είναι η ίδια παντού. Το μέγεθος του θετικού κενού παραγωγής μιας χώρας αποτελεί ένδειξη για το κατά πόσον ο προσανατολισμός της δημοσιονομικής της πολιτικής θα μπορούσε να καταστεί αυστηρότερος χωρίς η δημοσιονομική πολιτική να είναι προκυκλική. Αρκετά κράτη μέλη (και κυρίως ορισμένα μεγάλα κράτη που επηρεάζουν σημαντικά τις συνολικές επιδόσεις της ζώνης του ευρώ) με υψηλό δείκτη δημόσιου χρέους/ΑΕγχΠ έχουν αμελητέα ή αρνητικά κενά παραγωγής. Ενώ τα κράτη μέλη οφείλουν να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να διασφαλίζεται η υψηλή ποιότητα των δημοσίων οικονομικών τους, η προτροπή να δημιουργήσουν δημοσιονομικά αποθέματα μέσω συστατικών δημοσιονομικών προσανατολισμών είναι πιθανό να διαιωνίσει τη χαμηλή τους ανάπτυξη χωρίς να συμβάλει στη μείωση του δημόσιου χρέους τους ως ποσοστού επί του ΑΕγχΠ.

3.5. Επιπλέον, το μόνο σημείο εστίασης ως προς τη συμμόρφωση των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών με τους δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ αποτέλεσε η καλή τεκμηριωμένη ανεπάρκεια της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ και των κινήτρων που διέπουν τις μεταρρυθμίσεις, όπως η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου, ενώ έχει παραμεληθεί ο συνολικός δημοσιονομικός προσανατολισμός στη ζώνη του ευρώ. Επομένως, η απουσία σύστασης για τον συνολικό προσανατολισμό της ζώνης του ευρώ εφέτος είναι ατυχής και χάνει την ευκαιρία να συνδυαστεί με πιο συγκεκριμένες συστάσεις για διαφοροποίηση μεταξύ των κρατών μελών.

⁽³⁾ Πρόκειται για τη διαφορά μεταξύ πραγματικού και δυνητικού ΑΕγχΠ ως ποσοστό του δυνητικού ΑΕγχΠ.

3.6. Σύμφωνα και με προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλούνται να ενισχύσουν τις δημόσιες επενδύσεις ως μέσο για την προώθηση της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης, αλλά και για τη μείωση των σημερινών αβεβαιοτήτων και την προώθηση της ομαλής μετάβασης σε ένα πιο βιώσιμο και δίκαιο μοντέλο ανάπτυξης.

3.7. Η ΕΟΚΕ διερωτάται εάν και κατά πόσον, σε χώρες με υψηλό δείκτη δημόσιου χρέους/ΑΕγχΠ, οι αποτελεσματικότερες και πιο αποδοτικές δημόσιες συμβάσεις *και μόνο* ⁽⁴⁾ μπορούν να προσφέρουν επαρκή περιθώρια για την αύξηση των δημόσιων δαπανών για επενδύσεις —μεταξύ άλλων στην εκπαίδευση, τις δεξιότητες και την εφαρμογή ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας— στα κατάλληλα επίπεδα για την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και την επίτευξη των στόχων της συμφωνίας του Παρισιού σχετικά με τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και εάν και κατά πόσον οι αλλαγές αυτές μπορούν να αποδειχθούν επαρκώς έγκαιρες, δεδομένης της επείγουσας ανάγκης για δημόσιες επενδύσεις.

3.8. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (2018)» ⁽⁵⁾ υπογράμμισε τη μεγάλη αντίφαση που δημιουργήσε η κατάσταση χωρών οι οποίες διατήρησαν υπερβολικά πλεονάσματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τους και δημοσιονομικά πλεονάσματα με αρνητικά καθαρά ποσοστά δημιουργίας δημόσιου κεφαλαίου. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι, παρά τις επανειλημμένες συστάσεις της Επιτροπής και του Συμβουλίου, η φθινοπωρινή πρόβλεψη για τις χώρες αυτές είναι ότι θα συνεχίσουν να έχουν πολύ υψηλά πλεονάσματα τρεχουσών συναλλαγών μέχρι το 2020 ⁽⁶⁾.

3.9. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έμφαση στην ενίσχυση των εκπαιδευτικών συστημάτων και των επενδύσεων σε δεξιότητες και στη μείωση του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας και επαναλαμβάνει την έκκλησή της για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που θα προάγουν μεγαλύτερη συνολική αύξηση της παραγωγικότητας, δημιουργώντας παράλληλα θέσεις εργασίας υψηλής ποιότητας και διασφαλίζοντας τη δίκαιη κατανομή των κερδών της παραγωγικότητας.

3.10. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την έκκληση για μεγαλύτερη αύξηση των μισθών στα κράτη μέλη με πλεονάσματα. Ωστόσο, σημειώνει ότι η αύξηση της παραγωγικότητας από μόνη της δεν θα συμβάλει απαραίτητα στην αύξηση των πραγματικών μισθών στα κράτη μέλη με αρνητικές καθαρές διεθνείς επενδυτικές θέσεις διότι σε πολλές χώρες υπήρξε αποσύνδεση της παραγωγικότητας από την αύξηση των πραγματικών αποδοχών. Θα πρέπει επίσης να ληφθούν μέτρα υποστήριξης μιας πιο ισότιμης κατανομής των κερδών της παραγωγικότητας. Το κύριο μέσο για να επιτευχθεί αυτό είναι οι συλλογικές διαπραγματεύσεις, οι οποίες στηρίζονται στην αυτονομία των κοινωνικών εταίρων και θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη, για τον προσδιορισμό των μισθών, την αύξηση του κόστους ζωής και την αύξηση της πραγματικής παραγωγικότητας, ενώ θα πρέπει επίσης να εξετάζουν και άλλες πτυχές που βελτιώνουν την ποιότητα της απασχόλησης.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. «Η αντιμετώπιση της φορολογικής απάτης, της φοροδιαφυγής και του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού [είναι] απαραίτητη ώστε να καταστούν τα φορολογικά συστήματα πιο αποτελεσματικά και πιο δίκαια. [Τα μέτρα αυτά] είναι απαραίτητα για την εξασφάλιση των δημόσιων εσόδων, την παρεμπόδιση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων, τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και την καταπολέμηση των αυξανόμενων ανισοτήτων». Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με τη δήλωση αυτή στο έγγραφο εργασίας που συνοδεύει την προτεινόμενη σύσταση ⁽⁷⁾. Ως εκ τούτου, ζητεί να εφαρμοστούν χωρίς καθυστέρηση οι κανόνες που θεσπίστηκαν για την καταπολέμηση αυτών των εγκλημάτων και ατασθαλιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να αξιολογηθεί η δυνατότητα θέσπισης και άλλων πιο αποτελεσματικών μέτρων που θα περιλαμβάνουν επίσης μέσα για τον τερματισμό των παράνομων δραστηριοτήτων των φορολογικών παραδείσων.

4.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να ληφθούν πιο αποφασιστικά μέτρα για τη διευκόλυνση των δημόσιων δαπανών σε επενδύσεις, για παράδειγμα με την εξαίρεση των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις από τον υπολογισμό των ελλειμμάτων κατά την εφαρμογή των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ (του αποκαλούμενου χρυσού κανόνα), με δέουσα συνεκτίμηση της βιωσιμότητας των υφιστάμενων επιπέδων χρέους.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2019.

Ο Πρόεδρος της
Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽⁴⁾ Βλέπε Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018) Ανάλυση της οικονομίας της ζώνης του ευρώ, SWD(2018) 467 final, σ 8.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 312.

⁽⁶⁾ Statistical Annex, European Economic Forecast – Autumn 2018, Πίνακας 50, σ. 196

⁽⁷⁾ Βλέπε Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018) Ανάλυση της οικονομίας της ζώνης του ευρώ, SWD(2018) 467 final.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρانونώς διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών — Συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη σύνοδο των ηγετών στο Salzburg 19-20 Σεπτεμβρίου 2018»

[COM(2018) 634 final — 2018/0329 COD]

(2019/C 159/08)

Εισηγητής: ο κ. **José Antonio MORENO DÍAZ**

Συνεισηγήτρια: η κα **Vladimíra DRBALOVÁ**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή 24.10.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	18.12.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	169/2/6

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τα επιχειρήματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για αναδιατύπωση της οδηγίας σχετικά με την πολιτική επιστροφής ⁽¹⁾, εντούτοις, επαναλαμβάνει την πεποίθησή της ότι είναι πρωτίστως απαραίτητο για την ΕΕ να έχει μια κοινή πολιτική και νομοθεσία για τη νόμιμη μετανάστευση, καθώς και για τη διεθνή προστασία και το άσυλο ⁽²⁾.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τις αποκλίσεις στα κριτήρια με τα οποία τα κράτη μέλη της ΕΕ χειρίζονται τις υποθέσεις μετανάστευσης, ιδίως όσον αφορά την αντιμετώπιση των παράτυπων μεταναστών, γεγονός που προκαλεί έλλειψη ασφάλειας δικαίου και άνιση μεταχείριση.

1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα έπρεπε να έχει δρομολογήσει διαδικασία επικοινωνίας και διαβούλευσης με τις κυβερνήσεις και την κοινωνία των πολιτών επί των νέων εξελίξεων, όπως συνέβη σε προγενέστερο στάδιο με την έκδοση της πράσινης βίβλου ⁽³⁾.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα έπρεπε να έχει παράσχει στοιχεία ή, τουλάχιστον, εκτιμήσεις σχετικά με το επίπεδο εφαρμογής της οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽⁴⁾ για τις επιστροφές και το επίπεδο της δυνατότητας εφαρμογής της, καθώς και σχετικά με τον βαθμό παρακολούθησης της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής της, τις κύριες δυσκολίες που ανέκυψαν κατά τη διάρκεια των ετών ισχύος της και τον βαθμό συμμόρφωσης των διαφόρων κρατών μελών.

⁽¹⁾ COM(2018) 634 final.

⁽²⁾ ΕΕ C 85 της 8.4.2003, σ. 51.

⁽³⁾ COM(2002) 175 final.

⁽⁴⁾ Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρانونώς διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΟJ L 348 της 24.12.2008, p. 98).

1.5. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να ασκήσει μια ελάχιστη αυτοκριτική ή, τουλάχιστον, να προβεί σε ανάλυση προκειμένου να εξηγήσει τα χαμηλά ποσοστά επιστροφών που πραγματοποιούν τα κράτη μέλη και να προσδιορίσει με σαφήνεια τους λόγους αυτής της παραμέτρου ή/και τους υπεύθυνους. Εάν τα κράτη μέλη δεν έχουν εφαρμόσει την οδηγία ούτε έχουν τηρήσει τη σύσταση (ΕΕ) 2017/432 της Επιτροπής⁽⁵⁾ για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των επιστροφών, τότε θα πρέπει να εκπονηθεί εκτίμηση επιπτώσεων. Η εν λόγω μελέτη θα πρέπει να περιλαμβάνει αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο τα κράτη μέλη έχουν προσπαθήσει να δημιουργήσουν επιχειρηματικά προγράμματα για την παροχή στήριξης και συμβουλών για τις επιστροφές και σύγκριση της σχέσης κόστους-αποτελεσματικότητας όσον αφορά τις οικειοθελείς και τις αναγκαστικές επιστροφές.

1.6. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι ένας άξονας ακροδεξιάς και εθνικιστικής ρητορικής για τη μετανάστευση τροφοδοτεί ξενοφοβικές και μισαλλόδοξες συμπεριφορές. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι μια ολοκληρωμένη, κοινή μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ θα αποτελούσε το καλύτερο επιχείρημα για τον κατευνασμό των φόβων των πολιτών της Ευρώπης.

1.7. Σύμφωνα με τις απόψεις που διατύπωσε η ΕΟΚΕ σε άλλες γνωμοδοτήσεις⁽⁶⁾, πρέπει να αναπτυχθεί ένα διαφορετικό αφήγημα σχετικά με τη μετανάστευση, το οποίο θα ενθαρρύνει την αποδραματοποίηση του τρόπου αντίληψής της ως φυσιολογικού κοινωνικού και οικονομικού παράγοντα και θα επιτρέπει προσπάθειες για την εκπαίδευση της κοινωνίας επί του θέματος.

1.8. Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ μπορεί να υποστηρίξει τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ιουνίου 2018, στα οποία γίνεται αναφορά ότι προϋπόθεση για μια καλώς λειτουργούσα πολιτική της ΕΕ είναι μια ολοκληρωμένη προσέγγιση όσον αφορά τη μετανάστευση, στο πλαίσιο της οποίας συνδυάζονται ο πιο αποτελεσματικός έλεγχος των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, η ενισχυμένη εξωτερική δράση και οι εσωτερικές πτυχές, σε ευθυγράμμιση με τις αρχές και τις αξίες της ΕΕ, και ότι αυτές οι προσπάθειες πρέπει να συνεχιστούν προκειμένου να προλαμβάνονται οι ανθρωπιστικές καταστροφές⁽⁷⁾.

1.9. Στοιχεία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 18ης Οκτωβρίου⁽⁸⁾ αποκαλύπτουν ότι οι παράτυπες αφίξεις στην ΕΕ έχουν μειωθεί κατά 95 %. Ταυτόχρονα, στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ) από τον Σεπτέμβριο του 2018⁽⁹⁾ εξηγούν ότι έως εκείνη την ημερομηνία, 83 067 άτομα είχαν φθάσει στην ΕΕ διά θαλάσσης, ενώ 1 987 είχαν χάσει τη ζωή τους.

1.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μια αποτελεσματική πολιτική επιστροφών αποτελεί αναπόσπαστο μέρος μιας συνολικής πολιτικής της ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο. Ωστόσο, μια τέτοια πολιτική απουσιάζει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να ενεργήσει με συνεπή και προσεκτικό τρόπο και να μην ενστερνιστεί μια αντίληψη της μετανάστευσης ως ποινικού ζητήματος με επίκεντρο την ασφάλεια και την αστυνόμευση.

1.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διεξαχθεί συγκριτική μελέτη —βασισμένη σε δεδομένα και επισκέψεις— των κέντρων κράτησης στην ΕΕ, των συνθηκών που επικρατούν σε αυτά και της τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός αυτών.

1.12. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να επιταχύνει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τις επιστροφές και να συνδέσει το ζήτημα αυτό με την απόφαση μη παροχής ασύλου και την απόφαση τερματισμού της νόμιμης παραμονής, καθώς και να καταστήσει, εν γένει, τη διαδικασία επιστροφής ταχύτερη και πιο αποτελεσματική. Εντούτοις, θα πρέπει να δοθεί ξεχωριστή έμφαση στο κατά πόσο τα προταθέντα χρονοδιαγράμματα είναι ρεαλιστικά και να πραγματοποιηθεί αξιολόγηση των εμποδίων που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την εκπλήρωση του συγκεκριμένου στόχου.

1.13. Παράλληλα, η ΕΟΚΕ θεωρεί μια αποτελεσματική πολιτική επιστροφών ως σύνδεσμο για μια αποτελεσματική συνεργασία με τρίτες χώρες και την ολοκλήρωση και υλοποίηση των συμφωνιών επανεισδοχής. Καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εντείνει τις προσπάθειές της και τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις εν λόγω ρυθμίσεις.

1.14. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι πρέπει να γίνεται αναφορά στις βέλτιστες πρακτικές που εφαρμόζονται σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, ούτως ώστε οι παράτυπα διαμένοντες αλλοδαποί να μην τελούν μακροχρόνια υπό καθεστώς παρανομίας. Στις βέλτιστες αυτές πρακτικές περιλαμβάνεται η χορήγηση κατ' εξαίρεση αδειών διαμονής λόγω ισχυρών κοινωνικών, εργασιακών ή οικογενειακών δεσμών (*arraigo*) στην Ισπανία ή η διάταξη *Duldung* (ανοχή) στη Γερμανία.

⁽⁵⁾ Σύσταση (ΕΕ) 2017/432 της Επιτροπής, της 7ης Μαρτίου 2017, για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των επιστροφών στο πλαίσιο της εφαρμογής της οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 66 της 11.3.2017, σ. 15).

⁽⁶⁾ Βλέπε ΕΟΚΕ τη γνωμοδότηση με θέμα «Το κόστος της μη μετανάστευσης και της μη ένταξης» (ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 1).

⁽⁷⁾ Συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 28.6.2018, Συμπεράσματα.

⁽⁸⁾ Συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 18.10.2018, Συμπεράσματα.

⁽⁹⁾ ΔΟΜ – Μετανάστευση: Παρακολούθηση των ροών στην Ευρώπη.

2. Ιστορικό πλαίσιο της πρότασης της Επιτροπής

2.1. Από το 1999, η ΕΕ καταβάλλει προσπάθειες να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της μετανάστευσης, η οποία θα καλύπτει την εναρμόνιση των συνθηκών επανεισδοχής, το δικαίωμα των νομίμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών και την ανάπτυξη νομικών μέτρων και πρακτικής συνεργασίας για την πρόληψη της παράτυπης μετανάστευσης. Η οδηγία 2008/115/ΕΚ για τις επιστροφές αποσκοπούσε στη θέσπιση αποτελεσματικής πολιτικής απομάκρυνσης και επαναπατρισμού με βάση κοινά πρότυπα, όμως η **έκθεση εφαρμογής** της οδηγίας για τις επιστροφές που δημοσιεύθηκε το 2014 υποδείκνυε πολύ αργή πρόοδο όσον αφορά τη βελτίωση του πραγματικού ποσοστού επιστροφής της ΕΕ: 2014 – 36,3 %, 2015 – 36,8 %, 2016 – 45,8 %, 2017 – 36,6 %. Επιπλέον, δεν έχει επιτευχθεί καμία πρόοδος στο πλαίσιο της σύστασης (ΕΕ) 2017/432 της Επιτροπής, στην οποία περιλαμβάνονταν μια σειρά μέτρων, τα οποία τα κράτη μέλη θα έπρεπε να είχαν λάβει ούτως ώστε να αξιοποιήσουν πλήρως την ευελιξία που τους παρέχει η οδηγία.

2.2. Χωρίς να τροποποιηθεί το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, ούτε να θιγεί η προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών που υφίστανται επί του παρόντος, μεταξύ άλλων όσον αφορά το ύψιστο συμφέρον του παιδιού, την οικογενειακή ζωή και την κατάσταση της υγείας, καθώς και της αρχής της *μη επαναπροώθησης* (*non-refoulement*), η αναδιτύπωση της οδηγίας θα καταστήσει τη διαδικασία πιο αποτελεσματική προτείνοντας τα εξής:

- μεγαλύτερη συνοχή και περισσότερες συνέργειες με τις διαδικασίες ασύλου·
- μια νέα διαδικασία στα σύνορα·
- σαφείς διαδικασίες και κανόνες ώστε να αποτρέπονται οι παραβάσεις·
- προτάσεις για την προώθηση αποτελεσματικών οικειοθελών επιστροφών·
- σαφείς κανόνες όσον αφορά την κράτηση.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τις αποκλίσεις στα κριτήρια με τα οποία τα κράτη μέλη της ΕΕ χειρίζονται τις υποθέσεις μετανάστευσης, ιδίως όσον αφορά την αντιμετώπιση των παράτυπων μεταναστών, γεγονός που προκαλεί έλλειψη ασφάλειας δικαίου και άνιση μεταχείριση.

3.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις συστάσεις που διατύπωσε στη γνωμοδότησή της σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής του 2002 σχετικά με μια κοινοτική πολιτική επιστροφής των παρανόμως διαμενόντων, καθότι θεωρεί ότι αυτές δεν ελήφθησαν υπόψη —ή πλήρως υπόψη— στα διάφορα νομοθετικά και πολιτικά μέτρα που θεσπίστηκαν έκτοτε σε ενωσιακό επίπεδο, ιδίως όσον αφορά τα δικαιώματα των παράνομων μεταναστών, τη νομιμοποίηση, την ακούσια επιστροφή, το δικαίωμα δικαστικής προσφυγής, το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση, την κράτηση, καθώς και την ανάγκη για μια γνήσια κοινή πολιτική για τη νόμιμη μετανάστευση ⁽¹⁰⁾.

3.3. Η διακηρυγμένη πρόθεση αυτής της αναδιτύπωσης —να καταστούν αποτελεσματικότερες οι διαδικασίες επιστροφής— είναι, φυσικά, ευπρόσδεκτη. Τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να επιστρέφουν τους παράτυπους μετανάστες, υπό την προϋπόθεση ότι εφαρμόζονται δίκαια και αποτελεσματικά συστήματα ασύλου, τα οποία τηρούν πλήρως την αρχή της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*). Ωστόσο, όσον αφορά τους δηλωθέντες στόχους των προτεινόμενων αλλαγών, η ΕΟΚΕ προβληματίζεται εντόνως σχετικά με τις επιπτώσεις που θα έχουν αυτές. Η ΕΟΚΕ διερωτάται κατά πόσο οι αλλαγές αυτές θα είναι αποτελεσματικές και εκφράζει τον φόβο μήπως η πρόταση οδηγήσει απλώς σε κλιμάκωση της καταστολής και σε επιβολή αυστηρότερων ποινών. Η βασική αρχή που διέπει την προτεραιότητα των οικειοθελών επιστροφών, έτσι όπως κατοχυρώνεται στην αρχική οδηγία 2008/115/ΕΚ, δεν πρέπει να απορριφθεί και να αντικατασταθεί αποκλειστικά από πολιτικές καταστολής.

3.4. Η πρόταση θα πρέπει να αξιολογηθεί από την άποψη της βιωσιμότητας των στόχων της, ιδίως προκειμένου να παραμείνει συμβατή με τα ανθρωπίνια δικαιώματα. Η επιδίωξη της συνολικής απομάκρυνσης όλων των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν παράτυπα στο έδαφος της ΕΕ ως μοναδικού μέσου για την αποκατάσταση της νομιμότητας όσον αφορά το καθεστώς τους είναι απλώς αδύνατο να εφαρμοστεί υπό το πρίσμα της εμπειρίας των τελευταίων ετών, αλλά και λόγω των δυσανάλογων ανθρωπίνων, οικονομικών και άλλων δαπανών που θα δημιουργούσε.

3.5. Κατά τα τελευταία δέκα έτη, δεν υπήρξε αποτελεσματική εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση της πολιτικής των επιστροφών, η οποία, επιπλέον, δεν έχει ακόμη ενταχθεί σε μια ολοκληρωμένη κοινή μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 85 της 8.4.2003, σ. 51.

3.6. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα έπρεπε να έχει εξηγήσει στην πρότασή της τον λόγο για τον οποίο η οδηγία 2008/115/ΕΚ δεν εφαρμόστηκε ορθά από τα κράτη μέλη, τα οποία επίσης δεν κατάφεραν να συμμορφωθούν με τη σύσταση (ΕΕ) 2017/432, στις οποίες περιλαμβάνονται κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας, και ζητεί από τα κράτη μέλη να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για την άρση των νομικών και πρακτικών εμποδίων που καθιστούν τις επιστροφές δύσκολες.

3.7. Ομοίως, στο πλαίσιο της αυξανόμενης κοινωνικής σύγχυσης, θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια δημοσίευσης πραγματικών δεδομένων σχετικά με την παράτυπη μετανάστευση προς την ΕΕ και ορθής ερμηνείας αυτής, ώστε να μην υποδαυλίζεται ο ξενοφοβικός και ρατσιστικός λόγος που τροφοδοτεί ακροδεξιές θέσεις.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Βάσει των εξελίξεων από το 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί την τροποποίηση της οδηγίας ως το κατάλληλο μέσο για να επιτευχθεί ο θεμιτός στόχος της αποκατάστασης της νομιμότητας και να καταστεί η υλοποίηση των επιστροφών πιο αποτελεσματική. Ωστόσο, υπάρχουν πολλές άλλες μέθοδοι που έχουν το ίδιο αποτέλεσμα, αλλά είναι πιο αποδοτικές και λιγότερο επαχθείς (π.χ. εκούσια επιστροφή, εξαιρουμένων νομιμοποιήσεις κ.λπ.). Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μια αποτελεσματική πολιτική επιστροφής αποτελεί αναπόσπαστο μέρος μιας συνολικής πολιτικής της ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο. Ωστόσο, η έλλειψη μιας τέτοιας πολιτικής πρέπει να ωθήσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διασφαλίσει μια αυτοκριτική, συνεκτική και ισόρροπη προσέγγιση, αποφεύγοντας την υιοθέτηση μιας αντίληψης της μετανάστευσης ως ποινικού ζητήματος με επίκεντρο την ασφάλεια και την αστυνόμευση ⁽¹¹⁾.

4.2. Σε προηγούμενη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή «ότι έχει αναφερθεί σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της στην ανάγκη εφαρμογής δράσεων νομιμοποίησης» ⁽¹²⁾. Ωστόσο, η ευρωπαϊκή νομοθεσία προβλέπει μέτρα για τον τερματισμό του παράνομου καθεστώτος διαμονής ενός ατόμου κατά τρόπο εύλογο και εποικοδομητικό.

4.3. Παραδείγματα τέτοιων μέτρων εντοπίζονται στο άρθρο 6 —Απόφαση επιστροφής— και στο άρθρο 7 —Οικειοθελής αναχώρηση— της οδηγίας 2008/115/ΕΕ, τα οποία, ωστόσο, ελάχιστα έχουν διερευνηθεί και εφαρμοστεί από τα κράτη μέλη, ιδίως σε περιπτώσεις κατά τις οποίες έχουν γίνει προσπάθειες επιστροφής ενός προσώπου χωρίς κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Υπό το πρίσμα αυτό, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σύσταση (ΕΕ) 2017/432 σχετικά με τη δημιουργία επιχειρησιακών προγραμμάτων υποστηριζόμενης οικειοθελούς επιστροφής.

4.4. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι κανόνες που εφαρμόζονται στις περιπτώσεις απομάκρυνσης Ευρωπαίων πολιτών και μελών των οικογενειών τους για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας ⁽¹³⁾ δεν εφαρμόζονται στους παράτυπους μετανάστες. Παραπέμπουμε στο σημείο αυτό στη δυνατότητα να ζητηθεί άρση της απόφασης λόγω μεταβολής των περιστάσεων ύστερα από εύλογο χρονικό διάστημα και, αφού παρέλθουν δύο έτη από την έκδοση της απόφασης, την υποχρέωση να μην επιβάλλεται απόφαση απομάκρυνσης χωρίς να αξιολογηθούν οι περιστάσεις. Δεν φαίνεται λογικό η προσέγγιση που υιοθετείται για τους Ευρωπαίους πολίτες —δηλαδή μόνο σε περιπτώσεις που θεωρούνται απειλή για τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια ασφάλεια—, να μην μπορεί να εφαρμοστεί επίσης και στην περίπτωση των προσώπων, τα οποία απλώς δεν είναι σε θέση να προσκομίσουν τα απαιτούμενα έγγραφα τεκμηρίωσης, όταν έχουν υποστεί σημαντικές αλλαγές στην οικογενειακή κατάσταση τους.

4.5. Είναι επιτακτική ανάγκη η διαδικασία επιστροφής να περιλαμβάνει μηχανισμούς και αποτελεσματικές διασφαλίσεις —πέραν της απλής δυνατότητας προσφυγής ή έφεσης— ώστε να προστατεύονται τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των υπηκόων τρίτων χωρών που υπόκεινται στις σχετικές διαδικασίες. Πρέπει να υπάρχει αποτελεσματικός τρόπος άσκησης των δικαιωμάτων αυτών με τη δέουσα νομική συνδρομή: κάθε διαδικασία πρέπει να ανατίθεται αυτόματα σε εξειδικευμένο δικηγόρο που θα έχει λάβει ειδική κατάρτιση, ώστε να προβεί στην υπέρσπιση της υπόθεσης ενώπιον δικαστηρίου.

4.6. Η πολιτική δίωξης των παρανόμως διαμενόντων πρέπει να συνοδεύεται από αυστηρή και κατηγορηματική απαγόρευση προσδιορισμού των προσώπων με βάση την εθνότητα ή τη θρησκεία τους. Η τρέχουσα χαλάρωση της απαγόρευσης αυτής καθιστά την Ευρώπη μια περιοχή στο έδαφος της οποίας οι εθντικές μειονότητες θα μπορούσαν να είναι σε απaráδεκτο βαθμό εκτιθέμενες στην καχυποψία και σε ελέγχους από τις αρχές. Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ καταδίκασε την Ισπανία τον Ιούλιο του 2009 ⁽¹⁴⁾ για την κράτηση Ισπανίδας πολίτη με την υπόνοια ότι είναι παράνομη μετανάστρια, απλά και μόνο επειδή ήταν μαύρη.

4.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διεξαχθεί συγκριτική μελέτη —βασισμένη σε δεδομένα και επισκέψεις— των κέντρων κράτησης στην ΕΕ, των συνθηκών που επικρατούν σε αυτά και της τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

⁽¹¹⁾ Βλ. την έκθεση της πλατφόρμας Research Social Platform on Migration and Asylum με θέμα «Migration – Crackdown on NGOs assisting refugees and other migrants» (Μετανάστευση – Καταστολή των ΜΚΟ που συνδράμουν τους πρόσφυγες και άλλους μετανάστες).

⁽¹²⁾ ΕΕ C 85 της 8.4.2003, σ. 51.

⁽¹³⁾ Άρθρα 32 και 33 της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158 της 30.4.2004, σ. 77).

⁽¹⁴⁾ FF. Ανακοίνωση αριθ. 1493/2006, Williams Lecraft εναντίον Ισπανίας

4.8. Η ΕΟΚΕ προτείνει επίσης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάζει διαρκώς την προσέγγιση των κρατών μελών όσον αφορά τη δημιουργία επιχειρηματικών προγραμμάτων για την παροχή στήριξης και συμβουλών για τις επιστροφές, συμπεριλαμβανομένης στήριξης για επανένταξη σε τρίτες χώρες επιστροφής —προγράμματα τα οποία θα έπρεπε να είχαν θεσπιστεί ήδη από το 2017. Η εν λόγω μελέτη θα πρέπει να περιλαμβάνει σύγκριση της σχέσης κόστους-αποτελεσματικότητας όσον αφορά τις οικειοθελείς και τις αναγκαστικές επιστροφές.

4.9. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αναφέρει τις βέλτιστες πρακτικές που εφαρμόζονται σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, ούτως ώστε να προλαμβάνεται το ενδεχόμενο οι παράτυπα διαμένοντες αλλοδαποί να τελούν μακροχρόνια υπό καθεστώς παρανομίας. Στις βέλτιστες αυτές πρακτικές περιλαμβάνονται οι μηχανισμοί *arraigo* και *Duldung* (ανοχή) στην Ισπανία και τη Γερμανία αντιστοίχως, οι οποίοι επιτρέπουν σε ορισμένους αλλοδαπούς που ζουν στο έδαφός τους υπό παράτυπες συνθήκες να νομιμοποιηθούν —για έκτακτους λόγους— υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις. Η εν λόγω παραχώρηση ισχύει σε ατομική και επιλεκτική βάση.

5. Ανάλυση των προτεινόμενων αλλαγών

5.1. Το κείμενο της οδηγίας είναι πολύ σαφές, εισάγοντας εννέα συγκεκριμένες αλλαγές, επί των οποίων επικεντρώνεται η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ.

5.2. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη θέσπισης αντικειμενικών κριτηρίων σε επίπεδο ΕΕ προκειμένου να προσδιοριστεί η ύπαρξη ή μη κινδύνου διαφυγής, συμπεριλαμβανομένων των μη εγκεκριμένων δευτερογενών μετακινήσεων. Για να αποφευχθούν αποκλίνουσες ή αναποτελεσματικές ερμηνείες, το **άρθρο 6** της παρούσας πρότασης καθορίζει έναν κοινό κατάλογο αντικειμενικών κριτηρίων για τον προσδιορισμό της ύπαρξης κινδύνου διαφυγής στο πλαίσιο μιας συνολικής εκτίμησης των ειδικών περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης. Ο κατάλογος των κριτηρίων είναι πολύ εκτενής και υπερβαίνει τη σύσταση (ΕΕ) 2017/432. Το αποτέλεσμα είναι ότι, μολονότι η οδηγία προβλέπει δύο τύπους διαδικασιών επιστροφής —τη μία για περιπτώσεις έκτακτης και εξαιρετικής ανάγκης χωρίς οικειοθελή αναχώρηση και χωρίς να υπόκειται σε άλλες υποχρεώσεις και την άλλη με διασφαλίσεις και με την επιλογή της οικειοθελούς συμμόρφωσης— στην πράξη, η πλειοψηφία των παράτυπων μεταναστών υποβάλλεται στη διαδικασία, η οποία, θεωρητικά, θα έπρεπε να εφαρμόζεται σε εξαιρετικές περιστάσεις.

5.2.1. Μόνον ένας περιορισμένος αριθμός των προτεινόμενων κριτηρίων που περιλαμβάνονται στο άρθρο 6 και απορρέουν από τη σύσταση (ΕΕ) 2017/432 ανταποκρίνονται στο τροποποιημένο κείμενο των κριτηρίων στα στοιχεία στ), η) και κ) και συμβάλλουν στον καθορισμό του ορισμού του «κινδύνου διαφυγής». Το σημείο ι) μπορεί επίσης να θεωρηθεί κατάλληλο κριτήριο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 για την υποχρέωση συνεργασίας.

- α) Η έλλειψη τεκμηρίωσης κατά το στάδιο της εκκίνησης της διαδικασίας μπορεί, στις περισσότερες περιπτώσεις, να διορθωθεί κατόπιν αιτήσεων η οποία, εάν δεν πληροίται, θα μπορούσε να οδηγήσει στο στοιχείο στ).
- β) Ο στόχος αυτός τοποθετεί το βάρος της απόδειξης στον μετανάστη, ο οποίος θα πρέπει να αποδείξει την πραγματική του κατοικία, επιφέροντας κατ' αυτόν τον τρόπο στρέβλωση μιας θεμελιώδους νομικής διασφάλισης. Οι ευρείες δυσκολίες που συνδέονται με τη στέγαση —ιδίως όσες προκαλούν πολλοί δήμοι στους αλλοδαπούς εν γένει, και ιδιαίτερα στα άτομα με παράτυπο καθεστώς— προσδίδουν δυσανάλογο μέγεθος σε αυτό το σημείο.
- γ) Εάν θέλουμε να αποφευχθεί η πιθανότητα ΟΛΟΙ οι παράτυποι μετανάστες να κατηγορηθούν για κίνδυνο διαφυγής, κάτι που σημαίνει ότι οι διαδικασίες με διασφαλίσεις θα παραμεριστούν εντελώς, ο κίνδυνος διαφυγής δεν μπορεί να καθορίζεται με τη χρήση τέτοιου είδους παραμέτρων. Εξάλλου, όποιος στερείται του δικαιώματος να εργάζεται, στερείται προφανώς και οικονομικών πόρων, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι παράτυποι μετανάστες να πλήττονται από έλλειψη οικονομικών πόρων.
- δ) Λόγω της πολιτικής των κλειστών συνόρων που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη, πολλοί παράτυποι (μάλιστα ακόμη και νόμιμοι) μετανάστες εισέρχονται παράνομα στο έδαφος των κρατών μελών.
- ε) Εάν ένας παράτυπος μετανάστης μετακινείται μεταξύ κρατών μελών αυτό είναι εξ ορισμού μη εγκεκριμένο, χωρίς, ωστόσο, να αποτελεί υποχρεωτικά λόγο να διερευνηθεί κατά πόσο υπάρχει κίνδυνος διαφυγής.
- στ) Υπαγωγή σε απόφαση επιστροφής που έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος. Εφόσον η ίδια η οδηγία προβλέπει την άμεση εκτέλεση της απόφασης αυτής από το δεύτερο κράτος, δεν έχει νόημα να ορίζεται αυτή η δυνατότητα.
- ζ) Μη συμμόρφωση με την απαίτηση μετάβασης σε άλλο κράτος μέλος όπου διαμένει νόμιμα. Στις περιπτώσεις αυτές, η κίνηση διαδικασίας απομάκρυνσης χωρίς οικειοθελή αναχώρηση προς τη χώρα καταγωγής είναι εντελώς δυσανάλογη. Αυτό που απαιτείται στις περιπτώσεις αυτές είναι ένα είδος υποχρεωτικού μέτρου για την επιστροφή του στο άλλο κράτος μέλος, όχι όμως απομάκρυνση προς τη χώρα καταγωγής, πολύ λιγότερο δε μέσω της διαδικασίας έκτακτης ανάγκης.

5.3. Ως πρόλογο στην ανάλυση των άρθρων 7 και 8 και άλλων άρθρων της πρότασης θα πρέπει να καταστήσουμε σαφές ότι το όλο κείμενο αυτών των αλλαγών καταδεικνύει σαφή έλλειψη κατανόησης του νομικού χαρακτήρα των αποφάσεων περί επιστροφής, ο οποίος, άπαξ και αποσαφηνιστεί, θα ανταποκριθεί εξολοκλήρου στο ζήτημα που τίθεται σε σχέση με το σημείο 3 και αντικατοπτρίζεται στο νέο άρθρο 8 της οδηγίας. Μια απόφαση επιστροφής συνιστά εκτελεστική απόφαση κράτους που έχει άμεση επίπτωση στην προσωπική σφαίρα των δικαιωμάτων και των συμφερόντων ενός ανθρώπινου όντος. Επιπλέον, η αιτιολόγηση συνήθως συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με την εκπλήρωση υποχρεώσεων ή με κάποια συμπεριφορά για την οποία κατηγορείται το άτομο, το άτομο δε αυτό αξίζει κατάλληλης διαδικασίας προς έλεγχο της ορθότητας των εν λόγω ισχυρισμών, η οποία, στις περιπτώσεις αυτές, θα πρέπει να μπορεί χωρίς αμφιβολία να τεκμηριώνεται ανεξάρτητα. Όλα αυτά σημαίνουν ότι η απομάκρυνση αποτελεί κύρωση, ποινή, τιμωρία διοικητικού —και όχι ποινικού— χαρακτήρα, διέπεται όμως από τις ίδιες συνταγματικές αρχές και τα θεμελιώδη δικαιώματα όπως και το ποινικό δίκαιο.

5.4. Όσον αφορά το **άρθρο 7** – υποχρέωση συνεργασίας – η ΕΟΚΕ σημειώνει την υπόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι η υποχρέωση των υπηκόων τρίτων χωρών να συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών σε όλα τα στάδια της διαδικασίας επιστροφής θα μπορούσε να συμβάλει στην ομαλή λειτουργία και αποτελεσματικότητα αυτών των διαδικασιών. Πρέπει, εντούτοις, να επισημανθεί ότι αυτό παραβιάζει άμεσα το θεμελιώδες δικαίωμα του εξεταζομένου να αρνηθεί να απαντήσει σε ερωτήσεις. Οι υποχρεώσεις που ορίζονται σε αυτό το άρθρο συνοψίζονται σε μία και μόνο: να συνεργαστεί σε μια διαδικασία που στρέφεται κατά του εαυτού του. **Άρθρο 8** – Απόφαση επιστροφής – απαιτείται τώρα από τα κράτη μέλη να εκδίδουν απόφαση επιστροφής αμέσως μετά την έγκριση απόφασης με την οποία τερματίζεται η νόμιμη παραμονή υπηκόου τρίτης χώρας, συμπεριλαμβανομένης απόφασης μη χορήγησης καθεστώτος πρόσφυγα ή καθεστώτος επικουρικής προστασίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το άρθρο 8 θα πρέπει να επεκταθεί ούτως ώστε να περιλαμβάνει την πιθανότητα να χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών εύλογη δυνατότητα να συμμορφώνονται οικειοθελώς με την υποχρέωση αναχώρησης ή να αναζητούν εναλλακτικούς τρόπους νομιμοποίησης της κατάστασής τους.

5.5. Το **άρθρο 9** σχετικά με την οικειοθελή αναχώρηση προβλέπει ότι πρέπει να χορηγείται κατάλληλο χρονικό διάστημα τριάντα ημερών για την οικειοθελή αναχώρηση, ακυρώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την αρχική διάταξη των επτά έως τριάντα ημερών. Ενώ η μέγιστη περίοδος των τριάντα μόλις ημερών αποτελούσε ήδη αιτία επικρίσεων, η ύπαρξη ενός ελαχίστου χρησίμευε ως εγγύηση. Η κατάργηση αυτής της ελάχιστης περιόδου αφαιρεί στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να μην χορηγούν καμία προθεσμία οικειοθελούς αναχώρησης.

5.6. Το νέο μέτρο που προτείνεται στο **άρθρο 13** επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιβάλουν απαγόρευση εισόδου, η οποία δεν συνοδεύεται από έκδοση απόφασης επιστροφής, σε υπηκόους τρίτων χωρών, των οποίων η παράνομη παραμονή στα κράτη μέλη εντοπίζεται κατά την (οικειοθελή) αποχώρησή τους από την ΕΕ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί το εν λόγω μέτρο ως ποινή η οποία επιβάλλεται σε ένα πρόσωπο που εκείνη ακριβώς τη στιγμή συμμορφώνεται με τον νόμο, εγκαταλείπει δηλαδή το έδαφος της ΕΕ και τερματίζει την παράνομη διαμονή του. Από την άλλη πλευρά, το μέτρο μπορεί να θεωρηθεί ως ασφαλιστική πολιτική κατά της επαναλαμβανόμενης εισόδου στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος.

5.7. Το **άρθρο 14** σχετικά με τη διαχείριση της επιστροφής ορίζει ότι κάθε κράτος μέλος πρέπει να δημιουργεί, να διαχειρίζεται, να συντηρεί και να αναπτύσσει περαιτέρω εθνικό σύστημα διαχείρισης της επιστροφής, το οποίο επεξεργάζεται όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας. Ωστόσο, πρέπει να διασφαλίζεται η τεχνική συμβατότητα με το κεντρικό σύστημα της ΕΕ. Στο άρθρο 14 προβλέπεται επίσης για τα κράτη μέλη η δυνατότητα εισαγωγής επιχειρησιακού προγράμματος για την παροχή στήριξης στους ενδιαφερομένους.

5.7.1. Οι ανεπάρκειες του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν (SIS) καθιστούν αναγκαία τα μέτρα για τη βελτίωση του τρόπου διαχείρισης του συντονισμού μεταξύ των κρατών. Ωστόσο, είναι εξαιρετικά αμφισβητήσιμο το ότι απαιτούνται ειδικοί κανόνες σε επίπεδο οδηγίας για την αντιμετώπιση ουσιαστικά ζητημάτων διαχείρισης πρακτικού χαρακτήρα.

5.7.2. Η πρόταση τα κράτη μέλη να καταρτίζουν προγράμματα για την παροχή υλικοτεχνικής, οικονομικής και άλλης υλικής βοήθειας για την υποστήριξη της οικειοθελούς επιστροφής, τα οποία θα μπορούν να περιλαμβάνουν και προγράμματα επανένταξης, προέρχεται από τη σύσταση (ΕΕ) 2017/432. Η Επιτροπή οφείλει να υποστηρίξει, να επιτηρεί και να αξιολογεί τη δημιουργία τους.

5.8. Το **άρθρο 16** εμμένει χωρίς λόγο και επικεντρώνεται αποκλειστικά στη «μόνη δεσμευτική περίπτωση στην οποία, βάσει της παρούσας πρότασης, χορηγείται αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα», δηλαδή στη θεμελίωση της απομάκρυνσης ενός ατόμου η αίτηση διεθνούς προστασίας του οποίου απορρίφθηκε. Δεν έχουμε αντίρρηση, εκτός του ότι η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι υφίστανται και άλλες περιπτώσεις κατά τις οποίες η αναστολή της απομάκρυνσης θα έπρεπε να είναι επίσης αυτόματη, ώστε να ενισχυθεί το εύρος των διασφαλίσεων ή εγγυήσεων. Ενδεικτικά, θα πρέπει να περιλαμβάνονται:

- περιπτώσεις κατά τις οποίες επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα ανήλικοι,
- περιπτώσεις κατά τις οποίες επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα μέλη οικογενειών της ΕΕ και οι οποίες, επομένως, δεν εμπίπτουν στην οδηγία 2004/38/ΕΚ,
- περιπτώσεις κατά τις οποίες υπάρχει εμφανής κίνδυνος για την υγεία ή τη σωματική ακεραιότητα του συγκεκριμένου προσώπου.
- περιπτώσεις κατά τις οποίες η επιστροφή πρόκειται να γίνει σε χώρες χαρακτηρισμένες ως μη ασφαλείς, μεταξύ των οποίων εκείνες που δεν σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

5.9. Όσον αφορά την κράτηση και την καθιέρωση της μέγιστης περιόδου κράτησης σε τουλάχιστον τρεις μήνες, πρέπει να επισημάνουμε ότι τα γεγονότα καταδεικνύουν ότι επαρκεί περίοδος μικρότερη των τριών μηνών για τη διαδικασία και τα αναγκαία μέτρα για την επιβολή της απομάκρυνσης σε τρίτη χώρα και ότι δεν επιτυγχάνεται σχεδόν τίποτε με την επέκταση αυτής της περιόδου, όσο μεγάλη και αν είναι, και μάλιστα υποβάλλοντας κάποιον που δεν έχει διαπράξει κάποιο έγκλημα σε ένα τόσο ακραίο μέτρο όσο η στέρηση της ελευθερίας του.

5.10. Ζητούμε εκ νέου να βρεθούν άλλες λύσεις, όπως το γερμανικό «*Duldung*» (ανοχή) ή το ισπανικό «*arraigo*» (οικογενειακοί δεσμοί) που αναφέρθηκαν παραπάνω, οι οποίες χρειάζονται πολύ λιγότερο από τρεις μήνες για να διαπιστωθεί εάν κάποιος θα μπορεί να απομακρυνθεί ή όχι. Η προληπτική κράτηση αποτελεί προσωρινό μέτρο, σκοπός του οποίου είναι να διευκολυνθεί η εκτέλεση της αναγκαστικής επιστροφής και να αποφευχθεί η διαφυγή. Ωστόσο, πρέπει να αποκλειστεί η κατάχρηση του μέτρου αυτού ως συγκαλυμμένης μορφής φυλάκισης ή τιμωρίας για την παράτυπη μετανάστευση. Η φυλάκιση αυτή απαγορεύεται ρητώς από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽¹⁵⁾.

5.11. Ως εκ τούτου, η οδηγία θα πρέπει να ορίζει ότι τα εν λόγω κέντρα κράτησης δεν μπορεί να είναι παρόμοια με φυλακές ή και χειρότερα από φυλακές. Πρέπει να προβλέπεται ότι η εσωτερική εποπτεία των κέντρων αυτών δεν θα διεξάγεται ποτέ από τις κρατικές δυνάμεις ασφαλείας, ο ρόλος των οποίων περιορίζεται στην περίμετρο, με την εσωτερική επιτήρηση να συνιστά ευθύνη άλλου είδους κρατικού φορέα, καθώς και ότι θα πρέπει να υπάρχει ένα ελάχιστο επίπεδο δικαιωμάτων των κρατουμένων, από κάθε άποψη ίσο ή καλύτερο σε σχέση με το νομικό καθεστώς των κρατουμένων σε φυλακές σε κάθε κράτος μέλος.

5.12. Η τροποποίηση που εισάγεται με το σημείο 9 του άρθρου 22 είναι απολύτως περιττή, καθώς ρυθμίζεται ήδη από τις διάφορες διαδικασίες ασύλου των κρατών μελών. Εν πάση περιπτώσει, είναι δυσανάλογο κάποιος που μπορεί να κρατείται έως και τέσσερις μήνες για την επιστροφή του ως αποτέλεσμα της απόρριψης της αίτησής του για άσυλο, να εξαναγκάζεται αμέσως μετά σε νέα περίοδο κράτησης έξι επιπλέον μηνών, με στόχο και πάλι τον επαναπατρισμό του.

5.13. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι η αποτελεσματικότητα της πολιτικής της ΕΕ για την επιστροφή εξαρτάται επίσης από τη συνεργασία των χωρών καταγωγής. Μολονότι η ΕΕ έχει ήδη επιτύχει αξιοσημείωτη πρόοδο στον συγκεκριμένο τομέα, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει της προσπάθειές της στον συγκεκριμένο τομέα και παράλληλα να απευθύνει έκκληση στα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν τα αποτελέσματα αυτά αλλά και να χρησιμοποιήσουν πλήρως αυτές τις ρυθμίσεις.

Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2019.

Ο Πρόεδρος της
Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ Αποφάσεις του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 2016, *Affum*C-47/15 ECLI:EU:C:2016:408 και της 28ης Απριλίου 2011, *El Dridi*C-61/11 ECLI:EU:C:2011:268.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό μέτρων διατήρησης και ελέγχου που εφαρμόζονται στη ζώνη διακανονισμού της Οργάνωσης Αλιείας Βορειοδυτικού Ατλαντικού και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2115/2005 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1386/2007 του Συμβουλίου»

[COM(2018) 577 final — 2018/0304 (COD)]

(2019/C 159/09)

Γενικός εισηγητής: ο κ. **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο, 3.9.2018 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 10.9.2018
Νομική βάση	Άρθρα 43. 2 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	104/0/2
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη μεταφορά στο δίκαιο της Ένωσης των μέτρων διατήρησης και ελέγχου που θέσπισε η Οργάνωση Αλιείας του Βορειοδυτικού Ατλαντικού (με αγγλικό αρκτικόλεξο NAFO), προκειμένου να επιτευχθεί ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή τους εντός της ΕΕ.

1.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση δεν προβλέπει μηχανισμό για την ταχεία μεταφορά στο εθνικό δίκαιο των κανόνων που θεσπίζονται στο πλαίσιο της NAFO και δεν ανταποκρίνεται στην ανάγκη για ετήσια επικαιροποίησή τους.

1.3. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ ενός πιο απλού και ευέλικτου μηχανισμού και, ως εκ τούτου, προτείνει την έκδοση κανονισμού με ένα μόνον άρθρο, το οποίο να ορίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει απαραίτητως να εφαρμόζει στους στόλους της τους κανόνες που έχει θεσπίσει η NAFO.

1.4. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον κίνδυνο που αποτελεί η εισαγωγή του συστήματος κατ' εξουσιοδότηση πράξεων, το οποίο παρέχει στην Επιτροπή το δικαίωμα να νομοθετεί χωρίς να οφείλει να υπάγεται στις συνήθεις διαδικασίες.

2. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

2.1. Σκοπός της πρότασης είναι η μεταφορά στο δίκαιο της ΕΕ των μέτρων που θέσπισε η NAFO μεταξύ 2008 και 2017, καθώς το 2017 αποτελεί το έτος έναρξης ισχύος της τροποποιημένης σύμβασης NAFO. Δεδομένου ότι τα εν λόγω μέτρα τροποποιούνται ετησίως, με την πρόταση αποσκοπείται η μεταφορά των πλέον πρόσφατων και προβλέπεται ένας μηχανισμός για τη διευκόλυνση της ταχείας μεταφοράς και εφαρμογής των μέτρων της NAFO στο μέλλον.

2.2. Προβλέπεται, κατ' αυτόν τον τρόπο, η ανάθεση κατ' εξουσιοδότηση αρμοδιοτήτων στην Επιτροπή, προκειμένου να είναι σε θέση να ρυθμίζει τα μέτρα που σχετίζονται με την επιχειρησιακή δραστηριότητα των σκαφών που αλιεύουν στη ζώνη διακανονισμού και που σχετίζονται, λόγω χάρη, με τις αλιευτικές δυνατότητες (περιορισμοί ποσοστώσεων και/ή αλιευτικής προσπάθειας), την απαγόρευση της αλιείας, τα παρεμπόδιοντα αλιεύματα, την αλιεία σελαχιών, την αλιεία γαρίδας της Αρκτικής και της υπογλώσσας Γροιλανδίας, τη διατήρηση των καρχαριών, τα χρησιμοποιούμενα αλιευτικά εργαλεία, την προστασία των ευάλωτων θαλάσσιων οικοσυστημάτων και την επιθεώρηση και τον έλεγχο των εν λόγω δραστηριοτήτων. Συνολικά, περιγράφονται τριάντα διαφορετικά είδη μέτρων.

2.3. Με την πρόταση καταργούνται οι κανονισμοί (ΕΚ) αριθ. 2115/2005 ⁽¹⁾ και (ΕΚ) αριθ. 1386/2007 ⁽²⁾ του Συμβουλίου.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη μεταφορά στο δίκαιο της Ένωσης των μέτρων διατήρησης και ελέγχου που θέσπισε η NAFO, προκειμένου να επιτευχθεί ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή τους εντός της ΕΕ.

3.2. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη ότι η NAFO τροποποιεί τα μέτρα διατήρησης και ελέγχου ετησίως, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση δεν προβλέπει μηχανισμό για την ταχεία μεταφορά στο εθνικό δίκαιο των κανόνων που θεσπίζονται στο πλαίσιο της NAFO ούτε για την ετήσια επικαιροποίησή τους.

3.3. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο πιο ευέλικτος μηχανισμός, για να μπορεί να υπάρχει ανταπόκριση σε αυτές τις περιοδικές επικαιροποιήσεις των κανόνων που θεσπίζονται στο πλαίσιο της NAFO, θα ήταν η έκδοση ενός απλού κανονισμού, στον οποίο, αφού γίνεται τεκμηρίωση ακριβώς της περιοδικής ανάγκης για επικαιροποίηση, τουλάχιστον, των σχετικών κανόνων, στα τριάντα προτεινόμενα πεδία, θα περιλαμβάνεται, σε ένα μόνον άρθρο, η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εφαρμόζει απαραίτητως στους στόλους της τους κανόνες που θεσπίζει ετησίως η NAFO.

3.4. Στην αντίθετη περίπτωση, η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για τον κίνδυνο μόνιμου χάσματος που ενδέχεται να προκύψει από αναντιστοιχία μεταξύ των κανόνων που θεσπίζονται στο πλαίσιο της NAFO και της νομοθεσίας της ΕΕ, με τις νομικές αβεβαιότητες που μπορεί να συνεπάγεται κάτι τέτοιο.

3.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τη συναφή συντόμευση των προθεσμιών που προβλέπονται για ορισμένες ενέργειες, δεδομένου ότι η Επιτροπή μειώνει την προθεσμία για συγκεκριμένες ανακοινώσεις προς τα κράτη μέλη και αυτά θα αναγκαστούν, με τη σειρά τους, να επιβάλουν συντόμευση και στους φορείς εκμετάλλευσης των αλιευτικών σκαφών.

3.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το μόνο που θα διευκολύνει η εισαγωγή του συστήματος των κατ' εξουσιοδότηση πράξεων, είναι ότι η Επιτροπή θα μπορεί να θεσπίζει κανόνες χωρίς να απαιτείται η υπαγωγή της στις συνήθεις διαδικασίες.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Στο **άρθρο 5** παράγραφος 1, ορίζεται ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι όλοι οι περιορισμοί αλιευμάτων και αλιευτικής προσπάθειας εφαρμόζονται ως προς τα αποθέματα που προσδιορίζονται στις ισχύουσες αλιευτικές δυνατότητες. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να αναφέρεται «[...] οι περιορισμοί αλιευμάτων και/ή αλιευτικής προσπάθειας [...]».

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2115/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2005, για τη θέσπιση σχεδίου ανάκτησης του χάλιπα της Γροιλανδίας στο πλαίσιο της Οργάνωσης Αλιείας Βορειοδυτικού Ατλαντικού (ΕΕ L 340 της 23.12.2005, σ. 3).

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1386/2007 του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2007, για τον καθορισμό των μέτρων διατήρησης και επιβολής της εφαρμογής που ισχύουν στη ζώνη διακανονισμού της Οργάνωσης Αλιείας Βορειοδυτικού Ατλαντικού (NAFO) (ΕΕ L 318 της 5.12.2007, σ. 1).

4.2. Στο **άρθρο 28**, που αναφέρεται στην ηλεκτρονική υποβολή αναφορών από το σύστημα παρατηρητών, παρατηρείται ασαφής διατύπωση στην παράγραφο 3 και, ακόμα περισσότερο στην παράγραφο 1, λόγω του γεγονότος ότι δεν γίνεται κατανοητό εάν υπάρχει αναφορά στον ηλεκτρονικό παρατηρητή εφόσον δεν γίνεται ρητή αναφορά σε αυτόν. Για τον λόγο αυτόν, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ενδέχεται να δημιουργηθεί σύγχυση της ερμηνείας του περιεχομένου του εν λόγω άρθρου.

4.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η παράγραφος 1 στοιχείο α) του **άρθρου 31**, που αναφέρεται στη διαδικασία επιτήρησης, δεν καθιστά σαφές πώς, χωρίς έχει διενεργηθεί επιθεώρηση, μπορεί να πραγματοποιείται ογκομετρική εκτίμηση ή ανάλυση της σύνθεσης των αλιευμάτων του περιεχομένου της ανάσυρσης.

Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2019.

*Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER*

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση του ευρωπαϊκού βιομηχανικού, τεχνολογικού και ερευνητικού κέντρου ικανοτήτων στον τομέα της κυβερνοασφάλειας και του δικτύου εθνικών κέντρων συντονισμού»

(COM(2018) 630 final — 2018/0328 (COD))

(2019/C 159/10)

Εισηγητής: ο κ. **Antonio LONGO**

Συνεισηγητής: ο κ. **Alberto MAZZOLA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 5.10.2018 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 1.10.2018
Νομική βάση	Άρθρα 173 παράγραφος 3, 188 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	9.1.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	143/5/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία της Επιτροπής και θεωρεί ότι είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη μιας βιομηχανικής στρατηγικής για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο και για την επίτευξη σταθερής και ευρείας ψηφιακής αυτονομίας. Οι παράγοντες αυτοί είναι απαραίτητοι για την ενίσχυση των ευρωπαϊκών αμυντικών μηχανισμών ενόψει του εν εξελίξει πολέμου στον κυβερνοχώρο που απειλεί να θέσει σε κίνδυνο τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά συστήματα.

1.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οποιαδήποτε στρατηγική για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο δεν μπορεί να διαχωριστεί από την ευρεία ενημέρωση και την ασφαλή συμπεριφορά όλων των χρηστών.

1.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους γενικούς στόχους της πρότασης και έχει επίγνωση του γεγονότος ότι ορισμένες συγκεκριμένες λειτουργικές πτυχές της θα αποτελέσουν αντικείμενο επακόλουθης ανάλυσης. Ωστόσο, δεδομένου ότι πρόκειται για κανονισμό, πιστεύει ότι θα πρέπει να καθοριστούν εκ των προτέρων κάποιες ευαίσθητες πτυχές που σχετίζονται με τη διακυβέρνηση, τη χρηματοδότηση και την επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων. Είναι σημαντικό το μελλοντικό δίκτυο και το Κέντρο να στηρίζονται όσο το δυνατόν περισσότερο στην εμπειρογνομοσύνη και στις δεξιότητες των κρατών μελών στον κυβερνοχώρο και, επιπλέον, το νέο Κέντρο να μην συγκεντρώνει όλες τις σχετικές αρμοδιότητες. Είναι επίσης σημαντικό να διασφαλιστεί ότι δεν θα υφίστανται επικαλύψεις μεταξύ των τομέων δραστηριότητας του μελλοντικού δικτύου και του Κέντρου, αφενός, και των υφιστάμενων μηχανισμών και φορέων συνεργασίας, αφετέρου.

1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την επέκταση της συνεργασίας στον βιομηχανικό κόσμο, στη βάση σταθερών δεσμεύσεων όσον αφορά τον τομέα της επιστήμης και των επενδύσεων, περιλαμβανομένου μελλοντικά και του διοικητικού συμβουλίου. Σε περίπτωση τριμερούς συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών μελών και της βιομηχανίας, η παρουσία επιχειρήσεων από τρίτες χώρες θα πρέπει να περιοριστεί σε εκείνες που είναι εγκατεστημένες επί μακρόν στο ευρωπαϊκό έδαφος και συμμετέχουν πλήρως στην ευρωπαϊκή τεχνολογική και βιομηχανική βάση, υπό τον όρο να υπόκεινται σε κατάλληλους μηχανισμούς εξέτασης και ελέγχου, καθώς και να τηρούν την αρχή της αμοιβαιότητας και τις υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας.

1.5. Η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο πρέπει να αποτελεί κοινή δέσμευση όλων των κρατών μελών, τα οποία οφείλουν συνεπώς να συμμετέχουν στο διοικητικό συμβούλιο, σύμφωνα με διαδικασίες που χρειάζεται να καθοριστούν. Όσον αφορά τη χρηματοδοτική συνεισφορά των κρατών μελών, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η κατανομή των ευρωπαϊκών κονδυλίων που διατίθενται σε καθένα από αυτά.

1.6. Η πρόταση θα πρέπει να εξηγήσει καλύτερα τον τρόπο με τον οποίο το Κέντρο θα μπορέσει να παρέμβει στον συντονισμό της χρηματοδότησης των προγραμμάτων «Ψηφιακή Ευρώπη» και «Ορίζων Ευρώπη» και, κυρίως, με ποιες κατευθυντήριες γραμμές θα συντάσσονται και θα ανατίθενται οι ενδεχόμενες συμβάσεις. Αυτή η πτυχή είναι απαραίτητη για την αποφυγή επαναλήψεων ή επικαλύψεων. Επιπλέον, προκειμένου να αυξηθεί το χρηματοδοτικό κονδύλιο, συνιστάται να επεκταθούν συνέργειες με άλλα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ [π.χ. περιφερειακά ταμεία, διαρθρωτικά ταμεία, μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» (CEF), ETA, InvestEU κ.ά.].

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να καθοριστούν οι τρόποι συνεργασίας και οι σχέσεις μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κέντρου και των εθνικών κέντρων. Επιπλέον, είναι σημαντικό τα εθνικά κέντρα να χρηματοδοτούνται από την ΕΕ, τουλάχιστον για τα διοικητικά έξοδα, διευκολύνοντας τη διοικητική εναρμόνιση και την εναρμόνιση των δεξιοτήτων προκειμένου να μειωθεί το χάσμα που υπάρχει μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών.

1.8. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σημασία του ανθρώπινου κεφαλαίου και ελπίζει ότι το κέντρο ικανοτήτων θα μπορέσει να προωθήσει —σε συνεργασία με πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα και ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης— άριστη εκπαίδευση και κατάρτιση, μεταξύ άλλων μέσω εξειδικευμένων εκπαιδευτικών κατευθύνσεων τόσο στην τριτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Παρομοίως, έχει ουσιαστική σημασία να προβλεφθεί ειδική στήριξη για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις και τις ΜΜΕ.

1.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να διευκρινιστούν καλύτερα οι αντίστοιχοι τομείς αρμοδιότητας και οι γραμμές οριοθέτησης μεταξύ της εντολής του Κέντρου και εκείνης του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA), με σαφή καθορισμό των μεθόδων συνεργασίας, αμοιβαία στήριξη και αποφυγή της αλληλεπικάλυψης τόσο των αρμοδιοτήτων όσο και των προσπαθειών. Παρόμοια προβλήματα τίθενται και με άλλους οργανισμούς στον τομέα της ασφάλειας του κυβερνοχώρου, όπως ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Αμυνας (ΕΟΑ), η Ευρωπόλ και η CERT-EU, και συνιστάται η δημιουργία αντίστοιχου αριθμού μηχανισμών διαρθρωμένου διαλόγου μεταξύ των διαφόρων οργάνων.

2. Υφιστάμενο πλαίσιο της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο

2.1. Η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο είναι ένα από τα σημαντικότερα θέματα στην ατζέντα της ΕΕ, δεδομένου ότι αποτελεί ζωτικό παράγοντα για την υπεράσπιση των θεσμικών οργάνων, των επιχειρήσεων, των πολιτών, και απαραίτητο εργαλείο για τη διατήρηση του ίδιου δημοκρατικού πολιτεύματος. Μεταξύ των πιο ανησυχητικών φαινομένων είναι η αλματώδης αύξηση στο διαδίκτυο των κακόβουλων λογισμικών μέσω αυτόματων συστημάτων, από 130.000 το 2007 σε 8 εκατομμύρια το 2017. Επιπλέον, η ΕΕ είναι καθόδω εισαγωγέας προϊόντων και λύσεων ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, γεγονός που δημιουργεί πρόβλημα της οικονομικής ανταγωνιστικότητας και της στρατιωτικής και πολιτικής ασφάλειας.

2.2. Παρόλο που η ΕΕ διαθέτει σημαντικές δεξιότητες και μεγάλη εμπειρία στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, η βιομηχανία του εν λόγω τομέα, τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα, εξακολουθούν να είναι κατακερματισμένα, μη ευθυγραμμισμένα και αποδεσμευμένα από μια κοινή αναπτυξιακή στρατηγική. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι σχετικοί τομείς ασφάλειας στον κυβερνοχώρο (π.χ. ενέργεια, διάστημα, άμυνα και μεταφορές) δεν υποστηρίζονται επαρκώς, όπως και δεν αξιοποιούνται οι συνέργειες μεταξύ της κυβερνοασφάλειας πολιτών και της άμυνας.

2.3. Προκειμένου να αντιμετωπίσει τις αυξανόμενες προκλήσεις, η ΕΕ χάραξε μια στρατηγική για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο το 2013 προκειμένου να προωθήσει ένα αξιόπιστο, ασφαλές και ανοικτό οικοσύστημα στον κυβερνοχώρο ⁽¹⁾. Στη συνέχεια, το 2016 εγκρίθηκαν τα πρώτα ειδικά μέτρα για την ασφάλεια των δικτύων και των συστημάτων πληροφοριών ⁽²⁾. Αυτή η πορεία οδήγησε στη δημιουργία της εταιρικής σχέσης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο.

2.4. Το 2017, στην ανακοίνωση με τίτλο «*Ανθεκτικότητα, αποτροπή και άμυνα: Οικοδόμηση ισχυρής ασφάλειας στον κυβερνοχώρο για την ΕΕ*» ⁽³⁾ υπογραμμίζονταν η ανάγκη διασφάλισης της διατήρησης και της ανάπτυξης βασικών τεχνολογικών δυνατοτήτων στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο για την προστασία της ψηφιακής ενιαίας αγοράς και, ειδικότερα, για την προστασία κρίσιμων δικτύων και συστημάτων πληροφοριών και για την παροχή βασικών υπηρεσιών ασφάλειας στον κυβερνοχώρο.

⁽¹⁾ JOIN(2013) 1 final.

⁽²⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2016/1148 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2016, σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση (ΕΕ L 194 της 19.7.2016, σ. 1).

⁽³⁾ JOIN(2017) 450 final.

2.5. Ως εκ τούτου, η Ένωση οφείλει να είναι σε θέση να διαφυλάξει τους πόρους και τις διαδικασίες της στον ψηφιακό τομέα και να καταστεί ανταγωνιστική στην παγκόσμια αγορά στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, έως ότου φθάσει σε μια σταθερή και ευρεία ψηφιακή αυτονομία ⁽⁴⁾.

3. Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Το κέντρο ικανοτήτων (ή το «Κέντρο») θα έχει ως στόχο τη διευκόλυνση και τον συντονισμό του έργου του δικτύου των εθνικών κέντρων και θα χρησιμεύσει ως σημείο αναφοράς για την κοινότητα δεξιοτήτων στον τομέα της ασφάλειας του κυβερνοχώρου, καθορίζοντας το τεχνολογικό πρόγραμμα όσον αφορά την ασφάλεια του κυβερνοχώρου και θα διευκολύνοντας την πρόσβαση σε αποκκτηθείσες δεξιότητες.

3.2. Ειδικότερα, το Κέντρο θα πρέπει να εφαρμόσει τα σχετικά τμήματα των προγραμμάτων «Ψηφιακή Ευρώπη» και «Ορίζων Ευρώπη» με τη διάθεση πόρων και ασχολούμενο με τις συμβάσεις. Δεδομένων των τεράστιων επενδύσεων στον τομέα ασφάλειας στον κυβερνοχώρο που πραγματοποιήθηκαν σε άλλα μέρη του κόσμου και λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη συντονισμού και κατανομής των πόρων του εν λόγω τομέα στην Ευρώπη, προτείνεται η δημιουργία του Κέντρου Ικανοτήτων ως ευρωπαϊκή εταιρική σχέση με διπλή νομική βάση, ούτως ώστε να διευκολυνθούν οι κοινές επενδύσεις της Ένωσης, των κρατών μελών ή/και της βιομηχανίας.

3.3. Η πρόταση προβλέπει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να συνεισφέρουν ένα ποσό ανάλογο με τις δραστηριότητες του Κέντρου Ικανοτήτων και του δικτύου. Ο προϋπολογισμός της ΕΕ ανέρχεται σε περίπου 2 δισεκατ. ευρώ από το πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη»: ένα ποσό θα καθοριστεί από το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη»: η συνολική συνεισφορά των κρατών μελών θα είναι τουλάχιστον ίση με την κοινοτική συνεισφορά.

3.4. Το κύριο όργανο λήψης αποφάσεων θα είναι το διοικητικό συμβούλιο, στο οποίο θα εκπροσωπούνται όλα τα κράτη μέλη, αλλά μόνο τα κράτη που συνεισφέρουν οικονομικά θα έχουν δικαίωμα ψήφου. Η ψηφοφορία θα γίνεται με βάση την αρχή της διπλής πλειοψηφίας, που έχει καθοριστεί σε 75 % της χρηματοδοτικής συνεισφοράς και στο 75 % των ψήφων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα κατέχει το 50 % των ψήφων. Το Κέντρο θα επικουρείται από ένα βιομηχανικό και επιστημονικό συμβουλευτικό συμβούλιο που θα εγγυάται τον διάλογο με τις εταιρείες, τους καταναλωτές και άλλους ενδιαφερόμενους.

3.5. Σε στενό συντονισμό με το δίκτυο των εθνικών κέντρων συντονισμού και της κοινότητας αρμοδιοτήτων στον τομέα του κυβερνοχώρου, το Κέντρο θα είναι το κύριο εκτελεστικό όργανο για τους χρηματοδοτικούς πόρους της ΕΕ που αφορούν την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο στο πλαίσιο των προτεινόμενων προγραμμάτων «Ψηφιακή Ευρώπη» και «Ορίζων Ευρώπη».

3.6. Τα εθνικά κέντρα συντονισμού θα επιλέγονται από τα κράτη μέλη. Αυτά πρέπει να διαθέτουν δεξιότητες τεχνολογίας στον κυβερνοχώρο ή να έχουν άμεση πρόσβαση σε αυτές, ιδίως σε τομείς όπως η κρυπτογραφία, οι υπηρεσίες ασφάλειας ΤΠΕ, η αυτόματη ανίχνευση εισβολών, η ασφάλεια των συστημάτων, των δικτύων, του λογισμικού και των εφαρμογών καθώς και οι ανθρώπινες και κοινωνικές πτυχές της ασφάλειας και της ιδιωτικής ζωής. Πρέπει επίσης να είναι σε θέση να αλληλεπιδρούν και να συντονίζονται αποτελεσματικά με τη βιομηχανία, τον δημόσιο τομέα, συμπεριλαμβανομένων των αρχών που ορίζονται βάσει της οδηγίας 2016/1148.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής και θεωρεί ότι είναι στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο όσον αφορά την εφαρμογή των αποφάσεων που ελήφθησαν στη σύνοδο κορυφής του Τάλιν τον Σεπτέμβριο του 2017. Με την ευκαιρία αυτή, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων κάλεσαν την ΕΕ να καταστεί «παγκόσμιος ηγέτης στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο έως το 2025, προκειμένου να διασφαλιστεί επαγγελματικά η εμπιστοσύνη, η ασφάλεια και η προστασία των πολιτών μας, των καταναλωτών μας και των επιχειρήσεων μας και να διασφαλιστεί ότι το Διαδίκτυο είναι ελεύθερο και ρυθμιζόμενο».

4.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι υπάρχει πραγματικός πόλεμος στον κυβερνοχώρο, ο οποίος κινδυνεύει να υπονομεύσει τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά συστήματα, επιτίθεται στα συστήματα πληροφορικής των θεσμών, στις υποδομές ζωτικής σημασίας (ενέργεια, μεταφορές, τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα) και στις επιχειρήσεις, επηρεάζοντας —εν μέρει με ψευδείς ειδήσεις— τις εκλογικές και δημοκρατικές διαδικασίες γενικά ⁽⁵⁾. Επομένως, είναι απαραίτητη η συνειδητοποίηση και μια σταθερή και έγκαιρη αντίδραση. Για τους λόγους αυτούς, είναι αναγκαίο να χαραχθεί μια σαφής και δεόντως υποστηριζόμενη στρατηγική για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο ως προϋπόθεση για την επίτευξη ψηφιακής αυτονομίας. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το πρόγραμμα εργασίας πρέπει να δώσει προτεραιότητα στους τομείς που προσδιορίζονται από την οδηγία (ΕΕ) 2016/1148, που ισχύει για τις επιχειρήσεις που παρέχουν βασικές υπηρεσίες, δημόσιες ή ιδιωτικές, λόγω της σημασίας τους με την κοινωνία ⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 86.

⁽⁵⁾ Ενημερωτική έκθεση με θέμα «Η χρησιμοποίηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης με σκοπό την άσκηση επιρροής στις κοινωνικές και πολιτικές διαδικασίες στην ΕΕ και στις ανατολικές γειτονικές χώρες», Vareikytė, 2014.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ. 86.

4.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οποιαδήποτε στρατηγική για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο δεν μπορεί να διαχωριστεί από την ευρεία ενημέρωση και την ασφαλή συμπεριφορά όλων των χρηστών. Για τον λόγο αυτό, κάθε τεχνολογική πρωτοβουλία πρέπει να συνοδεύεται από επαρκείς ενημερωτικές εκστρατείες και εκστρατείες ευαισθητοποίησης ώστε να δημιουργηθεί μια «φιλοσοφία ψηφιακής ασφάλειας»⁽⁷⁾.

4.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους γενικούς στόχους της πρότασης και έχει επίγνωση του γεγονότος ότι ορισμένες συγκεκριμένες λειτουργικές πτυχές της θα αποτελέσουν αντικείμενο επακόλουθης ανάλυσης. Ωστόσο, δεδομένου ότι πρόκειται για κανονισμό, πιστεύει ότι θα πρέπει να καθοριστούν εκ των προτέρων κάποιες ευαίσθητες πτυχές που σχετίζονται με τη διακυβέρνηση, τη χρηματοδότηση και την επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων. Είναι σημαντικό το μελλοντικό δίκτυο και το Κέντρο να στηρίζονται όσο το δυνατόν περισσότερο στην εμπειρογνομosύνη και στις δεξιότητες των κρατών μελών στον κυβερνοχώρο και, επιπλέον, το νέο Κέντρο να μην συγκεντρώνει όλες τις σχετικές αρμοδιότητες. Είναι επίσης σημαντικό να διασφαλιστεί ότι δεν θα υφίστανται επικαλύψεις μεταξύ των τομέων δραστηριότητας του μελλοντικού δικτύου και του Κέντρου, αφενός, και των υφιστάμενων μηχανισμών και φορέων συνεργασίας, αφετέρου.

4.5. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, στη γνωμοδότησή της TEN/646 σχετικά την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο (Cybersecurity Act)⁽⁸⁾, είχε προτείνει μια τριμερή συνεργασία ΣΔΙΤ μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κρατών μελών και βιομηχανίας, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ, ενώ η σημερινή της δομή —η νομική μορφή της οποίας πρέπει να εμβαθυνθεί— προβλέπει ουσιαστικά μια σύμπραξη μεταξύ δημόσιων φορέων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών μελών.

4.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την επέκταση της συνεργασίας στον βιομηχανικό κόσμο, στη βάση σταθερών δεσμεύσεων όσον αφορά τον τομέα της επιστήμης και των επενδύσεων, περιλαμβανομένου μελλοντικά και του διοικητικού συμβουλίου. Η δημιουργία ενός βιομηχανικού και επιστημονικού συμβουλευτικού συμβουλίου θα μπορούσε να μην εγγράφεται τον διάλογο με τις εταιρείες, τους καταναλωτές και άλλους ενδιαφερόμενους. Επιπλέον, στο νέο πλαίσιο που συντάχθηκε από την Επιτροπή δεν είναι σαφές ποιος θα είναι ο ρόλος του European Cyber-Security Organization (Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στον Κυβερνοχώρο (ECSSO)), που δημιουργήθηκε τον Ιούνιο του 2016, με παρότρυνση της Επιτροπής ως αντισυμβαλλόμενο μέρος και του οποίου το κεφάλαιο δικτύου και οι γνώσεις δεν πρέπει να χαθούν.

4.6.1. Σε περίπτωση τριμερούς συνεργασίας, είναι σημαντικό να δοθεί προσοχή στην περίπτωση εταιρειών από τρίτες χώρες. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι αυτό πρέπει να βασίζεται σε έναν αυστηρό μηχανισμό για την αποτροπή της παρουσίας εταιρειών από τρίτες χώρες, οι οποίες θα μπορούσαν να παρεμποδίσουν την ασφάλεια και την αυτονομία της Ένωσης. Οι σχετικές ρήτρες που ορίζονται στο EDIDP⁽⁹⁾ θα πρέπει επίσης να εφαρμόζονται στο πλαίσιο αυτό.

4.6.2. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι ορισμένες επιχειρήσεις από τρίτες χώρες, οι οποίες έχουν εδραιωθεί επί μακρόν στο ευρωπαϊκό έδαφος και συμμετέχουν πλήρως στην ευρωπαϊκή τεχνολογική και βιομηχανική βάση, θα μπορούσαν να είναι πολύ χρήσιμες για τα κοινοτικά έργα και θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αυτά υπό την προϋπόθεση ότι τα κράτη μέλη θεσπίζουν τους κατάλληλους μηχανισμούς παρακολούθησης και ελέγχου στις επιχειρήσεις αυτές και υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται η αρχή της αμοιβαιότητας και οι υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας.

4.7. Η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο πρέπει να αποτελεί κοινή δέσμευση όλων των κρατών μελών, τα οποία οφείλουν συνεπώς να συμμετέχουν στο διοικητικό συμβούλιο, σύμφωνα με διαδικασίες που χρειάζεται να καθοριστούν. Είναι επίσης σημαντικό όλα τα κράτη να συμβάλλουν οικονομικά και καταλλήλως στην πρωτοβουλία της Επιτροπής. Όσον αφορά τη χρηματοδοτική συνεισφορά των κρατών μελών, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η κατανομή των ευρωπαϊκών κονδυλίων που διατίθενται σε καθένα από αυτά.

4.8. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να διορίζει τον δικό του εκπρόσωπο στο διοικητικό συμβούλιο του ευρωπαϊκού κέντρου ικανοτήτων. Η ΕΟΚΕ συνιστά να προσδιοριστούν σαφώς τα προφίλ των εθνικών εκπροσώπων των προγραμμάτων σπουδών, ενσωματώνοντας τις στρατηγικές και τεχνολογικές δεξιότητες στις διοικητικές, οργανωτικές και δημοσιονομικές δεξιότητες.

4.9. Η πρόταση θα πρέπει να εξηγήσει καλύτερα τον τρόπο με τον οποίο το Κέντρο θα μπορέσει να παρέμβει στον συντονισμό της χρηματοδότησης των προγραμμάτων «Ψηφιακή Ευρώπη» και «Ορίζων Ευρώπη», μέχρι σήμερα αντικείμενο διαπραγμάτευσης, και, κυρίως, με ποιες κατευθυντήριες γραμμές θα συντάσσονται και θα ανατίθενται οι ενδεχόμενες συμβάσεις. Αυτή η πτυχή είναι απαραίτητη για την αποφυγή επαναλήψεων ή επικαλύψεων. Επιπλέον, προκειμένου να αυξηθεί το χρηματοδοτικό κονδύλιο, συνιστάται να επεκταθούν συνέργειες με άλλα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ [π.χ. περιφερειακά ταμεία, διαρθρωτικά ταμεία, μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» (CEF), ETA, InvestEU]. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι το δίκτυο των εθνικών κέντρων θα έχει συμμετοχή στη διαχείριση και τον συντονισμό των κονδυλίων.

(7) EE C 227 της 28.6.2018, σ. 86.

(8) EE C 227 της 28.6.2018, σ. 86.

(9) COM(2017) 294.

4.10. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η συμβουλευτική επιτροπή θα πρέπει να απαρτίζεται από 16 μέλη και διαπιστώνει ότι δεν διευκρινίζονται οι μηχανισμοί με τους οποίους θα καταστεί δυνατή η κινητοποίηση του επιχειρηματικού κόσμου, των πανεπιστημίων, της ερευνητικής κοινότητας και των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί χρήσιμο και σκόπιμο τα μέλη της εν λόγω επιτροπής να διακρίνονται για το υψηλό επίπεδο γνώσεών τους στον εν λόγω τομέα και να εκπροσωπούν κατά τρόπο ισόρροπο τους διαφόρους σχετικούς τομείς.

4.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να καθοριστούν οι τρόποι συνεργασίας και οι σχέσεις μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κέντρου και των εθνικών κέντρων. Επιπλέον, είναι σημαντικό τα εθνικά κέντρα να χρηματοδοτούνται από την ΕΕ, τουλάχιστον για τα διοικητικά έξοδα, διευκολύνοντας τη διοικητική εναρμόνιση και την εναρμόνιση των δεξιοτήτων προκειμένου να μειωθεί το χάσμα που υπάρχει μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών.

4.12. Σύμφωνα με προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ⁽¹⁰⁾, η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της άριστης εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, μεταξύ άλλων μέσω ειδικών σχολικών, πανεπιστημιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων. Είναι επίσης σημαντικό να παρέχεται επαρκής οικονομική στήριξη στις ΜΜΕ και τις νεοσύστατες επιχειρήσεις του εν λόγω τομέα ⁽¹¹⁾, που είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη της έρευνας αιχμής.

4.13. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να διευκρινιστούν καλύτερα οι αντίστοιχοι τομείς αρμοδιότητας και οι γραμμές οριοθέτησης μεταξύ της εντολής του Κέντρου και του ENISA, με σαφή καθορισμό των μεθόδων συνεργασίας, αμοιβαία στήριξη και αποφυγή της αλληλεπικάλυψης τόσο των αρμοδιοτήτων όσο και των προσπαθειών ⁽¹²⁾. Στην πρόταση κανονισμού προβλέπεται η παρουσία εκπροσώπου του ENISA ως μόνιμου παρατηρητή στο διοικητικό συμβούλιο, αλλά η παρουσία αυτή δεν αποτελεί εγγύηση ενός διαρθρωμένου διαλόγου μεταξύ των δύο οργάνων. Παρόμοια προβλήματα τίθενται και με άλλους οργανισμούς στον τομέα της ασφάλειας του κυβερνοχώρου, όπως ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (EOA), η Ευρωπόλ και η CERT-EU. Εξάλλου, ενδιαφέρον παρουσιάζει το μνημόνιο συνεργασίας του Μαΐου 2018 μεταξύ ENISA, EDA, Ευρωπόλ και CERT-EE.

Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2019.

*Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής*
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ EE C 451 της 26.11.2014, σ. 25.

⁽¹¹⁾ EE C 227 της 28.6.2018, σ. 86.

⁽¹²⁾ EE C 227 της 28.6.2018, σ. 86.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσαρμογή της οδηγίας 2012/27/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση [όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία (ΕΕ) 2018/2002] και του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου [Διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης], λόγω της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση»

[COM(2018) 744 final — 2018/0385 (COD)]

(2019/C 159/11)

Γενικός εισηγητής: ο κ. **Séamus BOLAND**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 15.11.2018 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 26.11.2018
Νομική βάση	Άρθρα 192 παράγραφος 1, 194 παράγραφος 2 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Απόφαση του Προεδρείου	11.12.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	106/0/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για την τροποποίηση της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με την ενεργειακή απόδοση, δεδομένου ότι οι αλλαγές επιβάλλονται από την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ.

1.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι αλλαγές είναι τεχνικού χαρακτήρα και εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η νέα ΕΕ με 27 μέλη θα συνεχίσει τα σχέδια για εφαρμογή της οδηγίας 2012/27/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽¹⁾ για την ενεργειακή απόδοση και του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽²⁾ για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι οι προτεινόμενες αλλαγές δεν θα επηρεάσουν την περαιτέρω δρομολόγηση οδηγιών για την ενέργεια, όπως επισημαίνεται στη δημοσίευση της πολιτικής συμφωνίας του Ιουνίου 2018.

1.4. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενθαρρύνει η ΕΕ το Ηνωμένο Βασίλειο, μετά το Brexit, να ευθυγραμμιστεί με τους στόχους που περιέχονται στη σχετική συμφωνία και ορίζονται από την οδηγία.

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δεσμευθεί για τη θέσπιση ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής στρατηγικής για την επικοινωνία, η οποία να διασφαλίζει, ως ζήτημα προτεραιότητας, την τήρηση των στόχων της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση και του κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης, ιδίως μετά το Brexit.

⁽¹⁾ Οδηγία 2012/27/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για την ενεργειακή απόδοση, την τροποποίηση των οδηγιών 2009/125/ΕΚ και 2010/30/ΕΕ και την κατάργηση των οδηγιών 2004/8/ΕΚ και 2006/32/ΕΚ (ΕΕ L 315 της 14.11.2012, σ. 1).

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 663/2009 και (ΕΚ) αριθ. 715/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών 94/22/ΕΚ, 98/70/ΕΚ, 2009/31/ΕΚ, 2009/73/ΕΚ, 2010/31/ΕΕ, 2012/27/ΕΕ και 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών 2009/119/ΕΚ και (ΕΕ) 2015/652 του Συμβουλίου και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 328 της 21.12.2018, σ. 1).

1.6. Η ΕΟΚΕ συνιστά με έμφαση ότι η ΕΕ πρέπει να αξιοποιήσει κάθε ευκαιρία για να ενθαρρύνει τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην επίτευξη των στόχων ενεργειακής απόδοσης, περιλαμβανομένης της διαδικασίας τροπολογιών, όπως απαιτείται από το Brexit.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να φροντίσει ώστε να μην υπάρξουν ανεπιθύμητες συνέπειες όσον αφορά τον προϋπολογισμό ή τα ανθρώπινα δικαιώματα ως αποτέλεσμα των εν λόγω αλλαγών.

2. Πλαίσιο

2.1. Η οδηγία της ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση και ο κανονισμός για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης είναι ουσιώδη εργαλεία που διασφαλίζουν ότι η ΕΕ εκπληρώνει τις δεσμεύσεις της για την επίτευξη των στόχων ενεργειακής απόδοσης μέχρι το 2030 και, ως εκ τούτου, τηρεί τις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις που ανέλαβε στο πλαίσιο διαφόρων διεθνών συμφωνιών.

2.2. Κατά την προετοιμασία για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτρέπει την τροποποίηση της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με την ενεργειακή απόδοση και τον κανονισμό για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης.

2.3. Η αναγκαιότητα της υπό εξέταση πρότασης απορρέει από το γεγονός ότι τα στοιχεία σχετικά με την κατανάλωση ενέργειας που περιγράφονται στην αναθεωρημένη οδηγία για την ενεργειακή απόδοση και στον κανονισμό για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης βασίζονται σε μια Ένωση 28 κρατών μελών και, ως εκ τούτου, πρέπει να τροποποιηθούν ώστε να αντικατοπτρίζουν τη νέα Ένωση των 27 μελών.

2.4. Η πρόταση δεν θα επηρεάσει τους στόχους της ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση, όπως αναφέρεται στην πολιτική συμφωνία του Ιουνίου 2018, στην οποία υπογραμμίζεται η δέσμευση για την επίτευξη του στόχου του 32,5 % για το 2030.

3. Ιστορικό

3.1. Στις 23 Ιουνίου 2016, κατόπιν δημοψηφίσματος για την ιδιότητά του ως μέλους της ΕΕ, το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας ψήφισε να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η απόφαση αυτή συμπεριλαμβάνει το έδαφος του Γιβραλτάρ.

3.2. Στις 29 Μαρτίου 2017, το Ηνωμένο Βασίλειο γνωστοποίησε την πρόθεσή του να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι, εάν δεν τροποποιηθεί η ημερομηνία μέσω κυρωμένης συμφωνίας αποχώρησης, το σύνολο του πρωτογενούς και του παράγωγου δικαίου της Ένωσης θα παύσει να ισχύει ως προς το Ηνωμένο Βασίλειο από την 30ή Μαρτίου 2019 («ημερομηνία αποχώρησης»). Από τη στιγμή εκείνη το Ηνωμένο Βασίλειο θα καταστεί τρίτη χώρα.

3.3. Η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση αποσκοπεί στην επίτευξη ενός στόχου ενεργειακής απόδοσης της τάξης του 32,5 % για το 2030 και απαιτεί από τα κράτη μέλη να καθορίσουν ενδεικτικές εθνικές συνεισφορές ενεργειακής απόδοσης.

3.4. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη οφείλουν να συνεκτιμήσουν τις προβλέψεις κατανάλωσης ενέργειας της Ένωσης.

3.5. Η πρόταση παραπέμπει στον κανονισμό για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης, η οποία απαιτεί επίσης από τα κράτη μέλη να λάβουν υπόψη την ενεργειακή κατανάλωση κατά το 2030 για τον καθορισμό της συμβολής τους στην επίτευξη του ενωσιακού στόχου του 2030.

3.6. Δεδομένου ότι ο κανονισμός για τη διακυβέρνηση επαναλαμβάνει τις απόλυτες τιμές που περιλαμβάνονται στην οδηγία για την ενεργειακή απόδοση, οι τιμές αυτές πρέπει να τροποποιηθούν αναλόγως.

3.7. Προβλέψεις της ΕΕ δείχνουν ότι η κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας το 2030 δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 1,273 δισεκατ. ΤΠΠ (εκατομμύρια τόνοι ισοδύναμου πετρελαίου) και η τελική κατανάλωση ενέργειας να μην υπερβαίνει τα 956 εκατομμύρια ΤΠΠ. Αντίστοιχες προβλέψεις για την ΕΕ των 27 μελών ορίζουν ότι η κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 1,128 δισεκατ. ΤΠΠ και η τελική ενεργειακή κατανάλωση δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 846 εκατ. ΤΠΠ.

3.8. Οι αρχές της επικουρικότητας (άρθρο 5 παράγραφος 3 ΣΕΕ) και της αναλογικότητας (άρθρο 5 παράγραφος 4 ΣΕΕ) τηρούνται πλήρως, δεδομένου ότι η υπό εξέταση πρόταση επιδιώκει κυρίως τεχνικές αλλαγές που δεν επηρεάζουν την ισχύουσα νομοθεσία.

3.9. Έχει ήδη γίνει δεκτό από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη ότι αυτές είναι αναγκαίες τεχνικές τροποποιήσεις που θα επιτρέψουν στη νέα Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 να επιτύχει τους στόχους που περιέχονται στις σχετικές οδηγίες.

4. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

4.1. Είναι σαφές ότι η υπό εξέταση πρόταση επιδιώκει την απαραίτητη τεχνική τροποποίηση της νομοθεσίας για την ενωσιακή ενεργειακή απόδοση και τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης, ως αποτέλεσμα της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

4.2. Λαμβάνοντας υπόψη τις πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης ⁽³⁾ και σχετικά με την αναθεώρηση της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση ⁽⁴⁾ (κ. Manolīu), είναι επίσης σαφές ότι όλες οι συστάσεις που περιέχουν παραμένουν έγκυρες και πρέπει να προωθηθούν σθεναρά από την ΕΟΚΕ.

4.3. Μολονότι δεν αμφισβητείται ότι η πρόταση δεν έχει καμία σχέση με ευρύτερα θέματα όπως ο προϋπολογισμός ή τα ανθρώπινα δικαιώματα, παραμένει αναγκαίο να εξασφαλιστεί επαγρύπνηση στον τομέα αυτό, έτσι ώστε να μην υπάρξουν ανεπιθύμητες συνέπειες, είτε δημοσιονομικές, είτε στον τομέα των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

4.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι οι αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας τηρούνται πλήρως.

4.5. Αν και η πρόταση αποσκοπεί στην τροποποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας για την ενέργεια και οι ισχυρές δεσμεύσεις για ορισμένους στόχους συνεχίζουν να ισχύουν, πρέπει να σημειωθεί ότι το αποτέλεσμα ενδέχεται να επηρεαστεί από τη βούληση ή μη του Ηνωμένου Βασιλείου να συνεχίσει να επιδιώκει τους ίδιους στόχους με τα 27 κράτη μέλη.

4.6. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ συνιστά να θεσπιστεί ισχυρή στρατηγική επικοινωνίας ώστε να μην υπάρξει σύγχυση μεταξύ των ενδιαφερομένων λόγω Brexit, συγκεκριμένα, όσον αφορά τη δέσμευση και την υλοποίηση των σχεδίων που έχουν ήδη συμφωνηθεί μεταξύ των κρατών μελών έτσι ώστε να επιτύχουν ορισμένους στόχους ενεργειακής απόδοσης.

4.7. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι προτεινόμενες αλλαγές είναι τεχνικής φύσης και δεν απαιτείται η διενέργεια δημόσιας διαβούλευσης· ωστόσο, συνιστά επίσης σθεναρά να αξιοποιηθούν όλες οι ευκαιρίες για τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην υποστήριξη των σχεδίων εφαρμογής που πρέπει να θεσπίσουν οι κυβερνήσεις.

4.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την αναγκαιότητα αυτών των τεχνικών αλλαγών και πιστεύει ότι θα ενισχύσουν την εφαρμογή της οδηγίας.

4.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η προσωρινή συμφωνία του Ιουνίου 2018 όσον αφορά την αναθεώρηση της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση δεν θα επηρεαστεί από την υπό εξέταση πρόταση απόφασης.

4.10. Εκτός από την ανάγκη να διασφαλιστεί μια επικοινωνιακή στρατηγική ώστε να εξαλειφθεί τυχόν σύγχυση σχετικά με τη συνεχή εφαρμογή των οδηγιών, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η πρόταση δεν θα επηρεάσει ουσιαστικά τα σχέδια των κρατών μελών για την επίτευξη των δεδηλωμένων στόχων.

Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2019.

*Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής*
Luca JAHIER

⁽³⁾ EE C 246 της 28.7.2017, σ. 34.

⁽⁴⁾ EE C 246 της 28.7.2017, σ. 42.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1307/2013 όσον αφορά ορισμένους κανόνες για τις άμεσες ενισχύσεις και τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης για τα έτη 2019 και 2020»

[COM(2018) 817 final — 2018/0414 (COD)]

(2019/C 159/12)

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 13.12.2018 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 14.12.2018
Νομική βάση	Άρθρα 43 παράγραφος 2 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.1.2019
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	540
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	175/1/5
(υπέρ/κατά/αποχές)	

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 540ή σύνοδο ολομέλειας, της 23ης και 24ης Ιανουαρίου 2019 (συνεδρίαση της 23ης Ιανουαρίου 2019), αποφάσισε με 175 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 5 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2019.

Ο Πρόεδρος

*της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής*

Luca JAHIER

ISSN 1977-0901 (ηλεκτρονική έκδοση)
ISSN 1725-2415 (έντυπη έκδοση)

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
L-2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL